TRACTATUS

DE BENEFICIIS ECCLESIASTICIS

CAROLI GAGLIARDI

OLIM IN REGIO NEAPOLITANO ARCHI-GYMNASIO
JURIS CANONICI PROFESSORIS IN CATHEDRA DECRETI

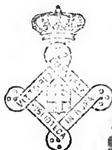

IN HAC NOVISSIMA EDITIONE ACCESSERUNT ANIMADVERSIONES

Et additiones

JOSEPHI ROMANI PRESB. NEAP.

IN ARCHIEPISCOPALI LYCEO
UTRIUSQUE JURIS ANTECESSORIS SUBSTITUTI

TOMUS II.

Neapoli

EX TYPOGRAPHEO AD SIGNUM ANCORAE

MDCCCXLII.

CAP. VI.

DE COLLATORIBUS

I. Beneficia ecclesiastica Praesules ecclesiastici dant, seu conferunt, clerici accipiunt.
II. Laici ea conferre nullatenus possunt.
III. Ecclesiastici collatores jure vel plenario, vel delegato, vel ordinario ipsa conferunt.
IV. Plenario conferendi jure Summus Pontifex potitur.
V. Unus a Papa, ab Ordinario alter si unum idemque beneficium obtinuerint non reservatum, vel prior in tempore, vel possessor, vel provisus apostolicus praefertur.
VI. Impetrans beneficium viventis, neque post vacationem amplius poterit illud obtinere ex Reg. XXI.
VII. Nonnisi post vacationem licet beneficia petere, ac obtinere ex Reg. XXX. de verosimili notitia.
VIII. Praeventio Papae beneficia de jurepatronatus non afficit.
IX. Per obitum cujusque familiaris Cardinalium vacantia beneficia nonnisi de consensu Cardinalis patroni in Curia praesentis Papa confert.
X. Eaque si ad alterius Cardinalis collationem, remota familiaritate ultimi beneficiarii pertinerent, Cardinalis tunc non patroni, sed ordinarii collatoris consensus exigitur.

I. Ea est naturalis conditio cujusque beneficii, ut illud alter det, alter accipiat. Sacrae tum Litterae condocent, ut *nec quisquam sumat sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tamquam*

Aaron (1), aut mittitur ad ecclesiasticum ministerium a potestate ecclesiastica per Christum Dominum instituta (2), illudque susceperit per canonicam institutionem, seu collationem ab eo, qui dare potest. *Dandi jus quidem habet summus sacerdos, qui est Episcopus; dehinc presbyteri, et diaconi, non tamen sine Episcopi auctoritate propter Ecclesiae honorem, quo salvo, salva pax est ait* Tertullianus (3). *Sine* Episcopo *nemo quidquam faciat eorum, quae ad Ecclesiam spectant. Rata Eucharistia habeatur, quae sub* Episcopo *fuerit, vel cui ipse concesserit. Non licet sine* Episcopo *neque baptizare, neque agapen celebrare: sed quodcumque ille probaverit, hoc et Deo est beneplacitum, ut tutum ratumque sit quodcumque agitur*, inquit S. Ignatius (4). Prisci canones vulgo Apostolorum hoc etiam constitutum habent: *presbyteri, et diaconi absque voluntate Episcopi nihil peragunto: ipsius enim fidei populus Domini commissus est, et pro eorum animabus ab ipso repetetur ratio* (5). Perpetuum jus istud episcopale passim canones posteriores (6).

II. Quae duae res vero spiritualem beneficii ecclesiastici naturam constituunt, officium, seu ministerium sacrum, seu jus inserviendi Ecclesiae, connexumque jus reciprocum percipiendi redditus altaris, et Ecclesiae, ambo postulant, ut non alii possint, nisi ecclesiastici Praesules ecclesiastica beneficia clericis conferre. Laicos propterea incapaces omni jure cum conferen-

---

(1) Apostolus ad Hebraeos *cap.* 5. *vers.* 4. Hac sententia fretus Innocentius III. in *cap. qualiter* 17. *de electione*, irritandam censuit ejus electionem, qui administrationem Ecclesiae aggressus fuerat sine canonica institutione, et confirmatione. Consonat Bonifacius VIII. in *cap. avaritiae* 5. *eod tit. in VI.*

(2) *Sicut misit me Pater, ita et ego mitto vos*, Dominus ait ad discipulos suos : Joannis *cap.* 20. *vers.* 21.

(3) Tertullian. *de Baptismo cap.* 17. Non dissidet S. Hieronymus in *dial. contra Lucifer.*

(4) S. Ignat. Martyr. *ep. ad Trallenses*, et *ad Smyrn.* Consonant Conc. Laodic. *can.* 57, et Tolet. *I. can.* 20.

(5) *Can.* 38. vulgo *Apostolorum.* Consonat *can. cunctis* 41. *C.* 16. *qu.* 1.

(6) Conc. Tolet. III, et IV, Cabilonense, Antiochenum, Aurelianense, apud Gratian. in *can.* 2, *et seqq. C. X. qu.* 1.

di ea, tum obtinendi, et canones, et leges renuntiant, eorum errorem depellendo, qui praedia, fructus corporeos, cetera bona temporalia in beneficiis potissimum spectabant, posthabito sacro jam exposito jure, ac ministerio, ut laicis praesertim patronis conferendi jus tribuerent. Enimvero Iustinianus Imp. edixit secundum canones fundatoribus Ecclesiarum non licere clericos inibi statuere, sed tantum suo eos Episcopo examinandos praesentare (1): simul Episcopo jus esse instituendi, seu confirmandi idoneos praesentatos, et indignos abjiciendi (2). Idipsum placuit Carolo M. constituere (3). Quoad praebendas clericorum, et sacerdotum ex oblationibus, et eleemosynis quotidianis mobiles desumebantur, eas ne laici aliis concederent, nec suo sub dominio detinerent, sub anathemate sanxerunt prisci canones (4). Tum Ecclesias, et beneficia perpetuitatem ade-

(1) Justin. *Nov.* 57. *Cap.* 2, ad Mennam Archiep. *Si quis aedificans* (ait) *Ecclesiam, aut expendens in ea ministrantibus alimenta voluerit aliquos clericos statuere: non esse ei fiduciam ullam, quos vult per potestatem deducere tuae reverentiae ad ordinandos eos, sed examinari a tua sanctitate: sententiaque tua, et qui pontificalem sedem rexerit, semper hoc suscipere ordinationem, qui tuae beatitudini opportuni videbuntur existere, et Dei ministerio digni: ut non profanentur sancta Dei:* (*hoc videlicet quod sacris sancitur eloquiis.*)

(2) Idem. *Nov.* 123. *cap.* 18. *Si vero*, ait, *qui ab eis eliguntur, tamquam* indignos *prohibent sacrae regulae ordinari: tunc sanctissimus Episcopus quoscumque putaverit meliores, ordinari procuret.*

(3) Carol. M. *an.* 800, apud Balut. *in Capitular. Reg. Francor. t.* 1. *pag.* 331: *Resonuit in auribus nostris*, ait, *quorumdam praesumptio non modica, quod non ita obtemperetis* Pontificibus nostris, seu Sacerdotibus, canonum, *et* legum *continet auctoritas, ita ut presbyteros, nescio qua temeritate praesentari Episcopis denegatis, et absque consensu Episcopi in vestras Ecclesias mittere audeatis. Praecipientes enim jubemus, ut nullus quilibet ex fidelibus nostris a minimo usque ad maximum in his*, quae *Deum pertinent, Episcopo suo inobediens apparere audeat.*

(4) B. Hieronymus in *can. quia sacerdotes* 13. et S. Damasus in *can. hanc consuetudinem* 15. *C. X. qu.* 1. Synod. Rom. III. sub Symmacho Papa in *can. non placuit* 23. *et can. laicis* 24. *C.* 16. *qu.* 17.

pta a laicorum sacrilegis collationibus, et usurpationibus eodem spiritali gladio vindicare Patres, ac Pontifices adeo studuerunt, ut laicales investituras omnino deleverint (1). *Cum sanctuarium Dei jure hereditario teneri non possit: non debet aliquatenus sustineri, ut clerici Ecclesias a parentibus suis fundatas propria auctoritate detineant, aut* laici *filiis, vel aliquibus concedant easdem*, rescripsit Alexander III (2). Laicis ergo facultatem conferendi beneficia commune jus, quod viget, prorsus denegat. Vix Reges, nonnullaeque monasteriorum Abbatissae quasi episcopali jurisdictione fruentes eam ex Apostolicae Sedis indulto specialissimo habent.

III. Triplici autem jure Praesules ecclesiastici beneficia conferunt, *plenario, deleguto,* et *ordinario*: nimirum Summus Pontifex *plenario*, et supremo, Cardinales, aliique nonnulli apostolicum indultum habentes *delegato*, Episcopi, locorumque Ordinarii demum *ordinario*. Jus istud singulorum edisserere curatius mox oportet.

IV. In primis in Ecclesia universa, et cunctis ubique dioecesibus *Ecclesiarum, personatuum, dignitatum, aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum* plenaria *dispositio ad Romanum noscitur Pontificem pertinere: ita quod non solum ipsa cum vacant, potest de jure conferre, verum etiam jus in ipsis tribuere vacaturis*, ait Bonifacius VIII. (3). Quandoquidem primatus Ecclesiae Romanae divino jure institutus, et sollicitudo Ecclesiarum omnium divo Petro, ejusque Sedi Apostolicae in perpetuum a Christo Domino demandata fecit, ut Papa, tamquam Episcopus oecumenicus, et Ordinarius Ordinariorum semper consueverit sexto ab inde saeculo cum quibuslibet Episcopis dioecesanis, locorumque Ordinariis concurrere in collationibus praebendarum, beneficiorumque etiam non reservatorum, eosque suum ad libitum intra sex quoque menses ipsis ad vacantia conferenda concessos praevenire pontificia colla-

---

(1) Conc. Moguntinum I. sub Carolo M. in *can. laici* 37. Cabilonense II. in *can. inventum est* 38. Urban. II. in *can. decimas, et Ecclesias* 39. Alex. II. in *can. per laicos* 20. S. Greg. VII. in *can. suis deinceps* 12. *C. XVI. qu. 7.*

(2) Alex. III. in *cap. consuluit* 15. *de jurepat.*

(3) Bonif. VIII. in *cap. licet* 2. *de praeb. et dignit. in VI.*

tione vel pura, vel conditionali, seu mandato de providendo (1). Nullis quippe finibus plenariam ejusmodi potestatem pontificiam ecclesiasticae leges concludunt. Ipsius usui tantum et exercitio modus imponitur ex variis locorum, et gentium moribus, indultis, concordiis, et statutis (2).

V. Si quando contigerit, quod Episcopus jure ordinario uni, et Papa jure praeventionis alteri unum idemque beneficium non reservatum, neque affectum conferant intra sex menses a die vacationis: prior in tempore erit potior in jure (3). *Si* vero *a Sede Apostolica, vel Legato ipsius uni, et ab Ordinario alteri* eodem die *idem beneficium conferatur, nec appareat, quae collatio fuerit primo facta:* erit potior *conditio* possidentis. *Si vero neuter possideat, is, cui Sedes ipsa contulit, vel Legatus* (propter conferentis ampliorem praerogativam) *erit alteri praeferendus*, ex textu Bonifacii VIII (4). Sunt vero qui adhuc putant juris praesumptionem in dubio episcopali favere collationi. Qui enim jure ordinario, et primitivo collationem ab

(1) Liquet ex antedictis *cap.* 5. *num.* 7. *ad* 11. *num.* 66. Galli, aliaeque nationes in Synodis Constantiensi, Basileensi, et Tridentina quum studuissent reservationem Apostolicae Sedis amovere non modo generales, sed speciales etiam provisiones beneficiorum non vacantium: jus tamen istud plenarium praeventionis impetere ausi non sunt. Immo idipsum plane salvum voluit Synodus Basileensis *sess.* 31, Patresque Tridentini *sess.* 7. quum plura decrevissent ad reformandam disciplinam beneficiorum, initio ejusdem sessionis protestati sunt ea ipsos constituere, *salva semper in omnibus Sedis Apostolicae auctoritate.*

(2) Concordatorum lege an. 1818. art. X. cautum quod Canonicatus liberae collationis in Capitulis Cathedralibus, vel Collegialibus alternative conferantur tum a Sede Apostolica, tum a dioecesanis Episcopis: nimirum a Januarii mense usque ad Junium pontificiae collationi illos tribuendos esse sancitum: reliquis vero anni mensibus Pastorum jurisdictioni addici. Diserte tamen prima dignitas excipitur, quae dumtaxat a Sede Apostolica conferenda statuitur.

(3) Quemadmodum si ad duos eadem Sedes Apostolica litteras collationis unius, ejusdemque beneficii dederit diversis diebus, priorem quoque in tempore praeferendum, alio penitus excluso, rescripsit Honorius III. in *cap. Capitulum S. Crucis* 30. *de rescriptis.*

(4) Bonif. VIII. in *cap. si a Sede Apostolica* 31. *de praeb. in VI.*

suo dioecesano obtinuerit, is tunc videtur onus probandi exceptionem pontificiae praeventionis in adversarium suum jure transferre. Ad hanc vero praesumptionem excludendam stylus inolevit adijciendi litteris apostolicis clausulam *cum gratificatione opportuna*, quae praelationem tribuit provisioni apostolicae inter plures eodem die a diversis collatoribus datas.

VI. Ne quis eam contentionem vitaturus abripiatur improba cupiditate impetrandi beneficia viventium, ubi ex lethali morbo possessorum videantur jam jam vacatura, Gelasius Papa, et Concilium Lateranense III. sub Alexandro III. (1), tum Bonifacius VIII. (2) quascumque promissiones, vel gratias de beneficiis vacaturis nullas, et irritas ipso jure declararunt. Mox Cancellariae Regula XXI. ita statuit: *Si quis supplicaverit sibi de beneficio quocumque, tamquam per obitum alicujus licet tunc viventis vacante provideri, et posteà per obitum ejus jus vacet: provisio, et quaevis dispositio etiam vigore alterius novae supplicationis, vel gratiae dicto supplicanti per obitum hujusmodi denuo facienda, nullius sint roboris, vel momenti.* Itaque expetens fraudulenter beneficium ante vacationem, quod jam vacare per obitum exposuerit, heic duplici poena coercetur: nullum scilicet jus ad illud adquirit, quamvis gratia collationis post obitum fortasse providerit (3), fitque inhabilis ad illud postulandum post secutam revera vacationem: praeter ecclesiasticas censuras jure communi sancitas (4). Et Regula haec in collationibus etiam Ordinariorum, aut Legati apostolici locum sibi vindicat (5).

VII. Alia item Regula XXX. *de verosimili notitia* statuit: *quod omnes gratiae, quas Papa de quibusvis beneficiis cum*

---

(1) Gelasius in *cap. qui in vivorum* 1. et Conc. Later. III. in *cap. nulla* 2. *de concess. praeb.*

(2) Bonif. VIII. in *cap. detestanda* 2. eod. tit in VI.

(3) Hunc casum quum non definiant Gelasius, nec Alexander III., nec Bonifacius VIII., patet in aucupantes vacatura beneficia poenas canonicas hac Regula magis ampliatas, ut nullus ambitiosis fraudibus aditus supersit, nec voto captandae mortis, nec supplantationi concurrentium in tempore digniorum.

(4) Cit. *cap. 1. et 2. de concess. praeb.*

(5) Ex communi DD. sententia apud Rigant. *Reg. XXI. num.* 17., *et seq.*, et in Reg XX n.° 26, et seq.

cura, vel sine cura saecularibus, vel regularibus per obitum quarumcumque personarum vacantibus in antea fecerit, nullius roboris, vel momenti sint, nisi post obitum, et ante datam gratiarum hujusmodi tantum tempus effluxerit, quod interim vacationes ipsae de locis, in quibus personae praedictae decesserint, ad notitiam ejusdem Sanctissimi D. N. verosimiliter potuerit pervenire. At Papa dum a Romana Curia discesserit, relicto in ea Datario, vel Signatore gratiarum: huic nunciatam notitiam vacationis verosimilem sufficere Clemens VII. declaravit (1). Hanc ipsam Regulam sibi locum quoque vindicare, ubi Romana Curia videatur in congruo temporis intervallo accepisse notitiam vacationis: sed cursorem, vel nuncium reapse ante obitum beneficiarii, seu ante vacationem impetrans miserit, in poenam *cursus ambitiosi*, monet Claudius Fleury (2).

VIII. Quoties vero ad electionem, vel praesentationem alicujus pertineat provisio beneficii: eam tunc praeveniens Papa fere non afficit (3): nisi apertis ipse verbis eidem juri, seu eligendi, seu praesentandi derogaverit, ubi derogatonibus pontificiis non adversentur leges, et consuetudines locorum.

IX. Vacantia item beneficia per obitum alicujus familiaris Cardinalium, jamdiu consuevit Apostolica Sedes non conferre, nisi accesserit consensus Cardinalis patroni in Curia praesentis. Cui ne fraus fiat, Regula XXXII. Cancellarae jubet: *quod impetrans beneficium vacans per obitum* familaris *alicujus Cardinalis, teneatur exprimere* nomen, *et* titulum *ipsius* Cardinalis, *et si ille in Curia praesens fuerit, ipsius ad id accedat* assensus, *alias desuper gratia sit nulla: et idem servari voluit, si Cardinales quomodolibet ab ipsa Curia* absentes, *et ubilibet etiam in locis infra duas diaetas vicinis degentes, familiamque, et lares in eadem Curia retinentes, ab ipsa Curia recesserint, ad eamdem illico reversuri, et infra decem, vel ad summum quindecim dies vere, et personaliter reversi fuerint. Ita quod Cardinalibus, alias quam ut prae-*

(1) Clemens VII. die 23. Decembris 1533. apud Rigant. *in Reg. XXX. num.* 1.

(2) Cl. Fleury *lib.* 2. *Iur. Can. cap.* 21.

(3) Bonif. VIII. in *cap. in illis* 16. §. 1, *et* 2. *de praebendis.*

fertur, ex quacumque caussa quantumlibet necessaria, et hic necessario exprimenda absentibus, *facultas praestandi* consensum *hujuscemodi non competat: sed beneficia hujusmodi ad liberam Sanctitatis Suae, et Sedis Apostolicae provisionem, et dispositionem pertineant. Declarans Regulas, et constitutiones suorum praedecessorum, etiam a die earum editionis, et publicationis super assensu hujusmodi praestando sic intelectas, et intelligendas fuisse. Quodque si praedicti familiares eorumdem Cardinalium* familiares *esse* desierint, *seu al aliorum Cardinalium familiaritatem similem transierint, quod beneficia, quae familiaritate priori durante obtinuerint, et in quibus, vel ad quae priore ipsa familiaritae durante jus eis competierit, Cardinales, quorum prius familiares fuerint, suum habeant adhib ere consensum. Decernens praesentem constitutionem locum non habere in illis beneficiis, quae familiares ipsi* tempore obitus eorum *in dicta Curia, vel intra eam obtinerent, aut antea obtinuissent, et ratione officiorum per eos obtentorum dictae dispositioni generaliter reservata, vel affecta fuisse apparerent. Necnon illos quoad effectum dictae constitutionis familiares eorumdem Cardinalium censeri, qui ipsorum Cardinalium familiares continui commensales ad minus per* quatuor menses, *computato etiam tempore ante promotionem ad Cardinalatum fuisse probarentur. Decernens irritum* etc.

X. Praetereaque Regula XXXIII. *ad evitandas lites, et contentiones, quae ex* praecedenti sua constitutione *exoriri possent, vestigiis peaedecessorum suorum inhaerendo, statuit, quod si beneficia, quae per obitum* familiarium *continuorum commensalium eorumdem Cardinalium in futurum vacabunt, cessantibus apostolicis reservationibus, ad alterius Cardinalis collationem, vel aliam dispositionem pertinere deberent, in dicta praecedenti constitutione non comprehendantur, quoad hoc ut in provisionibus talium beneficiorum super expeditione litterarum illius Cardinalis, cujus familiaris defunctus ille extitit,* consensus *requiri debeat. Sed beneficia hujusmodi ad collationem, seu quamvis dispositionem* Cardinalis ordinarii collatoris, *ut praefertur, libere spectare censeantur. Et si apud Sedem Apostolicam beneficia hujusmodi per obitum dictorum familiarium vacaverint, tunc in provisione talium beneficiorum super expeditione lit-*

terarum illius Cardinalis *exigatur consensus*, *si in Romana Curia* praesens *fuerit*, *ad quem eorumdem collatio*, *et dispositio*, *ut praefertur*, *pertinere deberet*: *ita ut Cardinalis* ordinarius collator *in concursu cum Cardinale* patrono *semper praeferri debeat*, *salvis tamen semper* indultis *concessis*, *et concedendis eisdem S. R. E. Cardinalibus: decernens irritum etc.*

CAP. VII.

DE COLLATORIBUS EX INDULTO EXTRAORDINARIIS.

I. Cardinales communi fruuntur indulto conferendi beneficia etiam reservata in mensibus apostolicis vacantia.
II. Excipiuntur vacantia apud Sedem, et in Curia.
III. Quaeque dimiserint veri familiares Papae, aut Cardinalium, Cardinales ipsi, et Conclavistae.
IV. Simul quae duabus, pluribusve reservationibus coaequalibus afficiantur.
V. Personales ambo, vel ambo reales reservationes dicuntur coaequales; personalis una, et realis altera inaequales.
VI. Quum personae, tum officii respectu personales, ex quo plures reservationes indultum nunc excludunt.
VII. At plures uni officio adnexae qualitates, puta familiaritas Papae, ac dignitas protonotarii, unam ferunt reservationem.
VIII. Reservatio mensium cum reservatione personali, vel reali concurrens indulto vim non impedit.
IX. Absentes a Curia Romana Cardinales beneficia in dioecesibus sibi commendatis tantum, non alia suis in titulis vacantia conferunt.
X. Nec suam ante promotionem vacantia conferunt sine indulto specialissimo.
XI. Reales etiam reservationes, et affectiones indultum comprehendit, sed non omnes.
XII. Extraordinaria hujus indulti potestas ordinariam praesupponit, fines dioecesis non excedit, neque ad exempta protenditur.
XIII. Aliis jus conferendi cum Episcopo simul habentibus ea nec prodest, nec nocet.
XIV. Nec jura eligendi, aut praesentandi ullatenus minuit.
XV. Devoluta ad Sedem Apostolicam beneficia non comprehendit.

XVI. Episcopalem Ecclesiam dimittentes Cardinales indultum obtinent conferendi beneficia inibi vacatura in octo mensibus apostolicis.
XVII. Obtinens a Cardinale beneficium ratione mensis apostolici, vel aliunde reservatum cogitur pontificias novae provisionis litteras impetrare.
XVIII. Novis constitutionibus, et Regulis Cardinales fere non obligantur.
XIX. Cardinales insuper beneficia in Episcopatibus suburbicariis, Ecclesiisque titulorum suorum in Urbe conferunt, quandiu in Curia resident.
XX. Trium basilicarum patriarchalium inferiora beneficia conferunt Cardinales Archipresbyteri, earumque Canonici.
XXI. Legatis, Nunciisque apostolicis, aliisque Praesulibus consuevit etiam indulgeri collatio beneficiorum.
XXII. Necnon Regibus.
XXIII. Qui ex apostolico privilegio possunt spiritualem administrare collationem velut instrumenta Pontificis.
XXIV. Nedum expresso, verum etiam praesumpto ex immemorabili consuetudine.
XXV. Utroque suffultus Rex Neapolitanus plures dignitates, canonicatus, et beneficia inferiora confert.

CAP. VII.

I. Singulis Romanae Ecclesiae Cardinalibus jamdudum consuevit Sedes Apostolica indultum concedere conferendi jure delegato *quaecumque beneficia* sibi subjecta *extra Curiam vacantia*, *quamvis reservata ratione* mensium, *aut quod illa obtinentes fuissent* familiares ficti *praedecessorum Pontificum, aut Sedis Apostolicae notarii, subdiaconi, archipresbyteri, capellani, litterarum apostolicarum scriptores, abbreviatores, cubicularii, Nuncii apostolici, et subcollectores* (1), et alii *officiales praesentes, et futuri, quocumque nomine nuncupentur: quatenus beneficia hujusmodi ratione mensium apostolicorum, seu ex quavis alia caussa dispositioni apostolicae reservata, seu ex generali reservatione apostolica* affecta *conferre, et de illis providere libere possint* (2).

(1) Ex formulae fragmentis apud Rigant. *in Reg. I. Can.* §. 4. *cum.* 14, et 174. Eamque intregram habet, illustratque commentario Anastasius Germonius de *Indult. Cardinal.*
(2) Ex Rigantio, et Germonio *ibidem.*

II. Hujusce mandati apostolici fines, quos indicant exscripta indulti verba, custodire diligenter oportet, neque ad alios ultra expressos casus extendere, ut collationes exinde valeant, quae illius vigore fient (1). Igitur quae *apud Sedem in Curia Romana* vacaverint beneficia, Cardinales ex indulto ejusmodi conferre in primis prohibentur quum reservatorum *extra Curiam* dumtaxat vacantium collatio eis indulgeatur (2). Nam Clemens IV. dum vacantia apud Sedem in corpore juris reservavit, palam dixit nemini prorsus licere ea conferre, *quacumque super hoc sit facultate munitus . . . , nisi eis sit super conferendis eisdem in Curia Romana vacationibus specialis, et expressa ab ipso Pontifice Summo auctoritas attributa* (3). Hac eadem ratione vacantia ex decreto beneficia eorum, qui ad episcopatum promoventur, Cardinales vigore communis indulti non conferunt (4). Nec ea, quorum retentio concessa Episcopo fuit in actu promotionis (5). Nec vacantia ob neglectam resignationis publicationem (6).

III. Quae itidem beneficia obtinuerint familiares veri Pontificum, continui nempe commensales, conclavistae, nec non Cardinales, eorumque familiares, ceteri Sedis Apostolicae officiales in recitato indulto non expressi, et per obitum ipsorum vacaverint extra Curiam, ea nequibit Cardinalis vigore communis ejusdem indulti conferre (7), strictam accipientis inter-

---

(1) Paulus in *l. diligenter* 5. *D. mandati*, Innoc. III. in *cap. cum dilecta* 22. *de rescriptis*, Honor. III. in *cap. venerabili* 37. *de off. et pot. jud. deleg.* et Bonif. VIII. in *cap. cui* 27. *de praeb. in VI.*

(2) Rigant. in *Reg. I. Canc.* §. 1. *num.* 359. *et seq.*

(3) Clem. IV. in *cap. licet* 2. *de praebendis in VI.* Hinc indulto quamvis amplissimo conferendi vacantia, vel vacatura *qualiacumque, et ubicumque, non obstante quocumque privilegio, de quo etiam oporteret de verbo ad verbum expressam facere mentionem*, nec etiam comprehendi beneficia *apud Sedem* vacantia, tenent Doctores apud Rigant. *loc. cit. num.* 356.

(4) Armind. Ricc. et Congr. particularis apud Rigant. *in Reg.* 2. *Canc.* §. 3. *num.* 400. *et seq. tom.* 1.

(5) Rigant. *in Reg.* 1. §. 7. *num.* 191, *et seq.*

(6) Rigant. *in Reg.* 1. *Canc.* §. 1. *num.* 52.

(7) DD. cum Rigantio in *Reg* 1. *Canc.* §. 8. *num.* 10. *et seq.*

pretationem. Nam exceptio personarum, quas tale indultum enumerat, firmat regulam in contrarium. Speciali propterea indulto ampliori, quod suis Pontifices nepotibus nonnullisque benevolis Cardinalibus ad libitum largiuntur, Sedes Apostolica solet expresse mandare facultatem conferendi reservata, et affecta etiam beneficia eorum, qui *Papae*, aut *Cardinalium familiares continui commensales fuerint*, aut *per mortem Cardinalium, aut Episcoporum, et quorumcumque aliorum contentorum in extravag.* ad regimen, *seu aliarum constitutionum apostolicarum, seu ex quavis alia caussa dispositioni apostolicae specialiter, seu alias generaliter reservata, seu ex generali reservatione, etiamsi illa* multiplex, *ac personalis, realis, vel mixta simul fuerit: non tamen ratione vacationis* apud Sedem, *nec ex persona cujuslibet* conclavistarum, *nec etiam ratione* familiaritatis continuae commensalitatis *nostrorum, seu Romani Pontificis pro tempore existentis* familiarium continuorum commensalium, *qui nunc sunt, vel alias, dum Cardinalatus honore fungebatur, fuerint* (1).

VI. Quum reservatio *multiplex* indulto hoc speciali adimatur expresse in gratiam Cardinalium nepotum: colligitur inde, quod commune indultum priori jam dicta forma conceptum Cardinalium tunc permittat extraordinariam beneficiorum reservatorum collationem, ubi ea uni reservationi personali obnoxia sint: secus ubi duae simul in ipsis concurrant coaequales ejusdem nempe generis personales reservationes. Nam ex voto Ubaldi, et Verospi Rotae Auditorum, quod requisivit, probavitque Paulus V. anno 1615, non comprehenduntur in praedictis indultis *beneficia duplici reservatione personali coaequali reservata, vel affecta* (2). Mox Urbanus VIII, die 15. Julii 1642. constitutione sua edixit Cardinales *non potuisse, nec posse* vigore indulti communis *conferre beneficia duplici re-*

---

(1) His verbis conceptum indultum Card. Francisci Barberini, de quo egit Rota *dec.* 14. *par.* 12. *rec.* fert Rigantius *in Reg. IV. Canc.* §. 5. *num.* 24.

(2) Votum istud videsis apud Gratianum *discept.* 982. *num.* 13. *et seq.* At Cardinales contra illud frustra reclamarunt contendentes indultis cousuetis non refragari multiplices coaequales reservationes.

servatione personali reservata, vel affecta (1). Tandem Alexander VII. die 12. Aprilis 1666. declaravit specialius, et constituit: *beneficia protonotariorum, scriptorum, et aliorum officialium enumeratorum in extravag.* ad regimen *esse reservata, ubicumque decedant, etiam extra Romanam Curiam, et duas diaetas. Itemque reservationem beneficiorum obtentorum per dictos officiales intrare etiam ratione solius officii: et insuper protonotariatum ex militis resultantem, dictumque scriptoratum separatim adquisitum constituere* duas reservationes personales coaequales, *exclusivas indulti* (2).

V. Uti coaequales reservationes, et affectiones putantur, vel ambo personales, vel ambo reales: ita dispares dicuntur personalis una, et realis altera: vel ex duabus quum personalibus tum realibus una potentior, quam altera, aut principalis una, et altera accessoria. De duabus aeque personalibus locutos Paulum V, Urbanum VIII, et Alexandrum VII, jam exscripta ipsorum verba commonstrant. Duas itidem reales reservationes, affectionesque parem habere vim excludendi indultum, Rota definivit: dum Papa cuidam nonnulla beneficia commendaverat, eidemque mox ad Episcopatum promoto indulserat retentionem eorum, et ita bis ex aequo manum apponendo suam in diversis casibus duas eis reales reservationes, seu affectiones infixerat (3). Sed reservationum aequalium duplicitas non oritur, nisi ex diversis earum speciebus unius ejusdemque generis: quia plures unius arboris fructus, quamvis augeant unam ejusdem pomi speciem, non tamen geminant diversam coaequalem. Hinc si quis plurium Cardinalium familiaris fuerit, vel protonotarius a Collegio, tum a Legato apostolico, et Papa sit iterum iterumque creatus, vel officium Nuncii, aut subcollectoris, aliudue simile in pluribus locis gesserit: non duplicem, sed unicam reservationem ex familiaritate, vel dignitate protonotarii, vel officio is contrahit. Pariter sicuti ad duos ex intervallo episcopatus promoto Papa indulgeat retentionem beneficiorum: una tantum affectio ex ea duplici appositione manus papalis oritur (4).

---

(1) Urban. VIII. *const.* 288, quam exscriptam habet Fagnanus in *cap. sicut unire de excess. praelat. num.* 49.

(2) Alex. VII. in *const.*, quam refert Card. de Luca *disc.* 3. *de benefic. num.* 8.

(3) Rigant. in *Reg. I. Canc.* §. 4. *num.* 195.

(4) Rota *dec.* 523, *num.* 38, *et seq. par.* 19. *rec. to.* 2. *apud* Rigant. *in rubric. Reg.* §. 2. *num.* 35, *et seq.*

VI. Familiarium, collectorum, cursorum, et cubicu!ariorum dumtaxat beneficia personali reservationi adscribunt omnes cum Rigantio (1). De beneficiis autem protonotariorum, aliorumque officialium disputabant DD. ante laudatam Alexandri VII. constitutionem, ad personalem ne, an localem reservationem pertinerent. Qui ea ad localem trahebant reservationem, fatebantur officialium beneficia constitutionibus extravag. *ex debito*, et *ad regimen* reservata esse non ratione personae, seu officii, sed respectu loci; quum in eisdem constitutionibus fingantur officiales, ubicumque ii decesserint, mortem in Curia obire; ideoque per istam loci fictionem beneficia ipsorum velut vacantia in Curia reservationem subire localem, non personalem (2). Cumque protonotarios, ceterosque officiales Paulus III. declaraverit, effeceritque Papae familiares (3): in eorum beneficiis reservationem per accidens personalem ratione familiaritatis officio adnexae agnoscebant, sed non insitam principaliter officio, seu personae (4), ut unicam in beneficiis familiarium, qui protonotariatum, aliudue officium exinde obtinerent, reservationem adstruerent. At post Alexandrinam constitutionem praevaluit sententia rebus judicatis obfirmata, quod officialium Sedis Apostolicae beneficia reservata censeantur nedum ratione familiaritatis a Paullo III. illis concessae, verum etiam ratione officii: propthereaque personalis haereat eis praecipua reservatio, quae simul cum alia personali, aut reali concurrens indultum excludit (5). Hinc duo si quis officia quaelibet diversa obtinuerit, quorum singula reservationem pariunt, ejus beneficia in duplicem reservationem incidere nunc judicantur (6). Quoniam

(1) Rigant. *in rubr. Reg.* §. 2. *num.* 38. *et fin. et in Reg.* 1. §. 4. *num.* 182. ex Rota *coram Royas dec.* 100.

(2) Lotterius, Barbosa, Rota et Card. de Luca apud Rigant. *loc. cit.* §. 4. *num.* 191. *ad* 193.

(3) Ex supradictis cap. V. n. 32.

(4) Lotterius cum Rigant. *loc. cit. num.* 196. contra Sarnensem.

(5) Card. de Luca apud Rigant. *ibidem num.* 198. Hinc Rota *dec.* 608. *par.* 5. *rec.* coram Bichio *dec.* 221, coram Dunozetto *dec.* 632. definit, et Pitonius *tom.* 4. *discept.* 105. *num.* 19. comprobat, Cardinales vigore indulti communis conferre non posse beneficium vacans per cessum, vel decessum protonotarii simul subcollectoris.

(6) Rota *dec.* 476, *num.* 6. *et seq. par.* 18. *rec.* Card de Luca *de benefic. disc.* 102. Rigant. *loc. cit. num.* 185. *et* 236, *et seq.*

non ex sola familiaritate Papae, vel protonotarii dignitate officiis fere adnexa, (quam in una eademque persona duplicem ponere absurdum videtur) reservatio oritur: sed ex officio ipso duplici, et diverso eam derivare palam dixit Alexander VII. Sunt qui opinantur non reservata beneficia illorum officialium, quos laudatae extravagantes non enumerant, puta auditoris Camerae, ejusque locumtenentis, clericorum Camerae, procuratorum contradictarum, locumtenentis Avenionensis, ceterorum (1). Sed probabilior, et communior est aliorum sententia, quod Regula I. Cancellariae reservans beneficia officialium, officiales etiam creatos post extravagantem, ibique non expressos complectatur (2).

VII. Familiaritas vero, et dignitas protonotarii dum sunt uni eidemque officio simul adnexae, quia tamquam accessiones principalem officii naturam ambae sequuntur, et ab ipso absorbentur officio. nonnisi unicam reservationem tunc ferunt beneficia istius officialis. Nam si reservationem in officio uno duplicarent praerogativae hujusmodi accessoriae, indultum Cardinalibus fere numquam suffragaretur, eis facultatem largiens conferendi reservata etiam beneficia, quae obtinuerint *officiales praesentes et futuri*, *quocumque ii nomine nuncupantur* (3). Necesse porro est, ut multiplices, diversaeque reservationum caussae in unam personam distincte confluant, quoties velint beneficia ipsius multiplici reservationum vinculo obstricta judicari (4).

VIII. Inaequales, ac dispares reservationes vim indulto non adimere, colligitur ex antedictis. Itaque in primis potentior una

---

(1) Cassidorus, Rebuff., Mandos., Armindus, Ricc., ceteri apud Rigant. *ibidem num.* 218. *et seq.*

(2) Rigant. *loc. cit. num.* 241. *et seq.*

(3) Rota *dec.* 266. *num.* 4. *et seq. par.* 13. *rec.*, et alibi apud Rigant. ibidem *num.* 173. *et seq.*

(4) De Referendario, qui postea protonotarius ex intervallo creatus est, agit Rota *dec.* 476. *num.* 6, *et seq. par.* 18. *rec.* et Card. de Luca *de offic. venal. cap.* 2. *num.* 16. De familiari Papae, et Protonotario Gratianus *discept.* 982. *post num.* 24. De cubiculario Papae, et Protonotario Mansus *consult.* 647. *num.* 5. *tom.* 7. De Auditore Rotae, ac Referendario Rota *dec.* 523. *num.* 45. *part.* 19. *rec. tom.* 2. de Nuncio, et Refer. Card. de Luca *de benef. disc.* 4.

aliam minorem absorbet, ideoque familiaritas Papae ex. gr. familiaritatem Cardinalis in una eademque persona conjunctam ita suffocat, ut unicam constituat reservationem (1): nisi quis maluerit duplicem ejusmodi familiaritatem ad unam reservationis speciem redigere. Personalis item reservatio, tamquam dignior trahens ad se realem, velut accessoriam efficit, ut si officialis ad episcopatum assumptus retentionem beneficiorum obtineat, haec extra Curiam inde vacantia Cardinalis ex indulto conferat: quia personalem reservationem ratione officii non aequat realis reservatio promanans ex affectione, seu appositione manus Pontificis (2). At affectio ex praevia personali reservatione obveniens, puta post dimissum officium subcollectoris, vel post extinctam familiaritatem, quum naturam personalis, non realis reservationis quidem adsumat: recte conjungitur cum alia personali reservatione pro excludendendo indulto (3). Quoties insuper contigerit reservatorum beneficiorum vacatio in mensibus apostolicis: Cardinales ea, non aliter, quam vacantia in mensibus Ordinariorum, libere conferunt. Nam temporanea reservatio mensium difformis a personalibus, et realibus reservationibus perpetuis quum sit, haec numquam cum aliqua earum ita conjungitur, ut coequales duas componat reservationes, indultumque idcirco numquam excludit (4).

IX. An idem jus vigeat in aliis temporaneis reservationibus vacantium, dum Cardinales ab suis titulis absunt (5), et quae vacante Sede praedecessoris Episcopi vacassent (6): operae pretium est heic inquirere. Ad Cardinales absentes quod attinet, antiqua indulti forma hunc habebat articulum: *tibi etiam*, *quan-*

---

(1) Ex antedicto Ubaldi, et Verospii voto, cui DD. adstipulantur apud Rigant. *in rubr. Reg.* §. 2. *num.* 21.

(2) Rota coram Millino *dec.* 414, et apud Novar. *in sum. Bullar. dec.* 30. *num.* 18. *et seq.* Rigant. *ididem num.* 24, *et* 29.

(3) Rota coram Seraphino *dec.* 1251. Duran. *dec.* 154, et DD. apud Rigant. *loc. cit. num.* 30. Hanc affectionis personalis speciem spectant ea indulti verba: *generaliter reservata, seu ex generali reservatione apostolica affecta*, apud Rigant. *in Reg. IV. Canc.* §. 5. *num.* 46.

(4) Videsis dicta superius *cap.* V. *num.* 43. *pag.* 126.

(5) De hac reservatione superius dixi *cap.* V. *num.* 42.

(6) De his dictum est eodem *cap.* V. *num.* 39.

do, *et quoties de licentia nostra etiam pro tua voluntate ab eadem Curia ubilibet etiam extra montes abesse contigerit*, *quaecumque beneficia* etc. (1). Cujusmodi verba absentibus etiam ab Urbe Cardinalibus concedere collationem beneficiorum, quae in Ecclesiis titulorum, et diaconiis vacarent, Doctores olim contendebant (2). Sed contraria nunc viget sententia, ex quo Innocentius XI. anno 1681. primus omnium recitato indulti articulo hanc addidit clausulam: *servata tamen quoad beneficia titulorum*, *et diaconiarum*, *episcopatuum cardinalitiorum constitutionis*, *seu Regulae VIII. Cancellariae dispositione* (3). Quum isthaec VIII Regula Cancellariae, quam indulti forma recentior obfirmat, Apostolicae Sedi reservet speciatim beneficia in Cardinalium sex episcopatibus, necnon diaconiis, et titulis, quoad ii a Romana Curia absunt, vacantia (4): fit exinde, ut Cardinales vigore hujusce indulti de licentia Papae a Romana Curia absentes beneficia in episcopalibus Ecclesiis, dioecesibusque sibi commendatis quolibet mense vacantia conferant, non illa, quae in diaconiis, titulisque suis contigerit absentiae suae tempore vacare, quamvis aliunde non reservata.

X. Quae tempore viduitatis Ecclesiarum usque ad provisionem successorum vacassent beneficia, per secundam Regulam Cancellariae reservata quum sint, Cardinales in ea successores facultatem conferendi fere non habent, nisi eam alicui Papa speciatim, et expresse indulserit. Quia singulis Cardinalibus communi indulto conceditur collatio beneficiorum, *quae extra Curiam vacare contigerit*: his plane verbis patefacta mens Pontificis futuras tantummodo post indultum vacationes respicit, nulloque pacto valet ad praeteritas retorqueri (5). Cardinalibus autem nepotibus suis, et alicui amicissimo largiri volentes collatio-

---

(1) Apud Germon. *de indult. Card.* § *tibi quoad vixeris.*

(2) Garzia, Kochier, Barbosa, Massobrius, ceteri apud Rigant. *in Reg.* 8. *Canc.* §. 1. *num.* 77. *et seq.*

(3) Ex Rigantio *ibidem num.* 122.

(4) De qua superius dixi *cap.* V *num.* 42.

(5) Hunc sensum Doctores explicant unanimiter, et firmant res judicatae: Rota *dec.* 566. *num.* 2. coram Cavalerio, *dec.* 4. *de privileg.* coram Mohedano, *dec.* 10. *num.* 4. *par.* 13. *rec.* et alibi apud Rigant. *in Reg.* 2. *Canc.* §. 3. *num.* 385, *et seq.*

nem eorum etiam, quae ante ipsorum promotionem vacassent id consueverunt palam exprimere his aliis indulto adjectis verbis: *quae vacare contigerit, et nunc vacantibus* (1).

XI. Facultatem conferendi reservata quum ratione mensium, tum ratione fictae familiaritatis, et officii, seu *ex quavis alia caussa* Cardinales quum habeant ex indulto communi, ex hisce verbis videtur indultum commune reales quoque reservationes comprehendere: at non omnes. Enimvero Cardinales vigore istius indulti conferre utique possunt beneficia, quae vacent per collationem incompatibilium reservatorum ab ipsis eadem indulti auctoritate factam, quamvis reservata realiter per extravag. *ad regimen* (2). At e contrario nequeunt providere primas dignitates Cathedralium, nec principales Collegiatarum (3). Neque concistorialia, seu in libris Camerae taxata beneficia (4). Nec litigiosa (5). Nec regularia exempta in saecularem statum redacta, et perpetuo reservata (6). Facultas autem, quae Cardinalibus indulto tribuitur conferendi beneficia etiam regularia, locum in iis habet, quae ad suam ipsorum collationem pertinent in monasteriis sibi commendatis, simul et in regularibus non exemptis, quae ipsis amota reservatione subjacent (7).

XII. Edisserenda supersunt haec alia indulti verba: *ad tuam etiam cum alio, vel aliis collationem, provisionem, praesentationem, electionem, institutionem, seu quamvis aliam similem, vel dissimilem dispositionem quomodolibet pertinentia* (8): quae nimirum amotis reservationibus tu vel solus,

---

(1) Ex Rigantio *ibidem num.* 396.

(2) Rigant *in Reg.* 1. §. 8. *num.* 185.

(3) Idem *in Reg. IV. Canc.* §. 1. *num.* 38.

(4) Card. de Luca *de benefic. disc.* 4. *num.* 6, Germon. *de indult.* §. *regularia num.* 82.

(5) Rota *dec.* 67. *num.* 7. coram Duran. et *dec*, 433. *num.* 44. coram Bichio, Rigant. *tom.* 3. *in Reg.* 29. *Canc.* §. 29. *Canc.* §. 2. *num.* 176, *et* 177, ubi refellit Card. de Luca aliter opinantem *disc.* 52. *de benefic. num.* 15

(6) Rigant. *in Reg. IV.* §. 3. *num.* 25. *et seq. tom.* 1. *et in Reg. IX.* §. 2. *num.* 121. *tom.* 2,

(7) Rota *dec.* 587, *et* 588. *par.* 4. *divers.* et *dec.* 289. coram Penia, apud Rigant. *in Reg. IV. Canc.* §. 3. *num.* 30.

(8) Ex Armindo Riccio apud Rigant. *ibidem num* 74, et in *Reg. IX. Canc,* §. 3. *num.* 116.

vel conjunctim cum aliis posses jure ordinario conferre. Hujus articuli contextus patefacit indultum Cardinalibus Episcopis potestatem extraordinariam non egredi fines dioecesanae jurisdictionis, eamque ita super ordinariam collocari, instar columnae super basim, ut hac deficiente non possit ea consistere. Non possunt propterea Cardinales vigore indulti manum suam extendere ad beneficia exempta, quamvis intra suam dioecesim fundata (1): sed eorum collatio in mensibus ordinariis ad praelatos inferiores, abbatesque, in mensibus reservatis ad Sedem Apostolicam pertinet. Eodemque jure exemptionis beneficia in solo Lateranensi erecta non ab Episcopis dioecesanis, neque a Cardinalibus indulto auctis, sed a Capitulo Lateranensi in quatuor mensibus ordinariis conferuntur (2).

XIII. Aliis autem consortium cum Cardinale habentibus in collatione, vel institutione, aliave qualibet provisione beneficiorum nec prodest, nec nocet extraordinaria ejus potestas indulto personali quaesita. Enimvero *alius alterius privilegio speciali prohibetur uti*, ex regula Bonifacii VIII (3). Et *cum quid una via prohibetur alicui, ad id alia non debet admitti* (4). Iure hinc merito Urbanus VIII. die 29. Decembris 1725. declaravit indultum, quod solis Cardinalium personis conceditur, non suffragari Capitulis Cathedralium, nec aliis juris conferendi participibus, eisque nullum communicare jus in reservatis quum mensibus, tum beneficiis (5). Consequitur exinde, quod indultum non abroget apostolicas reservationes, earumque nec vincula abrumpat, neque obstacula removeat: sed puram putam delegationem apostolicam in beneficiis reservatis largiatur. Immotae propterea reservationes obstant, ne prisca ex indulto resurgat ordinaria potestas Episcoporum, Capitulorumque, neve ad pristinam redeat libertatem (6). Et versa vice Capitulis, aliisque

(1) Rota *dec.* 523, *et* 580. *par.* 1. *rec. tom.* 2, et alibi apud Rigant. *loc. cit. num.* 26, 77, *et seq.*

(2) Arm ind. Ricc. *loc. cit. num.* 77.

(3) Bonif. VIII. in *cap. cum sane* 9. *de privilegiis in VI.*

(4) Idem in *cap. cum quid* 84. *eod. tit. in VI.*

(5) Urban. VIII. *const.* 59, de qua dictum supra est *cap.* V. *num.* 43.

(6) Rot *dec.* 585. *par.* 5. *rec.* Card. de Luca *de benefic. disc.* 1. *num.* 37.

in collatione beneficiorum consociis nil juris detrahit indultum, nec eorum communem cum Cardinale collationem in quatuor mensibus ordinariis impedit (1). *Non debet* enim *alteri per alterum iniqua conditio inferri* (2), nec Pontificis gratia dari cum alterius detrimento.

XIV. Eligendi, vel praesentandi jura quo magis inviolanda sunt, eo minus indulto deminuuntur. Beneficia enim de jure patronatus laicali sub indulto Cardinalium non cadere, Rota censuit (3). Eaque a cunctis reservationibus exempta quum viderimus (4): liquet patronis laicis integrum esse jus praesentandi, quamvis vacatio beneficiorum de suo patronatu in mensibus apostolicis evenerit. Quod alia patronatus ecclesiastici in mensibus reservatis vacantia Cardinalis Episcopus vigore indulti conferre valeat, Rota pluries definivit (5). Ubi concurrat patroni ecclesiastici praesentatio, vel Capituli, aut Collegii electio, aut consensus, aut silentium: nullus erit ambigendi locus. Illis autem dissentientibus, et reclamantibus, ea oportebit ad incudem revocare, quae superius dixi de patronatu ecclesiastico (6).

XV. Quae ad Sedem Apostolicam beneficia devolvuntur ex negligentia alterius collatoris, non alium nisi Papam superiorem habentis in dioecesi Cardinalis Episcopi, vel ex sua ipsius negligentia (7), ea is conferre non potest vigore indulti. Nam reservationes indulto sublatae, vel suspensae devolutionem jure communi constitutam, quae diversam ab eis naturam habet, non complectuntur (8). Secus dicendum est, quoties ob alienam negli-

---

(1) Rota coram Bichio *dec.* 99., *et* 433, coram Royas *dec.* 30, *apud* Rigant. *loc. cit. num.* 29.

(2) Papin. in *l. non debet* 74. *D. de regulis juris.*

(3) Rota *dec.* 290. *par.* 18. *rec. num.* 22; *et* 23, coram Dunozetto *dec.* 397. *num.* 22, et alibi apud Rigant. *in par.* 1. *Reg.* IX. *Can.* §. 2. *num.* 334.

(4) Hoc tract. *cap.* 5. *num.* 71.

(5) Rota coram Gregorio *dec.* 33, tum *dec.* 298. *num.* 16, *et dec.* 329. *num.* 12. *par.* 9. *rec.*, et alibi ab Arminio Riccio laudata penes Rigant in *Reg. IV. et* §. 3. *num.* 79.

(6) *Cit. cap.* V. *num.* 72.

(7) Innoc. III. in *cap. licet magister* 3. *de suppl. negl. prael. et cap. postulastis* 15. *de concess. praeb.*

(8) Rota coram Gypsio *in Romana* 28. *Aprilis* 1595, apud Rigant. *in par.* 1. *Reg. IX.* §. 13. *num.* 124.

gentiam, puta Capituli Cathedralis Ecclesiae, ad Episcopum inculpabilem devolvunt canones collationem (1).

XVI. Consueverunt insuper Cardinales Ecclesias episcopales dimittere cum indulto conferendi, *ut prius* earum beneficia in octo mensibus apostolicis vacatura, quatuor aliis mensibus successori Episcopo relictis (2); quod nunc praeservatur integrum, ubi dimissa Ecclesia alteri Cardinali confertur. Sed hocce indultum quo magis extrordinarium est, eo strictiorem postulat interpretationem. Non licebit idcirco post dimissam Ecclesiam Cardinali renunciationes beneficiorum admittere, quum Ordinarius ipse non sit amplius (3): neque si moriatur exinde successor Episcopus, adrogare sibi ordinariam beneficiorum collationem in quatuor mensibus ordinariis vacantium (4).

XVII. Quisquis a Cardinalibus beneficium quomodolibet reservatum, vel in mense reservato vacans adipiscitur, ei lex ipsa indulti onus imponit impetrandi ab Apostolica Sede litteras *novae provisionis* cum solutione taxarum omnium intra quatuor fere menses, quotiescumque beneficii redditus vigintiquatuor ducatos auri de Camera, nullis deductis oneribus excederent. Ne quis autem sibi blandiatur id posse onus abjicere impune, fretus auctoritate Doctorum aliquot contendentium Cardinales beneficia in apostolicis mensibus vacantia, et aliunde non reservata jure ordinario potius, quam delegato conferre (5). Benedictus XIV. motu proprio in perpetuum sanxit: *ut nemo deinceps ab eisdem Cardinalibus ordinariis collatoribus provisus de beneficio in aliquo ex mensibus apostolicis praefatis vocato possit se quocumque praetextu eximere ab expe-*

(1) Alex. III. in *cap. nulla* 2. *de concess. praeb.*, et Innoc. III. in *cit. cap. postulastis*. Hac de re videsis dicta superius *cap.* V. *num.* 12, et inferius dicenda *cap. VIII.*

(2) De hoc indult. agunt Germon. *de indult. Card.* §. *per quae sublatis, et* §. *cammendase*, Gonzalez *ad Reg.* 8. *gl.* 21. *num.* 36 *et seq.* Card. de Luca *de benefic. disc.* 2. *et* 31, Rigant. *in Reg.* 2. §. 3. *num.* 407. *et seqq.*

(3) Rota coram Puteo *dec.* 164. *lib.* 3, Coccin. *dec.* 870. *num.* 19, *et* 20, Achill. *de* Grassis *dec.* 1. *de off. ordin.* Paris. *de resignat. lib.* 7. *qu.* 12. *num.* 24.

(4) Rota *dec.* 422. *par.* 1. *divers.* et DD. apud Rigant. *loc. cit. num.* 411.

(5) Ex supradictis *cap.* 5. *num.* 43.

ditione litterarum apostolicarum in forma novae apostolicae provisionis, *juxta formam in indultis Cardinalibus concedi solitis praescriptam*: *alias elapso tempore ibidem praefixo possit idem beneficium a Sede Apostolica praedicta impetrari* (1) Nova autem provisio Sedis Apostolicae hanc inter alias continet clausulam: *dummodo beneficia praefata sub indulto comprehendantur* (2).

XVIII. Hactenus dicta patefaciunt, quomodo, quibus, et quando Cardinales debeant speciatim reservationibus apostolicis Regularum Cancellariae obtemperare. Ceterum Regula LXX. eos generatim eximit declarando: *quod in quibuscumque constitutionibus, et Regulis per Sanctitatem Suam edendis non comprehendantur, neque comprehensi censeantur ipsi Cardinales, nisi illae eorumdem Cardinalium favorem concernant, vel constitutiones edendae de eorumdem Cardinalium, vel majoris partis eorum consilio editae fuerint, seu in eisdem Regulis, et constitutionibus facta fuerit ipsorum Cardinalium expressa mentio.*

XIX. Sex Cardinales Episcopi suburbicarii, aliique Cardinales diaconi, et presbyteri quasi episcopalem jurisdictionem habentes in Ecclesiis titulorum suorum (3) privilegio fruuntur, donec in Urbe, seu in Curia Romana resideant, conferendi beneficia in eisdem Episcopatibus, et Ecclesiis fundata (4), quamvis per obitum in Curia, et apud Sedem quandocumque vacantia. Quamdiu vero absentes inde fuerint ob quamlibet caussam, vel necessariam, vel de licentia Papae, quamvis intra duas diaetas,

---

(1) Bened. XIV. in *const. cum sicut accepimus* 12. *to* 1. *Bullar*. Si quis vero Cardinalium indultum impetrare omiserit, neque acceptauerit, et beneficia non reservata malit in cunctis mensibus duodecim conferre vigore exceptionis eorum a Regula IX: locum tunc non esse reservationi Sedis Apostolicae, monet Rigantius *to*. 2. *pag*. 89. *num*. 84.

(2) Ex Rigant. in *Reg. IV. Canc*. §. 3. *num*. 34.

(3) Honor. III. in *cap. his, quae* 11. *de majorit. et obed.*

(4) Germonius *de indult. Card*. §. *tum ratione num*. 14. Rigant. *in Reg. VIII. Canc*. §. 1. *num*. 133. Ejusmodi facultatem a jure communi repetunt Fagnanus in *cit. cap. his, quae num*. 22. Cohellius *de notitia Card. cap*. 16. *privil*. 14. *vers. collationum*, et Card. de Albiciis *discept*. 1. *num*. 51.

vel in dioecesibus episcopalibus sibi commendatis moram faciant (1): ipso facto eis adimitur per Cancellariae Regulam VIII. vicaria conferendi potestas, quam eis Papa Urbis Episcopus, et ordinarius Collator sub conditione residentiae indulget (2). Attamen absentes a Curia ex permissu Pontificis Cardinales consueverunt in aliis episcopatibus praeter suburbicarios beneficia conferre vigore communis indulti, et id palam exprimentis (3). Nam unica reservatio beneficiorum scilicet vacantium in Urbe, seu apud Sedem, et in Curia videtur in gratiam Cardinalium titularium adempta generatim: nisi malueris cum Germonio, et aliis (4) dicere ea non vacare apud Sedem, sed jure ordinario a Cardinalibus conferri. Dum ea vero duplicem subeant reservationem coaequalem, locum non esse indulto Cardinalis adfirmat cum Rota Rigantius (5). Mox continuo addit, et pluribus comprobat auctoritatibus collationem beneficiorum ejusmodi vacantium per obitum Curialis pertinere ad Papam. Si ita se res habeat: non duplex reservatio coaequalis, sed una vel inaequalis indultum istud excludit. Quandoquidem Cardinalis titularis, nisi obtinuerit speciale indultum conferendi reservata, ipsum ea conferre non posse, tametsi unica reservatio obvenerit ratione mensis ex obitu beneficiarii urbani extra Curiam in mense apostolico, scribit idem Rigantius (6) ex rebus pluries judicatis. Quoniam vero explorati juris est, quod Cardinales omnes generatim excipiat a reservatione mensium ipsamet Regulae IX. littera, et beneficia Urbis nec expressim, nec tacite comprehendat: satis non video,

---

(1) Card. de Luca *de benefic. disc.* 142. *num.* 12. Nam Alexander VII. an. 1655. decrevit delendam ex Reg. VIII. eam clausulam, *non tamen ob servitium Sedis Apostolicae, et cum licentia Sanctitatis Suae, vel apud eorum Ecclesias residentium.* Quumque successores Pontifices hanc ipsam clausulam omittere in suis Regulis ad hanc usque aetatem consueverint: mens eorum inde arguitur nullam omnino caussam absentibus a Curia Cardinalibus suffragari ad retinendum jus collationis.

(2) Card. de Luca *de benefic. disc.* 133. *num.* 14. Confer. huc dicta superius *cap. V. num.* 42.

(3) Ex supradictis *num.* 9.

(4) Apud Rigant. *in Reg.* 1. *Canc.* §. 1. *num.* 119.

(5) Rota *dec.* 599. *num.* 18. *par.* 18. *rec.* Rigant. *loc. cit. num.* 120.

(6) Idem *loc. cit. num.* 122, *et* 123.

cur beneficiariis Ecclesiarum Urbis extra Curiam in mense apostolico decedentibus, et beneficia tunc valeant Cardinales titulares conferre, alio indigeant indulto.

XX. Trium basilicarum Urbis patriarchalium S. Io. Lateranensis, S. Petri, S. M. Majoris beneficia majora (scilicet canonicatus, praebendas, dignitates, personatus, et officia Sedi Apostolicae reservata specialim esse per Regulam VIII, quum Papa sit proprius earum Ordinarius : Archipresbyteros vero Cardinales una cum Capitulis Canonicorum ex peculiaribus indulti conferre cetera beneficia inferiora, quum in eisdem basilicis existentia, tum quae alibi extra Urbem ad eas pertinent, jam dictum superius est (1). Isthaec autem collatio est inter Archipresbyteros, et Canonicos non eodem modo, sed varie divisa. Nam vetusta basilica Lateranensis consuetudo, vel concordia collationem beneficiorum intra basilicam Cardinali Archipresbytero, aliorum extra Urbem Canonicis tribuebat. Nunc omnium utriusque generis beneficiorum collatio intra, et extra Urbem ex nupera Innocentii XII. constitutione communis est Archipresbytero cum Canonicis, diviso tantum exercitio per alternas hebdomadas. Communio haec proprietaria collationis conservat Cardinali Archipresbytero integrum jus accrescendi, seu non decrescendi, ad eumque transfert collationem, quoties reservatio, vel aliud obstaculum Capitulo impediat eam explere in hebdomadis Canonicorum (2). In duabus aliis basilicis, et exercitium, et proprietatem juris conferendi complectitur constituta hebdomadarum divisio. In Vaticana S. Petri alternatim Archipresbyter intra unam, Canonici intra hebdomadam alteram, quae a vespera Sabbathi ad alterius Sabbathi vesperam praecurrit, vacantia beneficia conferunt ex aequo (3). Sed in basilica S. M. Majoris ob inaequalem divisionem Archipresbyter confert vacantia in duabus hebdomadis, Capitulum in tertia quaque hebdomoda, quae a media praecedentis Sabbathi usque ad sequentis Sabbathi mediam quoque noctem intercedit (4). Divisa vero proprietas inter-

---

(1) *Cap.* V. *num.* 42. De his privilegiis, et indultis agit Cohellius *loc. cit.* §. *verum.*

(2) Rigant. *in Reg. VIII.* §. 1. *num.* 21. *ad* 23.

(3) Rigant. *ibidem num.* 16.

(4) Quod constitutio Pii IV. in ea divisione hebdomadarum in

eos consortium et communionem, et reciprocum accrescendi jus quum excludat omnimodis: fit exinde, ut Cardinales vigore indulti paullo superius expositi nequeant manum extendere suam ad reservata in hebdomadis Canonicorum vacantia, quae Papa confert (1).

XXI. Legatis quoque non Cardinalibus, ac Nunciis, aliisque praelatis conspicuis consueverunt Pontifices ad libitum suum collationes beneficiorum delegare intra fines provinciae eis demandatae (2). Etsi enim Cardinales a latere Legati ordinariam potestatem sibi communi jure tributam habeant conferendi beneficia etiam reservata, et affecta (3), exceptis in Curia vacantibus (4), nec non devoluta ad Sedem Apostolicam (5), locorumque Ordinarios dioecesanos ea in re praeveniendi etiam per specialem reservationem (6); simul et praesentatos a patronis ecclesiasticis instituendi, secus a laicis (7), tamen simplices Legatos quum *missos*, tum *natos ex ipsius legationis munere nullam habere potestatem conferendi beneficia; nisi eam alicui ipsorum Papa specialiter duxerit indulgendam*, Innocentius IV. aperte declaravit (8). Hujusmodi indulto numquam potitos Nuncios pontificios in hoc Regno Neapolitano res est exploratissima.

---

basilica S. M. Majoris proprietatem affecerit, consortiumque ita excluserit inter Archipresbyterum, et Canonicos, fuse tradit Rigant. *in Reg.* 2. *Canc.* §. 3. *num.* 172, 180, 195, *et* 293.

(1) Rigant. *in Reg. VIII. cit.* §. 1. *num.* 16. *ad* 20.

(2) Ex traditis *lib.* 1. *Inst. Canonic. tit.* 22. *de Legatis, et Nuntiis num.* 10, *et* 19.

(3) Innoc. IV. in *cap. officii* 1. *de offic. legati in VI.*

(4) Clem. IV. in *cap. licet* 2, et Bonif. VIII. in *cap. praesenti de praeb. in VI.*

(5) Innoc. III. in *cap. litteras* 4. *de suppl. neglig. praelator.* Greg. IX. in *cap. venerabilis* 37. *de praebend.* Bonif. VIII. in *cap. quamvis* 38. *de praebendis in* VI. glossa in *cap.* 1. *de offic. legati in* verb. *ampliori.*

(6) Bonif. VIII. in *cap. praesenti* 3. *de offic. leg. in VI.* et in *cap. si apostolica* 12. *de praebendis in VI.*

(7) Innoc. III. in *cap. dilectus* 6. *de offic. legati*, idemque in *cap. cum dilectus* 28. *de jurep.* Bonif VIII. in *cap. deliberatione* 4. *de offic. leg. in VI.*

(8) Innoc. IV. in *cit. cap. officii* 1. *de off. leg. in VI.*

XXII. Reges tandem supremosque principes beneficia aliquot ecclesiastica regio praesertim aere fundata, et dotata conferre jure extraordinario, nimirum ex privilegio Sedis Apostolicae vel expresso, vel praesumpto, usus condocet priscis, et recentibus auctoritatibus, et exemplis comprobatus. Innocentius III. refert, *quod decanatum, et praebendas* Ecclesiae S. Petri de Curia in civitate Cenomanensi *Rex* Anglorum, et *progenitores sui, qui eam de bonis suis fundaverant liberam, et exemptam, conferebant dioecesano Episcopo inconsulto* (1). Idemque Pontifex *caussam, quae inter* Ariensem Praepositum, et *Comitissam Flandrensem super donatione* (libera scilicet collatione) *sex praebendarum sacerdotalium* agitabatur, apostolicis delegatis judicandam commisit (2). Eidem vero Comitissae Flandriae Mathildi, quae suo in praedio dotali Ecclesiam extructura, et *jus patronatus*, et *praebendarum collationem* in ea sibi suisque successoribus reservari in limine fundationis expetiverat Innocentius ipse III, concesso dumtaxat patronatu noluit collationem praebendarum indulgere (3). Tum epistola Honorii III, habet:

---

(1) Innoc. III. ad Decanum, et Capitulum Cenomanensem in *cap. cum inter vos* 6. *de consuetudine*. Gregorianus textus Decretalium recitata verba non habet in mutilo fragmento decretalis Innocentii, at ea in lucem promit Emmanuel Gonzalez, integriorem hanc epistolam exscribens.

(2) Idem Inn. III. in *cap. dilecto filio* 40. *de testibus*. Mox quod archidiaconatum conferret Princeps Achajae, adprobavit *ep.* 28. *lib.* 13. *reg.*

(3) Epistola haec Innocentii III. ad Mathildem Comitiss. Fland. ex *lib.* 3. *reg. ep.* 192. apud Emm. Gonzalez in *cap. praeterea* 4. *de jurepatr. num.* 7, ita se habet: *Oblata quidem nobis ex tua parte petitio continebat, quod cum in quodam loco cui dotalitii* Nepa *nomine ad honorem Dei Ecclesiam fundare proponas, et de bonis tuis sic plena manu dotare, quod Canonicis, qui Deo ibidem pro tempore servirent, necessaria vitae non desint*, juspatronatus, *et praebendarum* collationem *in ea sibi, ac successoribus tuis* reservari *petebas. Quorum primum admittimus, secundum vero non duximus concedendum, quum non expediat saluti id concedi. Quia cum devotione te asseras assumpsisse propositum in loco praedicto Ecclesiam construendi: adquires eo plus animae, quo minus in ea corpori reservabis.*

quod Decanus Andegavensis *ex donatione Regis praebendarum ejusdem Ecclesiae collationem haberet* (1). Et alia quod *Comitissa Flandrensis fecerit promissiones de non vacantibus beneficiis ecclesiasticis, in quibus jus obtinet patronatus, et* donationes *eorum in manibus posuerit alienis* (2). Gregorius IX epistola ad Fridericum II. Imp. data anno 1236. jus conferendi beneficia ecclesiastica in eo agnovit: non item committendi curam animarum illis adnexam (3).

XXIII. Quum ita se res habeant, cave putes absurdam in laicis principibus istam conferendi potestatem, quia spiritualem. Indulto enim pontificio bene fit, ut laicus spiritualis potestatis incapax eam, quae non ab ordine sacerdotali per impositionem manuum, sed ab ecclesiastica jurisdictione profluit, et mandari sejunctim a sacra ordinatione consuevit vicario jure exerceat, velut instrumentum Pontificis, et collatoris ecclesiastici nudus minister, aut procurator (4). Qui Reges instar sacerdotum oleo sacro inunctos inde spiritualis potestatis capaces opinantur, nil omnino conficiunt: sat enim constat sua ex unctione difformi Reges nulla sibi jura sacerdotii adquirere (5). Nec scopum attingit Caro-

---

Unde devotionem tuam exhortamur in Domino, quatenus illud perficere studeas, quod ad tuam salutem, et ecclesiasticam pertinere dignoscitur honestatem.

(1) Honor. III. ad Episc. Priorem, et Archidiac. Maclovienscm in *cap. dilectus filius* 34. *de praebendis*.

(2) Idem in *cap. cum dilecta* 16, *et ult. de concess. praeb.*

(3) Rainaldus *ad an.* 1239. *num.* 14. hoc fragmentum ex *epist* 398, et 253. Greg IX. ad Frider. II. habet: *Esto quod aliqua beneficia vacantia conferas: ut curam tamen animarum illis adnexam committere valeas, jus spirituale, quod non cadit in laicum, non permittit, et in locum viventium, quos de gradu suo nec propria culpa, nec sui judicis sententia dejicit, aliis substitui, jus datum coelitus interdicit.*

(4) Bonifacius VIII. quum laicum procuratorem ad agendum, et defendendum in caussis spiritualibus admittat in *cap.* 1. *de procurat. in* VI. glossa marginalis *in eod. cap.* addit, quod renunciando etiam, vel acceptando beneficio idoneus procurator sit laicus nudi ministri personam gerens in ejusmodi spiritualibus. Idipsum firmat cum Decio, et aliis Fagnanus in *cap. caussam* 8. *de elect. num.* 15. *et in cap. contingit* 8. *de arbitris num.* 29.

(5) Ex traditis *lib.* 3 *Instit. Canonic. tit.* 19. 21, *et seq.*

lus Molinaeus ajens, quod *hujusmodi canonicatus*, *sacella*, *et similia beneficia ad meram*, *et perpetuae Regis collationem spectantia magis saecularia*, *et profana beneficia sunt*, *quam ecclesiastica*, *quamvis nonnisi clericis*, *quos* tonsuratos *vocant*, *conferantur: quia talibus ex voluntate Regis fundatoris destinata sunt. Unde non habent de se ullam administrationem clavium*, *vel Sacramentorum* (1). Hac enim opinatione videtur is non capere satis neque naturam simplicis beneficii ecclesiastici nullam habentis curam animarum, Sacramentorumque administrationem, nec regias praerogativas in collationibus ecclesiasticis beneficiorum quorumlibet etiam curatorum.

XXIV. Itaque regia beneficiorum collatio ex privilegio, indultoque Romani Pontificis vel praesumpto repetenda est. *Expressum* dicimus, quoties liquet principem Ecclesiae fundatorem cum adsensu pontificio patronatum una cum jure conferendi in ea sibi, suisque successoribus reservasse. *Praesumptum* oritur ex longaeva observantia: ubi scilicet ab immemorabili tempore consueverint Reges arbitrio suo beneficia. et Ecclesias regii patronatus conferre inconsultis quum Episcopis dioecesanis, tum Romano Pontifice. Nam consuetudo immemorabilis conjecturam facit legitimam privilegii apostolici, seu juris conferendi in limine fundationis reservati, et obtenti (2).

XXV. Hoc in Regno Neapolitano regiam collationem beneficiorum regii patronatus ex privilegio quidem apostolico derivant nostri (3), quod in primis ostendunt publica monimenta, in re-

---

(1) Car. Molinaeus damnatus auctor *in Reg. de infirmis resignantib. num.* 416.

(2) Fagnanus in *cap. consuetudines* 1. *de consuetud. num.* 54 *et seq.* cum Felino, Probo, Aufrerio, Baldo, et Rota coram Crescentio, et Puteo in primis affirmat laicum ex consuetudine immemorabili cum fama privilegii posse jus ecclesiastica beneficia conferendi adquirere, secundum regulas juris communis: negat ex nova Urbani VIII. const. *Romanus Pontifex,* edita die 5. Junii 1641, qua improbantur quaevis attentata quum a ministris Sedis Apostolicae, tum a baronibus, et feudatariis contra libertatem, et jurisdictionem ecclesiasticam. At Urbanus nullum de Regibus verbum fecit.

(3) Io. Semeca auctor glossae in *comm. ad Gratianum in can.*

giis archivis permanentia, vel ex inveterata plurium saeculorum consuetudine conijcitur (1). Redundant plane tabularum codices et acta publica regiis rescriptis, et diplomatibus, per quae Svevi, Andegavenses, Aragonii, ceteri subsecuti Reges Neapolitani pleno jure contulerunt conspicuas dignitates quasi episcopales, Archipresbyteratum Altimuranum, et Prioratum S. Nicolai Bariensis, tum Abbatiam S. Egidii Altavillae; et insuper Canonicatus tam Capituli Lucerini alternatim cum Episcopo, quam S. Nicolai Bariensis alternatim cum Priore, cetera inferiora beneficia in variis Regni dioecesibus posita nedum simplicia, sed adnexam quoque habentia curam animarum (2).

XXVI. Tanta tot indultorum varietas efficit, ut collator quisque privilegiarius formam indulti sui observare adamussim debeat, ejusque fines nullatenus transilire (3). Cumque cujuslibet privilegii nativa indoles juri communi adversetur (4), strictam-

---

1. *Causa* 16. *qu.* 7. observat laicis non competere inuestituras beneficiorum, *nisi auctoritate Papae habeat laicus investituras, sicut Rex Apuliae.* Andreas de Isernia *in proem. constit. Regni num.* 50 contestatur quod Neapolitani Reges olim non modo praesentabant, sed et investiebant clericos de beneficiis ecclesiasticis, et illis haec *conferebant per privilegia papalia*, quae possunt hoc concedere laico. Minadous in *repetit. const. in aliquibus* verb. *Comitum, et Baronum* scribit in eodem regio patronatu cum jure conferendi Regem fungi vice Pontificis, et ordinarii. Marchio Falletti *ragionam.* 6. *ad litt. P.*, ea in re legatum Papae Regem nuncupat, jure non suo, sed a Papa accepto beneficia conferentem.

(1) Alexander Tartagna de Imola *to.* 4 *cons.* 74. *num.* 10. *Reges, et Principes saeculares,* ait, *qui ex consuetudine, de cujus initio memoria non existit, habent potestatem conferendi in regnis suis praebendas, istud possunt facere: quia talis consuetudo tribuere videtur sibi privilegium. Et potest etiam poni exemplum in Rege Apuliae.*

(2) Syllabum Ecclesiarum, beneficiorumque regiae quum collationis, tum praesentationis videsis apud B. Chioccarell. *archiu. tom.* 6. Scipion. Marzella *descrizione del regno di Napoli pag.* 389, et Abbatem Troyli *to.* 4 *dell'ist. di Nap. par.* 2 *cap.* 3. §. 1. *num.* 10, *et seq.*

(3) Innoc. III. in *cap. cum dilecta* 22. *de rescriptis*, Paulus in *l. diligenter* 5. *D. mandati.*

(4) *Jus singulare est, quod contra tenorem rationis propter*

que postulet interpretationem: illud nequit de uno ad alium casum vel consimilem extendi (1). Quoties propterea ex verbis ambignis, vel defectivis dubium emerserit probabile, utrum haec, vel illa facultas indulto comprehendatur: sententia negans tunc tenenda est, exclusoque indulto sequi regulas juris communis oportet (2). Hinc facile conjicitur, cur Cardinales, ac Reges vigore indulti beneficia conferentes nequeant super illis perpetuas pensiones reservare, neque resignationes in favorem certae personae admittere, quae duae res ad Sedem Apostolicam pertinent.

CAP. VIII.

DE ORDINARIIS COLLATORIBUS.

I. Ex priscis canonibus, et legibus Episcopi sunt nativi, et ordinarii beneficiorum collatores.

II. Suamque potestatem ratione triplici adnexam ordini episcopali tuentur communi regula juris, quae tamen limitatur apostolicis reservationibus, et privilegiis, et patronatibus.

III. Regulae huic semper locus erit, nisi ex adverso probetur aliqua istarum exceptionum.

IV. Capitula Cathedralium communem cum Episcopis collationem jure generali, nunc speciali ex privilegio, statuto, et consuetudine habent variam.

V. Quota vocum Episcopi, et Capituli ex eodem jure vario, et speciali definienda est.

VI. Per vices inter Episcopos, et Capitula divisum alicubi est exercitium, vel proprietas juris conferendi.

VII. Poenitentiarii, ac Theologi praebendae ab Episcopo solum conferuntur.

---

aliquam utilitatem auct. constituentium introductum est, Paulus ait in *l.* 15. *d. de legibus.*

(1) Greg. IV. in *cap. P. et G.* 40. *de offic, et pot. deleg. et cap. significante* 34. *de rescriptis. Quae a jure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda*, Bonif. VIII ait in *cap. quae a jure* 28. *de reg. jur in VI.* Consonant Paulus in *l. quod vero contra rationem juris* 14. et Julianus *l. in his* 15. *D. de legibus.*

(2) Greg. IX. in *cap. abbatem* 40. *de rescriptis.*

VIII. Inferiores praelati sunt etiam collatores ordinarii.
IX. Ut Archidiaconi olim, ita Vicarii nunc Episcoporum institutionem agunt in beneficiis jurispatronatus, non collationem liberam sine mandato speciali.
X. Vicarius Capituli Sede vacante pariter instituendi, non conferendi jus habet.
XI. Collegio Cardinalium in conclavi etiam interdicta collatio est.
XII. Intra sex menses neglecta collatio ad alium devolvitur collatorem, ordinarium scilicet superiorem.
XIII. A Capitulo negligente ad Episcopum fere semper, ab Episcopo ad Capitulum aliquando fit devolutio.
XIV. Devoluta ut Metropolitani conferant, judicium devolutionis debet rite praeire.
XV. Quod Sedes Apostolica solet executoribus litterarum expresse mandare.
XVI. Post devolutionem irrita est Ordinarii collatio.
XVII. Legati a latere, natique devoluta conferunt.
XVIII. Reservata, et affecta ad inferiores a Papa numquam devolvuntur, exceptis parochialibus.

I. Dioecesanis Episcopis generatim quum prisci canones, ac leges dederint potestatem administrandi Ecclesias, capellasque omnes intra suos cujusque fines, earumque praebendas, et officia distribuendi (1): eos inde *ordinarios* beneficiorum collatores in primis jura ipsa denominant. Ex canone Concilii Antiocheni an. 341, *quaecumque res Ecclesiae sunt, convenit ... gubernari, et dispensari cum judicio, et potestate Episcopi, cui totius plebis animae videntur esse commissae* (2). *Omnes basilicae, quae per diversa loca constructae sunt, vel quotidie construuntur, placuit secundum priorum canonum regulam, ut in ejus Episcopi potestate consistant, in cujus territorio positae sunt,* ait Synodus Aurelianensis (3). *Omnia secundum constitutio-*

(1) Videsis *can.* 37. vulgo Apostolorum, tum alios apud Gratianum *C. X. qu.* 2. quos indicavi superius *cap.* 1. *num.* 16., *et cap.* 6. *num.* 1.

(2) Conc. Antiochen. in *can. quaecumque res* 5. C. 10. *qu.* 1.

(3) Syn. Aurelianens. an. 511. in *can. omnes basilicae* 10. *C.* 16. *qu.* 7. Consonant ejusdem Synodi in *can. de his* 7, *et can. antiquos canones* 8. *C.* 10. *qu.* 1.

nem antiquam ad Episcopi ordinationem, et potestatem pertineant, ex canone Concilii Toletani III. an. 589. (1). In Synodo Cabilonensi I. an. 650. quoque *decretum est, ut omnes Ecclesiae cum dotibus suis, et decimis, et omnibus juribus in Episcopi potestate consistant, atque ad ordinationem suam semper pertineant* (2). Urbani II. epistola haec habet: *Episcopus omnia sui episcopatus membra, videlicet archidiaconatus archipresbyteratus, decanias, vel aliquas praeposituras, Ecclesiae suae canonicas gratis absque omni venalitate distribuat* (3). In Concilio Melphitano an. 1089. sub eodem Pontifice simul cautum: ut *praeposituras Ecclesiae, sive canonicas praebendas etiam, quae canonicatus dicuntur, Episcopus sine venalitate distribuat* (4). Concilium Lateranense I. sub Callisto II. an. 1123. insuper sanxit: *ut secundum Apostolorum canones omnium negotiorum ecclesiasticorum curam Episcopus habeat.* Utque *nullus omnino Archidiaconus, aut Archipresbyter, aut Praepositus, vel Decanus animarum curam, vel praebendas Ecclesiae sine judicio, vel consensu Episcopi alicui tribuat: immo sicut sanctis canonibus constitutum est, animarum cura, et rerum ecclesiasticarum dispensatio in Episcopi judicio, et potestate permaneat* (5). Alexander III. Cantuariensi Archiepiscopo rescripsit extirpandam radicitus fore pravam consuetudinem, *quod clerici ecclesiastica beneficia sine consensu Episcopi dioecesis, vel officialium suorum, qui hoc de jure possunt, recipiant: minus quam deceat cogitantes, quomodo id a sanctorum Patrum est institutionibus alienum* (6).

II. Sacra clericorum ordinatio, cura animarum primaria, Ecclesiarumque fundatio, et erectio, quae omnia sunt juris episcopalis, ordinariam ejusmodi collationem beneficiorum singulis

(1) Tolet. III. in *can. sic quidam* 2. ead. *C. et qu.* et Tolet IV. in *seq. can. noverint.* 6.

(2) Cabilon. I. in *can. decretum est* 3. *ead. C. et qu.* Iisdem fere verbis idipsum firmavit Carolus M. *lib.* 7. *capitular. cap.* 368.

(3) Urbanus II. creatus Pontifex an. 1088, *ep.* 15.

(4) Conc. Melphitanum an. 1089. *can.* 1.

(5) Conc. Lateran. I. sub Callisto II. *can.* 4. 7.

(6) Alexand. III. in *cap. ex frequentibus* 3. *de institutionibus.*

Episcopis ab initio vindicarunt. Conjuncta primum sacrae ordinationi mancipatio clericorum ad inserviendum certae Ecclesiae, procul dubio effecit, ut unus idemque Episcopus ordines quum minores, tum majores conferret, ordinatisque ministeria sacra, et officia cum adnexis praebendis, ac stipendiis distribueret. Mox animarum cura superior postulavit, ut Episcopus quisque suos coadjutores, et subministros ad eam exercendam necessarios, periculoque suo idoneos diligeret, rationem Deo redditurus de omnibus totius gregis dioecesani capitibus. Tandem cultus Ecclesiarum clericos, diaconos, presbyteros eisdem famulaturos ab iis quoque ipsis expetivit, qui eas auctoritate sua, suorumque praedecessorum fundatas erexerunt, et dedicarunt. Propterea Episcopi bene fundatam in jure communi intentionem suam habere vulgo dicuntur, scilicet ex generali regula juris praesumitur ad eos ordinariam pertinere potestatem conferendi omnia, et singula beneficia intra suarum dioecesum fines: iis tantum exceptis, quae vel sibi Apostolica Sedes reservavit (1), vel aliis extra ordinem conferenda ex privilegio, seu indulto speciatim concessit (2), vel consuetudo inveterata ad inferiores transtulit collatores (3), vel coaequales (4), aut voluntas fundatorum patronatui subjecit, eligendi, seu praesentandi jure patronis, vel ecclesiasticis, vel laicis eatenus reservato, ut nonnisi electos ab iis, vel praesentatos idoneos cogantur Ordinarii locorum instituere (5).

---

(1) Liquent ex supradictis *cap.* 5.

(2) Joannes IV. Syracusano Episcopo rescribens in *can. visis litteris* 1. *C.* 16. *qu.* 2. definivit in Ecclesiis monachorum pleno jure exemptis ad Abbates, non ad Episcopos pertinere institutionem, investituramque presbyterorum. *Divinae enim leges habent, et saeculares*, ait, *ut cujus est possessio, ejus sint institutio .... majus enim fuit possessionem dare, quam sit investituram concedere.* Pariter Alex. III. in *cap. cum et plantare* 3. §. *in Ecclesiis de privileg.* in Conc. Later. decrevit, presbyteros in Ecclesiis templariorum, aliorumque regularium exemptorum, quae ad eos *pleno jure* pertinent, non debere Episcopis repraesentari: secus in aliis non *pleno jure* exemptis.

(3) Inn. III. *in cap. cum venissent* 6. *de institut.*

(4) Bonif. VIII. in *cap. Episcopum* 1. *de praescript. in VI.*

(5) Conferenda huc sunt quae jam exposui in *tract. de jurepatr.*

*

III. Haec juris regula tales patiens limitationes efficit, ut in rebus dubiis qui suam esse collationem extraordinariam, vel electionem, aut praesentationem contendunt, quotiescumque probationibus plenis, clarisque documentis in judicio petitorio non ostenderint privilegium, vel consuetudinem rite praescriptam, vel juspatronatus, contra eos pro episcopali potestate sit ferenda sententia (1). Alexander III. autem rescripsit Archidiaconum Richemundiae esse in plena possessione instituendi, aliorumque jurium tuendum, *donec probatum legitime fuerit ex adverso*, num ea praecessori Archidiacono Archiepiscopus Eboracensis personaliter ad vitam, an perpetuo concessisset cum consensu Capituli (2): ex eo juris civilis axiomate, seu retinendae possessionis interdicto: *uti possidetis*, *ita lite pendente possideatis*.

IV. Quum vetusto proverbio dicerentur Canonici Cathedralis Ecclesiae membra, et caput Episcopus, ita unum corpus Capituli simul efficere, ut adigerentur Episcopi cuncta Ecclesiae negotia tractare cum totius olim Cleri, mox Capituli consilio, vel consensu (3): communem propterea cum Episcopis collationem quoque praebendarum et beneficiorum habebant olim Capitula Cathedralium ex ea ipsa juris regula (4). Sed processu temporum

---

(1) *Qui excipit, probare debet quod excipitur*: Celsus Ictus. docet in *l. si pactum 9. D. de probat*. Et cum Ulpiano, *in exceptionibus dicendum est reum partibus actoris fungi oportere*, *ipsumque exceptionem, velut intentionem implere*, *l. in exceptionibus* 19. *D. eodem*.

(2) Innoc. III. in *cit. cap cum venissent* 6. *de instit*.

(3) Alex. III. in *cap. novit* 4, *et cap. quanto* 5. *de his quae fiunt a prael. sine cons. Capit*. Inn. III. in *cap. tua nuper* 8., et *cap. pastoralis 9. eod tit*. S. Leo M. ad Siculos Episcopos de rebus Ecclesiae distrahendis rescribens in *can. sine exceptione* 52. *C.* 12. *qu.* 2., ait: *cum totius Cleri tractatu, atque consensu id eligat, quod non sit dubium profuturum Ecclesiae*. B. Hieronymus in *can. olim idem erat* 5. *dist.* 95., *Episcopi noverint se*, ait, *magis consuetudine, quam dispensationis dominicae veritate presbyteris esse majores*, *et in commune debere Ecclesiam regere*.

(4) Alex. III. in *cit. cap. novit* 4, decrevit *institutiones*, *et destitutiones* personarum ecclesiasticarum *sine consilio fratrum* a Patriarcha Hierosolymitano factas fore irritas. Innocentius III.

communionem ejusmodi aegre ferentes Episcopi suam explere jurisdictionem cousueverunt inconsulto Capitulo, perinde in ceteris rebus (1), atque in collationibus beneficiorum (2), Praelatique dignitatem singularem sibi solis vindicarunt neglectis communibus primi Canonici juribus (3). Itaque ab ordinario conferendi jure et consortio Episcoporum, exclusis Capitulis Cathedralium in plerisque dioecesibus praesertim Italiae (4): paucae uunc Ecclesiae sunt, in quibus Capitula ipsa non jure amplius generali, sed speciali tantum, eoque vario pro variis locorum statutis, pactisque fundationum, vel privilegiis, vel consuetudinibus potestatem habent conferendi beneficia in quatuor mensibus Ordinariorum, aut communem cum Episcopis, aut privativam sine ullo Episcoporum suffragio (5). Ut enim Praelatis licuit eodem

---

in *cap. tua nuper* 8. *eod. tit. de his, quae fiunt a prelat*, itidem rescripsit Episcopum non posse absque Capituli consensu Ecclesias in perpetuum aliis Ecclesiis concedere.

(1) Synodo Agathensi in *can. terrulas* 53. C. 12. *qu.* 2. placuit, ut terrulas *Episcopus sine consilio fratrum*, si necessitas fuerit, *distrahendi habeat potestatem*. Quamvis ex Conc. Carthag. in *can, placuit* 51. *ead. C. et qu.* Episcopis non liceret generatim vendere praedia Ecclesiae *inconsulto Concilio, vel cuncto presbyterio*. Bonifacius VIII. *in cap. non est* 3. *de consuetud. in VI.* declaravit non esse consuetndinem reprobandam, quod Episcopus *in inquirendis, puniendis, et corrigendis subditorum excessibus consilium sui Capituli requirere minime teneatur.*

(2) Coelestin. III. in *cap. ea noscitur* 6. *de his, quae fiunt a praelat. sine cons. Capit.* rescripsit: *ex antiqua, et probata consuetudine, vel concessa libertate* fieri posse, ut praelati in *Ecclesiarum, seu beneficiorum collationibus nullum Collegii, seu Capituli consensum debeant requirere.*

(3) Innoc. III. in *cap. postulastis* 15. *de concess. praeb.* palam distinguit, num Archiepiscopus simul cum Canonicis habeat ut Canonicus communem praebendarum donationem, seu collotionem, an sejunctam ab eis, ut Praelatus.

(4) Saeculo XIV. Joannes XXII. in *extravag. execrabilis un. de praeb., et dignit. §. ceterum sin.* edixit *ordinarios* beneficiorum *collatores* intelligi dioecesanos tantum *Episcopos*, et Ecclesiis Cathedralibus vacantibus *Capitula* eorumdem.

(5) Innoc. III. in *cap. proposuit* 4. *de concess. praeb.* fert

singulari jure, et consuetudine ad sese avocare omnimodam collationem Capitulis amotis (1): ita vicissim Capitula potuerunt eam adipisci, seu retinere, vel ademptam Praelatis, vel ab iis neglectam (2).

V. Communem ubi collationem Episcopus una cum Capitulo habeat, necesse quidem non est, ut ipse conjunctim cum Canonicis in collegio conveniat ad electionem collationumque celebrandam: sed satis erit, si ad suffragia Canonicorum in collegio prolata vel unanimiter, vel majoris partis Corum in unum consentientis accesserit ex intervallo in diversis etiam loco, et tempore consensus Episcopi (3). Quoties autem Episcopus a Capitulo

---

donationes, seu liberas praebendarum collationes ad Capitulum Cameracense pertinere. Hoc in Regno Capitulum Neapolitanum nonnulla beneficia intra basilicam S. Restitutae fundata, quae de mensa Capituli dicuntur, confert Archiepiscopo inconsulto: cetera omnia quum in eadem basilica, tum in tota dioecesi Archiepiscopus solus inconsulto Capitulo, exceptis cononicatibus Ecclesiae Cathedralis, quorum collationem in quatuor mensibus ordinariis communem, et promiscuam simul habent Archiepiscopus, et Capitulum. Insuper Capitulum Trivicanum canonicatus, et dignitates Ecclesiae Cathedralis inconsulto Episcopo, alia cuncta beneficia solus Episcopus confert. Consimili jure Capitulum Beneventanum potiri tradit Rota coram Taya in Beneventana *juris conferendi, seu canonicatus die* 4. *Aprilis* 1680. Alia insuper Capitula, scilicet Novariense, Patavinum, Brixiense eo ipso jure frui, ex multis Rotae, ac Doctorum testimoniis fert Rigantius *to.* 2. *in par.* 1. *Reg. IX. Canc.* §. 3. *num.* 129: ibique refellit Card. de Luca *de benefic. disc.* 1. *num.* 22., *et seq.* opinantem nulla reperiri Capitula, quae privativam ejusmodi collationem habeant.

(1) Ex Coelestino III. in *cit. cap. ea noscitur* 6. *de his, quae fiunt a praelatis.*

(2) Innoc. III. in *cap. cum Ecclesia* 31. *de elect.* Episc. Florentino rescripsit, *quod in Thusc. generalis consuetudo servetur, ut in Cathedralibus Ecclesiis solum Capitulum irrequisito Episcopo eligendi Canonicos habeat facultatem.* Bonifacius VIII. in *cap. si a Capitulo* 5. *de concess. praeb. in VI.* ponit, quod *Capitulo alicujus Ecclesiae Canonicorum receptio, ac praebendarum collatio pertinebat.*

(3) Ex *cap.* 1, *et* 4. *de his, quae fiunt a majori parte Capituli.*

dissentiat, de quota votorum alterutrius disputari tunc solet. Sed quaestionis decisio pendet potissimum a statutis cujusque loci variis, vel a consuetudine, quae votum si duplex, vel unicum Episcopo tribuant, singulis vero Canonicis unum coaequale: facilis tunc erit numeratio vocum, et consensio majoris partis in unum. At si tantam vim solius Episcopi votum, quantam omnia tótius Capituli suffragia ex consuetudine, vel statuto obtineant, et Capitulum vel totum, vel major pars ipsius ab Episcopo, tamquam Praelato dissentiat: eo casu nullus erit communi collationi locus (1). Nam divisio in duas ex aequo medietates, quod ad exercitium jure uno conferendi, alterutra earum sejuncta non sufficit ad illud unum integrum sufficiendum. Nec episcopale votum integrae medietati aequipollens poterit umquam augeri adhaerentibus suffragiis partis minoris Canonicorum, quum hanc absorbeat eorumdem pars major (2).

VI. Ad evitandas hasce dissensiones mos inolevit ita dividendi per vices *exercitium*. vel *proprietatem* communis ejusmodi juris, ut in una vacatione solus Episcopus, in altera Capitulum conferat, in tertia iterum Praelatus, in quarta mox Canonici, et sic deinceps redeunte gyro in aliis, quae subsequentur vacationibus (3). Diviso tantum *exercitio* viget jus accrescendi, seu non decrescendi; quoties nimirum in vice sua Episcopus impe-

---

(1) Ex traditis a Gonzalez in *Reg*. 8. *Canc*. *gl*. 45. *num*. 51. ceteris DD. apud Rigant. in *Reg*. 2. §. 3. *n*. 237. *et seq*. Spectasse huc videtur Innocentius III. in *cap. postulastis* 15. *de concess. praeb.* dum rescribens de collatione praebendarum ad Capitulum simul, et Archiepiscopum Ebrodunensem in Galliis pertinente distinxit, num Archiepiscopus ut Canonicus, an vero ut Praelatus jus conferendi cum Capitulo haberet. Consonat Bonifacius VIII. in *cap. a collatione* 1. *de appell.* *in VI*. Ei enim ut Canonico unam, vel duas voces in collegio tributas reor, ut Praelato integram totius medietatem

(2) Ex *cit. cap.* 1., *et seq. de his, quae fiunt a majori parte Capit.*

(3) Bonif. VIII. in *cap. cum in illis* 16. §. *ult. de praebend. in* VI. loquitur de beneficiis ad aliquorum collationem, vel *communiter*, *vel divisim* spectantibus. Eamque divisionem hac in re comprobant Rota, et Doctores apud Rigant. *in Reg*. 2. *Canc*. §. 3. *num*. 161., *et seq*. 183. *et* 192.

diatur vel absentia, morte, aliove casu conferre, jus conferendi ea etiam vice solidetur, atque ad Capitulum pertineat. et e contrario suspensi, vel impediti Capituli vices, puta in mensibus apostolicis. expleat Episcopus fruens indulto (1). At divisa cum assensu apostolico *proprietas* nullum dat locum juri accrescendi: eamque ob rem vices Episcopi, vel suspensi, vel defuncti, vel absentis non Capitulum, sed Apostolica Sedes tunc implet (2). Ad hanc vero, vel illam divisionem, quae ex libera utriusque partis concordia, et voluntate oritur, nemo cogendus est (3): nam *in re communi potior est conditio prohibentis* ex regula juris (4).

VII. Canonici poenitentiarii officium, et praebendam a Capitulo numquam, sed ab Episcopo solo conferri Synodus Tridentina decrevit, imperans ut: *in omnibus Cathedralibus Ecclesiis poenitentiarius aliquis cum unione praebendae proxime vacaturae ab Episcopo instituatur* (5). Idemque servatur in provisione canonicatus, et praebendae theologalis, quam perinde ac alteram poenitentiarii, praevio concursu coram Episcopo, et quatuor examinatoribus etiam non synodalibus conferendam jussit nupera Benedicti XIII. constitutio (6).

VIII. Praelati inferiores quasi episcopalem jurisdictionem habentes, nulliusque dioecesis locorum Ordinarii accensentur instar Episcoporum inter ordinarios beneficiorum collatores in suis Ecclesiis, locisque exemptis erectorum (7).

---

(1) Bonif. VIII. in *cap. si ad Episcopum un. ne sede vacante aliquid innovetur*, Rigant. *loc. cit. num.* 237, 251, 254. *et* 258.

(2) Confer huc dicta superius *cap.* V. *num.* 43.

(3) Rota in *Hispalensi divisionis simultaneae* 11. *Febr.* 1697 coram Muto, et 4. *Junii* 1700. coram Priolo, apud Rigant. *to.* 2. *in par.* 2. *Reg. IX.* §. 4. *num.* 42.

(4) Bonif. VIII. in *cap. in re communi* 56. *de reg. jur. in VI.*

(5) Trid. in *cap. apostolus* 8. *sess.* 24. *de reform.*

(6) Bened. XIII. in *const. pastoralis*, 14. Kal. Junii 1725., quam habet appendix ad Conc. Rom. ejusdem Pontificis *num.* 2.

(7) De his loquitur Bonifacius VIII. in *cap. si soli Ordinario* 6. *de concess. praeb. in VI, et in cap. Ordinarii locorum.* 3. *de offic. ord. in VI*, et Clementina *un. de concess. praeb.* Innocentius III. in *cap. cum ad nostram* 7. *et ult. de instit.* rescripsit, ad Abbatem quemdam ratione Abbatiae pertinere donationem, seu collationem tam custodiae, quam aliarum dignitatum, ac praeben-

IX. Eodem conferendi jure participes Archidiaconos olim fuisse tamquam vicarios Episcoporum natos plane constat(1). Nunc vero ad officiales Episcoporum mobiles translata eorum jurisdicti ne ordinaria, hi quidem ratione officii de jure possunt *instituere* in ecclesiasticis beneficiis de jurepatronatus electos, aut praesentatos a patronis(2): at beneficia liberae collationis Vicarius generalis, nonnisi de speciali mandato Episcopi, Praelatique sui *conferre* potest (3). Hinc ubi defecerit, vel non appareat ex litteris patentibus id speciale mandatum, nullius momenti erit collatio libera Vicarii cujuslibet generalis (4).

---

darum in Ecclesia Patrinensi. Idipsum rescripsit priori Hostiensi et Superiori S. Fridi in *cap. ex tenore* 13. *de concess. praeb.*

(1) Archidiaconis sexto saeculo tamquam ordinariis jus fuisse eligendi cum plebibus novum Archipresbyterum in locum ejecti, vel defuncti, eumque instituendi, tradit S. Isidor. in *can. si in pluribus* 20. *dist.* 63. Alexander III. in *cap. super eo* 15. *de offic. deleg.* rescripsit Ecclesiae institutionem ordinariam ad Episcopum, vel Archidiaconum, vel Archipresbyterum pertinere. Idemque in *cap. referente* 7. *de praebendis* accepit, quod Archidiaconus unam ex duabus Ecclesiis a quodam Presbytero retentis ei ademerat, et alii Presbytero contulerat.

(2) Alexander III. in *cap. ex frequentibus* 3. *de institutionibus* Cantuariensi Archiepiscopo rescripsit clericis non licere beneficia ecclesiastica recipere *sine consensu Episcopi dioecesis, vel officialium suorum, qui hoc de jure possunt.*

(3) Innocentius III. in *cap. constitutus* 11. *de concess. praeb.* probavit, ratamque habuit Canonico delegatam ab Episcopo Laudunensi potestatem conferendi praebendam primo vacaturam. Nam *potest quis per alium, quod potest facere per seipsum*, inquit Bonifacius VIII. in *cap. potest* 68. et *cap. qui facit per alium* 72. *de reg. jur. in VI.* Et quoniam absentes a Curia Cardinales non possunt per sese beneficia in suis titulis vacantia conferre; nec enim id eis licebit per Vicarios inibi relictos agere sine speciali indulto, ex traditis a Rigantio in *Reg.* 2. *Canc.* §. 3. *num.* 49.

(4) *Cum in generali concessione nequaquam illa veniant, quae quis non esset verisimiliter in specie concessurus, nec regulariter donare valeat is, cui bonorum administratio etiam libera est concessa: officialis, aut Vicarius generalis Episcopi beneficia conferre non possunt, nisi beneficiorum collatio ipsis*

X. Neque ad Capitulum episcopali Sede vacante, neque ad Vicarium capitularem transit potestas conferendi beneficia, quae ad liberam solius Episcopi collationem spectant (1): *quum numquam inveniatur in jure cautum, quod Capitulum Sede vacante fungatur vice Episcopi in collationibus praebendarum*, ait Honorius III. (2). Adde, quod secunda Cancellariae Regula Papae reservat ea episcopalis collationis beneficia, quae viduata Sede episcopali vacent (3). At canonicas institutiones facere in beneficiis de jurepatronatus Vicario capitulari utique licet (4), quemadmodum et Vicario episcopali.

XI. Collegium Cardinalium in conclavi pro novo eligendo Pontifice congregatum pariter nequit beneficia conferre ad Sedis Apostolicae dispositionem pertinentia (5).

XII. Quoties neglexerint collatores ordinarii, quos hactenus memoravi, vacantia beneficia conferre intra sex menses ab eo die, quo ad ipsos notitia vacationis pervenerit, numerandos, nullo interea vel facti, vel juris impedimento detenti, ad superiores pariter ordinarios tunc devolvi collationem jam praemonui superius (6). Eliquandum heic superest, quomodo, et quando ab Episcopo negligente ad Capitulum, et ab alterutro ad Papam, omisso medio Metropolitarum, fiat devolutio. Ex decreto Concilii Latera-

---

specialiter sit commissa, ait Bonifacius VIII. in *cap. cum in generali* 3. *de officio Vic. in VI.*

(1) Alexander III. in *cap. eam te* 7. *de rescriptis* ponit Decanum, et Capitulum Tornacense non potuisse vacante Sede praebendam in ea Ecclesia ei conferre, qui apostolicum de providendo mandatum obtinuerat: *quia donatio praebendarum* ad Episcopum spectabat.

(2) Honor. III. ad Canonicos Suessanos in *cap. illa devotionis* 2. *ne Sede vacante aliquid innovetur*. Hac itaque in re fallit ea juris regula: *is, qui in jus succedit alterius, eo jure, quo ille, uti debebit*: Bonifac. VIII. in *cap. his qui* 46. *de reg. jur. in VI.*

(3) Ex supradictis *cap.* 5. *num.* 16.

(4) Bonif. VIII. in *cap. et si* 1. *de institut.* ait: *Etsi Capitulum sede vacante beneficia, quae ad collationem Episcopi pertinent, conferre non possit: tamen praesentatos a patronis potest admittere, si sint idonei, et instituere.*

(5) Ex Clementina *ne Romani* 2. *de electione.*

(6) *Cap.* 5. *num.* 12, *et cap.* 7. *num.* 15.

nensis III. *cum praebendas ecclesiasticas, seu quaelibet officia in aliqua Ecclesia vacare contigerit, non diu maneant in suspenso: sed infra* sex menses *personis, quae digne administrare valeant, conferantur. Si autem* Episcopus, *ubi ad eum spectat, conferre distulerit, per* Capitulum *ordinetur. Quod si ad* Capitulum *pertinuerit, et infra praescriptum terminum hoc non fecerit*, Episcopus *secundum Deum hoc cum religiosorum virorum consilio exequatur. Vel si* omnes *forte neglexerint*, Metropolitanus *de ipsis secundum Deum absque illorum contradictione disponat* (1). Innocentius III. sciscitanti Capitulo Ebrodunensi, an donatio praebendarum, quae ad Capitulum ipsum, et Archiepiscopum simul pertinebat, a Capitulo infra semestre neglecta, penes Archiepiscopum remaneret: respondit, *si, vos et Archiepiscopus infra tempus praescriptum circa hoc negligentes extiteritis: sicut nec* ab illo ad vos, *ita nec* a vobis ad illum *potestas devolvitur conferendi. Sed secundum statuta Lateranensis Concilii ad* Superiorem *transit donatio: nisi forte Archiepiscopus non* ut Praelatus, *sed* ut Canonicus *vobiscum jus habeat conferendi. Et in hoc casu cum dolose impedierit, dolus ei suffragari non debet* (2). Idemque rescripsit, electionem Cantoris, quam Episcopus, et Capitulum Salamantinum *prout communiter spectabat ad eos*, neglexerant, devolutam ad Archiepiscopum fuisse (3). Clemens III. Ecclesias, et beneficia jurispatronatus ecclesiastici statuto Lateranensi complectens, *nisi praedictae personae*, ait, *intra tempus Lateranensi Concilio constitutum ad vacantes Ecclesias tibi personas idoneas praesentare neglexerint, ex tunc*

---

(1) Conc. Lateran. III. sub Alex. III. in *cap. nulla* 2. *de concess. praeb.* Septima Synodus oecumenica in *can. cum simus* 3. *C. IX. qu.* 3, institutionem oeconomorum in unaquaque Ecclesia neglectam ab Episcopis ad Metropolitanos, ab his ad Constantinop. Patriarcham devolvi, nullo definito negligentiae tempore, statuit. Ex Conc. autem Carthaginensi V. in *can. constitutum* 22. *C.* 7. *qu.* 1. colligitur, *intra annum* debere tunc Episcopum eligi in ea cathedra, cui intercessor datus esset. At Innocentius II. in *can. obeuntibus* 35. *dist.* 63. tradit, quod *ultra tres menses* vacare Ecclesiam SS. Patrum prohibent sanctiones.

(2) Innoc. III. in *cap. postulastis* 15. *de concess. praeb.*

(3) Idem in *cap. dilecta* 5., *et ult. de suppl. neglig. praelat.*

tibi liceat in eisdem ordinare rectores (1). Bonifacius VIII. dum statuit electionem Episcoporum in Cathedralibus Ecclesiis vacantibus a Capitulis neglectam non ad proximum Superiorem, sed ad Romanum Pontificem devolvi, *secus autem est*, ait, *in inferioribus Ecclesiis censendum* (2). Tum Clemens V. in Concilio Viennensi adfirmavit ex negligentia quum Episcopi ad Capitulum, tum Capituli ad Episcopum devolvi collationes beneficiorum (3). Idemque statuit, dum *regulares Praelati prioratus, Ecclesias, administrationes, aut quaevis alia beneficia ad eorum dispositionem spectantia negligunt conferre infra tempus in Lateranensi Concilio constitutum:* dioecesani *locorum in non exemptis sua, in exemptis vero apostolica auctoritate negligentiam super hoc suppleant eorumdem* (4).

XIII. Ex juribus istis haec fluunt consectaria. 1. reciproca datur devolutio a Capitulo ad Episcopum, et ab Episcopo ad Capitulum, ubi per vices diviso inter eos exercitio communis collationis alteruter suam neglexerit vicem. 2: ubi communem, et indivisam uterque habeant collationem, nulla datur ab Episcopo ad Capitulum devolutio 3: at quoties Episcopus communem cum Capitulo ut Canonicus obtineat collationem, negligente Capitulo ad eum ut Praelatum fit devolutio (5), nullam si caussam is de-

---

(1) Clemens III. in *cap. sicut nobis* 2. *eod. tit.*

(2) Bonif. VIII. in *cap. quamquam* 18. *de elect. in* VI. episcopatus enim vacantes, electionemque Episcoporum non extendi canonem Concilii Lateranensis de jure devolutionis, declaraverat jamdudum Innocentius III. in *cap. dilectus* 12. *de concess. praeb.* antequam Cathedrales Ecclesias Apostolicae Sedi reservare consuevissent Regulae Cancellariae.

(3) Clementina *si de beneficio* 4. *de praebendis.*

(4) Clement. *un. de suppl. negl. Praelat.*

(5) Itaque duorum vices diversas gerit in communibus ejusmodi collationibus unus idemque Episcopus respectu diversarum qualitatum, officiorumque in ipso cumulatorum. Quare Bonifacius VIII. in *cap. a collatione* 11. *de appellat. in VI.* censuit quod appellare cuique liceat a collatione Capituli ad Episcopum, si ut Canonicus ipse in ea interfuit: secus autem, si ut Praelatus. Eademque ratione ductus Innocentius III. in *cap. cum capella* 16. *de privilegiis* rescripsit Canonicos capellae Ducis Burgundiae, qui parochiales Ecclesias extra illam simul retinebant, ut paro-

derit capitulari negligentiae : si cum dolo dederit, secus. 4: Capitulo si nullum sit cum Episcopo consortium in collationibus, ad Capitulum ex episcopali negligentia nequit ordinaria potestas conferendi, qua illud expers omnino est, devolui. 5: si Episcopus alternis cum Papa mensibus, et alternis cum Capitulo vicibus in collatione beneficiorum fruens neglexerit beneficium suae vicis conferre, quod vacasset in aliquo mensium alternorum mobilium, puta Februario, Aprili, Augusto, vel Octobri : nec etiam ad Capitulum tunc, sed ad Papam collatio devolvitur (1), perinde ac si vacatio in mense reservato contigisset. 6: divisa inter Episcopum proprietate juris conferendi olim communis, nec etiam locus erit devolutioni ab Episcopo negligente ad Capitulum. 7: quoties ad solum Capitulum excluso Episcopo pertineat quomodolibet collatio beneficiorum, a Capitulo negligente ad Episcopum, Praelatumque suum ut immediatum superiorem ordinarium tunc ea devolvitur (2). 8: sed beneficia ob negligentiam inferioris collatoris ad Episcopum, vel Archiepiscopum devoluta hujus Capitulum Sede vacante non confert, quamvis episcopalem interea jurisdictionem exerceat (3). 9: electionem quoque, seu praesentationem patronorum ecclesiasticorum post sex menses negligentiae ita fieri caducam, ut libera provisio ad ordinarium collatorem devolvatur (4).

---

chos jurisdictioni Episcopi dioecesani subjacere, ut capellanos censeri ab eo exemptos.

(1) Ex recepta sententia Lotterii contra Hieronymum Gonzalez, quam firmat Rigant. *to.* 2. *in par.* 2. *Reg. IX. Cancell.* §. 4. *num.* 46., *et seqq.*

(2) Gl. in *cap. irrefragabili* 13. *de offic. ordin.* verb. *per Capitulum*, quam sequuntur Barbosa, Rebuff. Card. de Luca, et Rota apud Rigant. *in par.* 1. *Reg. IX.* §. 3. *num.* 133. *et* 139.

(3) Rigant. in *Reg.* 2. *Canc.* §. 3. *num.* 144, ex ratione paulo superius expensa *num.* 10.

(4) Fagnanus in *cap. nulla* 2. *de concess. praeb. num.* 32. scribit devolutioni locum non esse in institutionibus eorum, scilicet quos patroni infra legitima tempora praesentaverint, ratus, quod nullum Ordinariis locorum tempus ad instituendos electos, et praesentatos a patronis jura limitant. At quia Clemens VII. electionem, ac praesentationem intra semestre patronis limitavit, et Bonifacius VIII. inferiores Ecclesias, exclusis Cathedralibus,

XIV. Ab uno collatore ad alium superiorem gradatim devolvi caducam beneficiorum collationem exposita jura sat indicant. Sed verum usus commonstrat in dies hoc praesertim in Regno, quod devoluta ob negligentiam Episcoporum, aliorumque Praesulum beneficia numquam conferant Metropolitani, sed Romana tantum Sedes Apostolica. Hujus consuetudinis caussa praecipua videtur esse difficultas in judicio probandi (auditis omnibus interesse habentibus) negligentiam ordinarii collatoris voluntariam nullo impedimento vel juris, vel facti excusabilem, et lapsum legitimum semestris, qui a die non vacationis, sed notitiae illius (1), aut impedimenti sublati (2) decurrit. Nam nisi omnium jus in collatione habentium negligentia prius ostendatur in actis

ad electionem aliorum devolutioni ordinariae subjecit: opinio tanti viri, quantus est Fagnanus, minime tuta videtur. Quoad super electione, aut praesentatione lis pendeat ultra sex menses, nullam tunc negligentiam Ordinario imputari, quae valeat devolutionem inferre, vident omnes. At vel extincta lite, vel ubi nullam subiverit controversiam electio, ac praesentatio unius ad Ordinarium delata, non video cur facultas instituendi, perinde ac conferendi, eo sex menses negligente, ad Superiorem devolvi non debeat.

(1) Innoc. III. in *cap. quia diversitatem* 5. *de concess. praeb. semestre tempus,* ait, *non a tempore vacationis praebendarum, sed notitiae potius, et commonitionis volumus computari.* Card. de Luca in *summa de benefic. num.* 18. putat, ubi vacatio extra dioecesim acciderit, numerari menses a die scientiae: at secutam in dioecesi vacationem, quia praesumitur ordinarius continuo sine mora scivisse, tunc ab ipsius vacationis die decurrere.

(2) Idem Innoc. III. *ibidem* rescripsit *tempus suspensionis* Archiepiscopi *in sex mensibus nullatenus* computari; *cum illa Lateranensis Concilii constitutio contra* negligentes *tantum fuerit promulgata .... etsi fuerit sua culpa suspensus ... nec tempus etiam, quo ad Apostolicam Sedem accessit, et apud illam permansit, vel recessit ab illa.* Gregorius IX. in *cap. his quibus* 60., *et ult. de elect.* declarat his, quibus interdicitur electio, tempus a canone statutum currere, ex quo *in mora fuerint*: nimirum eo ex die, quo impedimentum ipsi quum possent, noluerunt amovere. Nam *imputari non debet ei, per quem non stat, si non faciat, quod per eum fuerat faciendum*, ex Bonif. VIII. in *cap. imputari* 41. *de reg. jur. in VI.*

judiciariis, iique omnes rite audiantur: non licebit Metropolitano ad collationem uti ad se devolutam procedere, quum Lateranense Concilium hanc ei mandaverit sub conditione: *si omnes forte neglexerint* (1). Cujusmodi verbis non unum, sed duos plerumque semestres, alterum Capituli, seu inferioris collatoris, et alterum Episcopi cogitur Metropolitanus expectare.

XV. Sedes vero Apostolica vix unius cujuslibet ordinarii collatoris semestrem expectans consuevit vices illius ad alios etiam superiores intermedios devolutas supplere suo jure praeventionis (2), impletamque negligentiae conditionem non inquirit in Curia sua, sed visis precibus impetrantis beneficium ut devolutum, qui eam asserit gratiam pontificiae collationis largitur cum conditionali clausula: *dummodo tanto tempore vacaverit, quod ejus collatio ad Sedem Apostolicam legitime devoluta sit* (3). Hujus porro clausulae vis est, ut impetrans a Papa beneficium uti devolutum adigatur coram executore litterarum apostolicarum rite probare negligentiam collatoris ordinarii nullo impedimento excusabilem, lapsumque semestrem integrum deductis impedimentorum intervallis (4).

XVI. Devoluti semel beneficii collationem ab eo, qui ante neglexerat factam nullius esse momenti ex antedictis liquet (5): nisi eam ex indulgentia ratam quandoque habeat Sedes Apostolica. Nam quidam praelati una cum suis Capitulis omnia beneficia sex mensibus elapsis quum contulissent ante adventum Legati apostolici, Innocentius III. rescripsit rem ex dispensatione dissimulandam, si essent dignis, doctisque viris collatae praebendae, easque ab istis possideri: secus, si indignis (6).

XVII. Legatos a latere Cardinales tamquam Papae Vicarios conferre jure ordinario intra fines provinciarum suarum beneficia etiam devoluta ad Sedem Apostolicam, superius monui (7).

---

(1) Fagnan. in *cit. cap. nulla* 2. *de concess. praeb. num.* 35. *et seq.*

(2) Fagnanus *loc. cit.*

(3) Ex Cancellariae Regula LVI, et traditis a Rigantio *in eamdem Reg. num.* 28.. *et seq. tom.* 4.

(4) Rigant. *loc. cit. num.* 30.

(5) *Cap.* 5. *num.* 12.

(6) Innoc. III. in *cap. litteras* 4. *de suppl. negl. praelat.*

(7) *Cap.* 7. *num.* 21.

Addit Fagnanus Legatos natos, videlicet Archiepiscopos Eboracensem, Cantuariensem (1), Rhemensem, et Pisanum potiri eadem auctoritate intra semestre unum (2): eisque duo semestria negatos ex Rotae sententia, et Innocentii III. epistola decretali (3), alterum ut Archiepiscopis, alterum ut legatis.

XVIII. Reservata, et affecta Papae beneficia nullum fere dant locum devolutioni (4), quamquam in Concilio generali Lugdunensi Gregorius X. constituisset beneficia, quae in Curia vacarent, intra mensem a Romano Pontifice non collata, redire ad collationem Ordinariorum (5). Excipe parochiales Ecclesias, quae post Papae obitum, vel in ejus vita vacaverint, Ordinariorum provisioni remissas a Bonifacio VIII. (6): quum eas ipsis liceat inde conferre, quoadusque novus Pontifex easdem suis Cancellariae Regulis denuo reservaverit.

CAP. IX.

DE BENEFICIARIIS (*)

(*) *Ad tit. XIV. lib. I.* Decretal. *de aetate, et qualitate, et ordine praeficiendorum.*

I. Instar militum praedia obtinentium clerici dicti sunt beneficiarii.

II. Beneficiis ecclesiasticis laicos incapaces jure divino canones proclamant.

III. Quinto saeculo possessiones Ecclesiarum laicis etiam, vel peregrinis, vel captivis per precariam concedi Symmachus indulsit.

---

(1) Alexander III. in *cap. cum non ignoretis* 1. *de offic. legati*, loquens de Cantuariensi Archiepiscopo ait: *qui legationis obtentu. . . in provincia sua vices nostras gerere comprobatur.*

(2) Fagnanus in *cit. cap. nulla num.* 38.

(3) Eboracensis Archiepiscopus unus ex legatis natis quum tempore semestri collationem neglexisset, ab eo ad Papam fuisse devolutam, rescripsit Innocentius III. in *cit. cap. licet* 3. *de suppl. neglig. praelat.*

(4) Rigant. *to* 3. *in Reg. num.* 30.

(5) Videsis dicta superius *cap.* 5. *num.* 14.

(6) *Cap. si apostolica* 35. *de praeb. in VI.*, de quo alias dictum eodem *cap.* 5. *num.* 17.

IV. Precariae concessiones inde invaluerunt, quamvis B. Greg. M. ecclesiasticas res committi laicis vetasset.

V. Septima Synodus octavo saeculo eas potentibus tantum laicis vetuit, agricolis permisit.

VI. Nono saeculo decretum ut precariae vacante sede concessae rescinderentur, et ecclesiastica, vel civili auctoritate fierent.

VII. Decimo saeculo viguit usus eas concedendi, et revocandi.

VIII. Undecimo canones instaurati, ne feudos presbyterales, seu beneficia ecclesiastica, seu canonicas praebendas laici obtinerent.

IX. Quae laicis dari ad usumfructum consueverunt praedia sine officio clericali, ea improprie dicebantur beneficia.

X. Clericis solis vera beneficia ecclesiastica ita conferuntur, ut laico sub conditione futuri clericatus vix Papa possit ea concedere, et fundationis lex adsensu pontificio probata.

XI. Praesentari tamen a patronis laicus potest sub conditione adsumendi clericatum intra quatuor, vel sex menses.

XII. Et jure Concordatorum an. 1741. laicus vel a fundatore vocatus, vel a compatronis praesentatus admittitur ad litem super controverso beneficio prosequendam cum clerico ab aliis praesentato.

XIII. Puerilis aetas regendis Ecclesiis non idonea, nec personatibus obtinendis.

XIV. Ante Tridentinum aetas annorum septem ad beneficia simplicia, decem ad Collegiatarum praebendas, quatuordecim ad illas Cathedralium sat erat.

XV. Ex Tridentino ante XIV. annum incoeptum nemini licet beneficium simplex obtinere.

XVI. In beneficiis vero simplicibus ante Tridentinum fundatis sufficit aetas annorum septem.

XVII. Quam Concordata an. 1741. non respuunt in iis, qui arctati dicuntur ad beneficia vel jure passivo, vel praesentationibus consanguineorum patronorum.

XVIII. Ad beneficia curata annus XXV. incoeptus, ad dignitates, atque canonicatus Cathedralium, et Collegiatarum saltem XIX. incoeptus requiritur, ut valeat collatio.

XIX. Ad suscipiendos ordines beneficiis adnexos anni spatium beneficiariis quibuslibet indulgetur: negligentes autem Parochi beneficium ipso jure amittunt, ceteri secus.

XX. Missas beneficii, vel capellaniae licet clerico per alium celebrare, nisi fundator beneficiario per seipsum celebrandas jusserit.

XXI. Qualitates ordinis sacri, vel doctoratus, aliaeque beneficio adnexae, praebendis praesertim canonici theologi, et poeni-

tentiarii, ac dignitati archidiaconi, non actu in ipsa beneficii collatione, seu institutione requiruntur, sed sufficit eas fere intra annum adquiri.

XXII. Ad Urbis Romanae beneficia, quae doctoratum postulant, non sufficit gradus in extera Vniversitate adeptus: neque hoc in Regno, nisi regium placitum accesserit.

XXIII. Illegitimi a beneficiis ecclesiasticis procul habentur.

XXIV. Et haereticorum filii.

XXV. Censuris etiam, et criminibus irretiti.

XXVI. Probitas morum, et scientia praesertim cantus Gregoriani, non genus nobile in beneficiariis expetenda.

XXVII. Iudices insuper caussarum, in quibus privatio beneficiorum irrogatur, eorumque consanguinei, et familiares.

XXVIII. Atque illitterati a beneficiis arceantur.

XXIX. Curata beneficia dignioribus conferri oportet.

XXX. Quae si de patronatu laicorum fuerint, dignus a patronis praesentatus, posthabitis dignioribus instituendus est.

XXXI. Beneficia sine cura dignis recte conferuntur in foro saltem externo.

XXXII. Saecularia saecularibus clericis, regularia regularibus professis sunt conferenda.

XXXIII. Canonicis Regularibus Lateranensibus, et SS. Salvatoris saecularia sine indulto apostolico conferre non licet.

XXXIV. Nec curata, aut residentialia presbyteris, et clericis Congregationis Missionis.

XXXV. In Regno Neapolis, et Siciliae beneficia, et pensiones nonnisi regnicolis conferuntur.

XXXVI. Capuanis indulsit Benedictus XIV. ne aliis, praeterquam in ea dioecesi natis, vel oriundis beneficia ejusdem conferantur.

I. Romanis *beneficiarii* dicebantur milites, qui ob res praeclare gestas praedium imperiali beneficio obtinebant, cujus ex fructibus compararent sibi subsidia vitae (1): iique dicti etiam sunt sequiori aevo *feudatarii*, et *vassalli* (2). Canonistae pariter *be-*

---

(1) Caesar. *lib.* 1. *bell. Hispan.* ita scribit, *Pretejus non deserit sese, armat familiam: cum hac et praetoria cohorte certamen init, barbarisque equitibus, paucis* beneficiariis *suis*. Festus autem *beneficiarios* appellavit milites beneficio Imperatoris a militia vacantes: et *munifices* e contrario, qui non vacarent, sed munia reipublicae adhuc obirent.

(2) Carol. du Fresne in *glossario* verb. *beneficium*.

neficiarios appellant, et vulgo *beneficiatos*, qui Ecclesiae proventus,et praedia ad vitam cum jure utendi,fruendi obtinent propter officium spirituale. Quinam beneficiarii esse in Ecclesia valeant, quibusve possint ecclesiastica beneficia conferri, operae pretium est heic inquirere.

II. Atque in primis edisserendum videtur, num laici beneficiorum ecclesiasticorum capaces jure canonico sint: quum eos aliquando matricularios,et beneficiarios fuisse monimenta veteris disciplinae satis indicant. Sacri canones, ac leges ipsos omnino incapaces clericalibus aeque officiis, ac beneficiis insimul connexis, tamquam rebus spiritualibus renunciant, jure divino suffulti. *Non arabis in bove simul, et asino. Non indueris vestimento, quod ex lana linoque contextum sit*, Dominus ait per Moysen (1). Idest ex sententia Concilii Hispalensis II, *homines diversae professionis in officio uno non sociabis. Unde oportet nos, et divinis libris, et sanctorum Patrum obedire praeceptis, constituentes, ut hi, qui in administrationibus Ecclesiae pontificibus sociantur; discrepare non debeant nec professione, nec habitu. Nam cohaerere, et conjungi non possunt, quibus et studia, et vota diversa sunt* (2). S. Damasus *panes*,ait, *sanctos Dominus Aaron, et filiis ejus comedendos jussit* (3). Officia simul clericorum ab officiis laicorum Ecclesia ab initio ita semper distinxit, ut nefas laicis esset clericalia usurpare (4).

III. Symmachus Papa ad Caesarium fratrem Arelatensem Episcopum rescripsit: *ne possessiones, quas unusquisque proprio Ecclesiae dedit, vel reliquit arbitrio, alienari quibuslibet titulis, atque distractionibus, vel sub quocumque argumento pateretur, nisi forte aut* clericis *bonorum meritorum*,

(1) Deuteronomii *cap.* 22. *vers.* 10, et 11.

(2) Conc. Hispalense II. in *can. in nona actione* 22. *C.* 16. *qu.* 7.

(3) S. Damasus in *can. hanc consuetudinem* 15., *et ult. C.* 10. *qu.* 1.

(4) Tertullianus *de praescrip. cap.* 41. haereticos insectatur munia clericorum cum laicis commiscentes. *Alius hodie Episcopus*, ait, *cras alius: hodie Presbyter, qui cras laicus,nam et laicis sacerdotalia munera injungunt.* De iisdem loquens B. Hieronymus inquit: *omissis paucis homunculis, qui ipsi sibi, et laici sunt, et Episcopi.*

*

aut monasteriis *Religionis intuitu*, *aut certe* peregrinis, *si necessitas largiri suaserit*, *sic tamen*, *ut haec ipsa* non perpetuo, *sed* temporaliter *perfruantur* (1). Idemque Pontifex sexto ineunte saeculo in Synodo Romana constituit, ut *nec usufructuario jure aliquibus ea dare liceat, nec data retinere praeter* clericos, et captivos *atque* peregrinos (2). Exinde mos inolevit, quod Episcopi personis diversis tam clericis, quam laicis praedia ecclesiastica ad usumfructum instar beneficiorum conferrent (3).

IV. S. Gregorius M. Januario Calaritano Episcopo rescripsit cavendum de cetero, *ne saecularibus viris*, *atque non sub regula degentibus res ecclesiasticae committantur*, *sed probatis de officio clericis* (4). Sed Concilium Toletanum VI. anno 638. decrevit: *ut si quis clericorum stipendium de rebus cujusquam Ecclesia Episcopi percepit largitate*, *sub* precariae *nomine debeat professionem scribere: ut nec per retentionem diuturnam praejudicium afferat Ecclesiae*, *et quaecumque in usu perceperit, debeat utiliter laborare* (5). Notant nihilominus Romani Correctores in regio Lucensi Codice Conciliorum haberi: *si quis clericorum*, *vel aliarum quarumlibet personarum.*

V. Septima Synodus oecumenica anno 787. permisit utique precarias fieri concessiones agrorum clericis, vel agricultoribus: nequaquam vero potentibus laicis, vel optimatibus, ne dif-

---

(1) Symmach. Papa ad Caesarium fratrem *ep*. 5. *art*. 1.

(2) Synod. Romana IV. sub Symmacho an. 502. *cap*. 4.

(3) Id liquet ex *tit*. 14. *lib*. 3. Decretal. de *precariis*. Id hujus rubricae paratitlo Anastasius Germonius haec docet. Precaria *concessio longe differt* a precario, *quo de agitur in Pandectis. Est enim* precaria *species contractus colonarii*, *uti quum praedium rusticum*, *vel urbanum datur in aliquod tempus*, *quod est quinquennii; quo elapso is*, *qui dedit*, *seu ejus successor revocat*, *qui et iterum concedere potest*, *sed deinceps in quinquennium semper tenetur revocare. Hic sane contractus jureconsultis ignotus fuisse videtur.* Precarium, *de quo tit*. 48. lib. 43. Digestor. *est*, *quod precibus utendum datur tamdiu*, *quamdiu patitur is*, *qui concessit.*

(4) S. Greg. M. in *can. judicatum est* 5. *dict*. 89.

(5) Conc. Tolet. VI. in *can. saepe fit* 72. *C*. 12. *qu*. 2.

ficilis foret eorumdem revocatio ad Ecclesiae fiscum. *Quod si excusationem praetenderint*, Synodus ait, *damnum facere, et nihil ad profectum agri existere, nec sic principibus, qui per loca illa sunt, tribuatur ager, vel locus, sed clericis, vel agricultoribus* (1).

VI. Concilium Gallicanum Mediomatricis, seu Metense anno 835. praecepit rescindi *praecarias*, et commutationes tempore viduatarum Ecclesiarum factas ab iis, qui loca Episcoporum occupaverant, et nonnisi cum auctoritate ecclesiastica, vel civili, ubi opus esset, faciendas (2).

VII. Ut narrat Flodoardus Rhemensis Canonicus, qui floruit saeculo decimo, Ebbo Archiepiscopus *artificibus undecumque collectis sedes dedit*, *et* beneficiis *muneravit* (3). Archiepiscopus autem Hervaeus *recepit res diversas, et villas Ecclesiae: quae antecessor suus per* precarias. *seu* praestarias, *diversis contulerat personis* (4). Idemque Flodoardus conqueritur seipsum, nonnullosque alios tam clericos, quam laicos injuste privatos fuisse *beneficiis* possessionum ecclesiasticarum ab Hugone Archiepiscopo Rhemensi, quibus a praecedentibus Episcopis munerati erant, eademque ab ipso pro libito suae voluntatis, quibus ei placuit, impertita fuisse (5).

VIII. Concilium Bituricense anno 1031. constituit, ut saeculares viri *ecclesiastica beneficia*, quos *feudos presbyterales* vocant (6), non habeant super presbyteros. Concilium Turonen-

---

(1) VII. Synodus *can.* 12.

(2) Syn. Metens. in *can. precariae* 44. *C.* 12. *qu.* 2.

(3) Flodoard. *lib.* 2. *cap.* 19. apud Thomasin. *par.* 3. *lib.* 2. *cap.* 19.

(4) Ex traditis ab eodem Flodoardo *lib.* 4. *cap.* 11. 13, et 18.

(5) Ibidem *cap.* 20.

(6) Quo ex tempore consuetudines feudales aevo Longobardorum inolevissent, ab Episcopis etiam, Ecclesiarumque Praelatis praedia ecclesiastica dare *in feudum* consuevisse, ostendit ejusdem juris feudalis textus initio *lib.* 1. *tit.* 1. *de his qui feudum dare possunt*, his verbis. Feudum *autem dare possunt Archiepiscopus, Episcopus, Abbas, Abbatissa, Praepositus, si antiquitus consuetudo eorum fuerit* feudum *dare*. Quid enim aliud est feudum, nisi *jus praedio alieno in perpetuum utendi, fruendi, quod pro* beneficio *dominus dat ea lege, ut qui accipit, sibi*

se anno 1060, *aut ministerium, aut beneficium*, ait *nonnisi* clericos *habere, sanctorum Patrum sancivit auctoritas. Si autem Episcopus, aut Praelatus quilibet contra praefixam regulam aliquod ecclesiasticum ministerium, vel etiam ipsam praebendam, quae* canonica *dicitur, ordinare, aut dare laicis voluerit, libere liceat clericis contradicere* (1). Ex Alexandri II. sententia, qui sedere coepit anno 1061, *nullus laicorum Ecclesias, vel Ecclesiarum bona occupet, vel disponat* (2). Paulo post S. Gregorius VII. recensuit inter maximos haereticos, et antichristos, tamquam divini praecepti transgressorem quemdam Episcopum Bambergensem, *qui non Sacerdotibus propriae dioecesis decimas, et christianorum oblationes conferebat, sed potius* laicalibus personis, *militum videlicet, sive servitorum, et quod gravius est, consanguineis: et sicut Nicaena Synodus de simoniacis censuit, et qui dat Episcopus, et qui recipiunt ab eo* laici *sive pretio, sive* beneficio, *aeterni incendii ignibus* deputavit (3). Concilium Pictaviense anno 1100. sancivit, *ut nullus de Clero, sive populo* ecclesiastica bona *jure consanguinitatis sibi requirat habenda* (4).

IX. Canones igitur quum antiqui, tum recentiores a veris beneficiis, ac rebus Ecclesiae possidendis, et administrandis semper laicos amoverunt. Quousque ordines a beneficiis minime sejungerentur: Episcopi laicis probatae vitae conferebant ordinem ecclesiasticum simul, et beneficium, eos in ordinatione ipsa

---

fidem, et militiae munus, aliudve servitium exhibeat. Hinc promiscua *feudi*, et *beneficii* nomenclatura ortum habuit.

(1) Conc. Turonense *can.* 1, *et seq.*

(2) Alex. II. in *can. nullus* 18. *C.* 16. *qu.* 7.

(3) S. Greg. VII. in *can. pervenit* 3. *C.* 16. *qu.* 7.

(4) Conc. Pictaviense in *cap.* 1. *de praeb. et dignit.* Emmanuel Gonzalez in hocce *cap. num.* 3. illam sequitur interpretum opinionem, quae *bona ecclesiastica* heic accipit pro *beneficiis* vere ecclesiasticis: ratus laicos quamvis beneficii incapaces, posse ad illud eo pacto praesentari, aut eligi, ut intra tempus jure praefixum ad ordines promoveantur. At pace tanti viri mens Patrum Pictaviensium percipitur ex dictis hactenus fuisse abusum diu inolitum reformandi, ut ne bona ecclesiastica deinceps, vel *beneficiario* titulo ad vitam, vel *precario* ad tempus laicis darentur amplius.

describendo inter matricularios clericos de proventibus certae Ecclesiae viventes. Postquam vero introducta est separatio beneficiorum ab ordinibus, nonnisi clericis prima tonsura saltem initiatis mera beneficia ecclesiastica donarunt, quae consistunt in jure spirituali percipiendi redditus ecclesiasticos propter officium spirituale (1). Tametsi laicis pauperibus etiam distribuebant portionem redditnum communium eis debitam, scilicet bona beneficiorum temporalia sine aliquo spirituali jure, vel ministerio: ut erant praedia ecclesiastica beneficiario, vel precario nomine concessa, quae improprie dicebantur beneficia. Nil ideo mirum videtur Thomassino (2), quod suos Ecclesia feudos laicis olim dedisset ad usumfructum, quum ex eorum donationibus reciprocis tantum compendii ad ipsam rediret. Exploratissimum porro est bona temporalia beneficiorum a jure spirituali nimis differre: non aliter, quam a bonis hereditariis hereditatem ipsam in jure consistentem (3). Ut enim notat Baronius (4) olim beneficia improprie dicebantur possessiones Ecclesiarum vel ad vitam, vel ad tempus concessae ob necessitatem, aliamve rationabilem caussam ex mera Episcoporum liberalitate. Propterea nonnulli perperam definiunt beneficium ecclesiasticum esse rem ecclesiasticam, quae clericis ratione officii utenda conceditur.

X. Ex antiqua idcirco non minus, quam nova disciplina solis clericis prima saltem tonsura initiatis beneficia vere ecclesiastica conferri possunt (5). Quinimmo in Ecclesiis Cathedralibus omnes canonicatus, ac portiones habere debent adnexum ordinem sacerdotii, diaconatus, vel subdiaconatus (6). Quare collatio, vel instituito beneficii ad favorem laicae personae nullius omni-

---

(1) Ex jam dictis superiori *cap.* 2.

(2) Thomassin. *par.* 3. *lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 10.

(3) Ex superius dictis eodem *cap.* 2. *num.* 3.

(4) Baron. ad *an.* 502. *num.* 36.

(5) Id firmatum quoque est ab Innocentio XII. in Bulla *speculatores*, quam exposui *lib.* 2. *Instit. Canonic. tit.* 10. *num.* 35, *et seq.* Ea enim cogitur Episcopus familiari suo triennali, quem ad primam tonsuram promoverit, infra mensem conferre congruum beneficium, Patresque Tridentini in *cap. Episcopus* 9. *sess.* 23. *de ref.* decreverant illud familiari *statim* esse post ordinationem conferendum.

(6) Trid. in *cap. cum dignitate* 12. *sess.* 24. *de ref.*

no momenti est. Sunt vero qui tenent validam esse collationem beneficii laico factam cum clausula, si quamprimum ad clericatum fuerit assumptus (1), praesertim vero laico scholari de beneficio in manus Summi Pontificis resignato (2). Quod locum habere vix poterit, ubi suprema Romani Pontificis auctoritas id velit sine ullo subreptionis, vel obreptionis vitio. Fundationis etiam lex adsensu pontificio firmata laicis patronis aliquando reservavit ecclesiasticam praebendam, vel dignitatem: sicuti in regia Ecclesia S. Nicolai Bariensis Carolus II. Andegavensis sibi, suisque in hoc Regno Neapolitano successoribus primam Thesaurarii dignitatem reservavit, praebendamque canonicam, quoties praesens in choro adfuisset (3).

XI. In beneficiis de jurepatronatus DD. communiter tenent licere patronis praesentare laicum, vel incapacem sub conditione capacitatis, dummodo clericatus, vel capacitas superveniant intra quatuor menses laicis, vel sex menses ecclesiasticis datos ad praesentandum (4). Nam conditio hujusmodi in tempore verificata retrotrahitur (5). Et contra praesentatio habetur irrita, ubi intra idem tempus nec clericatum, neque capacitatem nominatus quaesiverit (6).

---

(1) Paris. *de resignat. lib.* 4. *qu.* 2. *num.* 46. et Graff. *de eff. clericat. eff.* 15. *num.* 52.

(2) Ventriglia *par.* 2. *prax. eccl. cap.* 7. *num.* 12.

(3) Ant. Beatill. *lib.* 3. *hist. Barens. pag.* 443. Ex Bibliotheca Cluniacensi *pag.* 48. constat etiam Andegavensi Comiti Ingelgerio, ejusque heredi in perpetuum a patribus in Concilio congregatis collatam praebendam canonicam in Ecclesia B. Martini Turonensis, ipsumque Ingelgerium vita ejus durante constitutum ejusdem Ecclesiae Thesaurarium, ac defensorem. Pariter Galliarum Regem in Ecclesia S. Ilarii Apamiarum primum obtinere canonicatum, fert Franc. Gigas *de pension. qu.* 21. *num.* 4. Marchionem Asturigae de stirpe Villalobos Canonicum in Ecclesia Leodiensi, perinde ac Barcinonae Comitem in Cathedrali Ecclesia Barcinonensi tradit Aug. Barbosa *par.* 3. *de potest. Episc. alleg.* 72. *num.* 75.

(4) Card. de Luca *de jurepatr. disc.* 45. *num.* 7.

(5) Rota in *Volaterrana beneficii* 7. *Decembris* 1708. coram Crispo.

(6) Pirr. Corradus in *prax. benef. lib.* 4. *cap.* 6. *num.* 31, et 32.

XII. Hoc tamen in Regno ex Concordatorum jure an. 1741. laicus ob passivum juspatronatus in fundatione praescriptum, vel proprio jure concurrens, vel a patronis activum jus praesentandi aliquem de genere vocato habentibus nominatus ad aliquod beneficium, et omnibus praeditus requisitis, dummodo exhibeat litteras ordinarii, vel Episcopi sui testimoniales quoad scientiam, bonosque mores, ita legitimus habetur contradictor, ut valeat una cum clerico compraesentato jura sua experiri coram ecclesiastico Judice, et definitivam expetere sententiam, utri debeatur institutio controversi beneficii, tamquam proximiori, vel majoribus suffragiis suffulto, vel requisitas alias qualitates magis habenti, eo tamen pacto, ut post rem judicatam is tonsuram primo, deinde institutionem, ac possessionem beneficii canonicam obtineat (1). Tempus igitur quatuor, vel sex mensium jure Concordatorum non currit laico, litigiosum beneficium praetendenti vigore jurispatronatus vel activi, vel passivi. Et merito quidem, nam impedito fere non currunt tempora; et quia, *si jus quaerendum est radicatum*, inquit Cardinalis Fuscus, *sicuti non potest tolli jus quaesitum, ita impediri nequit, ut jus quaerendum adquiratur*. Siquidem *juris in spe de proximo exitura si in alium fiat derivatio*, *dicitur in fraudem fieri*, *vel in praejudicium tertii* (2).

XIII. Hactenus de primo clericalis ordinis requisito in beneficiariis. Quod vero ad alterum aetatis, nil canones antiqui statuisse videntur, sed eam prudenti Episcoporum arbitrio reliquisse, cum Apostolus scripserit: *nemo adolescentiam tuam contemnat* (3). Quare prioribus Ecclesiae saeculis Summi Pontifices pueros ab infantia in ecclesiasticis ministeriis ante pubertatem inter lectores etiam, et exorcistas adscriptos probabant (4). Subinde Concilium Toletanum II. anno 531, loquens de iis, quos voluntas parentum *a primis infantiae annis* clericatus officio mancipabat, statuit observandum, ut mox detonsi, vel ministe

(1) Concordata an. 1741. *Cap. 4. art.* 6.

(2) Card. Fuscus *lit. I. concl.* 625. *num.* 17. *et concl.* 629. *num.* 4.

(3) Ad Timotheum *cap.* 4.

(4) Praesertim Siricius in *can. quicumque* 3, et Zosimus in *can. in singulis* 2. *dist.* 77.

rio lectorum traditi in domo Ecclesiae erudirentur (1). Alexander III. rescripsit primus omnium indecorum esse: *ut hi debeant Ecclesias regere, qui non noverunt gubernare seipsos, quum ad Ecclesiarum regimen tales personae sint admittendae, quae discretione praeeminent, et morum fulgent honestate. Nolentes itaque sustinere, ut* parvulis *Ecclesiae regimen committatur, mandamus quatenus nemini intra* annum decimum quartum *constituto* personatum *cujuslibetEcclesiae concedere praesumatis* (2). Exinde Gregorius IX. Argentinensi Episcopo respondit, *quod* pueri, *et beneficiati, qui non possunt in Ecclesia deservire, in ea non debent idonei reputari* (3).

XIV. Paulus III. anno 1534. in sua Cancellariae Regula XXVIII. praescripsit aetatem *quatuordecim* annorum ad *praebendas* in Cathedralibus adipiscendas, *decem* in Collegiatis inferioribus, et *septem* ad capellanias, et beneficia simplicia

XV. Cujusmodi regulam sequentes Pontifices minime innovarunt, propterea quod Concilium Tridentinum anno 1563. promulgatum definivit, quod *nullus prima tonsura initiatus, aut etiam in minoribus ordinibus constitutus ante decimum quartum annum beneficium possit obtinere* (4).

XVI. Sed quoniam futuris dant formam negotiis leges, et constitutiones, non ad praeterita facta trahuntur, nisi nominatim in eis de praeteritis caveatur (5): in praxi ea sententia inolevit, ut in beneficiis antiquis ante Concilium Tridentinum fundatis (scilicet ante annum 1563, quo promulgata Concilii decreta fuere) praesentari, et institui valeant clerici septennes: in aliis vero post Concilii publicationem nonnisi puberes. Eamque ob rem impuberes apostolicam aetatis dispensationem impetrare consueverunt a Summo Pontifice, qua fierent capaces obtinendi beneficia.

XVII. Eidem dispensationi hodie facessit negotium hoc in Re-

---

(1) Conc. Tolet. II. in *can. de iis* 4. *dist.* 28.

(2) Alex. III. in *cap. indecorum* 3. *de aetat., et qual., et ord. praefic.*

(3) Greg. IX. in *cap. super inordinata* 35. *de praeb.*

(4) Trid. in *cap. nullus* 6. *sess.* 23. *de ref.*

(5) *Cap. cognoscentes* 2., *et cap. quoniam* 13., *et ult. de constit.*

gno lex Concordatorum an. 1741. (1) requirens quatuordecim annos incoeptos pro prima clericali tonsura, et consequenter pro beneficiis. Excipit autem solum *arctatos*, videlicet in limine fundationis, vel specialiter, vel sub nomine collectivo cujusdam familiae, seu stirpis generaliter vocatos jure patronatus passivo, aut a consanguineis suis activum patronatum habentibus praesentatos (2).

XVIII. Quod vero ad beneficia majora, idem Alexander III. in Concilio Lateranensi constituit, ut nemo decanatum, archidiaconatum, et alias dignitates adnexam habentes curam animarum, aut parochialem Ecclesiam suscipiat, *nisi qui jam vigesimum quintum annum aetatis attigerit*, et scientia, et moribus commendetur: utque easdem dignitates adepti *si Archidiaconus in Diaconum, Decanus, et reliqui admoniti non fuerint praefixo a canonibus tempore in Presbyteros ordinati, ab illo removean'ur officio, et aliis conferatur* (3) Gregorius X. in Concilio Lugdunensi id etiam sanxit, quod ad parochiales Ecclesias (4). Dein Clemens V. in Concilio Viennensi decrevit: ut *qui dignitates, personatus, officia, vel praebendas*, quibus *certi ordines sunt adnexi*, obtinuerint in Ecclesiis *Cathedralibus, vel Collegiatis saecularibus, vel regularibus, nisi justo impedimento cessante ad hujusmodi ordines se promoveri fecerint intra annum*, nullam haberent, donec promoverentur, vocem in Capitulo, et medietatem distributionum amitterent (5). Martinus V. in Concilio Constantiensi omnes beneficiarios, qui negligerent ordinem beneficio suo adnexum suscipere intra terminum juris, ipso facto privatos iisdem beneficiis voluit (6). Constitutionem Viennensis

(1) Concordata *cit. cap.* 4. *art.* 3, *et* 5.

(2) Videsis quae jam exposui lib. 2. Instit. Canonic. tit. 10. n. 82.

(3) Alex. III. in *cap. cum in cunctis* 7. *de elect.* §. *inferiora.*

(4) Greg. X. in Conc. Lugdun. in *cap. licet canon* 14. *de elect. in VI.*

(5) Clementina *ut ii* 2. *de aetate, et qualit., et ord. praefic.*

(6) In Conc. Constantiensi Martinus V., die 21. Martii 1417, abrogatis dispensationibus cunctis, quas Romani Pontifices concessissent *provisis ad Ecclesias, monasteria, prioratus conventuales, decanatus, archidiaconatus,* et *alia quaecumque beneficia, quibus certus ordo debitus est, vel adnexus, ne munus con-*

Concilii tandem innovavit eisdem fere verbis Tridentina Synodus, superaddens: *ut ne aliis in posterum fiat provisio*, *nisi iis*, *qui jam aetatem, et ceteras habilitates habere dignoscantur: aliter irrita sit provisio* (1). Alteramque Lateranensis Concilii sub Alexandro III. constitutionem simul confirmavit, ampliavitque statuens: ut *in Ecclesiis praesertim Cathedralibus nemo deinceps ad dignitates quascumque post episcopalem*, *quibus animarum cura subest*, *promoveatur*, *nisi qui saltem* vigesimum quintum *aetatis suae annum attigerit*, *et in clericali ordine versatus*, *doctrina ad suum munus exequendum necessaria*, *ac morum integritate commendetur*. Archidiaconi *etiam sint in omnibus Ecclesiis*, *ubi fieri poterit*, magistri *in theologia*, *seu* doctores, *aut* licentiati *in Jure canonico*. *Ad ceteras autem* dignitates, *vel* personatus, *quibus animarum cura nulla subest*, *clerici alioquin idonei*, *et* viginti duobus annis *non minores adsciscantur*. *Neminem deinceps ad dignitatem*, *canonicatum*, *aut portionem recipiant*, *nisi qui eo* ordine sacro *aut sit initiatus*, *quem illa dignitas*, *praebenda*, *aut portio requirit*, *aut in tali aetate*, *ut* infra annum *initiari valeat* (2). Bonifacius VIII. quoque rescripsit, praebendam sacerdotalem conferri constituto saltem in aetate ad Sacerdotium apta debere (3). Parochialium vere Ecclesiarum resignatarios ubilibet, excepta Gallia, annis triginta non minores esse debere, Congregatio particularis sub Clemente XI. decrevit (4). Colligitur hinc irritam procul dubio fore collationem tam parochialis Ecclesiae, curatique beneficii, quam dignitatis, aut canonicatus in Cathedralibus, aeque ac in Collegiatis Ecclesiis,

---

secrationis Episcopi, *sive benedictionem Abbatis: aut ceteros debitos*, *aut adnexos ordines suscipiant* . . . . . statuit ut ii omnino *intra terminum juris se faciant consecrari*, *seu benedici*, *seu ad aliam debitam ordinationem promoveri*: *alioquin sint ipsis Ecclesiis*, *monasteriis*, *dignitatibus*, *personatibus*, *officiis*, *et beneficiis ipso jure privati*, *et aliis libere conferantur*. Vide Fagnan. in *cap. cum in cunctis* §. *inferiora de elect. num.* 23.

(1) Trid. in *cap. quicumque* 4. *sess.* 22. *de ref.*

(2) Trid. in *cap. cum dignitates* 12. *sess.* 24. *de ref.*

(3) Bonif. VIII. in *cap. ei cui* 29. *de praeb. in VI.*

(4) Apud Rigant. *to.* 3. *pag.* 375. *num.* 39.

quae ante legitimam aetatem hisce canonibus designatam cuivis fiat sine dispensatione apostolica (1): nisi cui speciatim lex fundationis minorem aetatem indulserit (2).

XIX. Quod vero ad sacros ordines, habilitas ad eos intra annum suscipiendos generatim sufficit in actu collationis. At non omnes ea in re vel negligentes, vel contumaces pari poena coguntur ad suscipiendum ordinem curae parochiali, vel dignitati, vel canonicatui, vel praebendae, vel officio suo adnexum. Gregorius X. sanxit in citato canone Lugdunensi, ut provisus de parochiali Ecclesia, si promotus ad Sacerdotium intra annum non fuerit, Ecclesia sibi commissa sit ipso facto privatus, nulla etiam praemissa monitione (3). *Ad Collegiatas vero Ecclesias, etiamsi aliae parochiales extiterint, et ad assumptos ad earum regimen non extendi* canonem Lugdunensem de Parochis ad Sacerdotium intra annum promovendis, *sed antiqua jura servari debere potius in eisdem*, Bonifacius VIII. declaravit (4). Hinc Fagnanus recte docet, quod obtinens praeposituram, seu principalem dignitatem in Ecclesia Collegiata cum jurisdictione spirituali, ac temporali in subjectas parochiales, et villas non incidat in poenam canonis Lateranensis, et Lugdunensis, si neglexerit intra annum suscipere Sacerdotium (5). S. Congregatio Concilii autem censuit eos, qui obtinent dignitates, praebendas,

---

(1) Ex postremis praesertim verbis *cap.* 4. *sess.* 22. Concilii Tridentini quod loquitur generatim de praebendis, canonicatibus, personatibus, dignitatibus, officiis tam Cathedralium, quam Collegiatarum.

(2) Apud Gallemart. in *Trid. cap.* 12. *sess.* 25. *de ref. n.* 21. S. Congregatio Concilii censuit hoc decreto non comprehendi canonicatum jurispatronatus laicorum, ante Concilium fundatum, in cujus fundationis limine fuerit cautum, ut descendentes a fundatore possent ipsum obtinere, etiamsi non sint in sacris ordinibus constituti, sed simplices tantum clerici, donec ad Sacerdotium promoveantur. Fundationes post Concilium nisi pontificio adsensu probatae sint, nequeunt aetati a Concilio oecumenico praescriptae derogare cum sola ordinariorum auctoritate.

(3) Greg. V. in *cap. licet can.* 14. *de elect. in* VI.

(4) Bonif. VIII. in *cap. statutum* 22. *de elect. in.* VI.

(5) Fagnan. in *cap. cum in cunctis* 7. *de elect. ad* §. *inferiora num.* 25.

portiones in Ecclesiis, vel Cathedralibus, vel Collegiatis, non esse ipso jure iisdem privatos, sed privari tantum posse, si moniti renuant contumaciter ad ordines beneficiis suis adnexos promoveri (1). Idque ideo in Cathedralibus, et Collegiatis locum habere monet Fagnanus, quia earum dignitates sine cura, et Canonici, et beneficiarii ob negligentiae poenam ipso facto amittunt vocem in Capitulo, et medietatem distributionum ex canone Viennensi, quem innovavit Concilium Tridentinum: qui vero alia beneficia extra Cathedrales, et Collegiatas adnexos ordines habentia obtinent, eos ipso facto incidere in poenam amissionis beneficii sancitam in Concilio Constantiensi, quam Patres Tridentini minime abrogarunt (2). Alexander III. praeterea rescripsit beneficiarios clericos posse propter Ecclesiae necessitatem, vel utilitatem ad sacros accipiendos ordines beneficiis etiam suis non adnexos compelli per amissionem locorum, beneficiorumque subtractionem (3).

XX. Quoties mandaverit fundator Missas beneficii, vel capellaniae a seipso constitutae celebrandas esse per aliquem Sacerdotem, vel Presbyterum ab heredibus, et successoribus patronis deputandum, et eligendum, qui Missas celebrare valeat: adhuc in praxi clericus primae tonsurae admittitur, atque instituitur, utpote capax adimplendi celebrationem Missarum per idoneos Presbyteros: eo tantum casu excepto, ubi fundator jusserit, quod capellanus, vel beneficiarius per seipsum debeat Missas celebrare: tunc enim vel Sacerdos, vel clericus Sacerdotio infra annum initiandus deligi omnino debet. Sacra enim Congregatio Concilii pluries respondit, nisi fundator expresse dixerit, quod praesentandus celebret *per seipsum infallibiliter*, non esse sacerdotale beneficium, et posse per alium adimplere onus Missarum: adeo ut clerico etiam primae tonsurae valeat

---

(1) Apud Fagnan. *loc. cit, num.* 39., et *in cap. quaeris* 6. *de aet., et qual. num.* 31. Synodus etiam Pictaviensis in *cap.* 1. *de aet. et qual.* constituit, ut Abbates, Decani, Praepositi, Archipresbyteri *aut fiant Presbyteri, aut amittant honorem*: et Archidiaconi pariter, nisi fiant diaconi, praelationes amittant.

(2) Fagnan. *in cit. cap. cum in cunctis num.* 41, *et ult.*

(3) Alex. III. in *cap. quaeris a nobis* 6. *de aetat., et qualit.*

capellania conferri, qui ea obtenta non cogitur ad Sacerdotium ascendere (1).

XXI. Ceterae similiter qualitates, puta doctoris, vel magistri, vel licentiati gradus, a jure, vel a statutis locorum, vel a fundatoribus volitae, regulariter in praxi actu non requiruntur tempore collationis, sed sufficit habitus, seu potentia eas infra annum obtinendi (2). Ex Tridentino: *Archidiaconi sint in omnibus Ecclesiis, ubi fieri poterit*, magistri *in theologia, seu* doctores, *aut* licentiati *in Jure canonico*. (3) Qui vero Archidiaconi nullam habeant curam animarum, nec jurisdictionem, eos hoc decreto non comprehensos, neque obstrictos ad magistri, vel doctoris, vel licentiati gradum adsumendum, S. Congregatio declaravit (4). *Hortatur etiam* S. Synodus Tridentina ibidem, sed nullo praecepto cogit, *ut dignitates omnes, et dimidia saltem pars canonicatuum in Cathedralibus, et Collegiatis insignibus conferantur tantum magistris, vel doctoribus, aut licentiatis in theologia, vel jure canonico* (5). Sed ea ipsa decrevit officium, et praebendam Canonici theologi non alii conferendam, nisi qui *magister sit, vel doctor, vel licentiatus in theologia, vel jure canonico, et aetatem habeat an. XL.*,

---

(1) Quam secuta est Rota penes Merlinum *dec.* 825. *num.* 8, *et seq. tom.* 2.

(2) Rota *dec.* 6. *num.* 11. *par.* 4. *rec. tom.* 2, Card. de Luca *de fideic. disc* 9. *num.* 8.

(3) Trid. in *cap. cum dignitates* 12. *sess.* 24. *de ref.*, de quo supra *num.* 18.

(4) Apud Gallemart *in declarat. ad cit. cap. cum dignitates num.* 1, *et* 2.

(5) Trid. *cit. cap.* 12. *sess.* 24. In Gallia jus Concordatorum Leonis X. cum Francisco I. statuit, ut Ordinarii locorum, et Episcopi beneficia in quatuor anni mensibus vacatura solis graduatis conferrent, qui scilicet gradum promeruerint, ac titulum *baccalaurei*, vel *licentiati*, vel *doctoris*, vel *magistri* artium in Academia, exclusis codicillaribus graduatis ex privilegio, seu diplomate quum regio, tum Pontificio: hoc tamen pacto, ut ad vacatura in duobus Aprili, et Octobri mensibus graduati simplices arbitrio Episcoporum diligerentur, in duobus aliis Januario, et Julio nominarentur ab Universitate.

vel alias qui aptior pro loci qualitate reperiatur episcopali judicio (1).

XXII. Ad beneficia, et officia Urbis Romae, quae doctoratum requirant, non suffragantur gradus in extera Universitate in posterum adepti post promulgatam a Benedicto XIV. constitutionem IV. Kal. Sept. 1744: sed necesse est, ut ipsi gradum ejusmodi susceperint in archigymnasio romano: exceptis dumtaxat illis, qui destinantur ad officia alicui nationi, vel civitati affecta (2).

XXIII. Justis ex nuptiis ortos, qui beneficia expetunt ecclesiastica, esse oportet. *Indecorum est, ut in Altaris officio illegitimus filius ministret*, iuquit Innocentius III. (3). Quamobrem qui defectum patiuntur natalium, ad dignitates, personatus, et beneficia curam animarum adnexam habentia sine dispensatione Sedis Apostolicae nulliter promoventur (4). Beneficia vero, quibus non imminet cura animarum, non minus, quam ordines minores ex dispensatione solius Episcopi obtinere possunt (5). At Episcopi dispensatio non prodest filiis clericorum illegitimis ad beneficia obtinenda in iis Ecclesiis, ubi patres eorum habuerint, vel habeant beneficium, ut paternae incontinentiae memoria a locis Deo consecratis, quos maxime puritas, sanctitasque decet, longissime arceatur (6). *Non liceat filiis clericorum*, decrevit Synodus Tridentina, *qui non ex legitimo nati sunt matrimonio, in Ecclesiis, ubi eorum patres beneficium aliquod ecclesiasticum habent, aut habuerunt, quodcumque etiam dissimile beneficium obtinere, aut in dictis Ecclesiis quoquo modo* ministrare, *nec* pensiones *super fructibus bene-*

---

(1) Trid. in *cap. apostolus* 8. *sess.* 24. *de ref.* qua de re inferius *cap.* 10. *num.* 29.

(2) Bened. XIV. in *const. inter conspicuos* 106. *n.* 28. *et* 29. *to.* 1. Bullarii.

(3) Innoc. III. in *cap. cum decorem domus Dei* 15. *de filiis presbyter.*

(4) Greg. IX. in *cap. nimis* 18. *eod. tit.*

(5) Bonif. VIII. in *cap. is, qui defectum* 1. *eod. tit. in VI.* Bened. XIV. *de Syn. dioeces. lib.* 13. *cap.* 24. *num.* 11,

(6) Alex. III. in *cap. ad praesentiam* 2., *et seq.* et Honor. III. in *cap. dilectus* 17. *eod. tit.*

ficium obtinere, *aut in dictis Ecclesiis quoquo modo* ministrare, *nec* pensiones *super fructibus beneficiorum*, *quae parentes eorum obtinent*, *vel alias obtinuerunt*, *habere*. *Adhaec reciprocae* resignationes, *si quae posthac a parentibus clericis in favorem filiorum fient*, *ut alter alterius beneficium consequatur*, *in fraudem hujus decreti*, *et canonicarum sanctionum factae omnino censeantur: nec* collationes *secutae vigore hujusmodi resignationum*, *seu aliarum quarumcumque*, *quae in fraudem factae fuerint*, *ipsis clericorum filiis suffragentur* (1). Et Urbanus II. in Concilio Claromontano, *presbyterorum filios a sacris altaris ministeriis jamdiu removerat* (2). Quum et *beneficium obtinere*, et *ministrare* in paterna Ecclesia filiis illegitimis vetitum sit: S. Congregatio inde censuit non licere filio illegitimo confessiones poenitentium audire in ea Ecclesia, in qua officium Parochi obiverat pater illius (3). Eademque Ostunensi Episcopo respondit nullum jus esse filio illegitimo ad portionem adipiscendam emolumentorum Ecclesiae, in qua ejus pater dignitatem obtinuerat, debitam Presbyteris in ea celebrantibus, quantumvis filius ipse ad Sacerdotium indulto pontificio promotus sacrum in ea facere consuevisset (4). At ea ipsa censuit licere filio ejusmodi capellaniam laicalem non perpetuam illic obtinere, ubi pater illegitimus ut capellanus pariter mobilis inservisset (5): secus autem, si pater beneficium ecclesiasticum inibi habuisset (6). Legiti-

(1) Trid. in *cap. ut paternae* 15. *sess.* 29 *de ref.* Clemens VII. *const.* 30. in Bullario antiquo *to.* 1. edixit illegitimos clericorum filios nullo umquam tempore posse paterna beneficia obtinere, etiamsi alius ea intermedius aliquamdiu possederit, Fagnan. in *cap. ad extirpandas* 11. *de fil. presb. num.* 7. *et seq.*

(2) Urban. II. in *can.* 1. *dist.* 56.

(3) S. Congr. Conc. ad Vritanum Episcopum mense Julio 1548. apud Benedict. XIV. *loc. cit. num.* 14.

(4) S. Congr. Conc. ad postulata Ostunensis Episcopi die 15. Aprilis 1684., et 21. Junii 1686., apud Bened. XIV. *ibidem*

(5) S. Congr. Conc. ad Calaguritanum Episcopum an. 1585., et Pampilonensem an. 1587, *ibidem.*

(6) Faguanus in *cit. cap. ad extirpandas num.* 19. *de filiis presbyter*, cui adstipulatur Benedictus XIV. *loc. cit.*

matio hac in re nil suffragatur filiis presbyterorum (1); nisi per subsequens matrimonium facta sit (2) Ad nepotem vero legitimum ex filio presbyteri illegitimo natum nullatenus extendi hanc Tridentinam sanctionem ratio suadet, pluriesque respondit S. Congregatio (3). Neque ad patrem, qui nullo jure prohibetur beneficium filii illegitimi obtinere sine dispensatione etiam immediate (4). Quamquam Alexander III. inhabiles declaraverit filios presbyterorum etiam legitimos ad obtinendas Ecclesias, in quibus patres eorum nulla persona media ministrarunt, ut procul ab Ecclesia esset hereditaria successio (5).

XXIV. Filii haereticorum usque ad secundum gradum ex linea paterna et primi tantum gradus ex materna sunt inhabiles ad beneficia ecclesiastica, simul et officia saecularia: nisi ante mortem parentes emendatos, et regressos in Ecclesiae gremium fuisse constiterit (6).

XXV. Censuris ecclesiasticis obnoxii arceantur a quibuscumque beneficiis, donec obtineant absolutionem (7). Sed Pontifices collatores eam soleant in apostolicis collationum litteris expresse largiri ad effectum earum dumtaxat consequendum. *Si enim Summus Pontifex scienter etiam excomunicato participet litteris, verbo, vel osculo, seu alio quovis modo, ipsum per hoc absolvere nulla ratione censetur: nisi se velle forsitan exprimat illum ex hoc pro absoluto haberi*, ait Clemens V. (8). Criminosos generatim omnes a beneficiis adipiscendis jura ca-

---

(1) Ex Fagnani probata sententia in *cit. cap. ad extirpandas num.* 33.

(2) Alex. III. in *cap. conquestus* 1.. *et cap. tanta* 6. *qui filii sunt legitimi.*

(3) Apud Benedict. XIV. *loc. cit. num.* 19.

(4) S. Congr. die 2. Decembris 1628.. apud Bened. XIV. *ibidem num.* 16.

(5) Alex III. in *cap ad extirpandas* 11. *de filiis presbyter.*

(6) Bonif VIII. in *cap. statutum* 15. *de haereticis in VI.*

(7) Innoc. III. in *cap. dilectus* 36. *de rescriptis*, et *cap. postulastis* 7. *de cler. excom. ministr.* Conferenda hac sunt, quae dixi *lib.* 4. *Inst. Canon. tit.* 18. *de poenis, et cens. eccles.*

(8) Clementina *si summus* 4. *de sent. excom.* Consonat Innoc. III. in *cap. si aliquando* 41. *eod. tit.*

nonica eo planius repellunt, quo saepius obtentis etiam eos vel ipso facto privatos, vel per sententiam privandos fore jubent (1).

XXVI. Nam probitas morum vitaeque honestas in personis ecclesiasticis praesertim beneficiariis requiritur (2). Ex Gregorii IX. sententia *non generis, sed virtutum nobilitas, vitaeque honestas gratum Deo faciunt, et idoneum servitorem, qui ad Ecclesiae suae regimen non multos secundum carnem nobiles, et potentes elegit, sed ignobiles, ac pauperes: eo quod non est personarum acceptio apud ipsum* (3). In conferendis canonicatibus, aliisque beneficiis etiam simplicibus, inquit Benedictus XIII, Episcopi non carnem respiciant, aut sanguinem: ad servitium attendant, et qualitates promovendorum. Advigilent insuper, ut in faciendis collationibus nec alii esuriant, nec alii ebrii sint, justitia semper distributiva servetur prudenti collatorum arbitrio. In canonicatibus vero, ut supra conferendis, ceteris paribus, semper eos praeferant, qui cantum callent Gregorianum, et quoties collatio ad Sedem Apostolicam spectabit, ejusdem cantus peritia mentio fiat in testimonialibus, quae concedentur (4). Qui vero iteratis, et ambitiosis precibus beneficia extorquere ab Episcopo nituntur, eos indignos censuit S. Carolus Borromaeus (5).

XXVII Judices caussarum beneficialium, vel criminalium, in quibus privatio beneficiorum irrogatur, eorumque consanguinei, affines, et familiares impetrare non possunt tam a Summo Pontifice, quam Ordinariis locorum beneficia per privationem eamdem vacantia, ex Constitutione Pii IV., qui irritas ipso jure pronuntiat ejusmodi impetrationes, et impetrantibus istis nil suffragari Regulas de annali, et triennali possessione (6).

---

(1) Qua de re dicam *cap. ult. hujus tract.*

(2) S. Greg. M. in *can. non loca* 4. *dist.* 40, et *can. sicut excellentiam* 48. *C.* 23. *qu.* 4.

(3) Greg. IX. in *cap. venerabilis* 37. *de praeb.*

(4) Bened. XIII. in Conc. Roman. *tit.* 6. *de aetat., et qualit. praefic. cap.* 5.

(5) Quem laudat et sequitur Benedictus XIV. *de syn. dioeces. lib.* 7. *cap.* 63. *num.* 4.

(6) Hanc Pii IV. constitutionem habet Quaranta in *sum. bullar.* verb. *beneficiorum privatio.*

XXVIII. *Litteris carens non potest esse aptus sacris officiis*, ad Episcopos Lucaniae rescripsit Gelasius (1). Id jure divino imperatum, innuit Osea his Domini verbis: *quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi* (2). Verum Innocentius III. rescripsit: *etsi desideranda sit eminens scientia in Pastore, in eo tamen est competens toleranda; quia secundum Apostolum*, scientia inflat, charitas autem aedificat, *et ideo imperfectum scientiae potest supplere perfectio charitatis* (3). Jure hinc merito Cancellariae Regula XX. de idiomate statuit, nullius fore momenti collationes, quae tam in Curia Romana, quam extra fiant de parochiali Ecclesia, et quovis beneficio curam animarum habente quibuslibet nescientibus idioma loci, ubi Ecclesia, vel beneficium consistit. Nam Tridentina Synodus decrevit, ut Parochi singulatim lingua vernacula frequenter explicent vim, usumque Sacramentorum, et legem Domini (4). Honorius III. rescripsit ab officio episcopali removendum fore Calliuensem Episcopum in Germania, qui nec didicisse grammaticam, nec Donatum umquam legisse jam fuerat confessus (5).

XXIX. Denique dignioribus conferri omnino debent, posthabitis dignis, beneficia cum animarum cura, ut sunt in primis Ecclesiae Cathedrales (6), tum parochiales (7). Quare S. Augustinus: *non sane putandum est leve peccatum*, ait, *in acceptione personarum habere fidem Domini Nostri Jesu*

---

(1) Gelas. in *can. illiterato*. 1. *dist*. 36.

(2) Oseae *cap*. 4.

(3) Innoc. III. in *cap nisi cum pridem* 10. *de renuntiat*.

(4) Trid. in *cap. ut fidelis populus* 7. *sess*. 24. *de ref*.

(5) Honor. III. in *cap. quamvis* 15. *de aetat., et qualit.* Et Clemens XI. quemdam in Regno Neapolitano designatum Episcopum, qui nullum valuit verbum latinum respondere in examine quum publico, tum privato, renuit ordinare nolens contra Deum, et canonicas sanctiones tantum in Episcopo tolerare defectum: sicuti fert Rigant. in Reg. XX. Canc. *num*. 41.

(6) Trident. in *cap. sess*. 24. *de ref*.

(7) Idem in *cap expedit* 18. *ead. sess*. 24 *de ref*. decrevit Parochos, praevio concursu eligendos, quos *magis idoneos* Episcopus judicaverit aetate, moribus, doctrina, prudentia, ceteris dotibus.

Christi. Quis enim ferat eligi divitem ad sedem honoris Ecclesiae, contempto paupere instructiore, atque sanctiore (1)? S. Thomas: *contingit quandoque*, ait, *aliquem esse meliorem simpliciter, qui tamen non est melior quantum ad hoc, quod beneficium percipiat: quid aliquis forte potest Ecclesiam magis juvare, vel per consilium sapientiae, vel per auxilium potentiae, vel quia servivit in Ecclesia. Non ergo Episcopus tenetur semper dare meliori simpliciter, sed tenetur dare meliori quoad hoc... Non enim potest esse, quod Episcopus unum praeferat alteri, nisi propter aliquam caussam. Quae si quidem pertineat ad honorem Dei, et utilitatem Ecclesiae, jam quantum ad hoc ille est melior: si autem illa caussa ad hoc non pertinet, erit acceptio personarum, quae tanto est gravior, quanto in rebus divinis committitur* (2). Prae oculis habeant collatores hocce B. Jacobi Apostoli oraculum. *Nolite in personarum acceptione habere fidem Domini Nostri. Etenim si introierit in conventum vestrum vir aureum annulum habens in veste candida, introierit autem et pauper in sordido habitu, et intendatis in eum, qui indutus est veste praeclara, et dixeritis ei:* tu sede hic bene; *pauperi autem dicatis:* tu sta illic, *aut* sede sub scabello pedum meorum, *nonne judicatis apud vosmetipsos, et facti estis judices cogitationum iniquarum? Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, et heredes regni, quod promisit Deus diligentibus se? Vos autem exhonorastis pauperem. Si autem personas accipitis, peccatum operamini, redarguti a lege, quasi transgressores* (3).

XXX. Quoties autem curata beneficia sint de jurepatronatus laicorum: nequit Episcopus patronos compellere ad praesentandos digniores, sed praesentatum, si repererit idoneum, tenetur omnino admittere, atque instituere (4).

(1) S. August. *ep.* 29. ad S. Hieronymum. An divitibus clericis conferre olim beneficia licuisset, dubium fuisse quaestionem; nunc vero licere consentit Benedictus XIV. *de syn. dioeces. lib.* 7. *cap.* 2. *num.* 2.

(2) S. Thomas *quodlibet* 6. *quaest.* 5 *art.* 3.

(3) S. Jacob. *ep. canon. cap.* 2. *vers.* 1, *et seq.*

(4) De hac re fusius infra dicemus in *cap.* 10. *de collatione*, ubi forma concursus ad parochiales explicabitur.

XXXI. Cetera vero beneficia sine cura animarum dignis, atque idoneis, etiam omissis dignioribus, licite conferri posse probabiliter doctores affirmant. Propterea quod Innocentius III. in Concilio generali indignos excludit, non vero dignos, atque idoneos dicens: *Gravis nimis est, et absurdum, quod quidam Ecclesiarum Praelati cum possint viros* idoneos *ad ecclesiastica beneficia promovere, adsumere non verentur* indignos, *quibus nec morum honestas, nec litterarum scientia suffragatur, carnalitatis sequentes affectum, non judicium rationis: unde quanta damna Ecclesiis proveniant, nemo sanae mentis ignorat. Volentes igitur huic morbo mederi, praecipimus, ut praetermissis* indignis, idoneos *adsumant, qui Deo et Ecclesiis velint, et valeant gratum impendere famulatum, fiatque de hoc in provinciali Concilio diligens inquisitio annuatim* (1). Accedit exceptio Tridentina de beneficiis curam habentibus animarum, quae sanxit ut dignioribus conferantur, firmans regulam in contrarium in ceteris beneficiis sine cura. *Nam si contrarium volebat, nulla erat difficultas conjunctim ea disponere* (2). Huic exceptioni superaddi potest praelatio graduatis indulta in regno Galliae vigore Concordatorum Leonis X. cum Francisco I. Si enim Episcopi coguntur inibi graduatis simpliciter, uti doctoribus, benemeritis, et dignioribus conferre beneficia in mensibus Aprilis, et Octobris vacantia, itemque graduatis per Academias nominatis in mensibus Julio, et Januario: consequens est, ut in reliquis mensibus beneficia personis non graduatis, minusque idoneis valeant concedere. Non desunt autem opinantes cum divo Thoma in foro externo quidem licitam, validamque haberi collationem simplicis beneficii digno factam, omisso digniori: sed in foro interno conscientiae non item, quum S. Thomas doceat *quantum ad conscientiam eligentis* necessum esse eligere meliorem (3). Sententia haec plane tutior est, ideoque digna, quam Praelati ecclesiastici sequantur in praxi.

---

(1) Innoc. III. in *cap. grave nimis* 29. *de praeb.*, quod firmavit Trid in *cap. inferiora* 3. *sess.* 7. *de reform.*

(2) Textus ait civilis in *l. un. de caducis tollendis*, et Ulpian. in *l. item apud Labeonem* 15. §. *hoc edictum D. de injuriis.*

(3) S. Thom. 2. 2 *quaest.* 63. *art.* 2.

XXXII. Saecularia beneficia nonnisi clericis saecularibus, et vicissim regularia nonnisi regularibus personis professis conferri possunt, ne vestem lino, lanaque contextam induant, ait Synodus Tridentina (1). Verum ex Romani Pontificis dispensatione Regulares quandoque saecularia beneficia obtinent in titulum perpetuum, et saeculares clerici regularia monasteria, seu abbatias in commendam, vel ad vitam, vel ad tempus ex Cancellariae Regula XLIII. (2).

XXXIII. Beneficia ecclesiastica saecularia conferri non posse Canonicis Regularibus Lateranensibus, aut Sanctissimi Salvatoris absque indulto apostolico, sacrae Urbis Congregationes saepe censuerunt (3). Tum reclamante Procuratore generali Canonicorum Lateranensium Clemens XI. anno 1713. rescripsit, ut S. Congregatio Concilii totius caussae cognitionem resumeret, ac definiret, an inspectis jure communi decretis Tridentinis, professione, et instituto Canonicorum Lateranensium, sine ullo respectu ad res interea judicatas, liceret Canonicis Lateranensibus, cum licentia dumtaxat suorum regularium praelatorum ad parochias saeculares, aut canonicatus Cathedralium e religiosis claustris demigrare, vitamque presbyteri saecularis agere. Sed re integra Benedictus XIV. eam sibi avocavit, auditisque votis concordibus theologorum, et canonistarum in consilium suum adscitis, motu proprio declaravit *eosdem Canonicos Regulares absque indulto apostolico cujuscumque* beneficii ecclesiastici saecularis, *sive cum adnexo* animarum curae, *aut* residentiae *onere*, *sive etiam* beneficii simplicis, *et sine cura*, *ac personalem residentiam non requirentis*, *et cujuscumque* pensionis ecclesiasticae *vere incapaces esse*, *et censeri debere*, *eisdemque nec jus commune*, *nec Tridentinae Synodi decreta*, *neque professionem ab ipsis emitti solitam*, *aut eorum peculiare institutum* : *neque demum ullam* consuetudinem, *usum*

---

(1) Trid. in *cap. regularia* 10. *sess.* 14. *de ref.* Id quod constitutum iamdiu erat ab Innoc. III, in *cap. cum caussam* 27. *de elect.* et Bonif. VIII. in *cap. cum de beneficio* 5. *de praeb in VI.*

(2) De commendis sermo redibit plenior infra *cap.* 11.

(3) S. Congr. Conc. an. 1581. probante Gregorio XIII, S. Cong. Episc., et Regul. an. 1671. sub Clemente X., iterumque Congr. Concilii an. 1693. sub Innoc. XII.

possessionem, seu quasi. aliumque omnino titulum pro hujusmodi praetensa capacitate ullatenus suffragari. Eis propterea prohibet egressum e claustris absque indulto apostolico, solo accedente consensu Abbatis generalis: etiamsi beneficia simplicia, vel pensiones ab Apostolica Sede impetraverint, sub poenis contra apostatis latis. Permittit autem patronis quum laicis, tum ecclesiasticis eos praesentare ad Ecclesias parochiales, aut canonicatus de jure patronatus sub conditione obtinendi, et beneplacitum Superioris generalis eorum ordinis, et indultum Sedis Apostolicae. Hoc autem arbitrio Pontificis reservatur, inspecturi antea testimoniales litteras tam Superioris generalis, quam Episcopi dioecesani quoad mores, et doctrinam. Idipsum observari mandat, quoties dioecesani locorum ordinarii eis voluerint beneficium residentiale collationis liberae sine concursu conferre. Prohibet insuper, ne iidem Canonici regulares admittantur sine pontificio indulto, et licentia Superioris generalis ad concursum in Ecclesiis curatis, vel praebendis canonici theologi, aut poenitentiarii ad liberam dioecesani collationem pertinentibus, vel patronatui ecclesiastico subjectis (1).

XXXIV. Curata pariter, ac residentialia conferri nequeunt presbyteris, aut clericis Congregationis Missionis, collationesque factas, vel faciendas ipso jure irritas declaravit idemmet Benedictus XIV. (2). Etsi enim vota simplicia castitatis, paupertatis, obedientiae, ac stabilitatis in ea ipsa Congregatione emittant post biennalem probationem presbyteri, et clerici ejusdem, dum se toto vitae tempore mancipant procurandae saluti pauperum rusticanorum: ea tamen posse dissolvere solum Pontificem Romanum, et Superiorem ipsius Congregationis generalem in actu dimissionis, praeterea neminem, statuit Alexander VII., dum ejusdem Congregationis institutum ad preces S. Vincentii de Paulo fundatoris adprobavit. Mox inter constitutiones ejusdem a Clemente IX. confirmatas cautum: ut *dignitates ecclesiasticas abs-*

(1) Bened XIV. in *const. quod inscrutabili* 135, edita 7. Idus Junii 1741., *to.* 1. Bullarii.

(2) Idem in *Const. quo magis* 69., die 18. Decemb. 1742, eodem *to.* 1. Bull., ubi nullum fit verbum de beneficiis simplicibus, quae non prohibentur Missionarii obtinere cum licentia sui Superioris generalis.

que consensu Conventus generalis acceptare non possint, nisi Summus Pontifex id in virtute sanctae obedientiae praecipiat. Prioresque regulae ipsius, ne votum paupertatis violaretur appetitu inordinato bonorum temporalium, vetant Missionariis *ad ullum beneficium, aut dignitatem ecclesiasticam sub quocumque praetextu* adspirare (1).

XXXV. Qualitatem civis originarii, vel dioecesani jura communia non exigunt. Nam Innocentius III. Cardinali Sedis Apostolicae legato rescribens, Patriarcham Constantinopolitanum, qui aliarum Nationum clericos spernens, Venetos tantum in Constantinop. Ecclesiis instituebat, commonuit, *ut viros litteratos, et alios idoneos, undecumque originem duxerint, in praedictis Ecclesiis, et maxime in majori* institueret (2). Multis autem in locis statuta, legesque peculiares alienigenas, et exteros à beneficiis adipiscendis arcere consueverunt. Ut sileam cetera: dum Barcinonae regnaret Carolus VI. alienigenas a beneficiis, et pensionibus hujus Regni Neapolitani omnino exclusit, et sequestrari mandavit fructus beneficiorum exteris interea collatorum (3). Quod iterum firmavit die 6. Augusti 1713. post imperialem Coronam acceptam. In Concordatis an. 1741. cautum est, ut omnia hujus Regni beneficia tam simplicia, et sine cura, quam residentialia, et curata, sive majora, sive inferiora, nec non pensiones ecclesiasticae regnicolis tantum conferantur: exceptis dumtaxat viginti millibus ducatis monetae Regni, quos imponere super Ecclesiis Cathedralibus, et Abbatialibus ad regiam nominationem non pertinentibus in favorem subditorum Status ecclesiastici: praeter alios totidem ducatos 20. m. pensionum super iisdem Ecclesiis non regiis reservandos pro regnicolis, quos Rex nominaverit (4). Siculis praeterea indulsit Carolus, ut nonnisi cives originarii ad Cathedrales illius Regni Ecclesias nominarentur, excepta solum Panormitana, quam arbitrio Regis patroni consueverunt exteri obtinere (5) (*).

(1) Ex traditis ab eodem Benedicto XIV. *ibidem.*
(2) Innoc. III. in *cap. ad decorem* 5. *de instit.*
(3) Ex *to.* 2. *privilegiorum* Caroli VI. *pag.* 227. *et seq.*
(4) Concordata an. 1741. *cap* 8 *art.* 1. *et* 2.
(5) Rigant. *to.* 1. *pag.* 209. *Reg.* 2. *Canc.* §. 1. *num.* 19.
(*) Conventione novissima an. 1818. art. VIII. cautum be-

XXXVI. Capuanis, postulante Rege Carolo, Benedictus XIV. speciatim indulsit, ut omnes, et singulae dignitates, etiam post pontificalem majores in Cathedralibus, et principales in Collegiatis, necnon canonicatus, praebendae, et mansionariae, ceteraque beneficia in Cathedrali, Collegiatis, et Receptitiis Ecclesiis in dicta civitate, ac dioecesi consistentibus fundata, quae chori servitium adnexum habeant, et personalem residentiam requirant, necnon parochiales Ecclesiae quomodolibet affectae, ac reservatae, et quibusvis mensibus etiam apud Sanctam Sedem simul pensiones super iisdem beneficiis residentialibus imponendae, *nonnisi clericis, seu presbyteris in eadem civitate, vel dioecesi Capuana natis, vel oriundis conferantur*. Verum excipiuntur quaecumque beneficia regularia, ac monasteria, abbatiae, et prioratus in commendam concedi solita, ceteraque beneficia saecularia quomodolibet nuncupata, quae nec servitium chori, nec residentiam requirunt.

CAP. X.

DE COLLATIONE (*)

(*) Ad *tit.* VIII. *lib.* 3. Decretal. *de concess. praebendae.*
I. Concessionem, seu donationem beneficii liberam heic sonat

---

neficiorum provisionem in favorem subditorum Utrisque Siciliae Regni faciendam esse. Quamobrem art. XIX. Cod. LL. Civ. expresse sancitum ab adipiscendis hujusce Regni beneficiis exteros omnino excludi.

Praeterea art. XVII. ejusdem Conventionis decretum quod Pensionum reservatio; abrogata penitus Tertii Pensionabilis lege juxta Canonum sanctiones in posterum locum habeat. Clerici vero a Rege Nostro ad praedictas pensiones nominati Bullas ab Apostolica Sede obtineant, ut dum vitam agunt, illas percipere possint: Pensionariis tamen vita functis, Episcopatus, vel quodvis beneficium ab onere pensionis omnino liberum fore.

Postremo art. XVIII. statutum quod Summus Pontifex in perpetuum sibi reservaret super aliquas mensas episcopales, et abatias Regni designandas annuas pensiones in summam ducatorum duodecim millium, quas ille pro tempore suis subditis Status ecclesiastici pro lubitu conferet.

collatio, et quandoque institutionem coactam in beneficiis de jurepatronatus.

II. Ea jus in re tribuit perpetuum, et irrevocabile: jus ad rem electio, et praesentatio.

III. Motu proprio collatores ordinarii, ad preces petentium Apostolica Sedes collationes beneficiorum largiuntur.

IV. Forma collationis ordinariae quinque articulis constat.

V. Pontificiae collationis litteras bullatas praeit supplex libellus petentis in Signatura gratiae.

VI. Gratia Signaturae, quamvis irrevocabilis executioni mandari non potest sine litteris Datariae.

VII. Nullo temporis spatio, dum collator Pontifex vivit, arctantur provisi ad expediendas bullas: eo defuncto novae provisionis litteras debent intra sex menses a successore Pontifice accipere.

VIII. Exigua vix beneficia per simplicem Signaturam conferuntur.

IX. Litteras in forma graliosa *accipiunt, qui sua ostenderint Datario merita.*

X. *Aliis ignotis conditionales litterae dantur in* forma dignum.

XI. Ex novae provisionis litteris convalescunt gratiae, collationes invalidae.

XII. Dummodo nullitates, defectusqe praecedentis apostolicae gratiae speciatim exponantur.

XIII. Ad firmandam ordinarii collationem sufficit eam generatim dicere defectivam.

XIV. Jus aliis quaesitum non tollit nova ejusmodi provisio.

XV. Gratias a defuncto Pontifice signatas novus Pontifex ratas habet litteris in forma rationi congruit.

XVI. Litteras autem vitiosas firmat novis litteris perinde valere.

XVII. Gratiae subrogationum si neutri*: vel* si nulli *usuveniunt pro beneficiis litigiosis.*

XVIII. Coadjutores cum futura successione creare usi sunt Pontifices.

XIX. Parochiales Ecclesiae, et animarum curae nonnisi per concursum conferri possunt ex lege Tridentina, exceptis laicorum patronatibus.

XX. Quam explicuit, ampliavitque S. Pius V.

XXI. Formam concursus, praelectionem dignioris, et appellationis modum tradidit explicatius S. Congr. Conc. jussu Clementis XI.

XXII. Tum Benedicti XIV. constitutio.

XXIII. Concursum dioecesanus Episcopus indicit semper, ac peragit in reservatis etiam collationibus Datariae, sine actis

nunciaturus magis dignum in vacatione mensis apostolici, sed acta ad eam in aliis reservationibus transmissurus.

XXIV. Patroni etiam ecclesiastici debent dignioribus inter concurrentes adprobatum eligere, ac praesentare.

XXV. Ob nimiam et reddituum, et concurrentium inopiam, et rixarum pericula Tridentinum indulget parochialem Ecclesiam sine concursu conferri.

XXVI. Resignatas, permutatas, devolutas animarum curas consuevit Sedes Apostolica sine concursu conferre, in hoc Regno nunc secus.

XXVII. Regias parochiales uni ex tribus per Capellanum Majorem propositis praevio saepe concursu Rex confert.

XXVIII. Theologi, et Poenitentiarii praebendas canonicas per concursum conferri dignioribus etiam oportet.

XXIX. Appellantes in collationibus per concursum dumtaxat audiuntur, in aliis liberis nequaquam.

XXX. Impetratio praepropera beneficii non vacantis irrita penitus est.

XXXI. Pensiones perpetuas reservare Ordinarii collatores nequeunt, sed solum temporaneas pro bono pacis.

XXXII. Extra dioecesim quoque possunt Episcopi collationes beneficiorum liberas dare.

XXXIII. Optionem canonicam alicubi antiquioribus gradatim indulget fundatio, privilegium, vel consuetudo, intra dies XX. explendam.

XXXIV. Collegium S. R. E. Cardinalium, et Ordo equitum Hierosolymitanorum, Capitulum Salernitanum hoc in Regno, et Messanense inter alia fruuntur optione.

XXXV. Praebendas quomodolibet reservatae Sedi Apostolicae nullum dant locum optioni.

XXXVI. Nec resignatio in favorem, nec permutatio, nec concursus, nec juspatronatus.

XXXVII. Cum pensione praebendam adeptus optare pinguiorem non prohibetur.

XXXVIII. Coadjutor cum futura successione numquam, coadjutus quandoque optat.

XXXIX. Optantes collatione non egent.

XL. Sat est quod suam explicent, vel denuncient intentionem collegio per se, vel alium intra constitutos dies.

XLI. Optionum aliae titulum mutant, aliae non illae pensionem, reservationem, cetera onera in successorem transferunt, hae secus.

XLII. Optio retinendi alterutrum incompatibile beneficium novis constitutionibus adempta hoc etiam in Regno exolevit.

I. Varias collationis notiones inquirant philologi (1). In sacris autem canonibus *collatio* idem plerumque sonat, quod Ecclesiastici beneficii concessio (2). Hoc vero vocabulum aut late, aut strictim sumitur. Acceptum late comprehendit perinde liberam, ac non liberam, seu coactam concessionem, quae scilicet ex juris necessitate fit ad favorem electi, aut praesentati ab aliis jus eligendi, aut praesentandi habentibus, quam doctores *institutionem* speciali nomine appellant (3). Nam beneficium ecclesiasticum non posse licite *sine canonica institutione* obtineri, quum dixerit Bonifacius VIII. (4): videtur ipse promiscuo sensu vocem institutionis pro collatione usurpasse. Et Coelestinus III. collationem nominat, quam paullo ante praesentationem dixerat (5). Stricta vero et

---

(1) *Conferre* quum apud latinos in communionem aliquid redigere potissimum significet, *collationem* hinc jureconsulti contributionem bonorum inter fratres, ac sorores factam communis successionis caussa appellant: ad quam spectat rubrica Digestorum, et Codicis *de collatione bonorum*. Presbyteros post peracta divina mysteria convenire ad necessariam *collationem*, ad commune scilicet prandium, dixit Synodus Nannetensis in *can. quando* 11. *dist.* 44. Et B. Hieronymus illud Proverbiorum *cap.* 2. (*vacantes potibus, et dantes symbola*) exponens ait: symbolum *graecum nomen est, et interpretatur* collatio: *quum unusquisque soleat pro sua parte cibos conferre ad vescendum*. Dum comparamus res inter se, conferre cum Ictis quoque dicimus, praesertim cum Paulo in *l. amissione* 5. §. 1. *D. de capite minut.* Hoc sensu inscriptus libellus est *collatio legum Mosaic. et Roman.* apud Schultingium *de jurisprud. vet. antejustin.* Saepe etiam *conferre* idem sonat, quod tribuere, largiri, concedere. Sic *beneficium in mulierem contulisse*, quispiam dicitur a Marcello in *l. proxime* 50 *D. de ritu nuptiarum*. Et Ulpianus docet consuevisse Praesides remittere ac ordinem nominatum, *Cajum, Sejum creent magistratum, vel alius, qui honor, vel minus in eum conferantur*, *l. siquidem* §. 3. *D. quando appellandum sit.* Haec notio ad rem nostram propius accedit.

(2) Petr. Blesens. *ep.* 70. Carolus du Fresne *in glossario* verb. *beneficiar.*

(3) DD. *ad tit.* 7. *lib.* 3. Decretal. *de institutionibus*, de quibus dixi jam satis in *Comm. de jurepatr. cap.* 9.

(4) Bonif. VIII. in *cap.* 1. *de reg. jur. in VI.*

(5) Coelestin. III. in *cap. ea noscitur* 6 *de his quae fiunt a praelat.* ibique Gonzalez.

propria notione collatio nonnisi concessionem liberam significat beneficiorum, nulla jurispatronatus, vel electionis servitute affectorum: quae scilicet Ordinarii locorum, vel Summus Pontifex dant personis suo ipsorum arbitrio delectis, nullo jure coacti ad hunc vel illum praeeligendum, neque ad expectandam cujuspiam electionem, vel praesentationem. Istoque sensu nuncupatur saepe *donatio* (1), propterea quod collator gratis, et omnino libere alicui ex idoneis, ac dignis clericis beneficium concedit.

II. Per collationem sic stricte acceptam provisus adquirit jus *in re*, seu titulum beneficii, statim ac suum collationi praestiterit consensum, etiam ante adeptam possessionem. *Si* enim *tibi absenti Episcopus contulerit beneficium, licet per collationem hujusmodi, donec eam ratam habueris*, jus in *ipso beneficio, ut tuum dici valeat, non adquiris: ipse tamen Episcopus illud, nisi consentire recuses, in personam alterius conferre nequibit.* Quod si terminum ad consentiendum tibi assignaverit: eo etiam lapso, dummodo res integra fuerit, antequam alteri facta sit collatio, tuum poteris praestare consensum, et sic impedire quominus alteri fiat collatio, Bonifacius VIII. declaravit (2). Unde liquet post acceptatam collationem adquiri jus *in re*, ante acceptationem vero jus *ad rem* (3). Quod autem nobis quaesitum est sive in re, sive ad rem, sine facto nostro, nobisque invitis, ad alium transferri non potest (4). Quare differt collatio ab electione, et praesentatione, quae tribuunt solummodo jus ad rem, seu facultatem compellendi ordinarium collato-

---

(1) Innoc. III. in *cap. cum accessissent* 8. *de constit. primiceriatus in Tullensi Ecclesia*, inquit, *tanto tempore vacavit, quod ad nostras manus illius personatus esset* donatio *devoluta.* Eadem vox occurrit in *cap. eam* 7. *de rescript. cap. licet* 3. *de suppl. negl. prael. cap. proposuit* 4., *cap. quia diversitatem* 5, *et cap. pen. de concess. praeb. cap. fin. de offic. Vicar. in VI.*

(2) Bonif. VIII. in *cap. si tibi* 17. *de praeb. in VI.*

(3) Ex regula juris, quam tradit M. Ant. Cucchus *lib.* 1. *Inst. major. tit.* 6. *de privileg. num.* 118.

(4) Pompon. in *l. id quod nostrum* 11. *D. de reg. jur.* Et *factum legitime retractari non debet, licet casus postea eveniat, a quo non potuit inchoari*, ex Bonif. VIII. in *cap. factum* 73. *de reg. jur. in VI.*

rem ad electum, et praesentatum acceptandum, et instituendum in beneficio, nisi obstet canonicum impedimentum, atque repellendi adversarium competitorem jura potiora non habentem (1).

III. Forma collationis dupliciter concipi solet, vel *motu proprio* collatoris, vel *ad petitionem* beneficiarii supplicantis (2). Ordinariorum collationes semper ex inveterata Ecclesiae disciplina motu proprio fieri videntur, quum nullam faciant mentionem de petionibus praeviis, ad reprobandum ambitum sacris canonibus, et legibus odiosum (3). Etenin in proemio collatores fere exprimunt sese excitatos scientia, bonis moribus, aliisque meritis personae, cui providetur, ad conferendum beneficium, gratiamque liberalem erga eum exercendam.

IV. Rebuffus post relatam formulam collationis Ordinariorum docet eam quinque partibus constare. In quarum prima collator salutem dicit, cui beneficium conferre intendit, et collationis caussam impellentem exprimit, illius scilicet merita. Secunda praemittit vacationis modum, ac tempus, titulum beneficii, locum, ubi situm illud sit: deinde reipsa disponit collationem, et investituram in favorem illius certae personae proprio nomine, et cognomine jam initio designatae. In tertia delegat omnibus tabellionibus, aliisque personis subditis, ut provisum in collatae Ecclesiae possessionem immittant. In quarta collator dicit jussisse litteras desuper expediri, signari, et tradi. In quinta demum adponitur data expeditionis (4).

V. Ad petitionem beneficiarii vero solent per Summum Pontificem beneficia conferri. Bullas enim apostolicas praecedit semper supplex petentis libellus, et *signatura gratiae*, videlicet scriptura in papyro petentis supplicationem in primis, dein pontificium in medio rescriptum manu vel Papae ipsius, vel delegati ejus Datarii tribus verbis conceptum, ad extremum clausulas praecipuas ad rem facientes, sine sigillo breviter continens (5). Quandoquidem in ea exponitur primo certum id beneficium eo

---

(1) Clementina *constitutionem* 4. *de elect.*

(2) Bonif. VIII. in *cap. si motu proprio* 23. *de praeb. in VI.*

(3) Cl. Fleury *Inst. jur. canon. par.* 2. *cap.* 21.

(4) Ex Rebuffo in *prax. benef. par.* 1. tit. *requisita in litteris collationum.*

(5) Ex definitione Rebuff. *loc. lit.* tit. *de signatura gratiae.*

certo modo vacare, quod ille supplicat per Sedem Apostolicam sibi conferri. Tum in medio papyri albo Papa rescribit vel manu sua: *fiat ut petitur*: vel manu delegati sui: *concessum ut petitur in praesentia D. N. Papae*. Primo rescripto vis major, quam secundo est. Nam signatura per *fiat* praefertur alteri per *concessum* (1): si eadem die concurrant. Subinde succedunt clausulae necessariae, praesertim absolutio a censuris, derogationes, ceterae summatim, quas rei adjuncta varia postulant, in bulla extendendae fusius (2),

VI. Firmam, et irrevocabilem collationis gratiam sola signatura quidem efficit. Nam et verbo solum, et scripto sub quacumque forma, vel expressione, vel conceptione verborum potest gratia Pontificis consistere, nisi justa ex caussa irritetur (3). At vero ex Cancellariae Regula XXVII: *cum ante confectionem litterarum gratia sit* informis . : . *judices vel in Romana Curia, vel extra eam existentes, et quicumque alii non juxta supplicationum* signaturam *super quibusvis impetrationibus. sed juxta* litterarum *super iisdem impetrationibus, et concessionibus confectarum tenores, et formas judicare debent* (4). Alia simul Regula XXXI. statuit: *quod omnes commissiones caussarum obtentu, vel occasione concessionum dumtaxat gratiarum apostolicarum de beneficiis ecclesiasticis, super quibus* litterae *apostolicae confectae non fuerint, ac processus desuper habendi nullius sint roboris, vel momenti* (5). Additque Regula LII. quod gratia cujuscumque dispensationis *nulli cuiquam in judicio, vel extra suffragetur, antequam super ea litterae apostolicae sint confectae* (6).

(1) Ex Cancellariae Regula XXXIV. *de Signatura per fiat.*

(2) Formam Signaturae simplicis provisionis cum consuetis clausulis videsis apud Rebuff *loc. cit.*

(3) Clementina *dudum* 2. §. *nos etenim de sepultur.* Nam *decet concessum semel a principe beneficium esse mansurum*, ex *cap. decet* 16. *de reg. jur. in VI.*

(4) Reg. XXVII. *de non judicando juxta formam supplicationum, sed litterarum expeditarum.*

(5) Reg. XXXI. *non valeat commissiones caussarum, nisi litteris expeditis.*

(6) Reg. LII. *ut nulli suffragetur dispensatio, nisi litteris confectis.*

Hinc factum est, ut gratia pontificiae signaturae, tamquam *informis* executioni demandari nequeat, nulliusque momenti sit executio facta sine litteris pergamenis gothica manu conscriptis, et signo plumbeo communitis, vel sine authentico earum transumpto. Quandoque aliae dantur litterae *in forma brevis* ad capiendam Ecclesiae, vel beneficii possessionem nomine Camerae apostolicae cum decreto expediendi bullas sub plumbo infra sex menses a data supplicationis (1). Eamque ob rem ipso jure vacabit beneficium, cujus possessio sit absque litteris ejusmodi pontificiis apprehensa (2). Quo vero ad Cathedrales, et abbatiales irrita eit possessio, et quaevis administratio novi Praelati, quam sine litteris pontificiis occupaverit, ac gesserit (3).

VII. Certum temporis spatium nullo jure limitatum est ad expediendas gratiarum litteras, quoad Pontifex, qui eas concessit per signaturam, vivat (4). Sed eo defuncto successor Pontifex consuevit per Cancellariae Regulam X. indulgere *sex menses* dumtaxat a die coronationis suae incipiendos, ut expediantur litterae in forma *rationi congruit* ad perficiendas gratias a praedecessore concessas (5). Tum ne fraudibus ansa detur ad eludendas legittimas impetrationes, stylus inolevit multis gratiis de beneficiorum *resignatione*, ac *cessione*, tum *novae provisionis perinde valere*, *subrogationis*, *si neutri*, ceteris ut ajunt sanatoriis hanc adjicere clausulam: *quod infra tres menses proximos litterae apostolicae desuper expediri debeant* (6). Verum edicto speciali Datariorum nunc jam coguntur omnes, qui beneficia quum simplicia, tum residentialia per obitum vacantia, vel citra, vel ultra montes obtinuerint per signaturam,

(1) Card. de Luca *de benefic. disc.* 17. *num.* 18.

(2) Ex *const.* 33. Julii III, quam laudat Mandos. *ad cit. Canc. Reg.* 26. *qu.* 3.

(3) Ex const. Bonifacii VIII. in extravag. *injunctae* 1. *de electione.* Praeterea constitutiones Alexandri V, Julii II, et Pauli IV. promotos ad Cathedrales Ecclesias, et Abbatias, qui per annum expeditionem litterarum apostolicarum neglexerint, ipso jure privatos eisdem sanxerunt.

(4) Tradit Rigant. *in Reg.* X. *Canc. num.* 91. *et seq.*

(5) Reg. V. *de litteris in forma* rationi congruit *expediendis.*

(6) Rigant. in *cit. Reg. X. num.* 65.

accipere intra sex menses ab eo die numerandos, quo gratiae in albo ipsius Datariae promulgantur, litteras rite expeditas, aliter possint ea per alios impetrari (1).

VIII. Exigua vix beneficia ab onerosa bullarum expeditione excipiuntur, nimirum simplicia, quorum annui redditus duos cum dimidio, vel tres ducatos auri de Camera non excedunt, et curata, si fructus certi ducatos sex auri de Camera comprehensis etiam oneribus, aut si fructus una cum incertis duodecim ducatos auri similiter non excedunt (2): in his enim Sedes Apostolica fere indulget possessionem dari sine plumbatis litteris ex decreto simplicis signaturae.

IX. Duplex forma ex inveterato Cancellariae, seu Datariae Apostolicae stylo usuvenit in pontificiis collationum litteris, bullatis nimirum membranis: *forma gratiosa*, vel *forma dignum*, ut ajunt, seu *mandati de providendo*. Prior gratiam collationis *puram* largitur, posterior *conditionalem*. Quoties impetrator beneficii cum attestationibus sui Ordinarii, vel examinatorum Urbis, vel aliis informationibus arbitrio Datarii ostendit se quod ad mores, ac doctrinam idoneum ad beneficia ecclesiastica obtinenda, consequitur collationem in *forma gratiosa*, quae gratiam omnino perfectam largitur, et jus plenum in beneficio tribuit eatenus, ut possessionem, vel cum adsistentia alicujus personae in dignitate ecclesiastica constitutae possit apprehendere.

X. Ubi autem praedicta deficiat probatio idonei petentis, expediuntur bullae in altera *forma conditionali*, quibus Ordinario loci, vel alicui executori apostolico committitur, ut si dignum, atque habilem repererit impetrantem, ei beneficium tunc auctoritate apostolica conferat, ipsumque in possessionem immittat. *Mandamus* (de stylo dicitur in bullis pontificiis) *quatenus si post diligentem examinationem dictum N. ad obtinendum be-*

---

(1) Idem *loc. cit. n.* 72. Anni spatium eis, qui ad Cathedrales vel Abbatiales Ecclesias promoti essent, concessum pro expeditione litterarum ab Alexandro V, et Julio II. *const.* 4. ferunt Fagnanus, et Thomassin. apud Rigant. *ibidem num.* 74, *et ult.*

(2) Rigant *in nar.* 1. *Reg. IX. Canc.* §. 2. *num.* 101, monet expeditioni simplicis Signaturae locum non esse, quoties agitur de impetrandis, vel resignandis beneficiis tenuibus, vel derogatione medietati jurispatronatus, vel subrogatione in jura defuncti.

neficium idoneum esse repereris, super quo conscientiam tuam oneramus, eidem dictum beneficium auctoritate apostolica conferas. Putant alii huic alteri formae nomenclaturam fuisse impositam ab aliis bullae initialibus verbis: *dignum arbitramur, et congruum*. Isthaec collatio posterioris formae eatenus est conditionalis, ut post repertam personae capacitatem verificata conditione habeatur collatio ab initio valida, et perfecta· retrotrahitur enim ad tempus expeditionis, et licet impedita sit in executione, ea nihilominus tribuit proviso plenum jus ad titulum, non aliter, quam si collatio fuerit in *forma gratiosa*. Contra vero si reperiatur indignus, et non idoneus, collatio evanescit, perinde ac facta non sit, seu potius vim habebit mandati de providendo sub certa conditione, quo impetrans agere dicitur de jure quaerendo, non autem quaesito ex recepta sententia Curiae Romanae (1): istoque casu collatio non promanat immediate a Pontifice, sed potius ab Ordinario executore apostolico, adeout antequam executionem sit adeptus, nullum titulum in beneficio habere impetrans ipse dicatur, illudque resignare interim non possit (2).

XI. Praetereaque *novae provisionis* bullas, ut ajunt, largiri solet Summus Pontifex nedum iis, qui obtinuerint a Cardinalibus vigore indulti beneficia in mensibus apostolicis vacantia, vel aliunde reservata (3): sed etiam ad roborandam, firmandamque priorem collationem vel ab ipsomet formatam, vel ab Ordinario concessam, ut suppleantur defectus, ac sanentur nullitates, quae in anteriori provisione forsan inciderint.

XII. Quum de pontificiis bullis sanitati restituendis agatis, Pontifex defectus, subscriptiones, et nullitates nominatim per impetrantem exprimendas tollit, ut convalescant priores apostolicae bullae. Ad id Regula XLII. Cancellariae *de supplendis defectibus* disponit, quod *si petatur suppleri in genere, nullatenus litterae desuper concedantur, nisi in petitione hujusmodi defectus exprimantur, vel per* fiat ut petitur *supplicatio signata fuerit* (4).

(1) Quam tradit Card. de Luca *de benefic. disc.* 71. *in fine*.
(2) Paris. *de resignat. lib.* 3. *qu.* 1. *num.* 149.
(3) Ex supradictis *cap.* 6. *num.* 17.
(4) Hujus rescripti praerogativa, et vis paulo superius exponitur hoc cap. *num.* 5.

XIV. At ubi vitiosa Ordinarii collatio sit confirmanda, defectus fere non exprimuntur in specie, sed generatim in pontificiis novae provisionis litteris per hanc generalem clausulam: *cum ex certis caussis de viribus primae provisionis Ordinarii haesitetur, defectus omnes supremapotestas pontificia supplet.*

XIV. Verum in utrisque clausula conditionalis adjicitur: *dummodo tempore datae praesentium non sit in eodem beneficio alicui specialiter jus quaesitum.* Propterea haec nova provisio non retrotrahitur ad datam prioris. Et versa vice nullum eidem priori collationis jus detrahit inquiens: *eidem oratori sine praejudicio juris ad illud jam aliunde, ut praefertur, quaesiti, sed jus juri addendo, et antiquum conservando, et de illo etiam providere volentes* (1). Huc pertinet Cancellariae Regula XVII. *de non tollendo jus alteri quaesitum.* Ceterum duae collationes unius ejusdemque beneficii in favorem unius personae non debent ambae valere, quoties posterior non faciat mentionem de priori: sed impetrans commodo utriusque carebit, si utraque uti voluerit (2). Secus dicendum, si una tantummodo utatur (3).

XV. Inter species litterarum novae provisionis recensentur itidem apostolicae litterae, quas nuncupant in forma *rationi congruit.* Videlicet ubi per solam supplicationem a Papa defuncto signatam provisiones vacantium beneficiorum factae sint, successor Pontifex sub die coronationis suae mandat suas expediri litteras pro antecedentis gratiae observantia, et executione, quae incipiunt recitatis jam verbis: *rationi congruit, et honestati*, ex Regula X. Cancellariae, quam paullo superius memoravimus (4).

XVI. Consimiles quoque litterae, quas nuncupant *perinde valere*, faciunt ut revalescant gratiae defuncti Pontificis infra annum concessae, ubi dubium sit easdem vitio nullitatis laborare ob subreptionem, aliumque defectum, sine tamen praejudicio

(1) Formam litterarum *novae provisionis* videsis apud Rebuffum *in prax. benef. par.* 1. tit. *forma, et declaratio novae provisionis.*

(2) Innoc. III. in *cap. ex tenore* 19. *de rescriptis.*

(3) Idem in *cap. plerumque* 23. *eod. tit.*

(4) Reg. X. *de litteris in forma* rationi congruit *expediendis*, de qua dictum supra *num.* 7.

juris cuivis alteri interea quaesiti. Nam Cancellariae Regula XII. *omnes, et singulas a Romano Pontifice praedecessore infra annum ante diem ejus obitus concessas gratiae, vel justitiae litteras temporibus debitis earum executoribus, seu judicibus non praesentatas omnino revalidat, et in statum pristinum, in quo videlicet antea fuerant, vel pro quibus erant obtentae, quoad hoc plenarie restituit* (1). *Non praesentatas*, ait Regula, quae idcirco ad vitiosas, et invalidas praedecessoris litteras extendi non potest, nova speciatim confirmatione indigentes, neque ad acta quaelibet Sede vacante gesta, quae sunt sub novo Pontifice repetenda ex integro (2).

XVII. Insuper ubi utriusquė collitigantis titulus, et jus viribus careat, alteruter diligentius obtinere solet gratiam apostolicam vulgo nuncupatam *si neutri*, per quam collitigans jus adipiscitur, quod antea non habebat Quod si ambo eam obtinuerint, prior in tempore potior erit in jure, etiamsi anticipatio in momento consistat, propterea quod ex eodem fonte utraque promanet (3). Cuipiam vero extraneo litigiosum beneficium impetranti gratia *si nulli* conceditur. De his, aliisque id genus impetrationum, et subrogationum gratiis pontificiis plura jam superius dixi, admonens interea, quaenam ipsarum consueverit placitum regium sortiri (4).

XVIII. *Ut nemini in quibuscumque beneficiis ecclesiasticis permittantur* coadjutoriae cum futura successione, decrevit Synodus Tridentina (5). Sacris enim canonibus vetitum est beneficia, antequam vacent, conferri, vel promitti (6). Sed ipsa quum Synodus declaraverit in cunctis de reformatione decretis salvam esse auctoritatem Sedis Apostolicae (7), suo quidem jure usi Pon-

---

(1) Reg. XII. *de revalidatione litterarum praedecessoris.*

(2) Rigant. in *cit. Reg. XII. num.* 33.

(3) Honor. III. in *cap. capitulum S. Crucis* 30. *de rescriptis*, de quo superius dixi *cap.* 6. *num.* 5.

(4) Vide *cap.* 5. *de reservat num.* 61, 62, *et* 63,

(5) Trid. in *cap. cum in beneficiis* 7. *sess.* 25. *de ref.* Temporaneos tantum coadjutores Parochis imperitis, vel defectivis dari permisit in *cap. quia illiterati* 6. *sess.* 25. *de ref.*

(6) Conc. Lat. III. sub Alex. III. in *cap. nulla* 1. *de concess. praeb.*

(7) Trid. in *cap. postremo* 21. *sess.* 25. *de ref.*

tifices Romani multos creare coadjutores cum futura successione consentientibus plerumque Ordinariis locorum consueverunt.

XIX. Parochialium tamen Ecclesiarum, et beneficiorum cum animarum cura collationem debet omnino praecedere examen in concursu coram examinatoribus synodalibus. Enimvero statuit Tridentina Synodus, *quum parochialis Ecclesiae* vacatio . . . *quodammodo contigerit* (sive in curia, sive extra illam) *etiamsi reservata, vel affecta fuerit generaliter, vel specialiter...* Episcopus statim habita notitia vacationis Ecclesiae(1), *per edictum publicum* vocabit ad concursum omnes, qui volent examinari: *transacto constituto tempore*, decem puta dierum, omnes, qui ad concursum descripti fuerint, examinabuntur ab Episcopo, vel ejus Vicario generali, atque ab aliis *examinatoribus synodalibus non paucioribus, quam tribus*. Quorum *votis*, si pares aut singulares fuerint, *accedere possit Episcopus*, vel Vicarius, quibus magis videbitur. Peracto deinde examine *renuncientur*, Synodus ait, *quotcumque ab his examinatoribus idonei judicati fuerint aetate, moribus, doctrina, prudentia, et aliis rebus ad vacantem Ecclesiam gubernandam opportunis: ex hisque Episcopus eum eligat, quem ceteris* magis idoneum *judicaverit, atque, illi, et non alteri collatio Ecclesiae ab eo fiat*, an quem spectabit eum conferre. *Si vero* juris patronatus ecclesiastici erit, ac *institutio ad Episcopum, et non ad alium pertineat, is, quem* patronus digniorem *inter probatos ab examinatoribus censuerit, Episcopo* praesentabit, *ut ab eo instituatur. Cum vero institutio ab alio, quam ab Episcopo erit*

---

(1) Tridentina Synodus in *cap. expedit* 18. *sess.* 24. *de ref.* in primis decrevit, ut *Episcopus, et qui juspatronatus habet infra* decem *dies, vel aliud tempus ab Episcopo praescribendum* idoneos *aliquos* clericos *ad regendam Ecclesiam coram deputatis examinatoribus* nominet. *Liberum sit tamen etiam* aliis, *qui aliquos ad id aptos noverint, eorum* nomina *deferre, ut possit postea de cujuslibet aetate, moribus, et sufficientia fieri diligens inquisitio. Et si Episcopo, aut Synodo provinciali pro regionis more videbitur magis expedire, per* edictum etiam *publicum vocentur qui volent examinari.* Primus hic Tridentini decreti articulus exolevit, quum solum usu vigeat episcopale edictum convocans concurrentes ad examen cum termino dierum decem.

facienda, tunc Episcopus solus ex dignis eligat digniorem, quem patronus ei praesentet, ad quem institutio spectat. Quod si jurispatronatus laicorum *fuerit, debeat qui a patrono praesentatus erit, ab iisdem deputatis ut supra examinari, et nonnisi idoneus repertus fuerit, admitti:* alias collatio, seu institutio tamquam subreptitia nullius momenti erit (1).

XX. Tum S. Pius V. Tridentinam legem hanc declarans, et amplians multa imperavit. 1: ut servetur Tridentina forma concursus. 2: Episcopus parochiam, quae in mense ordinario vacaverit, conferre infra sex menses debeat, alias devolvatur provisio ad Sedem Apostolicam. 3: ut vacante in mense apostolico Ecclesia, teneatur Ordinarius intra quatuor menses, praevio concursu significare Summo Pontifici, vel ejus Datario magis idoneum ex concurrentibus: aliter collatio apostolica fiat sine concursu, Ordinarii. 4: patroni intra legitimum tempus nimirum sex, vel quatuor mensium, praesentare unum, vel plures idoneos teneatur, et praesentatus intra duos inde menses institutionem petere, ac obtinere. 5: Ordinarius nequeat ultra decem alios dies prorogare terminum vel concurrentibus, vel patronis a Tridentino constitutum decem dierum ad nominandos idoneos clericos coram synodalibus examinatoribus. 6: parochiales omnino dignioribus conferantur, alias lecto minus digno posthabitus dignior valeat ab irrationabili judicio Episcopi, et examinatorum appellare ad Metropolitanum, et Sedem Apostolicam, vel si Metropolitanus, aut exemptus fuerit, ad viciniorem Episcopum, tamquam Sedis Apostolicae delegatum: non impedita interim executione praeelectionis ab Ordinario factae, atque per novum examen si constiterit de irrationabili judicio, collatio revocetur. Quidquid aliter fuerit gestum, denique irritum declaratur, et inane (2).

---

(1) Necessitas publica videtur legem hanc Tridentinam postulasse. Nam *non est hoc consulere populis, sed nocere, non praestare regimen, sed augere discrimen: integritas enim praesidentium salus est subditorum,* scripsit S. Leo M. *ep.* 1., alias 87. ad Episcopos Africae. Ad rem hanc videsis *inst.* 12. Lambertini, alias Benedicti XIV, qui necessitatem istam eligendi parochos digniores comprobat exemplo architecti, cum Guilielmo Parisiensi.

(2) S. Pius V. in *const. in conferendis* 33. data 15. Kal. April. 1567, quam exscribit St. Quaranta *in sum. bullar.* tit. *beneficiorum parochialium collatio.*

XXI. Deinde litteris S. Congregationis Concilii die 10. Ianuarii 1721. de mandato Clementis XI,haec alia in conferendis per concursum parochialibus Ecclesiis praescripta sunt. 1 : ut assignentur eaedem omnibus concurrentibus quaestiones, iidem casus, idemque textus Evangelii uno eodemque tempòre, iisque certum, et congruum horarum spatium constituatur, intra quod casus resolvant, et quaestionibus respondeant latine, conciunculam vero componant materno, et vulgari sermone. 2 : ut concurrentes omnes in uno conclavi claudantur, in quo data singulis scribendi commoditate, et responsa et sermonem singuli sua manu scribant, et subscribant, e quo egredi, nisi postquam scrìpta confecerint, ac tradiderint examinatoribus, liceat nemini. 3: scripta responsa, et conciunculas tam Episcopus, vel Vicarius generalis, quam examinatores, et cancellarius concursus subscribant. 4 : collata inde per ejusmodi concursum ei Ecclesia parochiali, qui fuerit magis idoneus, ac dignior judicatus, nisi intra decem dies a die collationis interponatur appellatio, non admittatur haec amplius tam a mala relatione examinatorum, quam ab irrationabili judicio Episcopi. 5 : si quis tamen intra decendium appellaverit, acta concursus, vel originalia, vel eorum copia rite collata coram Vicario generali, vel alio per Ordinarium deputato, et subcripta per cancellarium, et examinatores synodales, qui concursuі interfuerint, clausa et obsignata, ad judicem appellationis transmittantur : ex quibus, nisi gravamen quod ad doctrinam liqueat, ad novum examen provocandi facultas frustra postulabitur. Quod vero ad mores, et reliqua, nisi probaverit appellans vel ex iisdem actis, vel aliis documentis non levibus illatum gravamen, frustra persequetur appellationem.

XXIII. Denique nuperis Benedicti XIV. litteris encyclicis, datis die 14. Decembris 1742. (1) clarior methodus conficiendi concursum constituta est sequentibus septem articulis. In primis, statim habita notitia vacationis Ecclesiae ad praescriptum Tridentini idoneus in ea per Episcopum deputetur Vicarius curatus cum congrua fructuum portionis assignatione, onera ipsius Ecclesiae sustenturus, donec ei de rectore provideatur. 2:

---

(1) Benedict. XIV. in *const. cum illud* 63. *to.* 1. Bullarii.

publico evulgetur edicto notitia concursus cito post decem dies celebrandi, eodemque edicto clare admoneantur concurrentes, ut interim in curia episcopali suarum qualitatum, meritorum, et munerum probationes, attestationes tam judiciales, quam extrajudiciales, aliaque id genus documenta, quae fraude vacent: ac veritate nitantur, exhibeant: alioquin decem lapsis diebus documenta ejusmodi, qualiacumque ea sint, nullatenus recipiantur. 3: eveniente die concursus, a cancellario episcopali singulorum merita, qualitates, et requisita fideliter deprompta ex documentis tempore habili exhibitis, in scriptis summatim redigantur, et copia istiusmodi summarii tradatur non solum Episcopo, vel ejus Vicario generali, sed omnibus sigillatim examinatoribus ad concursum adscitis, ut ferant qnum de scientia, tum de vita, moribus, aliisque dotibus regendae Ecclesiae necessariis judicium. 4: die praestituta habeatur coram Episcopo, vel Vicario generali. et tribus saltem examinatoribus synodalibus concursus, servata tradita forma, totaque rerum in ea gestarum series scriptis diligenter enucleetur. Examinatores ad assequendam certam, et indubiam conjecturam scientiae, postquam diligenter expenderint singulorum peritiam in expiscando oretenus aliquo ecclesiasticae doctrinae capite, vel a sanctis Patribus, vel a sacro Concilio Tridentino, vel a Cathechismo Romano excerpto, ac pari diligentia libraverint a quolibet scripto datas quaestionibus propositis responsiones, et postquam denique deprehenderint, qua quisque polleat gravitate sententiarum, et elegantia sermonis in conciuncula scripto pariter exarata, et textui Evangelico, vel alteri dato themati accommodata, parem, ni forte majorem solertiam examinatores adhibeant in perscrutandis aliis qualitatibus regimini animarum consentaneis, morum honestatem inquirant, gravitatem, prudentiam, praestita Ecclesiae obsequia, adquisitam in aliis muneribus laudem, aliaque spectabilium virtutum ornamenta, doctrinae arcto foedere consocianda: hisque omnibus conjuctim expensis, inhabiles per sua suffragia rejiciant, et idoneos Episcopo renuncient. 5: absoluto concursu, notulae requisitorum compendiariae comburantur, vel penes acta secreto custodiantur, et nemini ostendantur sine mandato Episcopi. Tum ab ipso Episcopo, cum primum libuerit, eligatur ex adprobatis dignior, nec illi possessio aliquo appellationis, vel inhibitionis obtentu retardetur. 6: si quem clericorum autem appellare contigerit a mala relatione examinatorum, vel ab irrationabili judicio

Episcopi, coram judice appellationis acta concursus integra omnino producantur per appellantem, et nisi illis visis, et gravamine comperto sententiam pronuntiandam fore sciat ex probationibus solum ab actis concursus elicitis, tam respectu doctrinae, quam aliorum meritorum, nulloque modo recipiantur quaecumque documenta a concurrentibus exhibita, vel expiscata post diem habiti concursus: hac enim in parte dumtaxat derogatum est memoraratis litteris S. Congregationis anni 1721. 7: et ubi parochialis Ecclesia conferatur uni ex adprobatis, quem Episcopus magis idoneum ob aliquam sibimetipsi tantummodo notam caussam judicaverit, conquerentibus aliis inter approbatos posthabitis caussam eamdem judici appellationis litteris familiaribus significabit inviolabili secreto custodiendam, ad detergendam injustae praeelectionis notam, quemadmodum Patres Tridentini provide caverunt (1), et protestabitur coram Deo se minime dicturum malum bonum, et bonum malum, nec positurum tenebras lucem, et lucem tenebras. Quin si umquam suspecta videbitur fides judicis appellationis de occulta ejusmodi caussa praeelectionis secreto servanda, certiorem faciat Episcopus sacram Congregationem Concilii, ipsumque Summum Pontificem. Et ubi sententiam judicio Episcopi conformem judex appellationis pronunciaverit: secundae appellationi locus non erit. Sin vero difformem, praeelectus ab Episcopo, qui caussa cecidit ad alium judicem appellabit, retenta interim parochialis Ecclesiae possessione.

XXIV. Quoties autem collatio parochiarum, aliorumque beneficiorum cum animarum cura ad Sedem Apostolicam pertineat, iisdem pontificiis litteris Benedicti XIV. constitutum est, ut concursus ab Episcopo sine ullo discrimine reservationum apostolicarum indicatur, nulla ad hunc actum petita venia, vel licentia. Absoluto concursu, si curatum beneficium ratione mensium dumtaxat sit reservatum: Epicopus inter adprobatos eliget magis idoneum, et Datariae significet, nec acta concursus transmittat, nisi a Dataria requirantur. Sin vero beneficia ejusmodi curata ex alio quovis capite, quam mensium apostolicorum, S. Sedi reservata sint: eo casu acta concursus ultro transmittat ad Datariam Episcopus, intereaque abstineat a referendo dignioris judicio juxta vetustum morem, tametsi familiaribus litteris de-

---

(1) Trid. *sess.* 24. *caussae omnes* 20. *de ref.* §. *praeterea.*

nunciare Datario potest personam magis idoneam, et occulta forsan impedimenta concurrentium (1).

XXV. Quod patroni ecclesiastici digniorem inter concurrentes ab examinatoribus probatos eligere, eumque praesentare Episcopo, si ad eum pertineat institutio, et ubi alius ab Episcopo jus habeat instituendi, non alium, nisi electum ab ipso Episcopo digniorem praesentare, a Patribus Tridentinis decretum jam videmus. Qua in re dubitanti Archiepiscopo Florentino rescripsit Benedictus XIV, in primis, quod patronus ecclesiasticus omnino teneatur in foro externo eum praesentare ad beneficium curatum, qui inter concurrentes ab examinatoribus coram Episcopo magis idoneus magisque dignus renunciatus erit. 2: quod Episcopus, ad quem institutio pertineat, patroni praesentantis judicium de magis idoneo et digniori sequi tunc debeat, ubi ceteri concurrentium adquieverint, eorumque nemo reclamaverit: at aliquo ipsorum reclamante Episcopus partes judicis tunc sumpturus inquirat, rectum ne sit patroni judicium. 3: quod appellatio posthabiti concurrentis non suspendat institutionem ejus, quem patronus simul et Episcopus digniorem judicaverint: eam vero suspendat, si Episcopi sententia ab ea patroni discordet, usque ad exitum judicii adpellationis. (2).

XXVI. *Si adeo exigui redditus*, ait Tridentinum, *dictae parochiali fuerint, ut totius hujus examinationis operam non fuerant, aut nemo sit, qui se examini quaerat subjicere, aut ob apertas factiones, seu subsidia, quae in aliquibus locis reperiuntur, facile graviores rixae, ac tumultus possint excitari: poterit Ordinarius, si pro sua conscientia cum deputatorum consilio ita expedire arbitrabitur, hac forma omissa, privatum aliud examen ceteris tamen ut supra servatis adhibere*. Licebit etiam synodo provinciali, si qua in supradictis *circa examinationis formam addenda, remittendaque esse censuerit, providere* (3).

---

(1) Hactenus ex *cit. const.* Benedicti XIV.

(2) Bened. XIV. in *const. redditae nobis* 4. die 9. Aug. 1746, *to.* 2. Bullarii.

(3) Trid. in fine *cit. cap.* 18. *sess.* 23. *de ref.* Hoc episcopale arbitrium remittendi concursus in parochiis tenuissimis agnovit Rota penes Piton. *de contr. patr. post alleg.* 5. *num.* 32.

XXVII. In multis casibus parochiales Ecclesiae conferri sine concursu, et omissa examinis forma solemniori, scilicet in resignationibus ad favorem, et permutationibus, et devolutionibus, tradit Fagnanus (1). Quandoquidem quoties Ecclesia parochialis ad favorem certae personae in manibus Summi Pontificis resignaretur, consuevit Apostolica Sedes eam resignatario conferre in forma *dignum* sub conditione. si idoneus ab Episcopo reperiatur in examine coram synodalibus examinatoribus habendo: quum in resignationibus ejusmodi conditionalibus, quae vacationem Ecclesiae interea non inducunt, nequeat Episcopus concursum indicere.

XXVIII. Ad regiam vero collationem pertinentia beneficia, quibus adnexa cura animarum est, jamdiu consuevit Rex donare, seu conferre uni ex tribus regulariter per Capellanum Majorem praevio saepe concursu adprobatis,et propositis. Ei collationis gratia regio primum rescripto conceditur, dein diploma rite expeditur obsignatum sigillo regio in cera rubra impresso, eoque in theca cypria, quae funiculo colligata pendet, incluso.

XXIX. Canonici Theologi, et Poenitentiarii prabendae, ut dignissimis omnium conferantur praevio concursu, et examine instar parochialium Ecclesiarum, decrevit Concilium IV. Mediolanensi (2). Synodus enim Tridentina decrevit neminem ad Canonici Theologi officium, et Sacrae Scripturae lectionem tam publice, quam privatim esse admittendum, nisi ab Episcopo loci antea examinatum, et adprobatum (3). Simul et Poenitentiarii officium, et praebendam ei dumtaxat conferendam, idque in superiori capite jam praemonui, qui *magister sit*, *vel doctor*, *vel licentiatus in theologia*, *vel jure canonico*, *et aetatem habeat annorum quadraginta*, *vel alias qui aptior pro loci qualitate reperiatur episcopali judicio* (4). Cujusmodi constitutionibus ne fraus fieret, Benedictus XIII. jure merito sanxit, ambo praebendas, et officia Canonicorum theologi, ac poenitentiarii nonnisi praevio concursu conferenda dignioribus,

---

(1) Fagnan. in *cap. mandato de simonia num.* 51. *to.* 5.

(2) Conc. IV. Mediol. an. 1579. *cap.* 5, apud Thomassin. *par.* 2. *lib.* 1. *cap.* 32 *num.* 11.

(3) Trid. in *cap. eadem* 1. *sess.* 5. *de ref.*

(4) Trid. in *cap. apostolus* 8. *sess.* 24. *de ref.*

et examen concurrentium fieri coram Episcopo, et *quatuor* saltem *examinatoribus*, etiamsi synodales non sint, ab eodem Episcopo actu deputandis, sive *saecularibus*, *sive regularibus*, *in theologica facultate licentiatis* , *et valde peritis:* ut collatio inde fiat magis idoneo, quem examinatores iidem probaverint , in mensibus ordinariis ab ipso Episcopo dioecesano, in mensibus autem reservatis ab Apostolica Sede, ad quam omnia concursus acta transmitti tunc oportet (1).

XXX. Appellandi, et reclamandi facultatem concurrentibus ad curata beneficia, et praebendas theologi, et poenitentiarii, quae per concursum conferri dignioribus oportet, utique dant jura hactenus exposita: nullam vero expetentibus beneficia simplicia liberae collationis. Querelae in dies multae quidem obstrepunt eorum , qui ecclesiastica beneficia liberae collationis ambiunt , et frustra a collatoribus Episcopis, vel ab Apostolica Sede postulant, easque non raro ad Regem recurrentes deferunt, qui sese per injuriam aliis ea impetrantibus posthabitos lamentantur. Sed liberum hactenus arbitrium ea in re Episcopis esse non deminuendum, nullaque vi cogendum, censuerunt pro Rege Nostro pupillo Ferdinando IV. Domini Regentes, ad regium Brundusii Gubernatorem rescribentes per Secretariam rerum ecclesiasticarum die 23. Januarii 1762.

XXXI. Quum nequeant beneficia antequam vacent, cuivis conferri, aut promitti (2): irrita collatio erit, quam Ordinarius, vel Papa fecerit cujuslibet beneficii non vacantis, etiamsi post eam vacatio statim subsequatur. Ad vitandas hac in re fraudes, Cancellariae Regula XLVII. plane jubet: *quod si petatur aliquod beneficium vacans per modum in Cancellaria apostolica exprimendum*, *talis impetratio non valeat*, *nec litterae desuper expediantur*. Et Bonifacius VIII. declaravit litteras apostolicas cum mandato de providendo ei, qui narraret beneficium ex resignatione vacare, non suffragaturas si possessor antequam resignet, mortem obiverit (3): quum expressum

(1) Bened. XIII. in *const. pastoralis*, quam habet Romanum ejusdem Pontificis Concilium in *append. num.* 2.

(2) Ex canone Conc. Later. III. in *cap. nulla* 2. *de concess. praeb.*

(3) Bonif. VIII. *in cap. susceptum* 6. *de rescriptis in VI.*

unus vacationis modus alium non complectatur. Ut valeat igitur impetratio, et collatio, exprimendus est certus vacationis modus, puta per obitum, vel resignationem, vel privationem, vel professionem regularem, vel matrimonium ultimi possessoris proprio etiam nomine, et cognomine designandi (1). Addit Regula XLVI, quod *non dentur litterae super beneficiis vacaturis per ingressum religionis, nisi professio praecesserit datam desuper petitionis*. Quoties autem secuta vacatio revera sit ante impetrationem, ne gratia Pontificis corruat ex certo vacationis modo per errorem fortasse narrato, adjici apostolicis litteris clausulae solent: *sive praemisso, sive alio quovis modo: vel alterius cujuscumque personae* obitum, resignationem etc. *etiamsi devolutum existat* (2).

XXXII. *Ut ecclesiastica beneficia sine deminutione conferantur*, regula juris est (3). Prohibuit sane Concilium Lateranense III, Abbatibus, Episcopis, aliisque Praelatis, *ne partem redditunm Ecclesiarum suis usibus appropriare praesumant: sed libertatem, quam sibi majores conservare desiderant, minoribus suis bona voluntate conservent* (4). Consuetum solummodo jus cathedraticum possunt sibi Episcopi collatores re-

---

(1) Rigant. in *Reg. XLVII. num.* 7. *et seq. tom.* 3.

(2) Eas explicat Rigant. *loc. cit. num.* 32. *et seq.* Videsis dicenda inferius *cap.* 12. *num.* 14.

(3) Eamque tradit rubrica 12. *lib.* 3. Decretal. hisce verbis concepta. Innocentius II. in Synodo Romana constituit, ut unus quisque *libere*, et *absque deminutione aliqua collata sibi dignitate, atque beneficio perfruatur*, *can. si quis praebendas* 15, *et ult. C.* 1. *qu.* 3. Alexander III. in Conc. Turonensi *cap. majoribus* 8. *de praeb.* indecorum nimis esse dixit, *ut minorum clericorum praebendae patiantur affectionem*. Idipsum rescripsere Innocentius III. in *cap. vacante* 26, et Gregorius IX. in *cap. cum. causam* 36. *de praeb.*

(4) Conc. Later. III. sub Alex. III. in *cap. prohibemus* 7. *de censibus*. Idque firmavit Innoc. III. in *cap. un. ut eccles. benef. sine deminut. conf.* rescribens Mediolanensi Archiepiscopo in Lateranensi Concilio prohibitum: *ne quis conferendo ecclesiasticum beneficium partem proventuum suis usibus retinere praesumat.*

servare (1): quod duos solidos, duos videlicet ducatos Regni nequit excedere (2). Pro bono pacis autem Episcopus potest auctoritate ordinaria, et judex etiam compromissarius alteri ex duobus electis, aut praesentatis beneficium adjudicare, alteri pensionem annuam super ejus fructibus reservare ad vitam colligantis beneficiarii dumtaxat, quam subire successor beneficiarius non tenetur (3). Ceterum pensiones perpetuas imponendi super ecclesiasticis beneficiis jus habet suprema tantum Romani Pontificis potestas.

XXXIII. Ad voluntariam jurisdictionem quum pertineat collatio beneficiorum, eam ubilibet etiam extra dioecesim ab Epicopis recte fieri, consentiunt doctores (4). Nam Innocentius III. probavit, quod Eboracensis Archiepiscopus, dum in partibus cismarinis extra proviuciam suam ageret, archidiaconatum Richemundiae contulisset (5). Leges enim ut proconsolibus (6), ita Episcopis, tamquam ordinariis locorum indulgent, suam ut jurisdi-

---

(1) Urbanus II. in Conc. Alverniae *can. quaesitum* 4. *C.* 1. *qu.* 3, *salvo*, ait, *Episcoporum censu annuo, quem ex eisdem altaribus habere soliti sunt.*

(2) Ex Conc. Bracarensi II. an. 572. in *can. placuit* 1. Pelag. II. in *can. illud C.* 10. *qu.* 3, Ivone Carnotensi *par.* 3. *cap.* 136. Honor. III. in *cap. conquerente* 16. *de offic. ordin.*

(3) Ex decretali epistola Innocentii III. in *cap. nisi essent* 22. *de praebendis*, quam fusius explicat Fagnanus. Pariter Alexander III. in *cap. cum venissent* 9. *de restit. spoliat.* non improbavit, quod Canonici auctoritate Archiepiscopi annuam pensionem vivente clerico beneficiario perceperunt super Ecclesia ei collata. Idemque rescripsit Carnotensi Episcopo in *cap. de cetero* 5. *de transact.* quod census ejusmodi, seu pensio *vitam ejus, qui solverit, non excedit.*

(4) Cum gl. in *cap. novit ille* 7. *de offic. legati* verb. *terminos,* Rigant. *in Reg.* 2. *Canc.* §. *3. num.* 103.

(5) Innocentius III. in *cap. post electionem* 7. *de concess. praeb.* In textu quidem vulgato desideratur haec clausula intercisa: *Archiepiscopo in partibus cismarinis agenti*: sed eam supplet Gonzalez ex Antonio Augustino.

(6) *Omnes proconsules statim ac Urbem egressi fuerint, habent jurisdictionem, non contentiosam, sed voluntariam*, ait Marcianus in *l. omnes.* 2 *D. de offic. procons.*

ctionem voluntariam exercere extra dioecesim valeant, secus contentiosam.

§. un. De optione canonica.

XXXIV. Optio canonica vigens alicubi ex lege fundationis, vel statuto, vel privilegio vel consuetudine, sed non jure communi (1) vim habet impediendi, vel transferendi liberas Ordinariorum collationes in dignitatibus, praebendis, et canonicatibus Cathedralium, et Collegiorum : quoties nimirum velint, ubi mos est, Canonici antiquiores possessione non aetate gradatim praebendas, dignitatesque majores Apostolicae Sedi non reservatas, quae vacaverint, praeoccupare, alia, quam habebant, dimissa, suamque optandi voluntatem infra viginti dies a notitia vacationis decurrendos aperuerint (2). Unicum vero id spatium XX. dierum quum simul

---

(1) In canonicis quidem electionibus, ut seniores junioribus, antiqui novis, docti rudibus praeferantur, sacri canones jubent. Coelestinus I. ad Episc. Apuliae, et Calabriae rescribens: *quid proderit*, ait, *per singula clericos stipendia militasse, si hi qui praefuturi sunt, ex laicis requirentur? qui saltu praepropero sic alienum honorem ambiunt immoderata cupiditate transcendere? can. quid proderit 7. dist. 61.* S Leo *valde iniquum, et absurdum* esse scripsit : *ut imperiti magistris, novi antiquis, et rudes praeferantur emeritis, can. statuimus 8. ead. dist. 61.* Gelasius in *can. ordinationes 7. dist. 75* ad Episcopos Lucaniae rescripsit, *ne cujuslibet utilitatis caussa, seu Presbyterum, seu diaconum his praeferrent, qui ante ipsos fuerint ordinati.* Concilium Agathense in *can. Episcoporum 4. dist. 74.* decrevit, ne quis Episcoporum *posteriorem priori praeponat:* nisi ob superbam hujus, et simpliciorem illius naturam praeponendum aliquem elegerit Episcopus. Majora inde merita virtutum, et morum, et scientiae in caussa fuere, ut suo Episcopi arbitrio in liberis collationibus officiorum, et praebendarum juniores plerumque senioribus praeferrent.

(2) Naturae legemque optionis canonicae peculiarem edixit primus omnium Bonifacius VIII. in *cap. cum in tua 4, et ult. de consuetudine in VI. Cum in tua Ecclesia*, inquit, *in qua* consuetudo *habetur, quod antiquiores canonici gradatim meliores, si voluerint, possint cum vacant per se, vel per alios optare praebendas* non obstante mandato apostolico de providendo alicui de praebenda primo vacatura, *poterunt ipsi antiquiores juxta consuetudinem optare, cum praebenda vacabit, et illa, quae optata non*

omnibus detur, illud semel dilabitur tam primo negligenti, aliis posterioribus optandi jus habentibus (1). Si vacantem optaverit nemo, eam ipsam tunc Episcopus post viginti dies elapsos, vel post repudiatam (2) optionem probe conferet arbitratu suo: aliter conferret aliam ab optante vel uno, vel inter plures postremo dimissam, quae ipso jure ipsoque facto per optionem vacabit (3).

XXXV. S. R. E. Cardinales in primis privilegio fruuntur optandi collegii sui titulos, Episcopatus suburbicarios, et decanatum, ex quo Alexander V. in Concilio Pisano electus an. 1409. pro ea temporis conditione indulsit Cardinalibus utriusque obedientiae Romanae, et Avenionensis unos eosdemque titulos adeptis optare vacantes, ut alteros dimitterent (4). Id quod a subsecutis

---

fuerit (si nulli sit debita) erit illi, pro quo scripsimus, conferenda. In praebendis vero apud Sedem *Apostolicam vacantibus cum de ipsis per Romanum Pontificem ordinatur, locus praedictae consuetudini non existit. Ne autem pretextu ejusdem consuetudinis provisiones auctoritate apostolica faciendae ultra debitum differantur: statuimus, ut executores super ipsis provisionibus deputati optare volentes per* viginti dies *dumtaxat expectent, quibus elapsis, libere in non optatis ad exequenda tibi mandata procedant, praefata consuetudine non obstante.*

(1) DD. communiter apud Monet. *de optione cap.* 4. *qu.* 3. *num.* 11, *et seq.* Nisi peculiare statutum, vel privilegium alicui Ecclesiae aliud spatium temporis vel longius, vel brevius indulserit

(2) Innocentius IV. in *cap. quia cunctis.* 1. *de. concess. praeb. in VI.* rescripsit, quod post apostolicum de providendo mandatum, ut cuidam D. praebenda, vel dignitas sine cura, quam ipse duceret acceptandam, in Ecclesiae Carnotensi conferretur, Episcopus ejusmodi mandati non ignarus praeposituram deinde vacantem conferre non potuit, nisi antea ipsum D. requisivisset, an vellet eamdem acceptare: quum legata cuipiam electione, vel optione unius ex servis hereditariis irritam quoque leges habeant manumissionem servi, antequam legatarius unum elegerit, vel optaverit, ab haerede factam.

(3) *Cit. cap. ult. de consuet. in VI.*

(4) Ex traditis ab Onuphrio Panvinio *de septem Urb. Eccles. cap.* 3. in fine, Pagio in *breviario gestor. Roman. Pontif. in vita Alex. V. tom.* 2. Spondano *an*, 1410, ceteris. Sunt nihilominus, qui initium ejusmodi optionis sumunt a Martino V: in his Flavius Cherubinus *ad Xisti V. const.* 55. *schol.* 2. *et* Mersil. *de Eccles. reddit. par.* 1 *cap.* 12.

Pontificibus firmatum, moderatumque alibi jam diximus (1). In militari eitam religione equitum Melitensium S. Io. Hieros. vigere consuetudinem, ut equites antiquiores ante alios in ea recepti, et professi commendas Ordinis pinguiores in singulis vacationibus optent gradatim, res est exploratissima (2). Hoc in Regno Canonicis Cathedralis Ecclesiae Salernitanae optandi jus esse, rerum usus me docuit (3). Alexander VII. Canonicis Cathedralis Messanae die 18. Junii 1659. ex gratia speciali quidem indulsit, ut in futuris vacationibus canonicatuum, et praebendarum illius Ecclesiae ex quavis caussa etiam ratione mensium Sedi Apostolicae reservatorum fiant optiones a Canonicis, prout hactenus servatum fuit: dimittendas vero tunc ab optantibus Apostolica Sedes conferat (4).

XXXVI. In praebendis *apud Sedem Apostolicam* vacantibus nullum esse optioni locum, Bonifacius VIII. plane jam edixit. Regula IX. Cancellariae de reservatione mensium aperte abrogans *consuetudines etiam immemorabiles optandi majores et pinguiores praebendas* juxta clausulam, quam Sixtus V. suis primum Regulis addidit, efficit, ut optio sileat in vacationibus, quae in mensibus reservatis contingunt, ad liberam collationem vel Sedis Apostolicae, vel Cardinalis Episcopi vigore indulti pertinentibus. At optio ut reviviscit in sex mensibus ab Episcopo residente alternatis cum Romano Pontifice, ita ob Episcopi absentiam, si quis mensium alternorum mobilium rediverit ad apostolicam reservationem, et ipsa tunc simul reservationi succumbet (5). Cumque per Regulam XV. revocentur generatim facultates *quibusvis personis jure, vel consuetudine* concessae conferendi beneficia reservata, vel affecta, quae amotis reservationibus *ad eorum collationem, provisionem, praesentationem, electio-*

(1) Instit. Canon. *lib.* 1. *tit.* 13. *de Cardinal. num* 6. Videsis Rigant. *in Reg. VIII. Canc.* §. 2.

(2) Ex Rota *dec.* 578. *par.* 1. *rec. et.* alibi.

(3) De eo jure actum in Rota in Salernitana Canonicatus 1. Martii 1734. coram Crescentio.

(4) Apud Rigant. *in par.* 1. *Reg. IX.* §. 5. *num.* 39.

(5) Io. Petr. Moneta *de opt. canon. cap.* 3. *qu.* 3. *num.* 55. *et seq.*

nem, et quamvis aliam dispositionem communiter vel divisim spectarent: Doctores inde consentiunt ex rebus in Romana Curia saepe judicatis, quod canonicam quoque optionem haec ipsa Regula complectatur velut speciem dispositionis, et electionis, ideoque optare praebendas quomodolibet reservatas, et affectas licere nemini (1). Vix indultum in fundationis limine optionem excipit Rigantius (2). Ne cui autem veniat in dubium optio in in praebendis quibuscumque reservatis vetita: Sedes Apostolica dum reservatas ejusmodi praebendas confert, de stylo Datariae consuevit in apostolicis etiam litteris speciatim derogare cuilibet statuto, et consuetudini optandi (3).

XXXVII. Excludunt praeterea optionem *resignatio* in favorem certae personae (4), *permutatio* mutuam inter ipsos permutantes resignationem continens (5), *concursus* ad praebendam theologalem, et poenitentialem, et curas animarum Tridentina lege, et constitutionibus apostolicis imperatus (6), *jus nominandi*, aut praesentandi, aut eligendi reservatum patronis quum laicis, tum ecclesiasticis (7). Nulla enim ratio patitur, quod optionis privilegium, quo ordinarii collatoris dumtaxat arbitrium refroenatur, legitimam cujusque libertatem resignandi, permutandique beneficia sua, aut in concursu ad animarum curas, officiaque theologi, et poenitentiarii majorem exerendi virtutem, aut patronatum exercendi, publico, et communi jure concessam (8).

---

(1) Id quod affatim probat Rigantius in comm. ejusdem Reg. XV.
(2) Ibidem *num.* 56.
(3) Idem *in par.* 1. *Reg. IX.* §. 5. *num.* 24.
(4) Gonzalez in *Reg. VIII. gl.* 34. *num.* 35, post Rotam, et Parisium *de resign. lib.* 2. *qu.* 20.
(5) Moneta *de optione cap.* 3. *qu.* 5. *num.* 124. Nam ubi permutatio fiat secundum juris formam, beneficia invicem resignata non alii debent, nisi permutantes ipsi obtinere, qui alias minime resignassent, excluso etiam eo, qui jus haberet obtinendi beneficium primo vacaturum, et Bonifacio VIII. in *cap. un. de rer. permut. in VI.*
(6) S. Congr. Conc. apud Hier. Gonzalez *loc. cit. num.* 78. *ad.* 83.
(7) Moneta *loc. cit, num.* 112.
(8) *Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri*, ex Papiniano in *l. non debet* 74. *D. de reg. jur.*

*

Et versa vice nec poenitentiarius, nec theologus jus habent optandi alias praebendas, quum suas alii nequant optare (1). Idipsum de Canonico ad praesentationem patronorum instituto judicandum erit: nisi consuetudo speciatim ei quoque optionem indulserit.

XXXVIII. Sed licebit Canonico antiquiori praebendam suam annua pensione oneratam junioribus relinquere, alteramque vacantem optare immunem, et pinguiorem, ubi titulus nimirum optione mutatur, nisi pensionem cum fraude acceptasset, conscius vacationis cito futurae ex decumbentibus, puta canonicis graviter infirmis (2). Qui enim suo utitur jure, nemini facit injuriam (3). *Et rationi congruit, ut succedat in onere, qui substituitur in honore* (4).

XXXIX. Coadjutori cum futura successione jus optandi non esse inde colligitur, quia is unam cum coadjuto personam in collegio repraesentans nequit optantium gradus praevertere, nec numerum augere cum aliorum praejudicio. Coadjutus vero Canonicus tunc poterit aliam optare praebendam, ubi indulta coadjutori successio sit ad ordinariam dumtaxat praebendam optioni non subjectam: secus erit, si ad praebendam simul optabilem extensa ea sit (5).

XL. Collationem, seu investituram Episcopi, aliusve ordinarii non requiri in optionibus canonicis Rota saepe definivit ex communi Doctorum sententia (6). Nam ex textu Bonifacii VIII, alia quum sit *canonicorum receptio*, alia *praebendarum collatio*, et utraque facienda vel vocatis absentibus Canonicis, vel

---

(1) Sicuti S. Congr. declaravit apud Gonzalez *loc. cit. num.* 79, *et* 18.

(2) Gonzalez in Reg. VIII. *gl.* 34. num. 43. ex Rota coram Puteo lib. 3 dec. 155.

(3) Innoc. III. in *cap. cum Ecclesia* 31. *de elect.*

(4) Bonif. VIII. in *cap. rationi* 77. *de reg. jur. in VI.*

(5) Gonzalez *loc. cit. num.* 97, *et seq.* Hoc autem in Regno sublatis jam coadjutoribus cum futura successione, ex antedictis *num.* 18. nullus erit hujus distinctionis usus.

(6) Cassador. *dec.* 7. *de praeb.* et alibi, DD. apud Monet. *loc. cit. cap.* 5. *qu.* 3. *cum* 32.

non, juxta Ecclesiae consuetudinem (1): probe colligitur Canonicorum receptionem ex optandi consuetudine fieri sine ritu collationis. Et ubi optio consueverit ab ipso Capitulo, vel ab eo, qui Capitulo praesidet, admitti: admissionem ejusmodi tunc collationis, seu institutionis vicem supplere censuit Rota (2).

XLI. Ad formam optionis explendam itaque sufficiet, quod in Capitulo, seu Collegio Canonicorum rite congregato, et coram dignitatibus, et Canonicis vel majorem partem constantibus constituti antiquiores gradatim unus post alium per semetipsos, aut per idoneos procuratores declarent palam sese illam optare praebendam ab eo die vacantem per obitum illius ultimi possessoris, vel renunciationem ejus liberam, vel alium quemlibet modum, suamque ab se hactenus possessam dimittere junioribus optandam, vel vacuam arbitrio Episcopi, aliusve collatoris ordinarii concedendam: salvo sibi ad hanc ipsam regressu, quoties optio ista suum fortassis non sortiatur effectum (3). Ubi accesserit ad id continuo consensus Capituli, et praesidentis capitularis approbatio: in capitularium actorum codice tum perfecta optio describitur, atque in possessionem quisque optatae sedis, ac praebendae immittitur more consueto. Si vero quis contradixerit, aut reclamaverit, quaestio ad forum competens deferenda tunc est (4).

XLII. Duplex autem genus optionis distinguere oportet: nimirum altero novus titulus novae prebendae adquiritur, seu spirituale jus adhaerens officio, et beneficio ecclesiastico, altero

---

(1) Bonif. VIII, in *cap. cum Ecclesiis* 83. *de praeb. in VI.* Ubi glossa ad marginem adnotat, *quod sola receptio non inducat collationem.*

(2) Rota coram Puteo *dec.* 125. *lib.* 3, Achill. *dec.* 4. *de praeb.* Covarr. *lib.* 3. *var. cap.* 16. *num.* 10, Gonzalez. *loc. cit. num.* 70.

(3) Formam instrumenti, quo solet notarius factam optionem describere, habet Moneta *cit. cap.* 5. *num.* 40.

(4) Abbas *cons.* 159. *vol.* 1. tenet necessarium non esse Capituli consensum, sed sufficere quod optionis instrumentum Capitulo denuncietur intra 20. dies. Addunt Rebuffus, et Covarruvius apud Monetam *loc. cit. num.* 37, et Caldarinus *cons.* 7. *de consuetud.* apud Gonzalez *in Reg. VIII. gl.* 34. *num.* 54, optanti licere vacuam possessionem optatae praebendae, rerumque ei adnexarum adprehendere auctoritate propria. Sed hisce in rebus mos cujusque loci servandus est.

antiquus titulus non commutatur, nec dimittitur, sed retinetur cum novis optatis accessionibus rerum temporalium, et fructuum pinguiorum (1). Quoties vero alterutrum optionis genus in dubio sit, Rota censuit non mutari titulum (2). Alterum enim ab altero maxime diversos parit effectus. Horum praecipuus est, quod in primo genere optionis titulum mutantis omnia onera dimissae praebendae, praesertim pensio annua super ejus fructibus imposita, in successorem transeant, qui hanc inde, vel optione posteriori, vel collatione obtinuerit: in secundo autem genere, quo titulus non mutatur, onera cuncta, pensionem quoque secum ferat, qui ad aliam transiit sine novo titulo praebendam (3). Hac ipsa discriminis ratione fit, ut aliquo familiarium Papae, vel Cardinalis novam optante praebendam cum mutatione tituli, reservatio maneat infixa praebendae, quam dimiserit, successoremque afficiat: sed titulo per optionem non mutato, nova praebenda in reservationem cadat, uti subrogata in locum praebendae dimissae, quae libertatem a reservatione adquirit (4).

XLIII. Aliam optionis canonicae speciem in beneficiis incompatibilibus jus decretalium exhibet. Alexander III. enim rescripsit, quod duas habens Ecclesias, unam, *quam voluerit*, sibi retineret, alteram loci Ordinarius alii conferret (5). Et rursus, quod Archidiaconum in duabus Ecclesiis Burdegalensi, et Tolosana constitutum Archiepiscopus Burdegalensis *altero*, *quem maluerit*, *archidiaconatu* faceret esse contentum (6). Innocentius III. in Concilio Lateranensi IV. tale arbitrium optandi, seu eligendi alterum ex beneficiis vel curam animarum, vel residentiam adnexam haben-

---

(1) Gonzalez *loc. cit. num.* 61, *et seq.* Passerin. in *cap. cum in tua* 4. *de consuet. num.* 111, *et seq.* Rota *dec.* 626. coram Remboldo, et *dec.* 286. coram Merlino.

(2) Rota *dec.* 391. *num.* 8. *par.* 19. *rec.*

(3) Rota coram Blanchetto in *Cordubensi pensionis* 30. Aprilis 1593. coram Mohedano *dec.* 1., 2, *et* 30. *de renunciat.* et alibi, Gigas, *de pension. qu.* 63. Paris. *de resignat.* lib. 1. *qu.* 8., Gonzalez *loc. cit. num.* 45. *et. seq.*

(4) Rigant. *in Reg. IV.* §. 5. *num.* 159, post Zabarell. Passerin. Garz., et Rotam.

(5) Alex III. in *cap. referente* 7. *de praebendis.*

(6) Idem in *cap. praeterea* 14. *eod. tit.*

tibus ademit, statuens: ut *quicumque receperit aliquod beneficium* curam *habens* animarum *adnexam, si prius tale beneficium habebat*, *eo sit* ipso jure privatus : *et si forte illud retinere contenderit*, *etiam* alio spolietur. . . *Hoc idem in* personatibus *esse observandum:* addens *ut in* eadem Ecclesia *nullus* plures dignitates *aut* personatus *habere praesumat*, *etiamsi curam non habeant animarum* (1). Idipsum placuit Ioanni XXII. (2). Hanc denique Innocentii III. sanctionem firmavit etiam Synodus Tridentina (3). Abrogatam hinc penitus optionem alterutrius incompatibilis vident omnes, quae nullum idcirco locum habet. In Gallia tamen eam vigere adhuc, et cuilibet adepto secundum beneficium incompatibile dari annum, et diem ad optandum, et eligendum, quod sibi retinere maluerit, Doctores tradunt (4).

CAP. XI.

DE COMMENDA

I. Ad custodiam, vel depositum datur per commendam Ecclesiae administratio, vel cura.
II. Antiqui mores, et canones commendari ad tempus Ecclesias, et monasteria permittebant.
III. Episcopis praesertim vagantibus bellorum tempore, atque ad reformandos regularium mores unam in titulum, aliam commendatam dari olim consuevit.
IV. Nono saeculo commendare quoque laicis Ecclesias, et monasteria orsi sunt Galliarum Reges.
V. Id commonitionibus, et censuris Pontifices, et Patres emendare studuerunt.
VI. Commendas plurimas ab seipso largitas Clemens V. non sine caussa revocavit, alias a praedecessoribus concessas tum resciderunt Benedictus XII, et Clemens VI.

---

(1) Innoc. III. in *cap. de multa* 28. *eod. tit.*
(2) Io. XXII. in *extravag. execrabilis* 4. *de praeb.* §. *qui vero deinceps.*
(3) Trid. in *cap. quicumque* 4, *sess.* 7. *de ref. et cap. cum dignitates* 12. *sess.* 24.
(4) Fran. le Roye *lib.* 2. *instit. canon. cap.* 16., et Wan-Espen *par.* 2. *tit* 20. *cap.* 4. *num.* 11., *et seq.*

VII. Concilium Constantiense vetuit, et monasteria ultrà decem religiosos continentia, et majores dignitates, et parochiales commendari.

VIII. Sed in Gallia commendae monasteriorum plus invaluerunt.

IX. Leo X. in Conc. Later. V. in consuetis abbatiarum commendis mensam conventualem ab ea commendatarium primus distinxit, et separandam jussit.

X. Clemens VII. Regi Galliae firmavit consuetudinem nominandi clericos saeculares ad regularium commendas.

XI. Tridentina Synodus monasteria, quae suam habent familiam regularem, et capita ordinum non commendari mavult.

XII. Sed religioso conventu destituta reliquit arbitrio Papae.

XIII. Si quid collationi in titulum obstat, potius commendam indulgere, quam aliam dispensationem consuevit Sedes Apostolica.

XIV. Commenda enim non mutat, sed conservat propriam vel beneficii saecularis, vel monasterii naturam: hinc mobiles ad nutum Abbatis Commendatarii collationes beneficiorum S. Antonii Viennensi hoc in Regno.

XV. Commendarum aliae ad vitam perpetuo, aliae ad tempus conceduntur.

XVI. Commendatarii Abbates nunc iisdem titularium juribus, et praerogativis fruuntur.

XVII. In Gallia coguntur commendatarii sacros ordines intra annum suscipere, et munia titularium, quoad fieri potest, obire.

XVIII. In Italia neque ad sacros ordines, nec ad residentiam obligantur: nisi curam animarum debeant ipsimet exercere.

XIX. Temporaneas parochialium commendas ad sex menses olim poterant Episcopi, et Capitulum Sede vacante: hodie secus post legem Tridentinam.

XX. Et perpetuas igitur, et temporaneas commendas Papa solus concedendi jus habet.

XXI. Tum aliquis Cardinalium, Praelatusve insignis, cui Papa indultum commendandi speciatim dederit, variis conditionibus limitari solitum.

XXII. Nec beneficia regiae vel nominationis, vel collationis commendare licet sine indulto speciali Sedis Apostolicae.

XXIII. Cancellariae Regula XLIII. jubet expressam in signaturae gratiae mentionem commendae.

XXIV. Forma commendae jam consueta liberum usumfructum commendatario, instar titularis, largitur.

XXV. Sed nova commenda cujuslibet monasterii non concedi-

tur, nisi cum decreto restaurandi aedificia, alienata bona recuperandi, et redeundi posthaec ad primaevam tituli regularis naturam.

XXVI. Abusus commendarum vitio non legis novae disciplinae, sed hominum irrumpentes usui earum legitimo, et proficuo nil detrahere valent.

XXVII. Hoc in Regno abbatiam S. Antonii Viennensis Papa commendare in perpetuum solet Archiepiscopo Neapolitano, ei dimittens collationem beneficiorum sub eodem titulo in toto Regno, exclusis tum apostolicis reservationibus, tum locorum Ordinariis.

XXVIII. Commendae regulares equitum Melitensium jure speciali a M. Magistro Ordinis conferuntur professis antiquioribus cujusque Nationis.

I. Sub collatione commenda quandoque continetur (1). In *commendam* dare Ecclesiam idem sonat, quod eam custodiae, seu depositi causa committere alicui administrandam, donec de idoneo rectore provideatur, adeout commmendatarius pro *depositario*, vel *administratore*, vel *curatore*, vel *custode* habeatur (2).

II. Usus commendandi Ecclesias, et Cathedrales, et parochiales, et regulares clericis etiam saecularibus, vetustissimus est. S. Athanasius Alexandrinus commendatam sibi aliam Ecclesiam scribit (3). S. Ambrosius presbytero commendavit vacantem Ecclesiam Episcopalem ad forum Cornelii, donec ordinaretur Episcopus. Pelagius I., et S. Gregorius M. visitationem simul, et curam vacantium Ecclesiarum praesertim Catanensis, Panormitanae, Aprutinae commendarunt Episcopis viciniorībus (4). Ad monasteria quod attinet, saeculo VI. Concilium Aurelianense III.

(1) Scribit Rebuff. in *prax. benefic. ad Reg. Canc. de public. resignat. gl.* 16.

(2) *Commendare nihil aliud est, quam deponere*, docet Ulpianus in *l. commendare* 186. *D. de verb. sign.*

(3) Apud Nicephor. *hist. eccl. lib.* 11. S. Ambrosius *ep.* 44. *Commendo tibi fili*, ait, *Ecclesiam, quae est ad forum Cornelii, quo eam de proximo intervisas frequentius, donec et ordinetur Episcopus.* Simplicius Papa *ep.* 9. curam Ecclesiae, donec accusatio contra Episcopum Aufinii discuteretur, Severo Episcopo viciniori etiam commendavit.

(4) Pelagius I. in *can. Catinensis* 17, S. Greg. M. in *can. obitum* 16, *can. bene novit* 18., *et can. quoniam* 19. *et ult. dist.* 61.

Episcopis indulsit, ut clericos ab Ecclesia Cathedrali ad monasterium, aut parochiam transferrent, administrationem, h. e. commendae speciem suscepturos (1). S. Gregorius M. ad Ioannem Ravennatem Episcopum scribens, *aliqua loca dudum monasteriis consecrata,* ait, *nunc habitacula clericorum*, *aut etiam laicorum facta sunt*, *dumque hi*, *qui sunt in Ecclesiis*, *fingunt se religiose vivere*, *monasteriis praeponi appetunt*, *et per eorum vitam monasteria destruuntur*. *Nemo potest et ecclesiasticis obsequiis deservire*, *et in monastica regula ordinate persistere: ut ipse monasterii districtionem teneat*, *qui quotidie in ministerio ecclesiastico cogitur permanere . . . ego nullo modo patior*, *ut sacra loca per clericorum ambitum destituantur* (2). Idemque Mariniano Episcopo etiam Ravennati condoluit, *monasteria clericorum dominio praegravari: ita ut* (ait) *occasione* quasi regiminis *ea velut* in proprietate *possideant* (3). Simul rescripsit Maximiano Episcopo Syracusano, ut presbyteros, diaconos, ceteros cujuslibet ordinis clericos *per monasteria abbates* esse non permitteret, aut clericatus militiam deinceps non haberet, qui Abbatis locum praeoptasset (4). Dum vero septima Synodus oecumenica Nicaena II. an. 787. conscribit clericum in duabus Urbis cujuslibet Ecclesiis vetuit: *ceterum in villis*, ait, *quae foris sunt*, *propter inopiam hominum indulgeatur* (5).

---

(1) Conc. Aurelian. III. an, 538. *can.* 18. N. Alexander in *hist. saec. VI. cap.* 5. *de Conciliis art.* 15. in eo canone notat, clericos ab Ecclesia Cathedrali ad monasterium translatos non abbatiae titulum, sed monasterii administrationem et commendae speciem suscepisse.

(2) S. Greg. M. ad Ioannem Episcopum Ravennatem in *can. pervenit* 26. *C.* 18. *qu.* 2. *et can. nemo* 2. *C.* 16 *qu.* 1. In hos duo canones Gratianus dissecuit istud fragmentum epistolae Gregorianae. Hanc vero ipsam Lud. Ant. Muratorius *dissert.* 73. *antiquit. Ital.* memorans, innuit alludere ad abusum commendarum tunc irrepentem in dioecesi Ravennate.

(3) S. Greg. in *can. dudum ad nos* 27. *C.* 18. *qu.* 2.

(4) Idem in *can. presbyteros* 38. *C.* 16. *qu.* 1.

(5) Septima Synodus in *can. clericus* 1. *C.* 21. *qu.* 1. *In duarum* etiam *civitatum Ecclesiis clericum conscribi non oportet*, ex antiquiori canone Concilii Chalcedonensis in *can. clericum* 2. *ead. C. et qu.*

III. Processu temporum quum disciplina regularis in permultis monasteriis, religiosisque domibus collaberetur, et Episcopi suas interim Ecclesias derelinquere cogerentur ob irruptionem hostium praecipue Saracenorum, qui Siciliae, Neapolis, aliasque Italiae regiones depraedabantur: factum est, ut Romana Sedes, Episcopis ejusmodi fugatis, alias Ecclesias Cathedrales, vel monasteria (1) in commendam perpetuam quoad viverent, saepe darent, quum ad eos ipsos sustentandos, tum ad reformandos regularium mores, vitamque communem instaurandam. S. Gregorius M. Agnellum Fundorum Episcopum, ea ab hostibus vastata urbe, constituit Episcopum Tarracinensis Ecclesiae *cardinalem*: *ita ut Fundensis Ecclesiae Episcopus* (ait) *esse non desinas, nec curam, gubernationemque ejus praetereas* (2). Leo IV, qui nono saeculo sedit, plurimasque instauravit Ecclesias a Saracenis vastatas, primus omnium videtur vocabula *tituli et commendae* explicatius distinxisse: dum rescripsit, quod plures Ecclesias retinens unam *titulatam*, aliam vero *sub commendatione* debeat retinere (3) auctoritate scilicet episcopali et canonica. Nam idem Leo IV. in Concilio Romano an. 853, Anastasium presbyterum cardinalem deposuit, quod in alienis parochiis relicta propria moraretur (4).

---

(1) Monasteria enim, seu Abatias, aliaque beneficia regularia conferre, vel commendare in perpetuum saecularibus clericis non alii potuerunt, nisi Romani Pontifices: ex quo S. Gregorius M. Gastorio Ariminensi Episcopo rescribens jussit, ut *Abbas in monasterio non per Episcopum, aut per aliquem extraneorum ordinetur*, *can. abbas* 2. *C.* 18. *qu.* 2. Et Pelagius in *sequ. can. abbatem* 4, eum monachis cujusque congregationis eligendum dimisit. Thomassin. *to.* 1. *vet. nov. disc. lib.* 3. *cap.* 69. affatim ostendit vetitum frequentibus Conciliorum decretis, ne quis praeter Pontificem Romanum monasteria, et regularia beneficia in perpetuum conferret.

(2) S. Greg. in *can. relatio* 5, *et can. illud quoque* 6, *et ult. C.* 21. *qu.* 1.

(3) Leo IV. in *can. qui plures* 3. *C.* 21. *qu.* 1. Tum Urbanus II. in Conc. Placentino an. 1095, *in duabus* Ecclesiis (ait) *aliquem titulari, non liceat: sed unusquisque in qua titulatus est, in ea tantum canonicus habeatur. can. sanctorum* 2, *et ult. dist.* 70.

(4) Leo IV. in *cap.* 2. *de cler. non resident.* quod in vulgata

IV. Eodem saeculo nono videntur irrepsisse commendae ad vitam etiam laicales una cum investituris Ecclesiarum laicis. Baronius ad annum 839. fert Carolum Martellum in Gallia ante omnes Ecclesiarum, et monasteriorum Abbates creasse laicos Comites, et Duces pro remunerandis militiae laboribus (1), illiusque exemplum imitatos postea fuisse Carolum M. et Pipinum, Ludovicum Pium, Lotharium I, Ludovicum II, ceteros Galliarum Reges, et Principes (2). Ea de re conqueri non destiterunt Patres, ac Pontifices, praesertim Nicolaus I (3). At Reges reponebant sese ab eo more discedere non posse, ne viderentur suae reipublicae militiam defraudare (4).

V. Frequentes inde Conciliorum canones, et Pontificum decreta, et epistolae pro viribus connitentium sacrilegas ejusmodi invasiones amovere commonitionibus, et censuris. Joannes VIII. anno 877. Adelardum Episcopum excommunicavit, quod Nonantulae monasterium callide petiisset ab Imperatore *quod nullus* ait, *umquam Episcoporum*, *vel judicum* (puta comitum) *in beneficium* adhuc quaesiverat (5). Alexander II. an. 1061. in Synodo decrevit, ut nullus laicorum Ecclesias, vel Ecclesiarum bona occupet, vel disponat. Qui vero secus egerit, ab Ecclesiae

---

Decretalium editione male inscriptum Leoni III. observat Gonzalez *in notis* ad hocce *cap*. 3.

(1) Baronius ad an. 839. *num*. 311. eam ob caussam Carolum Martellum in tartaris damnatum cruciari scribit.

(2) Liquet ex Capitular. Caroli M. *lib*. 5. *cap*. 181, ex Conc. Aquisgran. II. an. 838. *cap*. 3. *can*. 19, et Meldense an. 845. *cap*. 9, Ivone Carnotensi *ep*. 181, Flodoard. *lib*. 2. *hist*. *Rhemens*. *cap*. 20, Lupo Servato *ep*. 11, et monumentis a L. A. Muratorio vulgaris *dissert*. 73. *antiq*. *Ital*.

(3) Nicolaus I. *ep*. ad Odonem Belloacensem Wala eximius Abbas Corbeiensis in ejus vita *lib*. 2. apud Mabillon. in *actis SS. Benedictin*. fertur ita Ludovico Pio Augusto adlocutus: *nemo te Augustorum clarissime fallat*: *quia valde periculosissimum est res semel Deo fideliter dicatas ad usus pauperum, et servorum Dei, violenter postmodum diripere, et ad saeculares usus contra auctoritatem divinam retorquere*.

(4) Car. du Fresne *in glossar*. *latin*. verbo *Abbatescomites*.

(5) Ex. *ep*. 48. Joannis VIII. ad Carolum Calvum Imp. et *ep*. 49. ad Clerum Veronensem apud Murator. *loc*. *cit*.

liminibus arceatur. Per laicos nullo modo quilibet clericus, vel presbyter obtinet Ecclesiam, nec gratis, nec pretio (1). S.Gregorius VII. in Romana Synodo an. 1074, sanxit, ne quis *deinceps episcopatum, vel abbatiam de manu alicujus laicae personae suscipiat:* alias *nullatenus inter Episcopos, vel Abbates habeatur*, interdicens tam accipientibus clericis, quam dantibus investituram laicis *gratiam B.Petri et introitum Ecclesiae* (2). Urbanus II.an.1078, *decimas, et Ecclesias a laicis*, ait, *monachi non suscipiant absque consensu, et voluntate Episcoporum*: alias *canonicae ultioni subjaceant* (3). Paschalis II. in Conc.Guastallensi an. 1106. decrevit excommunicationi subjacere clericum, abbatem, monachum, *qui per laicos Ecclesias obtinuerit*: laicos autem dantes ab Ecclesiae liminibus arcendos (4).

VI. Evulsis laicorum investituris, et commendis episcopalis potestas consuevit Ecclesias (5) ad tempus commendare sub Alexandro III.(6), et Honorio III.(7): tum irrepsit sensim, et invaluit nimium in clericis abusus polygamiae spiritualis, sc. plurium uni Cathedralium, et abbatiarum in commendam perpetuo ad vitam

---

(1) Alexand. II. in *can. nullus* 18, et *can. per laicos* 20. *C.* 16. *qu.* 7, ibique Romani Correctores epistolam ejusdem Pontificis collaudant.

(2) S. Greg. VII. in *can. si quis deinceps* 12. *C.* 16. *qu.* 7.

(3) Urban. II. in *can. decimas* 39. *ead. C. et qu.*

(4) Paschal. II. in *can si quis clericus* 16, *can. constitutiones* 17, *et can. nullus* 18. *ead. C. et qu.*

(5) Urbanus II. in Concilio Placentino *can. sanctorum* 2. *dist.* 70. statuens quod *licet Episcopi dispositione unus diversis praeesse possit Ecclesiis*, canonicus tamen praebendarius unius tantum Ecclesiae esse debeat: commendas videtur arbitrio Episcoporum ita permisisse.

(6) Alexander III. in *cap. si constiterit* 12. *de accusat.* rescripsit, quod *Ecclesia non perpetuo concessa, sed ad tempus commendata* presbyter de vinolentia, et pernoctatione in tabernis convictus, vel confessus privandus esset.

(7) Honor. III. in *cap. dudum* 54. *de elect.* rescripsit, quod *nullus potuerit plures parochiales Ecclesias obtinere, nisi unam intitulatam, et alteram commendatam haberet:* h. e. ad tempus commendatam.

collatarum. Clemens V. in ipso sui pontificatus exordio an. 1308. *nonnullis clericis, et personis ecclesiasticis*, ait, *et religiosis et saecularibus diversorum ordinum, dignitatis, conditionum, et statuum, patriarchales, archiepiscopales et episcopales Ecclesias, ac monasteria destituta pastoribus, sub* commendae *vel* custodiae, *seu* curae, *vel* guardiae, *aut* administrationis *titulo duximus* perpetuo ad vitam, *seu ad* certi temporis *spatium committendo . . . verum perspeximus evidenter, quod Ecclesiarum, et monasteriorum eorumdem cura negligitur, bona, et jura dissipantur ipsorum, ac subjectis personis, et populis spiritualiter plurimum, et temporaliter derogatur, eisque redundant ad noxam, quae dicebantur cedere ad profectum, ac nedum ipsis, sed etiam Romanae matri Ecclesiae graviora inde futura timentur pericula. . . volentes potius opportunum remedium adhibere, omnes, et singulas promissiones hujusmodi* per nos factas *quibuscumque . . . etiam S. R. E. Cardinalibus auctoritate apostolica nunc ex certa scientia revocamus, et decernimus de cetero non habere aliquam roboris firmitatem* (1). Mox Joannes XXII. nedum Cardinalibus, sed aliis etiam commendas Ecclesiarum, et monasteriorum largitus est, quas omnes, praeterquam Cardinalibus concessas, abrogavit Benedictus XII. successor ejus. Pariter commendas ab Innocentio VI. provisas rescidit Clemens VI (2),

VII. Concilium Constantiense anno 1414. decrevit, ut ne monasteria, aut magni prioratus conventuales, qui ultra decem religiosos, et claustralia officia habere consuevisset, nec dignitates majores post pontificalem in cathedralibus, et collegiatis, nec parochiales Ecclesiae nullis personis etiam Cardinalibus commendarentur amplius (3).

(1) Clemens V. in extravag. *ex supernae* 2. *de praebendis* inter comm. Guilielmus Durandus Episc. Mimatensis lib. *de modo generalis Concilii celebrandi*, quem ipsius Clementis V. mandato ante Concilium Viennens. conscripsit, *par.* 3. *rubr.* 20, abusum commendarum inter alia reformandum proposuit.

(2) Hanc Clementis VI. rescissionem fert Odoricus Raynaldus *ad an.* 1353. *num.* 13, priorem Benedicti XII. ejus vitae scriptores.

(3) Conc. Constantiens. *in appendice ad sess.* 40, alias 43. *art.* 6. *de commendis*, apud Philip. Labbaeum.

VIII. Sed monasteriorum commendae magis increbuerunt. Paulus II. suum ineundo pontificatum anno 1464. fassus est in Concistorio: *credere se a pontificatu Callisti III.* (ab anno scilicet 1455.) *ad eum diem amplius quam quincenta monasteria esse jam commendata*, *atque adeo in metu sibi esse*, *ne corruptela haec maturius opinio in scandalum grave erumperet:* dum probavit sententiam Joannis Carvai adversantem novae insignis coenobii Gallicani commendae, quam nescio quis Episcopus ambibat (1).

IX. Leo X. in Concilio Laterense V. an. 1517. indemnitati monasteriorum consulere volens, vetuit monasteria numquam commendata commendari, quae vero commendata aliquando fuissent, nonnisi Cardinalibus, personisque benemeritis, et qualificatis commendari posse: et praecepit ut commendatarii mensam haberent a conventuali separatam (2).

X. Sed Clemens VII. Francisco I Galliarum Regi an. 1531. speciatim indulsit, ut vigore consuetudinis Rex clericos saeculares ad abbatias, et prioratus ea lege nominaret, ut solo commendationis titulo saeculare ea beneficia regularia possideant: exceptis monasteriis, quae sunt capita ordinum (3).

XI. Patres vero Tridentini praeoptarunt, ut monasteria jam commendata, et deinceps vacatura, quae suos conventus habent, *nonnisi regularibus spectatae virtutis, et sanctitatis conferantur*, praesertim quae capita sunt ordinum, utque *in provisionibus horum monasteriorum principalium qualitas singulorum nominatim exprimatur*, *aliter facta provisio subreptitia esse censeatur*, *nullaque subsequenti triennali possessione adjuvetur* (4). Ordinum capita sunt hoc in Regno monasterium *Casinense* a S. Benedicto fundatum in monte Casino, alte-

---

(1) Ex traditis a Cardinali Papiensi *ep.* 93, qui haec de suo addit ibidem: *Commendandorum ab initio coenobiorum non ea fuit ratio patribus nostris*, *ut saginae ecclesiasticorum illa darentur: sed ut fide*, *et studio Majoris alicujus ea*, *quae occupata a saecularibus essent*, *redimerentur*, *et divinus cultus in pristinum statum revocaretur. Deflexit res*, *et in abusum hunc venit odibilem Dei*, *et sorti nostrae infamem.*

(2) Leo X. in Conc. Later. V. *sess.* 9. in bulla *reform. Curiae.*

(3) Apud Rigant. in *Reg.* 43. *num.* 82.

(4) Trid. in *cap. cum pleraque* 21. *sess.* 25. *de regularibus.*

rumque Montisvirginis a S. Guilielmo institutum. Alibi alia, nimirum *Camaldusense*, *et Vallisumbrosae* in Tuscia. In Gallis *Cluniacense*, *Cartusianum* Grationopolis, *S. Antonii Viennensis* apud Motam, *Praemonstratense* Canonicorum regularium Cruciferorum Hui ad Mosam, *Sanctissimae Trinitatis* redemptionis captivorum apud cervum frigidum, *Grandimontense*, cetera.

XII. Monasteria monachis destituta Patres Tridentini suo quidem silentio reliquerunt Sedis Apostolicae arbitrio commendanda, et providenda. In quibus autem conventus religiosorum viget, si commendari ea consueverint, adhuc in commendam perpetuam saecularibus Praelatis ea dari mos est hac lege, ut congruam fructuum portionem tradere pro mensa conventuali debeant commendatarii ac segregare juxta decretum Concilii Lateranensis V., quod auctoritatem Sedis Apostolicae in commendarum provisione studuit, ea divisione fructuum conservare. Hinc patet, cur post Tridentinum in Italia, et in hoc etiam Regno Neapolitano perplura monasteria, et abbatias regularium ordinis praesertim divi Benedicti, clerici saeculares in commendam perpetuam durante ipsorum vita a Summo Romano Pontifice obtinuerunt cum libera proventuum administratione, ac dispositione, non aliter quam veri beneficiarii, ac titulares perpetui, quemadmodum liquet ex Datariae Apostolicae litteris.

XIII. Tunc dare in commendam beneficia solet Curia Romana, quum aliquod obstet canonicum impedimentum, quominus eorum collatio in titulum fiat. Scilicet ubi Sedes Apostolica alicui ante aetatem legitimam velit beneficium curatum concedere, illud potius commendat, quousque ad annum canonibus praescriptum perveniat, deindeque confert in titulum, quam collationem anticipatam in titulum natu minori praevia dispensatione largiatur. Similiter monasteriorum abbatias clericis saecularibus frequentius commendat, quam supprimit earum qualitatem regularem (1). Et e contrario personis regularibus magis beneficia commendat, quam dispensationem indulgeat canoni-

(1) Rebuff. id observat in *prax. benef. tit. de commenda n. 7. et seq.*

bus (1) vetantibus, ne saecularia regularibus conferantur (2). Incongruum enim videtur, ut regulares saecularibus, et e converso subdantur (3).

XIV. Per commendam monasteriorum, et abbatiarum regularium auctoritate pontificia Praelatis, et clericis saecularibus concessam, ipsa regularis qualitas, et natura nil mutatur, sed in eodem statu perinde permanet, ac si commendatarius esset Abbas, vel Prior vota regularia professus (4), et quovis lapsu temporis ea non praescribitur (5). Exinde facile intelligitur, beneficia monasterio commendato adnexa non quidem perpetua, sed temporanea, atque ad nutum mobilia esse ob insitam regularibus beneficiis mobilem naturam. Qualia sunt ex. gr. S. Antonii Viennensis beneficia, quae Abbas commendatarius hoc in Regno passim confert clericis etiam saecularibus non in titulum perpetuum, sed cum revocabili jure administrandi ad beneplacitum, et nutum ipsius Abbatis conferentis (6).

XV. Duplex commendae species est, altera scilicet *perpetua*, ad vitam commendatarii duratura, et altera *temporanea*, quae postquam idoneo rectori collata in titulum erit Ecclesia, cessare continuo debebit. Inspecta quidem natura commendae, ea tem-

---

(1) Trid. in *cap. regularia* 10. *sess.* 14. *de reform.* decrevit, ut regularia beneficia *in titulum* regularibus professis provideri consueta, cum vacare contigerit, religiosis tantum illius ordinis, vel iis, qui habitum omnino suscipere, et professionem emittere teneantur, et non aliis conferantur.

(2) Innoc. III. in *cap. dilectus* 2. *de capell. monac.*

(3) Rebuff. *loc. cit. num.* 25.

(4) Card. de Luca *in summa de benefic. num.* 195, *et disc.* 64. *num.* 7. Fagnan. in *cit. cap. in Ecclesiis num.* 16. *de capell. monachor.* Rigant. *in Reg.* 43. *num.* 219.

(5) Bonif. VIII. in *cap. cum de beneficio* 5. *de praeb. in VI.* declaravit beneficium qualitatem saecularem induere, si tanto tempore *ab uno, vel pluribus saecularibus clericis constitutis in eo rectoribus* continue gubernatum sit, ut *praescriptio legitima* sit completa, etiamsi *ante*, vel *post religiosi* quandoque ministraverint in eodem. Sed loquens palam textus hic *de institutis rectoribus* tacito sensu excludit praescriptionem in commendatariis, Passerin. in *eod. cap.* 5. *num.* 21.

(6) Videsis dicenda inferius hoc eodem *cap. num.* 27.

poranea potius est, et revocabilis ad nutum superioris commendantis (1): quemadmodum quoque depositum revocabile est arbitrio deponentis. *Perpetuam* commendam Sedes dumtaxat Apostolica indulget, et quandoque non intuitu personae, sed Ecclesiae: quemadmodum e. g. Episcopo Aquini, et Pontiscorvi pro tempore commendavit Praeposituram Ecclesiae Atinensis.

XVI. Hodiernos commendatarios veris titularibus Doctores aequiparant (2): quum suos faciant pleno jure commendatae Ecclesiae fructus, liberamque administrationem exerceant instar titularium. S. Congregatio Concilii praeterea censuit posse commendatarium non secus, quam superiorem regularem, dimissorias litteras ad ordines concedere, si constet monasterio commendato, ejusque monachis id privilegium fuisse concessum nominatim (3). Gregorius XIII. ad interrogata Concilii Rothomagensis anno 1581. rescripsit ex S. Congr. Conc. sententia: *commendatarios inter Abbates esse in Synodo recipiendos: abbates benedictos, et qui usum mitrae habeant, praecedere debere commendatarios*: neutros vocem *definitivam, sed* consultivam *tantum habere* (4). Propterea commendam nunc parum, vel nihil differre a titulo collationis, eamque tituli etiam canonici vim habere consentiunt Doctores (5).

---

(1) *Gl. in can. qui plures C.* 21. *qu.* 1.

(2) Fagnan. in *cap. in Ecclesiis de capell. monachor. num.* 5. Melitensium equitum Ordinis S. Io. Hieros. commendas instar beneficiorum ecclesiasticorum habet Rota coram Lancellotto *dec.* 221. 532, *et* 565, alibique. Videsis Escano *in propugnac. Relig. Hierosolym. discept.* 10, *et* 11. At commendas Ordinis S. Stephani Calatravae de Spatha officiis temporalibus aequiparari, et vera beneficia non esse commonet Ant. M. de Nigris *lib.* 1. *de vacat. beneficior. cap.* 12. *num.* 13.

(3) S. Congr. apud Gallemart. *in declarat. ad cap. ordinationes* 8. *sess.* 23. *de ref. num.* 4. §. *item.*

(4) Ex actis Conc. provinc. Rothotomagensis an. 1581, cui praesedit Carolus Cardinalis Borbonius, apud N. Alexand. *in hist. saec. XVI. cap.* 7. *art.* 4. *num.* 23.

(5) Gomesius, Mandosius, Kokier, Rigantius *in Canc. Reg. XXX. num.* 32. Rota coram Penia *dec.* 1321, *et* 1409, tum *dec.* 569. *par.* 5. *rec. num.* 41. *et dec.* 523. *num.* 51. *et seq. par.* 19. *rec.*

XVII. In Gallia omnes commendatarii ad sacros ordines intra annum suscipiendos coguntur. Nam in eodem provinciali Concilio Rothomagensi decretum est, ut *abbates. et priores regulares, atque etiam exempti, aut* commendatarii, *si aetatem praescriptam a jure ad suscipiendos sacros ordines attigerint. intra* annum *promoveantur: facultatesque de non promovendo, praeterquam in casibus a jure expressis concessae* ad annum *tantum suffragentur: alias Episcopus pro suo jure agat usque ad declarationem vacantium omnium beneficiorum. Promoti vero iisdem legibus ad* celebrandam Missam, *quibus omnes presbyteri, atque Episcopi obligentur, et compellantur ab Ordinariis, si fuerint contumaces, aut contemptores, Commendatarii, quamvis ad* regularem observantiam *non obligentur, ne tamen fiant sine jugo, atque omni regula, decet eos* medium statum, *atque ordinem sequi, et ostendere inter regulares, et saeculares clericos in vestitu, in victu, et in omni conatu.* Tonsura *utantur ampliori, quam Sacerdotes,* habitu *propius ad* regularem *accedente, nec existiment sibi commendatum monasteriorum regimen ad* luxum, *et prodigalitatem, aut augendam rem suam, et consanguineorum familiam, sed ad piam, et justam alienarum rerum* dispensationem, *et quarum non habent* proprietatem, *Deoque de omnibus reddendam esse rationem* (1). Propterea in apostolicis litteris oommendas in Gallia conferentibus additur de stylo decretum, ut infra annum sacris initientur, alioquin eo elapso, vacent ipso jure commendae (2). Ex decreto Concilii Rhemensis an. 1583. in Gallia *compelluntur quoque commendatarii. vel eorum vicarii, ut intersint* visitationibus, *visitatoresque honeste excipiant, et executioni mandent quae in eis statuta fuerint* (3).

XVIII. In Italia, et alibi neque ad sacros ordines suscipiendos, neque ad residentiam commendatarii communi jure adiguntur: si monasteria omni cura spirituali, et conventu carent, vel

---

(1) Conc. Rothomagen. *tit. de monasteriis cap.* 4. Idipsum iisdem fere verbis constituit Conc. Aquense an. 1585. *tit, de monasteriis.*

(2) Gallemart. in *adnotat. ad cap.* 2. *sess.* 6. *de reform.*

(3) Conc. Rhemense *tit. de regular; et eor. monast. cap.* 21.

*

si temporalem solummodo jurisdictionem habent, vel si animarum cura sacramentalis non commendatario, sed conventui solum incumbit, vel si jurisdictionem sacramentalem ex indulto apostolico habentes nequeant actu exercere ob externa impedimenta de facto, vel si jurisdictionem spiritualem actu exerceant sine cura animarum. E contrario ad utrumque tenentur: si animarum cura sacramentalis, vel monachorum, vel saecularium adnexa ipsimet commendatario sit (1).

XIX. Temporaneam ad sex menses commendam antiquo jure nedum Episcopus, sed Capitulum etiam Sede vacante posset concedere, ubi vel evidens necessitas, vel utilitas Ecclesiae suaderet. In Concilio enim Lugdunensi sub Gregorio X. statutum est (2), ut nemo Ecclesiam parochialem alicui commendare praesumat, nec umquam ultra sex menses: alias ipso jure irrita habeatur commendatio. Plures quidem parochiales Ecclesias nemini licuisse ab Episcopo obtinere, nisi unam in titulum, et alteram in commendam liquet ex antedicta Leonis IV. epistola (3). Rescripsit etiam Honorius III. Archidiaconum Ambianensem nequivisse canonice habere duas parochiales concessione Archiepiscopi Rothogensis in titulum, licet alteram *intitulatam*, alteram vero *commendatam* habere permisisset (4). At Concilium Tridentinum privatos ipso jure beneficiis ipsis maluit eos, qui duo, vel plura incompatibilia *per viam* quoque *commendae perpetuae, aut alio quocumque nomine, et titulo retinere praesumpserint* (5). Hinc S. Congregatio Concilii declaravit commendas, quae ad sex menses in Ecclesiis curatis fieri olim poterant ab Ordinariis locorum juxta canonem Lugdunensem, aliosque antiquiores nunc locum non habere amplius post Tridentinum (6). Hoc enim postremo Concilio oecumenico statutum est in vacantibus Ecclesiis parochialibus deputandos fore ab Episcopis non

---

(1) Ex adnotationibus Gallemart, *ad cit. cap.* 2. *Trid. sess.* 6. *de ref.*

(2) Greg. X. in *cap. nemo deinceps* 15. *de elect. in VI.*

(3) Leo IV. in *cit. can. qui plures* 3. *C.* 21. *qu.* 1.

(4) Honor. III. in *cap. dudum* 54. *de elect.*

(5) Trid in *cap. quicumque* 4. *sess.* 7. *de reform.*

(6) Apud Gallemart *in declarat. ad idem cap.* 4. *sess.* 7. *n.* 7, *et ult.*

commendatarios semestres, sed vicarios, seu oeconomos cum congrua eorum arbitrio assignatione portionis fructuum, qui onera earumdem Ecclesiarum sustineant, donec de rectoribus provideatur (1).

XX. Itaque Romani tantum Pontificis suprema potestas commendas monasteriorum Ecclesiarumque perinde perpetuas, ac temporaneas indulget, cui soli jus est sacris disciplinae canonibus, et cujuslibet Concilii oecumenici decretis apostolica dispensatione derogandi, quoties maluerit ad libitum suum quomodolibet commendare, quam conferre in titulum beneficia quum regularia, tum saecularia. Leo XI, qui sedit vix dies viginti septem, an. 1605. omnia beneficia et regularia, et saecularia, quae ante obitum Clementis VIII. praedecessoris sui vacaverant, valorem annuum ducentorum auri de camera non excedentia, insigni exemplo ad sex menses commendavit tribus S. R. E. Cardinalibus Gallo, Razelio, et Madruzio (2). Et vicissim beneficia clericorum saecularium religiosis professis quandoque in commendam, et administrationem concesserunt Summi Pontifices, praesertim Innocentius XII, et Clemens XI. a Rigantio laudati (3). Hodiernae simul litterae, seu bullae Sedis Apostolicae ostendunt morem, stylumque concedendi S. R. E. Cardinalibus nedum Cathedrales Ecclesias, et monasteria, sed beneficia quaelibet, etiam simplicia clericorum saecularium in commendam perpetuam, quae ceteris clericis in titulum conferuntur, etiam cum dispensatione super pluralitate incompatibilium. Per Cancellariae Regulam II. Sedi Apostolicae reservata monasteria generatim excedentia ducentos annuos florenos auri, tam si conventum habeant, quam non, superius dixi (4).

XXI. Nonnullis autem Cardinalibus, aliisque benemeritis, et

---

(1) Trid. in *cap. expedit* 18. *sess.* 24. *de reform.*, ubi Gallemart. *in declar. num.* 10. fert duos aureos pro singulis mensibus a S. Congr. Conc. aestimatos pro conditione loci fuisse congruam vicarii curati portionem.

(2) Ex Rigant. *in Reg.* 63. *Canc. num.* 8.

(3) Rigant. in *Reg.* 43. *num.* 19.

(4) *Cap.* 5. *de reservat., et affect. num.* 38.

insignibus Praelatis indulserunt aliquando Pontifices ipsi, in his Urbanus VIII. Innocentius X, Alexander VII, Clemens IX. et X, Alexander VIII, Innocentius XII, et Clemens XI, facultatem commendandi beneficia,et monasteria tam commendari consueta, quam non, ea lege, ut novam apostolicam provisionem isti commendatarii deberent intra menses aliquot obtinere (1). Ad abusus autem in ejusmodi indultis reformandos, Congregatio particularis a Clemente XI. deputata decrevit die 16. Jan. 1701, 1: ut indulta commendandi non concedantur ad vitam, sed ad quinquennium, aliudve tempus limitatum personis tantum eximiis, et benemeritis, quibus numquam liceat commendare prioratus conventuales, et officia claustralia, nec beneficia curata, nec majores dignitates Cathedralium, et Collegiatarum, nec resignata in manibus Papae, nec vacantia quomodolibet apud Sedem Apostolicam. neque fundata in patria obedientiae apud Gallos · utque iis tantum Ecclesiae, et beneficia non excepta commendent, qui possint, ac velint recuperare bona alienata, ac restaurare aedificia Ecclesiarum: iisque recuperatis,ac refectis *in titulum* exinde conferant. Praeterea ut novis provisionibus apostolicis novarum ejusmodi commendarum addatur decretum *revertendi in titulum*, ab Apostolica Sede petendis infra menses octo a die provisionis vigore indulti, et non concedendis, nisi ante constiterit necessitas restaurandi aedificia, et bona ipsius recuperandi (2). Quandoquidem novae commendae iterationem denegare potius, quam concedere Apostolica Sedes consuevit (3).

XXII. Reges etiam, supremique Principes Ecclesias, beneficia, et abbatias regii patronatus cum jure quum nominandi, vel praesentandi, tum conferendi, nequeunt sine indulto speciali Sedis Apostolicae in commendam dare ad vitam, vel ad tempus limitatum: nec saeculares clericos ad regularia, aut regulares ad saecularia promovere suo vel nominationis, vel collationis jure, nisi accesserit Papae auctoritas (4).

---

(1) Apud Rigant, *ibid. num.* 30, *et seq.*
(2) Ibidem *num.* 32.
(3) Rigant. *ibidem num* 71.
(4) Fagnan. in *cap. cum caussam* 12. *de elect.* Rigant. *loc. cit. n.* 43, *et* 44.

XXIII. Cancellariae Regula XLIII. disponit: *quod nulli saeculari de regulari, nec religioso de saeculari beneficio commenda detur, nisi in signatura, vel per clausulam ad partem super petitione commendae hujusmodi de commenda ipsa mentio fiat.* Et quoniam commendatum beneficium vacat *de facto* dumtaxat per cessum, vel decessum commendatarii, idemque simul *de jure, et de facto* vacat, *ut prius* vacaverat ex persona illius titularis, per cujus obitum, vel cessionem illud ipsum Sedes Apostolica primum commendavit ex rebus a Dataria, et Rota saepe judicatis (1): oportet idcirco ad vitandam obreptionem, ut impetrans enarret postremam vacationem *de facto* per cessum, vel decessum ultimi possessoris commendatarii. Nam si solam narraret vacationem de *jure ut prius*, quae ad titulum redit, commendam reticens, ejusmodi dolosae preces gratiam collationis vitiarent.

XXIV. Haec forma verborum inolevit in pontificiis litteris monasteria ea commendantibus, quae dari in commendam consueverunt: *ut commodius onera sustentare valeas, de alicujus subventionis auxilio provideri cupientes, monasterium N. auctoritate apostolica tibi concedimus, et* commendamus, *ac providemus, per te* quamdiu vixeris, *tenendum, et possidendum, ita quod durante commenda hujusmodi de fructibus, redditibus, et proventibus ipsius monasterii* disponere, *et* ordinare *valeas, sicut veri abbates, et priores ipsius, qui fuerunt pro tempore, ordinare, et disponere potuerunt, et etiam debuerunt, alienatione tamen bonorum immobilium, et pretiosiorum mobilium tibi penitus interdicta.* Si tamen clausulae istae in bullis apostolicis omitterentur, commendatarius fructus non faceret suos: sed rationem redditurus de eis futuro titulari esset, instar depositarii. Si adsit autem sufficiens in commendato monasterio familia religiosa, haec litteris pontificiis adjicitur clausula: *quod propter commendam nostram hujusmodi solitus monachorum, et ministrorum numerus non minuatur* (2).

XXV. Quoties vero acciderit monasterium aliquod novae

---

(1) Apud Rigant. *in Reg. I. Canc. §. 7. num.* 233, 247, *et* 258.
(2) Ex Rigant. *ibidem num.* 51.

commendae subjici ob urgentem aliquam caussam necessitatis, vel utilitatis jam expositam, hae aliae conditiones, et clausulae litteris apostolicis adduntur: *quod dictus N. in primis, et ante omnia teneatur* cautionem idoneam *in actis curiae episcopalis de* restaurandis *dicti monasterii* aedificiis, *illiusque* bonis *alienatis* recuperandis *praestare, ac in restauratione hujusmodi summam Episcopo, sive tibi* (executori) *bene visam infra terminum ab eodem Episcopo, sive a te statuendum, ratam partem scilicet summae hujusmodi singulis annis expendendam, et de praemissorum implemento in actis ejusdem curiae episcopalis in fine cujusque anni docere: alias cautione hujusmodi non praestita, vel etiam ea praestita, et infra terminum praefatum restauratione usque ad summam designatam non facta, ac in actis praefatis non justificata, in quemlibet eventum hujusmodi* commenda *de dicto monasterio* cesset, *eaque cessante, dictum monasterium* vacet eo ipso, *et dictus N. ad* restitutionem *omnium fructuum perceptorum per censuras ecclesiasticas, aliaque opportuna juris, et facti remedia cogi, et compelli possit, et debeat. Volumus praeterea, quod dicto N.* cedente, *vel* decedente, *aut alias dictum monasterium quomodolibet dimittente, vel* amittente, *illud amplius non commendetur, sed ad* pristinam tituli naturam reverti, *et personae regulari idonea conferri debeat, ac si dicto N. numquam commendatum fuisset: et si commendari contigerit absque speciali mentione, et derogatione posterioris voluntatis nostrae, hujusmodi commenda de dicto monasterio nulla sit eo ipso* (1).

XXVI. Sunt qui vellent, in his monachi potissimum, commendas omnes radicitus convellere, tamquam abnormes, et priscis Ecclesiae legibus improbatas: dum exagerant plus aequo, declamantes perniciem regularis disciplinae, ruinas aedium sacrarum, luxum commendatariorum ex eis promanantia. Vicissim alii corruptos mores regularibus ipsis exprobrant, profligatam e claustris paupertatem, degenerem a primitiva institutione formam vivendi, abusum pecuniae: unde palam sit necessitas sustinendi commendas nedum consuetas in monasteriis conventu fratrum carentibus adhuc, verum in pinguioribus etiam

---

(1) Rigant. *ibidem num* 60.

in religiosa familia instructis, quae portionem congruam reddituum pro sua mensa, et sustentatione jam habet sejunctam a redditibus commendatariorum. Qui privato interea calamo student leges, ac mores ita receptos emendare in melius, et veterem Ecclesiae disciplinam instaurare, dum novam vigentem carpunt audacissime; ii quidem ipsi non vident mobilem disciplinae naturam arbitrio summarum solummodo potestatum subjectam, eoque minus capiunt caussas ejusmodi mobilitatis pro conditione temporum, locorum, personarum varias. Abusus itaque varios in commendis simul, et titulis, aliisque rebus Ecclesiae ortos, et repullulantes in diem vitio non legis novae, sed hominum vertunt rectius aequi rerum aestimatores: usum proficuum, et quandoque necessarium probant, et collaudant: Synodus Tridentina eas propterea non improbandas censuit, sed nonnullos reformavit abusus, alios Romani Pontificis pietati, ac prudentiae corrigendos reliquit pro conditione temporum, et locorum. Nam Principes, qui nominandi jus habent, praesertim Galliae Reges usque adeo passi non sunt regium sibi froenari arbitrium nominandi Regulares dumtaxat ad abbatias monasteriorum, quum clericos plerumque saeculares consueverint ad eas regiis nominationibus promovere (1): ut non dubitent Galliae scriptores Summo Pontifici negare facultatem reducendi in titulum monasteria commendari solita (2).

XXVII. Abbatiam Praeceptoriae generalis Neapolitanae S. Antonii Viennensis monasterio Viennensi in Delphinatu olim unitam Paulus V. Jo. Baptistae Victorio primus omnium commendavit, mox Urbanus VIII. Cardinali Magalotto nedum in commendam dedit, sed unionem ipsius, omniumque adnexorum dissolvit, nullumque jus deinceps Viennensi monasterio in ea superesse decrevit anno 1626. (3): cui pro sustentando procuratore generali in Curia Romana praeceptoriam S. Antonii civitatis Sarnensis adnexuit. Subsecuti deinde Pontifices Archiepiscopis Neapolitanis eam commendare gradatim consueverunt

---

(1) Id quod observat N. Alexander in. *hist saec.* 16. *dissert.* 12.

(2) Fleury Inst. *Iur. canon. par.* 2: *cap.* 26.

(3) S. Congr. Conc. in *Neap. collationis benefic.* 8. *Iulii* 1690. Rota in *Neap. seu Tranen. praeceptoriae* 20. *Iun.* 1696. coram Molines, apud Rigant. in *Reg. IV.* §. 4. *num.* 15.

Omnia vero beneficia ubilibet intra Regnum consistentia sub eodem titulo S. Antonii quum libera, et simplicia, tum de jurepatronatus, et curata ad collationem, vel institutionem ordinariam istius Abbatis olim titularis, nunc commendatarii pertinere palam est (1). Nam S. Congregatio particularis sub Urbano VIII, in Neapolitana Praeceptoriae S. Antonii Viennesis 6, Iulii 1627, ad quinque postulata dubia respondens censuit 1: Praeceptorem generalem *habere fundatam intentionem conferendi praeceptorias, et alia membra generalis praeceptoriae* in toto Regno, *nec non cetera beneficia, quae conceduntur in constitutione Clementis VII, sive ratione ejusdem privilegii, sive ex dispositione juris communis*. 2: extendi ad beneficia etiam jurispatronatus laicorum: *quoad institutionem una cum jure devolutivo*. 3: eadem beneficia *esse manualia de sui natura, exceptis curatis, et electivis*. 4: ea *non cadere sub reservatione: posse tamen cadere sub affectione, nisi haec tollatur per indultum, cujus copia transmittatur*. 5: *Ordinarios non posse conferre, nisi obstet legitima praescriptio cum requisitis* Perusinae I. Benvignati coram Pamphilio, et Ferrariensis coram Penia, *et nisi obstet ultimus status cum requisitis* (2).

XXVIII. Ad commendas Melitensium equitum S. Jo. Hierosolymitani hactenus dicta non pertinent. Hujus enim sacri militaris Ordinis, et commendae, et bajulivatus, et prioratus, et praeceptoriae, et hospitalia, et cetera beneficia nullis subjacent apostolicis reservationibus, nec Regulis Cancellariae, etiamsi apud Sedem, et intra duas ab Urbe diaetas quomodolibet vacaverint (3): quum ipsamet Regula IV. Cancellariae, reservans dignitates conventuales, et praeceptorias ordinum quorumcumque, palam excipiat beneficia *militarium*, scilicet Or-

(1) Ex Clementis VII. *const.* 2. §. 19, Rota *dec.* 71 coram Durano, Montan. *contr.* 81., S. Congr., et Rota apud Rigant. *loc. cit num.* 20, *et* 57.

(2) S. Congr. particularis apud Rigant. *ibidem num.* 52.

(3) Ex Pii IV. *const.* 9. §. 5, *et* 23, Rota coram Puteo *dec.* 138. *lib.* 1, Achille de Grassis *dec.* 9. *tit. de praebendis*, Escano *in propugn. Relig. Hierosol. discept.* 10. *cap.* 3. *num.* 13., *et seq*: Rigant. *in Reg. I. Canc.* §. 1. *num* 319. Multas nihilo-

dinum militarium. Sed a M. Magistro ejusdem Ordinis conferuntur, ubi jurisdictionem, administrationemque adnexam habeant, nonnisi equitibus antiquioribus in eo professis tantum cujusque linguae, seu nationis, salvo antiquioribus jure optandi jam superius exposito. Non professis indulgere aliquamdo consuevit Sedes Apostolica, ut posseut commendas ejusmodi jurisdictionem habentes obtinere cum onere emittendi professionem (1). Quae tamen jurisdictione sunt expertes, eas conferri personis etiam non professis, sed ad profitendum idoneis suscepto habitu licebit (2). Administrationem, liberamque in pios usus dispositionem, sicut beneficiarii clerici saeculares, utique habent commendatarii, bajulivi, ceteri hospitalarii Melitensis religionis (3): sed non proprietatem, quae ipsi manet Ordini adnexa (4). Iique ad residentiam tenentur, alias fructus non faciunt suos (5). Aequitas juris tum suasit, ut cujusque nationis, et linguae commendas, bajulivas, ceteras Ecclesias, domosque religiosas administrandi, seu adipiscendi jus haberent

---

minus collationes commendarum, beneficiorumque sacrae ipsius Religionis, dum in Curia, et apud Sedem vacassent, ab Apostolica Sede factas fert Rigantius *ibidem num.* 323. Idemque addit in §. 7. *ejusdem Reg. I. num.* 57. vacare per promotionem ad Episcopatum commendas, et prioratus Ordinis S. Io. Hierosolymitani: Summum vero Pontificem de iis, non ut reservatis disponere, sed locum dare *smutitioni*, ait, favore *antianorum*, ex Rotae *dec.* 221., 532, *et* 566. *in Milevitana commendae* coram Lancetta.

(1) Rot *dec.* 329. *par* 2. *rec.* Thomassin. *par.* 2. *lib.* 3. *cap.* 20. Rigant. *in Reg. LIX. Canc. num.* 11.

(2) Escano *loc. cit. discept.* 13. *cap* I. *num.* 25. Rigant. *ibidem num.* 6. Tertia, et quarta ex decem regulis generalibus Ordinis S. Io. Hieros. per eum expositis Clero Gallicano ita se habent. 3, *Quod juspatronatus providenti, et instituendi personas idoneas ad bajulivas, prioratus, praeceptorias, hospitalia, membra et alia beneficia, et loca dicti Hospitalis ad Magistrum, et Conventum spectat.* 4. *Beneficia dicti Ordinis obtinentes, et fructus percipientes infra* sex menses *post intimationem habitum suscipere, et professionem emittere tenentur.*

(3) Rigant. *in Reg. XLII. num.* 233.

(4) *Ex statutis Ord. Hierosol. tit.* 5. *num.* 1.

(5) *Ex iisdem statutis tit.* 18.

soli ejusdem equites, exclusis alienigenis (1). Hinc plura in Capitulis generalibus decreta de commendarum diviso vel promiscuo usu inter plures ejusdem linguae prioratus, vel plures ejusdem Regis provincias (2). In hoc autem Regno Neapolitano statim ac imperiali rescripto Caroli VI. cautum est, ut nonnisi regnicolae cunctas Regni Ecclesias, et beneficia quaelibet obtinerent: religiosi equites Melitenses nostri jure merito postularunt sese eo ipso indulto frui etiam debere.

CAP. XII.

DE PRECUM VERITATE SUBREPTIONE ET OBREPTIONE IN IMPETRATIONIBUS (*)

I. Collationibus pontificiis ea semper inest conditio, si preces veritate nitantur.

II. Easque tam subreptio falsitatem suggerens, quam obreptio veritatem reticens rescindit.

III. Quum dolosa obreptio, vel subreptio, tum quae sine dolo caussam gratiae dederit, irritas ipso jure litteras efficit: secus, quae non caussa fuit collationis, et sine fraude irrepsit.

IV. Impetrantis, et nomen cum agnomine, et dioecesis, ea etiam, in qua sit beneficium, sunt exprimenda.

V. Simul et qualitas beneficii.

VI. Et valor annuus certorum redditutuum.

VII. Levis error in sexta parte toleratur pro sustinenda collationis gratia, nullus pro impetratione posteriori.

VIII. Certi redditus deductis oneribus in exprimendo valore computantur.

IX. Errorem valoris plura excusant, eumque licet in expeditione bullarum emendare, augendo valorem in tertia parte.

X. In concistorialibus valor antiquus in libris Camerae taxatus attenditur, in aliis nonnumquam Regulae derogatur.

XI. Resignationes irritas facit majoris valoris dolosa expressio.

XII. Ordinariorum collationibus nil officit valor vel reticitus vel falso expressus.

XIII. Annatarum species quatuor expressionem valoris postulant.

(*) Ad *tit. XLIII. lib. I.* Decretal. *de rescriptis.*

(1) *Ex Statut. tit.* 5. *num.* 14.

(2) Videsis Iacobum Bossium *in hist. Melitensi.*

XIV. Vacationis modum certum exponi etiam oportet.
XV. Alius vacationis modus non suffragatur, nisi expressus revera de facto acciderit.
XVI. Quaevis possessio facti reticita vacationem veram excludit in litteris generaliter expressam.
XVII. In collationibus Ordinariorum vacationis modus impune reticetur.
XVIII. Quonam mense reservato, et an in Curia, vel extra eam acciderit vacatio, narrandum simul est.
XIX Et an familiaris Cardinalium is fuerit, per cujus cessum, vel decessum vacat beneficium.
XX. Impetrantis praeterea dignitas, aliorumque beneficiorum possessio.
XXI. Numerus item praebendarum, et canonicatuum in Ecclesiis numeratis non excedendus.
XXII. Errores in impetrationibus admissi novis vel precibus, vel provisionibus emendari solent.
XXIII. Emendatio aliis nocitura difficilior est.
XXIV. Levia errata facile diluuntur.

I. Collationes a Sede Apostolica ad petitionem beneficiariorum expeditae hanc semper continent conditionem vel expressam, vel tacitam, *si preces veritate nitantur* (1). Enimvero hanc ipsam, quoties in pontificiis litteris non pateat expressa, subintelligendam esse declaravit Alexander III. (2). Cumque consueverint in supplicatione, et signatura gratiae, quae litteras praeit, sigillatim Pontifices rescribere *fiat*, *ut petitur*, ad narrata, et exposita sese hujuscemodi verbis referre satis indicant. Tum Cancellariae Regula LXI. palam jubet, *quod in litteris super beneficiis per constitutionem* execrabilis *vacantibus ponatur clausula*, si est ita: *similiter de quibuscumque narratis informationem facti requirentibus* (3). Civili etiam jure cau-

---

(1) *Nam in contrahendo quod agitur, pro cauto habendum est*, Pomponius ait in *l. cum quid* 3. *D. de rebus creditis*, *et si certum petatur*.

(2) Alex III. in *cap. ex parte* 2. *de rescriptis*.

(3) Hanc ipsam clausulam *si est ita*, similem alteri, *si preces veritate nitantur*, probavit Innocentius III. in *cap. olim ex litteris* 25. *eod. tit.*

tum est, ut *responsuro Principi vera precatio rem aperiat cognoscendam* (1).

II. Quamobrem tacita veritate, vel suggesta falsitate extortae litterae tamquam subreptitiae, vel obreptitiae sunt irritae, nulliusque momenti (2): quum suffragari non debeant ei, qui suppetiit. *Subreptio* dicitur, quum falsis, et mendacibus precibus rescripta impetrantur: *obreptio* autem, quum veritas in precibus reticetur. Sed quandoque Pontifices, et Icti eisdem vocibus promiscue utuntur, nullum discrimen inter eas quoad effectum facientes (3).

III. Innocentius III. hanc perpetuam tradidit normam pro dijudicanda nullitate litterarum apostolicarum. Ubi dolosa, vel fraudulenta obreptio, seu subreptio fuerit, semper irritas ipso jure litteras esse. Ubi autem sine dolo, ac fraude, sed ignoranter, bonaque fide veritas tacita, vel mendacium expositum sit, qua expressa, quove tacito Pontifex nullas prorsus litteras dedisset, vel aliquod celatum sit, quod expressum in diversam sententiam Pontificis animum traxisset: eas pariter esse invalidas, tamquam concessioni caussam dantes. Secus vero si veritate exposita, mendaciove suppresso adhuc litteras Papa concessisset: tunc enim delegatus secundum juris ordinem ad eas exequendas procedere poterit. *Nos igitur*, Pontifex ait, *inter eos, qui per* fraudem, *vel* malitiam, *et illos, qui per* simplicitatem, *vel* ignorantiam *litteras a nobis impetrant, hujusmodi credimus discretionem adhibendam, ut hi, qui priori modo* falsitatem exprimunt, *vel* supprimunt veritatem, *in suae perversitatis poenam* nullum *ex illis commodum consequantur, ita videlicet, quod delegatus, postquam sibi super hoc facta sit fides, nullatenus de caussa cognoscat. Inter alios autem, qui posteriori modo litteras impetrant, duximus distinguendum, quae falsitas suggesta fuerit, vel quae veritas sit suppressa. Nam si talis expressa sit falsitas, vel ve-*

---

(1) Sic Theod, et Valentin. Florentin. rescripsere in *l. instrumentorum* 8, *et ult. C. de precibus Imp. offerendis.*

(2) Innoc. III. in *cap. cum nostris* 6. *de concess. praeb. cap. cum dilecta* 22. *de rescriptis*, Greg. IX in *cap. ex insinuatione* 37. *eod. tit.*

(3) Emm. Gonzalez *ad cap.* 20. *de rescriptis num.* 4.

ritas occultata, *quae* quamvis fuisset tacita, vel *expressa*, nos *nihilominus saltem in forma communi litteras* dedissemus, *delegatus non sequens formam in litteris ipsis adpositam*, *secundum ordinem juris in caussa procedat. Si vero per hujusmodi falsitatis expressionem, vel suppressionem etiam veritatis litterae fuerint impetratae, qua tacita*, *vel expressa*, nos nullas *prorsus litteras* dedissemus, *a delegato non est aliquatenus procedendum*, *nisi forsitan catenus*, *ut partibus ad suam praesentiam convocatis*, *de precum qualitate cognoscat*, *ut sic in utroque casu eadem ratio*, *quae delegantem moveret*, *moveat etiam delegatum*, *et ubi delegans suas litteras denegaret*, *delegatus etiam suae cognitionis officium nullatenus interponat* (1). Hinc necessum est recte intelligere, quae debeant pro impetrandis beneficiis exprimi, simul, et clausulas adjici solitas in litteris apostolicis de stylo Curiae Romanae pro dijudicanda validitate, vel nullitate provisionis apostolicae.

IV. In primis ergo exprimi debet supplicantis nomen, agnomen, et dioecesis, in qua et is ortum, vel fixum domicilium habuit, et beneficium situm est: ne locus pateat in duobus Titiis, vel duobus corporibus errandi. Papa enim indigenis mavult, quam exteris providere cujusque dioecesis Ecclesias, et beneficia, praesertim curata, quae nulliter impetrant exteri nescientes idioma loci (2). Nec violanda locorum statuta, et privilegia sunt, quibus cautum alicubi speciatim est, ut amotis, et exclusis omnino exteris, beneficia, et pensiones ecclesiasticas possent soli, aut regnicolae, aut dioecesani, aut indigenae hujus, illiusve urbis, vel loci obtinere: quemadmodum de Neapolitanis, et Siculis, et Capuanis jam dictum supra (3).

V. Qualitas beneficii, num scilicet simplex, vel curatum, dignitas, vel personatus, vel liberae collationis, vel de jure patronatus, vel electiuum quoties reticeatur nullitatem litterarum

---

(1) Innoc. III. Canonico Pictaviensi in *cap. super litteris* 20. *de rescript.*

(2) Ex Canc. Reg. XX *de idiomate*, quam superius explicui *cap.* 9. *num.* 28.

(3) *Cit. cap.* IX. *de beneficiariis num.* 35, *et* 36.

inducit ex Cancellariae Regula LVII. (1). Eoque vel maxime qualitas exprimenda est singulorum monasteriorum, quae *capita* sunt, et primates ordinum (2), sive abbatiae, sive prioratus filiae illorum capitum nuncupantur: aliter impetranti obreptitio nequaquam subsequens possessio etiam triennalis suffragabitur (3).

VI. Deinde verus annuus valor fructuum, seu redditum vacantis Ecclesiae, seu beneficii per florenos auri, aut ducatos auri de Camera, seu aliam monetam secundum communem aestimationem exprimendus est: alioquin ob fallacem valoris narrationem nullas fore collationum gratias, sancitum est Cancellariae Regula LV. (4), tam ob interesse annatarum, quam ut

---

(1) *Canc. Reg. LVII.* de expressione qualitatum benefic. in impetrationibus *vult*, quod super beneficiis ecclesiasticis de qualitatibus illorum, *videlicet*, an dignitates, personatus, vel officia sint, eisque immineat cura animarum, et ad illa consueverint per electionem assumi, mentio fiat: alias gratiae desuper factae sint nullae. Etsi qualitates hujusmodi affirmative, vel conditionaliter non exprimantur, negativa expresse desuper fiat *in* beneficiis, quae tales qualitates, vel eis aliquas consueverint habere.

(2) Ea recensui superius *cap.* 11. *num.* 11.

(3) Trid. in *cap. cum pleraque* 21. *sess.* 25. *de regularib.*

(4) *Canc. Regula LV.* de exprimendo valore in impetrat. *disponit*, quod in gratiis, quas quibusvis personis de beneficiis vacantibus, seu certo modo vacaturis fieri contigerit, illorum . . verus annuus valor per *marchas argenteas*, aut *sterlingorum*, vel *libras Turonenses parvorum*, seu *florenos auri*, aut *ducatos*, vel *uncias auri*, seu *aliam monetam* secundum communem aestimationem exprimatur: nisi personae praedicta beneficia, quae tum obtinuerint, aut in quibus, vel ad quae jus eis competit, juxta ipsarum oblationes, aut alias dimittere teneantur: alioquin gratiae praedictae sint nullae. Et idem servetur in gratiis, quas a S. S. *motu proprio* emanare contigerit, quoad beneficia tamen, de quibus per S. S. pro tempore providetur, seu provideri mandatur, aut alias disponitur, ac litteris, per quas pro tempore ad Ecclesiarum Patriarchalium, Cathedralium, ac monasteriorum regimina *promotis* conceditur, ut *monasteria*, et *alia beneficia* ecclesiastica saecularia, et regularia per eos obtenta, et in quibus, et ad quae jus eis competit, *retinere possint.* De valore ducatorum auri de Camera, et florenorum, eorumque ratione ad hujus Regni monetam superius sat dixi *cap. de reservat.*, *et affect. num.* 38.

Papa certiorem habeat notitiam qualitatis beneficiorum pro recta eorumdem distributione (1),provisurus ne quis reticitio,vel deminuto valore suum supra meritum, et indigentiam plus aequo de beneficiis accipiat, neque per falsam valoris expressionem aequum pontificiae dispensationis modum intervertat (2). Et quamquam annata non solvatur pro beneficiis 24. ducatos auri de Camera non excedentibus: verum quoque valorem oportet beneficii quantumlibet exigui exprimere (3).

VII. Stylus nihilominus invaluit tolerandi excessum valoris in sexta parte, seu sustinendi collationem apostolicam, quamvis constiterit, quod vera fructuum quantitas in sexta parte expressam quantitatem excedat (4). De minimis enim curare Praetor non solet. Si quis vero impetraverit ob falsam valoris expressionem beneficium alteri jam collatum, narrans fructus ejusdem ex. gr. *ascendere* ad ducatos quadraginta, quos alter falso exposuerat ducatos 24. *non excedere*: impetrans cogitur usque ad obulum ostendere valorem fructuum, quem expressit per *ascensum*, nullam erroris vel levissimi tolerantiam experturus in alterius detrimentum (5).

VIII. In valore hujusmodi exprimendo,et probando certi redditus tantum computantur, non incerta emolumenta, quae solent intuitu personalis tantum servitii, et praesentiae in functionibus adventitiis adquiri (6): et *distributiones quotidianae* appellantur (7). Et e contrario deducuntur onera necessaria.

IX. Erroneam valoris expressionem saepe excusat mobilis

---

(1) Rot. *dec*. 185. *par*. 3. *rec. num*. 3, Card. de Luca *de benef. disc*. 90. *num*. 8.

(2) Ut notat Gomesius in prooemio ad eamdem Reg. LV. *de expr. valore.*

(3) Rigant. *in Reg. LV. num*. 19.

(4) Card. de Luca in *summa de benef. num*. 158, *et cit. disc*. 90. Rota, et alii apud Rigant. *loc. cit num*. 95.

(5) Rota coram Cerro *dec*. 578. *num*. 5; et alii apud Rigant. *ibid. num*. 100. *et seq.*

(6) Card. de Luca in *summa de benef. n*. 156.

(7) Idem *cit. disc*. 90. *n*. 13, *et in summa n*. 287. Si beneficii, vel praebendae fructus in quotidianis distributionibus consistunt, valorem consuevisse tunc exprimi, non excedentem 24. ducatos auri de camera tradit Rigant. *loc. cit. n*. 44.

bonorum locatio, credulitas ex publica fama, consimilis narratio in provisione praedecessoris, immutatio consueti status beneficii, ceterae hujusmodi caussae: praesertim vero clausula cum facultate augendi, vel minuendi apponi solita in supplicationibus ex Cancellariae Regula LXV. *quod fructus augeri possint in tertia parte vigore clausulae* dumtaxat in expeditione bullarum (1). Itaque bullis expeditis consummata dicitur eadem clausula, neque non integra nullam vim habet (2).

X. Ab ista tamen Regula excipiuntur concistorialia beneficia, quorum valor praesens non exprimitur, et bullae expediuntur habita ratione antiqui valoris in libris Camerae apostolicae taxati, quamvis vel augmentum, vel deminutionem passus ille fuerit. Et quandoque Pontifex eidem Regulae derogat, praesertim in provisionibus motu proprio, in quibus valorem, vel ignoratum, vel qualitercumque tacitum declarat pro expresso habere. Addit Rebuffus beneficii valorem exprimi non debere, cujus retentio per apostolicam dispensationem, non prima collatio impetretur (3).

XI. In resignationibus non minui, sed augeri per fraudem solet beneficii valor, ut videatur sufficiens pensioni plus aequo volitae. Edixit autem Cardinalis Corradinus Innoc. XIII. prodatarius jussu Pontificis: *ut qui beneficia etiam simplicia resignare voluerint, teneantur exprimere in suis libellis, a quo tempore possideant beneficia, quae resignare intendunt, nec non verum annuum valorem eorumdem, praesertim quando resignationes fieri debent cum reservatione pensionis, in quibus plerumque, ut reservari possit major pensio, valor fru-*

(1) *Reg. LXV. ipsamet declarat in vim clausulae, seu concessionis ejusmodi* valorem ipsum usque ad *tertiam partem* valoris expressi, et in *prima*, quae desuper fiet, *litterarum expeditione* dumtaxat augeri posse, at eas, quas litteris jam expeditis cum expressione valoris specificati, aut non integro augmento praedicto, denuo desuper expediri contigerit, litteras cum aliquo augmento valoris hujusmodi nullius esse roboris, vel momenti, etiamsi motu proprio beneficiales gratiae, et dispositiones quaecumque a S. S. emanaverint.

(2) Rot. *dec.* 108. *par.* 10. *rec. n.* 11, Card. de Luca *cit. disc.* 90. *n.* 20.

(3) Apud Rigant. *in Reg. LV. n.* 27.

ctuum solet augeri: alias *resignationes fore nullas*, *et irritas* (1).

XII. In collationibus, quas Ordinarii faciunt, non exprimitur valor, qui reticeri olim in litteris etiam Sedis Apostolicae consueverat.

XIII. Originem istius Regulae de exponendo valore alii tribuunt Joanni XXII, qui reservavit Sedi Apostolicae fructus primi anni beneficiorum inferiorum deinceps vacantium, exceptis episcopatibus, et abbatiis regularibus (2): alii Bonifacio IX, qui anno 1392. durante schismate ad suppeditandos armorum sumptus immensos imperavit, ut quicumque beneficium adipisceretur, episcopatum quoque, vel abbatiam, dimidium annui redditus fisco persolveret apostolico (3). *Annatae* nomen generaliter in quatuor species dividitur a Fagnano (4). Prima species denotat *integrum* unius anni redditum. Secunda *dimidiam* partem veri valoris annui beneficiorum inferiorum, quae integre Summo Pontifici reservatur. Tertia accipitur pro *communi servitio*, seu pro certa quantitate solvenda pro singulis episcopatibus, et abbatiis secundum taxam antiquam, cujus dimidium Papae abdicitur, reliquum sacro Collegio Cardinalium in Urbe praesentium distribuitur. Quarta pro *minutis servitiis*, seu quinque portiunculis, quae nonnullis Papae ministris, et officialibus dividuntur. Quinta pro *quindennio*, quod singulis quindecim annis persolvitur pro beneficiis perpetuo unitis juxta Pauli II. constitutionem (5).

XIV. Vacationis *modus*, et *caussa* etiam exprimi debet. Quum vacatio per obitum a cessione, ac renunciatione differat, et hanc ea non complectatur ex textu Bonifacii VIII. (6): vacatio per obitum oportet ut impetranti, simul ac Papae, ejusve Datario

(1) Rebuff. *in prax. benef.* tit. *forma novae provisionis* verb. *eorumque fructuum n.* 1, *et seq.*

(2) Io. XXII. in *extravag.* 11. *de praebendis.*

(3) Odoric. Rainald. *ad an.* 1392. *n.* 5, et Platina *in vita Bonif. IX.*

(4) Fagnan. in *cap. praeterea, ne praelati vices suas, vel Eccl. sub annuo censu concedant.*

(5) Paul. II. in *const. decet Romanum.*

(6) Bonif. VIII. in *cap. susceptum* 6. *de rescriptis. in VI.*, de quo dictum est supra *cap.* 10. *num.* 26.

innotuerit verisimiliter ante impetrationem ex Cancellariae Regula XXX: quae gratiam irritat, nisi post obitum beneficiariorum, et ante datam gratiae tantum temporis effluxerit, quantum necesse est ut interim vacationis notitia verisimiliter de uno ad alterum locum pervenire naturali modo potuerit (1). Pariter in vacationibus per religiosam professionem haec debet praecedere diem supplicationis ex Regula XLVI (2). Modus in Cancellaria exprimendus nullatenus admittitur, nec suffragatur ex Regula XLV (3).

XV. Addit Regula LVIII: *si reservetur beneficium per* contractum matrimonii, *non dentur alii modi vacationum de futuro, nec censeatur beneficium reservatum specialiter, vel affectum, nisi sequatur matrimonium. Sed in beneficiis per* promotionem,*aut* ingressum religionis,*vel* assecutionem incompatibilium *vacaturis ponatur clausula, etiamsi non petatur* — cum beneficia hujusmodi praemisso, vel alio quovis modo, praeterquam per obitum obtinentis vacare contigerit —*etiamsi vacent: decernens irritum etc.* Hinc Doctores consentiunt, quoties gratia collationis pontificiae ad unum aliquem vacationis modum expositum sit *dispositive* (ut ajunt) restricta: clausulam, quae de stylo adjicitur litteris apostolicis, *sine praemisso,sive alio quovis modo*, non suffragari, nisi cum primus vacationis modus expressus, cui per clausulam eamdem alii etiam incerti cumulantur, *de facto* sit verus, vel saltem habeat famae fomentum (4). Nam impetrans beneficium aliquod, hoc, vel illo modo vacans, aut diuturna vacatione ad Sedem Apostolicam devolutum, eam vacationem *de facto* secutam debet in primis ostendere, quam exposuit, eique non proderit sola vacatio *de jure* (5).

---

(1) De qua supra dictum est *cap.* 6. *de collatoribus n.* 7.

(2) De hac superius dixi *cap* 10. *n.* 20.

(3) Hanc habes exscriptam eodem *cap.* 10. *n.* 26.

(4) Card. de Luca in *summa de benef. num.* 162, Caesar de Grassis *dec.* 124. *n.* 7, Rigant. in *Canc. Reg.* 47. *n.* 54, *et seq. et in Reg.* 58. *n.* 112.

(5) Innoc. III. in *cap. cum nostris* 6. *de concess. praeb.* suis quum litteris mandasset praeposituram Ecclesiae Lausanensis conferri thesaurario Lausanensis, qui eam ex diuturna vacatione devolutam exposuerat, eique ipsam pontificii executores adjudicas-

XVI. Eademque ratione habetur irrita impetratio beneficii, quod commendatum possideretur ab aliquo, si Pontifici exposita non fuerit commendatio (1): quamvis ob commendam non cesset prima ejusdem vacatio. Quoniam litteras de alterius licet colorata, merique facti possessione mentionem non facientes impetrandi cuique nil prodesse jam novimus (2), et antequam vacent beneficia, nemini concedenda esse constituit Concilium Lateranense III. (3), vacare autem non videtur, quod commendatarium habet possessorem.

XVII. Ordinarii vero collatores motu proprio, ut dixi, beneficia distribuentes non tenentur certum in litteris suis modum vacationis exprimere, eorumque collatio rata semper erit, quomodocumque vel de facto, vel de jure vacatio contigerit (4).

XVIII. Mensis etiam reservatus, in quo acciderit vacatio, exprimendus est in precibus ex textu Regulae IX. Simul et an in Curia intra duas diaetas, vel extra eam secuta sit.

XIX. Familiaritas exponenda insuper est in beneficiis vacantibus per cessum, vel decessum alicujus ex familiaribus Cardinalium: ne fraudetur in eisdem impetrandis consensus vel Cardinalis patroni ex Regula XXXII, vel Cardinalis Ordinarii collatoris ex Regula XXXIII. (5).

XX. Dignitas quoque impetrantis, et alterius beneficii possessio nisi exponantur, nova collatio irrita est: quum velle Pontifex jure praesumatur, ut personae pluribus redditibus abundantes per litteras apostolicas pauperes clericos super minoribus beneficiis non inquietent (6). Eoque magis non valebit col-

---

sent, ut *de jure vacantem* ob promotionem Praepositi ad Episcopatum, quamvis ab ipso Episcopo retentam communi canonicorum consensione, seu nova electione, Papa irritam fuisse litterarum suarum executionem pronunciavit: *cum praepositura illa*, ait, *non vacaret de facto, quia talis possessio plus habet facti, quam juris*.

(1) Ex supradictis *cap*. 11. *de commenda num*. 23. DD. in *cap. nemo de elect. in VI*.

(2) Ex *cit. cap. cum nostris* 6. *de concess. praeb*.

(3) Sub Alex. III. in *cap. nulla* 2. *eod. tit*.

(4) Rota coram Puteo *dec*. 33. *lib*. 2. coram Carillo *dec*. 395. *lib*. 3, et alibi apud Rigant. *in Reg*. 47. *n*. 19, *et* 20.

(5) Videsis dicta superius *cap*. 6. *num*. 9, *et* 10.

(6) Lucius III. in *cap. ad aures* 8. *de rescriptis*.

latio, si falso exposuerit impetrans, qui beneficium licet exiguum possidebat, sese beneficium ecclesiasticum non adhuc esse consecutum (1). Hinc ad evitandas fraudes de stylo in litteris pontificiis, quoties dispensationem retinendi beneficia prius obtenta non postulet impetrans, adjicitur clausula, quod orator *duo, vel tria simplicia, et personalem residentiam non requirentia beneficia non habet, quorum, insimul fructus 24. duc. auri de Camera non excedunt,* aut *quod alia beneficia non possidet.*

XXI. Impetrationem praebendae in Ecclesia numerata, si numerus Canonicorum non expressus excedatur, etiam non aucto praebendarum numero, non valere Innocentius III. rescripsit (2). Unde colligitur necessitas exprimendi numerum, et Canonicorum, et praebendarum statuto, vel consuetudine praefixum, ne obreptio fraudulenta inanem faciat impetrationem praebendae alicujus supra numerum vacantis.

XXII. Errores in ejusmodi qualitatibus vel reticitis, vel falso narratis non raro irrepentes cautim solent impetrantes novis precibus sinceris emendare. Si nemo jus aliquod super eodem beneficio interea quaesivit, reformatio re integra nullum incurrit offendiculum, quoties eam velit Datarius indulgere. Cardinalis Corradus Alexandri VII, Prodatarius die 16. Ianuarii 1662. decrevit: *si nondum fuerit registrata supplicatio, super cujus emendatione petitur secunda gratia, quia necessaria non est gratia* perinde valere, *reformatio non denegetur: nisi aliter nobis vel Datario pro tempore existenti visum fuerit. Post completam vero bullarum expeditionem, nempe illarum plumbationem, et registrationem, non concedantur reformationes, sed tantummodo* perinde valere, *aut* novae provisiones, *excepto casu alicujus materiae levis, veluti formae gratiosae, vel similis, nisi aliter nobis, vel eidem Datario pro tempore existenti visum fuerit: et tunc quoties dabuntur hujusmodi reformationes, omittatur in supplicationibus reformationum hujusmodi clausula*: dummodo, si litterae apostolicae jam expeditae fuerint, vigore praesentis gratiae non corrigantur (3).

(1) Greg. IX. in *cap. si proponente* 42. *eod. tit.*
(2) Innoc. III. in *cap. constitutus* 16. *eod. tit.*
(3) Apud Rigant. in *Reg.* 44. *Canc. num.* 25, *et* 26.

XXIII. Si quod alicui praejudicium sit emendatio illatura, tunc haerebit negotium in difficultate quum signandi novam supplicationem, tum expediendi litteras cum reformationibus sub anticipato die prioris supplicationis. Statuit enim Cancellariae Regula XLIV: *quod super quibuscumque reformationibus signatis super impetrationibus quorumcumque beneficiorum vacantium, vel certo modo vacaturorum, in quibus petitur, quod litterae super* prima data *expediri possint, si ex hujusmodi expeditione sub tali data cuiquam videatur posse fieri praejudicium, litterae hujusmodi sub ipsa* prima data *nullatenus expediantur, nisi reformationes hujusmodi. per* fiat sub prima data *signatae fuerint.* Hocce quidem rescriptum, quo praevertitur intermedia cujuspiam alterius impetratio, non facile indulgetur, illudque oportet ex gratia petere specialim nova supplicatione cum inserto prioris supplicationis tenore (1). At reformationis gratia sub eo ipso die, quo petitur, sine scrupulo datur facilius.

XXIV. Leves autem defectus in forma gratiosa saepius incidentes, quoties videantur sine circumveniendi animo incidisse, nullasque insidias menti pontificiae struxisse, mos est supplendi, et sanandi pluribus etiam, quam duabus supplicationibus, quae signantur uno eodemque die prioris datae, tamquam ab ea promanantes: ejusque tenorem non exprimunt, sed qualitates tantum, particulasque in prima omissas exponunt, addendo ad extremum clausulam *cui prius* sine necessitate petendi speciale rescriptum Regula XLIV. imperatum (2). Quandoquidem Cancellariae Regula LXXII, et Ultima *de potestate Rmi. D. Vicevancellarii, et Cancellariam Regentis* inter alia disponit: *quod Vicecancellarius, seu Datarius possit corrigere nomina, et cognomina personarum, non tamen earum, quibus gratiae, et concessiones fiunt, ac beneficiorum, dum tamen de corpore constet* (3).

---

(1) Nam Alexander III. in *cap. ceterum* 3. *de rescriptis* declaravit nullius fore momenti secundum rescriptum, quod nullam de primo faciat mentionem.

(2) Rigant. *ibidem num.* 7, *et seq.*

(3) Nam ex civili textu Marciani in *l. falsa demonstratio* 33, et Florentini in *l. nominatim* 34. *D. de condit.*, *et demonst.* falsa cujusque rei demonstratio, quoties certum aliunde sit corpus demonstratum, non nocet.

CAP. XIII.

DE CLAUSULIS (*)

(*) Ad *tit. XI. lib.* 5. Decretal. *de verb. sign.* et Cancell. Reg. LVI. *de clausulis.*

I. Sententias, et finalem, et intermedias clausula significat.
II. Consuetae clausulae multae in litteris pontificiis tacite subintelliguntur.
III. Expressae autem si a stylo discordent, vel vitiosa latinitate sint conscriptae, suspicionem ingerunt falsitatis.
IV. Earum aliae substantiales, aliae superfluae.
V. In quinque classes distribuuntur.
VI. In prima sunt, quae pertinent ad exordium litterarum, et vim caussae impellentis fere habent.
VII. In secunda spectantes ad narrationem facti, quae si errorem contineant, gratiam plerumque vitiant.
VIII. Tertiae classis ad dispositionem, quarum aliae conditionales, aliae caussales.
IX. Conditionales vim gratiae suspendunt, et subjiciunt eventui conditionis, secus caussam, vel.modum exprimentes.
X. Particulae si, dummodo, quatenus, postquam, nunc pro tunc, et ablativus absolutus conditiones fere indicant.
XI. Modalis dispositio aliquid faciendum imponit post perfectam gratiam, statuitque poenam vel rescissionis, vel censurarum.
XII. Caussa finalis, et modus unum idemque sonant saepius.
XIII. In diem concepta dispositio non conditionalis, nec modalis, sed pura est: quemadmodum et temporanea, seu ad beneplacitum concedentis.
XIV. Ordinarii collatores nec diem, nec conditionem valent adjicere, indultarii vix modum novae provisionis.
XV. Clausularum aliae conjunctivae, aliae disjunctivae.
XVI. Species vacationum aliquae disjiunctim exprimuntur, aliae generatim, vel quovis modo.
XVII. Ampliativas clausulas petentibus indulget Regula LVI.
XVIII. Plures vacationum species non complectitur generalis clausula quovis modo.
XIX. Quidam alii *ad majores non extenditur.*
XX. *Cum adnexis, et connexis quae veniant.*
XXI. Absolutio a censuris nil ultra litterarum effectum prodest, neque insordescentibus.

XXII. Quarto, clausula derogatoria generalis neque ad decreta Concilii generalis, neque ad Regulas Cancellariae, neque ad locorum statuta, privilegia, vel consuetudines extenditur.
XXIII. Executionem moderantes clausulae ad quintam classem pertinentes nil dispositioni addunt, vel detrahunt.
XXIV. Decretum irritans quandoque additur ad cautelam executionis.
XXV. Data diei extendenda sine notis numerorum litteras claudit.
XXVI. Eaeque tempus figit qualitatibus personae, et servat suam cuique praerogativam temporis.
XXVII. Et parva, et magna data usu viget.
XXVIII. Inter plures uno die, eademque data concurrentes nonnulli praeferuntur gradatim, nisi Papa gratificationem alicui speciatim indulserit.
XXIX. Annus ab Incarnatione incipit in litteris sub plumbo, a Nativitate Domini in brevibus sub annulo Piscatoris.

I. Clausula proprie dicitur, quae sententiam, orationem, carmen, litteras claudit et finit, quam vulgus conclusionem appellat (1): sed Jureconsulti eam saepius accipiunt pro quacumque parte, seu articulo cujuslibet scripturae (2). Utramque notionem vox ista heic habet. In litteris apostolicis adponit quum soleant clausulae multiformes quum de stylo communes; tum peculiares pro rerum adjunctis variae, quae varios pariunt effectus: earum vim expendere curatius debent Ordinarii locorum, et apostolici executores, ne in gratiis, mandatisque Pontificum exequendis cespitent, vel haereant, vel ab aequo, et recto declinent per imprudentiam. . .

---

(1) Cicero *ep.* 2. *Quoniam mihi*, ait, *nullum scribendi argumentum est, utar ea* clausula, *qua soleo*. Seneca *ep.* 67, *nec potest dici hoc non esse par maximis bonum, quod beatae vitae* clausulam *imposuit, cui Epicurus extrema voce gratias egit*.

(2) Ulpian. in *l. sed etsi* 23. §. 3. *D. ex quib. caus. major. Ait Praetor*, aut cum eum invitum in jus vocare non liceret, neque defenderetur. *Haec* clausula *ad eos pertinet*, Ictus inquit, *quos more majorum sine fraude in jus vocare non licet*. Idem in *l. Labeo* 25. §. 1. *D. de recept. arbitr.* explicat clausulam compromissi. Tum senatusconsulti clausulam in *l. utrum* 23, *D. de hered. petit.* Stipulationis clausulam Venulejus in *l. ex clausula* 17. *D. judicatum solvi*. Paulus clausulam testamenti in *l. sed etiam* 31. *D. de legatis* 1, ceteri.

II. In primis clausulas quidem omnes de stylo consuetas, etiamsi non exprimantur, pro appositis, et expressis habent, sensuque tacito subintelligi consentiunt doctores (1). Cujusmodi sunt, *si est ita*, *si preces veritate nitantur*, *ut asseris*, *veris existentibus narratis* (2), *si beneficium vacat*, vel *quatenus vacat*, *dummodo non sit alteri jus quaesitum*, vel *sine juris alieni praejudicio* (3), vel *quantum de jure poteritis* in caussae cognitione, ac decisione quibuslibet mandata (4).

III. Verum si eae ipsae, dum exprimuntur, a stylo, et more Curiae difformes appareant, et insolitis verbis conceptae, gravem suspicionem falsitatis ingerunt (5). Nam Innocentius III. falsas ex eo pronunciavit quasdam litteras in speciem papales, quod contra morem Sedis Apostolicae in eis Episcopo datus esset *dilecti filii* titulus, et sermo pluralis ad unam personam directus (6). Vitiosa itidem latinitas eas eodem falsitatis vitio laborare sat indicat: quum Lucius III. rescripserit nullam esse fidem adhibendam pontificiis litteris, quae continerent errorem in latinitatis constructione manifestum (7).

IV. Clausularum aliae *substantiales* et *momentosae* adeo gratiam signatam, litterasque Sedis Apostolicae afficiunt, ut iis non adimpletis, vel non comprobatis, collatio pontificia corruat et irrita fiat: aliae *non*, sed tamquam leves, aut inanes, et supervacaneae dispositionem numquam vitiant, neque vim gratiae enervant, quamvis earum implementum defecerit. Quaenam ad hoc, illudve genus pertinent, nostra magis interest nunc inquirere.

V. Quinque partes litterarum apostolicarum, *proemium*,

---

(1) Kokier *ad Reg. de non toll. jus quaesit. num.* 15.

(2) Hanc inesse tacitam litteris suis rescripsit Alex. III. in *cap. ex parte* 2. *de rescriptis*.

(3) Hanc aliam Bonif. in *cap. quamvis* 8. *de rescriptis in VI.* Nam Imp. Theod, et Valentin. in *l. rescripta* 7. *C. de precib. Imp. offerend. rescripta contra jus elicita ab omnibus judicibus refutari* praecipiunt: *nisi forte sit aliquid, quad non laedat alium, et prosit petenti.*

(4) Emm. Gonzalez in *cap. ex parte* 2. *de resciptis n.* 6.

(5) Innoc. III. in *cap caussam* 18. *de rescriptis.*

(6) Innoc. III. in *cap. quam gravi* 6. *de crimine falsi.*

(7) Lucius III. in *cap. ad audientiam* 10 *de rescriptis.*

narratio precum, *dispositio* gratiae, *derogatio* contrariis, et *executio*, quinquiplicant classes clausularum: quum suas unaquaeque pars clausulas peculiares habeat.

VI. Haec in exordiis bullarum *in forma gratiosa* exprimi solent: *Vitae, et morum honestas, aliaque laudabilia probitatis, et virtutum merita* uniuscujusque impetrantis, quae dicuntur Papam inducere ad gratiam liberalem, vel *litterarum scientia, vitae, morumque honestas*, cetera pro doctoribus: vel *Religionis zelus, et vitae merita* pro regularibus. In forma dignum haec alia: *Dignum arbitramur, et congruum, ut illis se reddat Sedes Apostolica gratiosam, quibus ad id propria virtutum merita laudabiliter suffragantur . . . volentes dilectum filium N. apud nos de vitae, ac morum honestate, aliisque probitatis ac virtutum meritis multipliciter commendatum horum intuitu favore prosequi gratioso.* Hujusmodi praemissa merita nemo unus impetrantium cogitur executoribus ostendere: quia ad caussam non finalem, sed impellentem pertinent (1). Regula vero juris ex probatissima, quamlibet concessionem ex falsa caussa impellente non vitiari, nec irritam fieri (2). Cum Gregorius X. in Concilio Lugdunensi statuerit *evidentem* solummodo scientiae, vel alium personae *defectum*, id si electis promovendis ad dignitates obji-

---

(1) Id scite monet Rebuffus in *cit. prax.* tit. *forma, et declaratio novae provisionis n.* 15.

(2) Pomponius in *l. damus* 52. *D. de condit. indebiti* ait: *damus aut ob* caussam, *aut ob* rem. *Ob* caussam praeteritam: *veluti cum ideo do, quod aliquid a te consecutus sum, vel quia aliquid a te factum est: ut etiamsi* falsa caussa *sit, repetitio ejus pecuniae non sit. Ob* rem *vero datur, ut aliquid* sequatur: *quo* non sequente, *repetitio competit.*Similiter Paulus in *l. in summa* 65. § 2. *D. eodem*, respondit, *id quoque, quod ob* caussam *datur, puta quod negotia mea adjuta ab eo portavi, licet non sit factum: quia donari volui, quamvis* falso *mihi persuaserim, repeti non posse.*Certam notam discriminis inter caussam *impellentem*, et *finalem* Pomponius, et Paulus palam heic designant: dum *caussam praeteritam* esse definiunt, quam *impellentem* nos dicimus, *sequentem* vero, seu rem futuram, quam nos *finalem*. Quandoquidem philosophi consentiunt, *finem* actionum humanarum esse *primum in intentione*, *ultimum in executione*.

ciatur, examinandum initio fore (1), ea hinc jure dignus quisque praesumitur, qui evidenter indignus non appareat. Ad primam hanc classem pertinent clausulae *motu proprio*, *ex certa scientia*, id genus aliae, quae nullam postulant probationem extrinsecus. Si quae vero in exordio exprimantur, quae in aliis litterarum partibus repetuntur (2), aliam vim habent mox explicandam.

VII. Omnia, quae narrantur in precibus, quum in facto consistent: eatenus probanda sunt, ut manifesta pateat veritas precum nullo subreptionis vitio corrupta. *Ad omnia* quidem *superius narrata referri* conditionalem clausulam *si est ita*, seu expressam, seu tacitam, rescripsit Innocentius III. (3). Qua nimirum fit, ut gratiam nolit penitus Papa concedere, si narrata res ita non sit. Ad hanc ipsam gratiae conditionem firmandam alludunt iteratae in litteris clausulae, *sicut accepimus*, *oblata petitio continebat*, *ut asseritur*, *ut praetenditur*, *ut praemittitur*, *ut supra*. Praeterquam quod Cancellariae Regula LXI. cautum est: *quod in litteris super beneficiis per constitutionem* execrabilis *vacantibus ponatur clausula*, si est ita: *similiter de quibuscumque narratis informationem facti requirentibus*. Singula vero facta, quae narrantur vel ultro, vel necessitate juris, non unius, ejusdemque momenti esse, erroresque in eis narrandis incidentes, alios tolerari, alios emendari, alios nullam admittere curationem, dixi jam superius (4).

(1) Greg X. in *cap. si forte II. de electione in VI.* Huc spectat ea item exordii forma, quam supra retulimus *cap.* 5. *n.* 11. *lit.* b: *ad hoc nostrum nos compellit officium, ut Christi pauperibus, prout quemque* dignum *noverimus, praebeamus adjumentum.* Et alia similis S. Greg. M. relata superius eodem *cap.* 5. *n.* 7. *lit.* f: *imbellicitati ejus, atque necessitatibus consulentes intuitu pietatis.* Consimilis ea est, quam nunc etiam usurpari in litteris commendarum, *ut commodius onera sustentare valeas*, de *alicujus subventionis auxilio providere cupientes*, jam praemonui superius *cap.* 11. *n.* 24.

(2) Paulus in *l. Titia* 134. §. 1. *D. de verb. oblig.* respondit: *plerumque ea, quae* praefationibus *convenisse concipiuntur, etiam in* stipulationibus repetita *credantur: sic tamen, ut non ex ea repetitione inutilis efficiatur stipulatio.*

(3) Innoc. III. in *cap. olim* 25. *de rescriptis.*

(4) *Cap.* 12. *de precum veritate etc.*

VIII. Tertia classis clausulae, quas dispositio complectitur, negotium plus facessunt quum numero, tum veritate, ac sensu plerumque ambiguo. Quandoquidem dictiones *prout*, *sicut*, *secundum*, *quemadmodum*, et similes clausulis istis adjectae modo conditionem, modo caussam denotant. *Haec determinatio* — secundum praeteriti temporis morem — *et caussalis*, *et conditionalis potest intelligi*, (docet Innocentius III.), *et tam ad personale, quam impersonale verbum referri. Ubi enim impersonale verbum determinat*, conditionalis *intelligitur*, *et est sensus*: concedimus subrogationem Abbatis S. Silvani apud Altiacense monasterium in vestra semper dispositione consistere *secundum* praeteriti temporis *morem*, idest *si mos* praeteriti temporis talis fuerit. *Si vero verbum determinet personale*, caussaliter *debet intelligi,ut sit sensus:* concedimus *secundum* praeteriti temporis *morem*, idest *quia mos* praeteriti temporis sic obtinuit subrogationem. *Hic autem sensus rectior esse videtur*: hactenus Pontifex (1). Hanc ipsam regulam adhibuit Rota in clausula: *prout hactenus consuetum extitit* (2).

IX. Maximum vero discrimen inter duo haec genera clausularum quum Innocentii textus reliceat, operae pretium est heic statuere apertius. *Conditionalis* clausula plane vim habet suspendendi gratiam provisionis usque ad eventum conditionis: adeo ut quoties defecerit conditio, fiat caduca, et irrita dispositio (3).

(1) Innoc. III. in *cap. Abbate S. Siluani* 25. *de verb. sign.* Quam hoc in textu exponit clausulam Innocentius III. fert Emm. Gonzalez in notis ad hocce *cap.* ex Gallia Christiana *to.* 4, et Auberto Miraeo *de coenobiis Belgicis cap.* 40., adjectam eam fuisse privilegio, quod Paschalis Papa, et Callistus II. monasterio S. Bertini fundatori, et reformatori Alticensis monasterii S. Siluani ord. S. Benedicti in Germania in dioecesi olim Morinensi, nunc Audomarensi concesserant, ut ex ipsius S. Bertini collegio Altiacensis Abbas eligeretur *secundum praeteriti temporis morem*. Sed Monachi Altiacenses de suo ipsorum gremio eligere Abbatem contendentes negabant in facto consuetudinem, eamque *conditionaliter* positam in apostolicis privilegii litteris fuisse asseverabant, ut vim omnem privilegio conditionali adimerent.

(2) Rota coram Coccino *dec.* 448.

(3) Conditio in praeteritum, non tantum in praesens tempus relata statim aut perimit obligationem, aut omnino non differt, *ait Modestinus in* l. conditio 100. D. de verb. oblig.

Quoad vero pendeat incertus ejusdem eventus, sola stat spes exequendae dispositionis post impletam conditionem, instar creditoris conditionalis (1): quum interea nec cedat, nec veniat dies executionis pendente adhuc conditione (2). *Caussalis* autem, quae scilicet caussam praeteritam, seu impellentem spectat, quamvis ea falsa fuerit, dispositionem jure, nec destruit (3): quemadmodum nec falsa demonstratio nocet (4). Nam *demonstratio plerumque vice nominis fungitur, nec interest falsa, an vera sit, si certum sit, quem testator demonstraverit*, Florentinus ait (5). Hoc autem inter demonstrationem, et conditionem interest ex ejusdem Jureconsulti sententia, quod *demonstratio plerumque factam rem ostendit, conditio futuram.* Insuper oportet *modales* clausulas a conditionalibus distinguere. *Nec enim parem dicemus* cum Scevola *eum, cui ita datum sit*, si *monumentum faciat, et eum, cui datum est, ut monumentum faciat* (6). Nam prior particula *si* conditionem, posterior *ut* modum designat. Quoties modus non impleatur, dispositio modalis non irrita erit ipso jure: sed locus datur ad eam, quae ab initio valuit, rescindendam, et abrogandam (7). Eamque distinctionem adhibuit Ulpianus defi-

---

(1) *Ulp. in* l. conditionales 54. De verb. sign. conditionales creditores dicuntur, *ait*, et hi, quibus nondum competit actio, est autem competitura: vel qui spem habent, ut competat.

(2) *Ulp. in* l. cedere diem 213. D. de verb sign. *Idemque in* l. legata 41. D. de condit. *sub conditione* relicta, *inquit*, non statim, sed cum conditio extiterit, deberi incipiunt.

(3) Ex supradictis *cap.* 12. *n.* 43.

(4) Marcianus in *l falsa demontratio* 33. *D. de condit, et demonstrat., et caussis, et modis.*

(5) Florentin, in *l. nominatim* 34. *D. eod.*

(6) Scaevola in *l. eas caussas* 80. *D. eod.* Consonat rubrica *C. de donat. quae sub modo, vel condit, vel cert. temp. confic.*

(7) *In legatis enim, et fideicommissis etiam* modus *adscriptus pro* conditione *observatur*, ex Antonini rescripto in *l.* 1. *C. de his, quae sub modo legata, vel fideicommissa relinquuntur.* Propterea modus nonnumquam a jureconsultis conditio dicitur. Scaevola in *l. libertis* 107. *D. de condit.* quum exponeret legatum domus ita conceptum sub modo: *ut in ea habitent liberti, ne de nomine exeat*, quaesivit, *an conditio adposita* (ne de nomine exiret) an respuens quoque legatum pertineret.

niens quaestionem *de addictione in diem pura* sub modo, aut *conditionali* (1).

X. Conditionem fere indicant particulae *si*, *dummodo*, *quatenus*, *et postquam*. Igitur *conditionales* clausulae sunt, *si idoneum repereris*, *si est ita*, *si ad te spectaverit* (2), *si et postquam vacationi locus factus fuerit*: in impetrationibus ob crimen, *si neutri*, vel *si nulli* sit jus quaesitum (3), *si aliquid canonicum non obest impedimentum*. Vel *dummodo tempore datae praesentium non sit alteri jus quaesitum*, *dummodo intrusus non sit*, *dummodo patronorum accedat adsensus*, *dummodo a medietate saltem patronorum sit praesentatus*, *dummodo nulla intercesserit simoniae labes*, *nec alia illicita pactio*, *dummodo remaneant centum pro rectore*. Vel *quatenus non sit contraria statutis*, *quatenus sit in usu*, *quatenus idoneus reperiatur*, *quatenus vacet*, *quatenus opus sit* (4), vel *postquam* clericatum, aut habitum regularem susceperit (5), ceterae id genus. Per ablativum quoque absolutum saepe concipiuntur ejusmodi conditionales clausulae (6): ex.

---

(1) Ulp. in *l. quoties* 2. *D. de in diem addictione*, quaerens utrum pura, et modalis, an condionalis esset emptio fundi in diem addicti, hoc videlicet pacto, *nisi quis intra Kalendas Januarias proximas meliorem conditionem fecerit*, respondit ita distinguens: *si quidem hoc actum est*, ut meliore allata conditione discedatur, *erit pura emptio*, *quae sub conditione resolvitur*: *sin autem hoc actum est*, *ut perficiatur emptio*, *nisi melior conditio* afferatur *erit emptio conditionalis*.

(2) Hanc exponit Bonif. VIII. in *cap. cum aliquibus* 4. *de rescript. in* VI.

(3) De his supra dictum est *cap.* 10. *n.* 17.

(4) Rota coram Io. B. Coccino *dec.* 35. *n.* 1.

(5) Ex Rota *dec.* 6. *n.* 2. *par.* 2. *rec.* et *dec.* 323. *n.* 17. *par.* 5. *rec.* Iavolenus Ictus. in *l. inter illas* 21. 7. *D. verb sign.* docet: cum *fari potuerit*, *et* postquam *fari potuerit*, *multum interest*: *nam posteriorem scripturam uberiorem esse constat*. Scilicet vox *postquam* vim conditionis habet uberiorem voce *cum*; quae tempus, seu diem dispositioni adjectum indicat.

(6) Scaevola in *l. a testatore* 109. *D. de condit. et demonstr.* hanc explicat conditionalem dispositionem testatoris, *ut acceptis centum nummis* restitueret Titia haereditatem coheredi suae.

gr. *veris expositis*, vel *rebus sic stantibus. constito tibi legitime de narratis*, *verificato prius jurepatronatus* quod asseritur, *accedente consensu patronorum* etc. Quoties ergo aliqua istarum conditionum litteris pontificiae collationis adjecta non impleatur: gratia collationis eo ipso perimitur, et corruit, et perinde habetur, ac si nulla ab initio fuerit. Quandoque conditionalis gratiae formam apertius indicat ea alia clausula *ex nunc pro tunc*, quoties jam expositis conditionalibus clausulis superadditur (1). Si electus ultra mensem praestare consensum electioni suae distulerit, omni jure *ex tunc* se noverit eo ipso privatum, similiter dixit Innocentius IV. (2). Particula vero *ex tunc*, sicut et *tum* extremum tempus condictum significat (3).

XI. *Modales* clausulae faciendum aliquid plerumque jubent post gratiam perfectam, et executioni demandatam (4). Quales sunt ex. gr. *quod animarum cura*, *si quae immineat*, *nullatenus negligatur*, *verum tenearis gradum Doctoris*, vel *sacros ordines intra annum suscipere*, vel *professionem fidei emittere* in manibus Episcopi, aut Vicarii generalis, aut coram Capitulo *intra duos menses* a die captae possessionis, vel *pensionem annuam scutorum tot clerico N. persolvere*, id genus aliae. Quae in transgressores statuunt, vel poenam vacationis *ipso facto*, vel privationem sententia judicis rite infligendam, vel censuras ecclesiasticas, e. gr. *alias lapsis diebus ad* solvendum provisionem designatis *ingressus* Ecclesiae Episcopo pensionario *interdictus existat*, vel sententiam *ex-*

---

(1) Cassador. *de praebend. dec.* 3. *n.* 15.

(2) Innoc. IV. in Conc. Lugd. *cap. quum sit* 6. *de elec. in VI.*

(3) Pompon. in *l. si his* 4. *D. de condit*, *et demonstr. si ita scriptum sit*, Ictus ait, *si in quinquennio proximo filius Titio natus non erit*, tum *extremum quinquennio tempus significat.*

(4) Cajus in *l. demonstratio* 17. §. *ult. D. de condit. si cui in hoc legatum sit*, ait, *ut ex eo aliquid faceret*, *veluti monumentum testatori*, *vel opus*, *aut epulum municipibus faceret*, *vel ex eo*, *ut partem alii restitueret: sub* modo *legatum videtur*. Clausula *facere oportere* ad modum refertur a Paulo in *l. facere* 189. *D. de verb. sign. Hanc enim*, ait, *significationem habet*, *ut abstineat quis ab eo facto*, *quod contra conventionem fieret*, *et curaret*, *ne fiat.*

communicationis incurrat clericus, vel *perpetuo suspensus existat eo ipso* ordinatus in sacris.

XII. Finem plerumque, seu *caussam finalem* clausula *sub modo* concepta exprimit, quum modus, et finis promiscuam saepe obtineant notionem. Quia quodlibet beneficium datur propter officium, et ministerium ecclesiasticum (1): patet clausulas eas, quae residentiam, curamque spiritualem, aut S. Scripturae lectionem, aliudve munus beneficio adnexum imperant, ad caussam finalem collationis pertinere (2). Qualis ea est, quae in provisionibus commorantium in Vrbe adjicitur, *ut a Curia intra duos menses recedere, atque adire ad suam residentiam debeant*. Hinc est, cur desertores residentiae, officiique sui, vel status clericalis ob cessantem caussam finalem amittant vel ipso facto, vel per sententiam privationis beneficia sua (3). Itidem clausulae in commendis novis monasteriorum imponentes commendatariis onus recuperandi bona, et aedificia restaurandi, *alias* monasterium eo modo commendatum *vacet eo ipso* (4), vim caussae finalis habent.

XIII. Gratia pura *in diem* collata rarior est, quae scilicet non conditionalis, nec modalis effectum protrahit suum, quoadusque dies adscriptus advenerit, vel certus, vel incertus (5). Po-

---

(1) Ex supradictis *cap.* 2. *n.* 2.

(2) Ex summario supplicationis caussam, seu rationem dignosci, ob quam Pontifex confert, Rigantius monet *tom.* 1. *in Reg.* 2. *Canc.* §. 3. *n.* 298.

(3) Singulas privationis caussas dicam inferius *cap.* 22, *et ult.*

(4) Id quod explicui superius *cap.* 11. *n.* 25.

(5) Ex *cit. l. cedere diem* 213. *D. de verb. sign. stipulatio ita concepta:* cum morieris, dari? *nonnisi moriente eo committitur*, Papinianus ait in *l. ex ea parte* 121. §. 2. *D. de verb. oblig.* Ejusmodi designatio temporis nonnumquam conditio a Ictis dicta est, praesertim ab Ulpiano in *l. haec conditio:* filiae meae cum nupserit 10. *de condit., et demonstr.* Ex Papiniani sententia, *dies incertus conditionem in testamento facit, l. dies* 75. *D. eod.* Et *pactum, quod in* tempus certum *collatum est, non magis inducit* conditionem, *quam si ex* die *debitor solvit, l. sufficit* 56. *D. de condict. indebiti.* Ulpianus docet *inter incertum, certumque diem discrimen esse ex eo, quod* certa die *promissum, vel statim dari potest: totum enim* medium tempus ad solvendum liberum pro-

stulatis Principum, vel illustris patroni vix aliquando indulgens Apostolica Sedes ecclesiasticam dignitatem cum adnexa jurisdictione, vel animarum cura concedit impuberi hoc pacto, ut *postquam* ad aetatem legitimam is pervenerit, accessum, vel ingressum ad eam dignitatem vacantem statim habeat auctoritate propria, ejusque administrationem, curam, onera sustineat interim idoneus presbyter. Quandoque ad tempus limitatum commendas arbitrio Papae concedi jam diximus. Dispensationem praeterea retinendi beneficia ante promotionem obtenta consueverunt promoti ad Cathedrales, aliasque Ecclesias incompatibiles obtinere olim *usque ad beneplacitum* vel Papae promoventis, quod per obitum ipsius eo ipso expirat, vel *usque ad Apostolicae Sedis beneplacitum* perpetuo duraturum, donec fuerit e successore revocatum, *quia Sedes ipsa non moritur*, ait Bonifacius VIII. (1).

XIV. Communi jure quum civili, tum canonico quoniam *actus legitimi conditionem non recipiunt, nec diem* (2): Ordinarii locorum idcirco suis beneficiorum collationibus nullam possunt conditionem, vel diem adjicere (3). Qui tamen ex indulto beneficia reservata, vel affecta conferunt, ii debent suis collationum litteris modum adjicere, seu onus petendi novam provisionem apostolicam intra quatuor menses plus minus, *alias* beneficia ab ipso vacare censeantur (4).

XV. Rursus clausularum aliae conjunctionem inter se habent indicatam particulis, *et, simul, praeterea*, aliae alternationem, seu disjunctionem ex interjecta particula *vel, aut, seu* (5). *Disjunctivo modo conditionibus adscriptis alteram*

---

missori relinquitur. *At qui promisit* incerta die ex. gr. si aliquid factum sit, *vel* cum aliquid factum sit: *nisi cum id factum fuerit, dederit, non videtur fecisse quod promisit, l. stipulatio* 38. §. *inter* 16. *D. de verbor. oblig.* Eamdem differentiam probat Pomponius in *l. legatis* 1. *D. de condit.*, et dem.

(1) Bonif VIII. in *cap. si gratiose* 5. *de rescriptis in VI.*

(2) Papin. in *l. actus legitimi* 77. *D. de reg. jur* Bonif. VIII. in *cap. actus* 50. *eod tit. in. VI.*

(3) Gl. in *cap. si gratiose de rescriptis in VI.*

(4) Ex antedictis *cap.* 5. *n.* 43. *lit.* d. *pag.* 126, *et reg. et cap.* 7. *n.* 17.

(5) *Haec verba* ille, aut ille, *disjunctivae orationis sunt: dis-*

defecisse non oberit, altera, vel postea impleta, Papinianus respondit (1). Nam *ubi verba conjuncta non sunt, sufficit alterutrum esse factum*, ex Pauli sententia (2). Seu ut Bonifacius VIII. loquitur, *in alternativis sufficit alterum adimpleri* (3). Hinc Alexander III. rescripsit, *cum aliqua sub* disjunctione *mandantur, quorum unum verum est, alterum falsum*, sufficere, quod alterutrum constiterit esse verum (4). E contrario conditiones conjunctivas oportet omnes adimpleri (5). Verum conjuncta nonnumquam pro disjunctis accipi, et disjuncta pro conjunctis, et soluta pro separatis, monet Paulus Ictus (6).

XVI. Ut falsus, vel erroneus vacationis modus ne obesset apostolicis collationibus, de quo dixi jam superius (7): invaluit mos addendi quum precibus impetrantium, tum litteris pontificiis has alternativas clausulas, *per obitum N.*, vel *alicujus cujuscumque personae*, sue *praemisso*, sive *alio quovis modo*. His porro clausulis fit, ut mens Pontificis non unum dumtaxat vacationis modum expressum respiciat, sed sese ad alium quemlibet non expressum extendat (8). Hinc Rota saepe censuit

---

junctivum est, veluti cum dicimus aut *dies*, aut *nox* est, Proculus ait in *l. haec verba* 124. *D. de verb. sign.*

(1) Papin. in *l. cum pupillus* 78. §. *un. D. de condit., et demonstr.*

(2) Paul. in *l. in eo* 110. §. 3. *D. de reg. jur.*

(3) Bonif. III. in *cap. in alternativis* 70. *eod. tit. in VI.*

(4) Alex. III. in *cap. inter ceteras* 4. *de rescriptis.*

(5) *Si quis ita stipulatus fuerit*, decem aureos das, si navis venit, *et* Titius consul factus est? *non alias dabitur, quam si utrumque factum sit. Idem in contrarium*, dare spondes, si *nec* navis venit, *nec* Titius consul factus sit? *exigendum erit, ut neutrum factum sit*, ait Scaevola in *l. si quis ita* 129. *D. de verb. obligat.* Pariter Paulus in *l. si heredi* 5. *D. de condit. instit.* inquit: *si heredi plures conditiones conjunctim datae sint, omnibus parendum est, quia unius loco habentur: si disjunctim sint, cuilibet.* Consonat Iulianus in *l. si is, qui* 13. §. 2. *D. de rebus dubiis.*

(6) Ex Labeonis sententia, quam tenet Paulus in *l. conjunctionem* 29. *D. de verb. signif.*, et *l. saepe ita* 53. *D. eodem.*

(7) *Cap.* 12. *n.* 15.

(8) Passerin. in *cap. susceptum de rescript. in VI. n.* 41, aliique DD. passim. Generalis ejusmodi clausula nullam exceptam re-

*

ei qui beneficium, ut vacans per resignationem obtinuerat cum dicta clausula *sive praemisso*, *sive alio quovis modo*, sufficere quod vacasset ob promotionem: et impetranti ob dimissionem habitus clericalis suffragari vacationem ob matrimonium (1). Aliae vero clausulae, seu *per obitum cujuscumque personae*, seu *per liberam resignationem*, ideo superadduntur, quia ex. gr. specialim petita *per obitum* alicujus provisio videtur adeo *dispositive*, ut ajunt, ad modum in precibus expressum neminemque inibi nominatum restringi, ut ad alterum non expressum nequeat vigore clausulae generalis extendi (2). Ceterum *quovis modo* quodvis tempus non contineri, palam est. Quod igitur petitum beneficium sit, ut vacans in mense reservato, nulliter impetratur, illud si vacaverit in mense ordinario, et versa vice (3).

XVII. Alias insuper clausulas hac ipsa in re ampliores (*ampliativas* vulgo appellant) petentibus indulget Cancellariae Regula LVI. *de clausulis*. Ea enim cautum est, *quod quando Papa providet, seu mandat provideri alicui de beneficio ecclesiastico vacante*, *tunc dari poterunt clausulae*, *si petantur* etiamsi *illud quovis modo* etc., *seu* per constitutionem *execrabilis* vacat, et *specialiter reservatum* inter aliquos *litigiosum* sit, et ejus collatio *devoluta* fuerit: *et pro colligitante*, *vel subrogationem petente*. . . . *clausula ponatur*, etiamsi *dictum beneficium ex eo*, *quod talis collector*, *vel unicus subcollector*, *abbreviator*, *vel familiaris* (4), *notarius*, *aut dictae Sedis officialis fuit*, *dispositioni apostolicae* generaliter reservatum *existat*, *dummodo non sit in eo alicui spe-*

---

linquere vacationem videtur. Nam M. Tullius orat. *de lege agraria* ait: *adscripsit* aliudve quid: *qua brevitate rem nullam esse exceptam videtis*. Tum ex Caii sententia, *semper specialia generalibus insunt*, *l. semper* 147. *D. de reg jur.*

(1) Apud Rigant. in *Reg.* 47. *Canc. n.* 33. *et seqq. tom.* 3.

(2) Ex supradictis *cit. cap.* 12. *n.* 13.

(3) Rigant. in *Reg.* 47. *n.* 55.

(4) Si scriptum vel ita sit: *clericorum tuorum* cedentium, vel decedentium beneficia: *ii veniunt, qui per te non quaesiti propterea, vel recepti sine fraude* sunt familiares *tui domestici commensales*, ait Bonif. VIII. *in cap. sicut* 5. *de verb. sign. in VI.*

cialiter jus quaesitum. In reliquis vero nulla clausula detur, unde reservatio generalis elici possit, nisi desuper signaturae per duplex fiat *signata sit, aut reservatio, vel alias specialiter habeatur.*

XVIII. Ex hujus Regulae textu conficitur, clausulas ejusmodi si libello supplicationis petantur, non concedi, neque in litteris exprimi: si vero ultra petita concedantur, ad expressum modum vacationis, qui caussam dispositioni dedit, eas quandoque restringi jam observavimus. 2: quod vacationes ex retentione incompatibilium vigore extravag. *execrabilis*, vel reservati litigiosi, vel devoluti, vel per cessum, aut decessum Papae familiarium, et officialium S. Sedis, exprimendae singulatim sunt clausulis specialibus: quum generalis clausula, *vel quovis modo* eas fere non compelcatur, sicuti nec etiam vacationes beneficiorum cuivis generali reservationi subjectorum in Curia, seu apud Sedem contingentes. Propterea in precibus, et rescripto signaturae, et litteris Datariae saepius ita scribitur: *etiamsi tanto tempore vacaverit, quod ejus collatio ad Sedem Apostolicam legitime devoluta sit*, vel *cujus collatio, ut asseritur ad Sedem Apostolicam legitime devoluta est* (1): *etiamsi generalis reservatio, et in corpore juris clausula resultet, seu etiamsi apud Sedem, et in Curia vacaverit* (2).

XIX. Clausula *quidam alii*, vel *quaedam aliae* ad amplificandum adjectae pares, vel minores complectitur, non majores, seu digniores quum personas, tum res (3): neque ad successores re integra protenditur (4).

XX. *Cum omnibus adnexis*, seu *cum omnibus juribus, et pertinentiis suis* conferri beneficium quoque dicitur, ut quae ei semel unita membra, et quaesita bona sint, quum corporalia, tum incorporalia, nullatenus ab eo separantur (5). Et quo-

---

(1) De hac dictum superius *cap.* 8. *num* 15.

(2) Rigant. in *cit. Reg.* 47. *n.* 42.

(3) Innoc. III. in *cap. Sedes Apostolica* 15. *de rescriptis*, et Inn. IV. in *cap. cum in multis* 2. *eod. tit. in VI.*

(4) Gregor. III. in *cap. significavit* 36. *de rescriptis.*

(5) S. Greg. M. in *cap. quia monasterium* 2. *de relig. domib.* monasterium in fundo Marciano situm *cum omnibus rebus suis*, vel *quae ei competunt actionibus* univit monasterio Surrentino Agapiti abbatis.

ties Principes possessionem, sive domum cum *integro statu* donaverit: huic verbo eamdem vim esse, quae his aliis *cum adjacentibus, et mancipiis, et pecoribus, et fructibus, et omni jure suo*, rescripsit Constantinus Imp. (1).

XXI. Ad majorem impetrantis cautelam cuivis rescripto, gratiaeque pontificiae semper adjicitur clausula *absolutionis a censuris ad effectum* ipsius gratiae, de qua agitur, *dumtaxat consequendum* (2). Nam Innocentius III. rescripsit *clericis* excommunicationis vinculo innodatis *ecclesiastica beneficia conferri non posse*, nec ab illis ea licite retineri: *nisi forsitan cum eis fuerit misericorditer dispensatum* (3). Et Gregorius IX. declaravit *ipso jure rescriptum non valere, si ab excommunicato super alio, quam excommunicationis vel appellationis articulo fuerit impetratum* (4). Verum Cancellariae Regula LXVI. *de insordescentibus, ne personis, pro quibus litterae Suae Sanctitatis emanabunt, ob generalem absolutionem a censuris ecclesiasticis, quibus ligati forent, ad earum effectum indifferenter concedi, et in litteris apostolicis apponi solita, praestetur occasio censuras ipsas vilipendendi, et insordescendi in illis: statuit, et ordinavit hujusmodi absolutionem, et clausulam in litteris, quas in futurum cum illa concedi continget, non suffragari* 1: *non parentibus rei indicatae*, 2: *incendiariis*, 3: *violatoribus Ecclesiarum*, 4: *falsificatoribus, et falsificari procurantibus litteras, et supplicationes apostolicas, et illis utentibus*, 5: *receptatoribus et fautoribus eorum, ac res vetitas ad infideles deferentibus*, 6: *violatoribus ecclesiasticae libertatis*, 7: *via facti ausu temerario apostolicis mandatis non obtemperantibus*, 8: *et nuncios, vel exequutores Apostolicae Sedis, et ejus officialium ejus commissa exequentis impedientibus*,

---

(1) Constantin. in *l. si quando* 2. *C. de bonis vacant.*

(2) *Hisce verbis concepta legitur absolutio:* » Te a quibusvis » excommunicationis, suspensionis, et interdicti, aliisque ecclesia» sticis sententiis, censuris, et poenis a jure, vel ab homine latis, » si quibus quomodolibet innodatus existis, harum serie absolven» tes, et absolutum fore censentes ad effectum praesentium tantum consequendum »

(3) Innoc. III. in *cap. postulastis* 7. *de cleric. excom. etc.*

(4) Greg. IX. in *cap. ipso jure* 1. *de rescript. in VI.*

qui propter praemissa, vel aliquod eorum excommunicati a jure, vel ab homine per quatuor menses *scienter excommunicationis sententiam hujusmodi sustinuerint. Et generaliter quibuscumque aliis, qui censuris aliquibus etiam alias, quam ut praefertur quomodolibet ligati in illis* per annum *continuum insorduerint.* Itaque absolutio ista non alium producit effectum, nisi ut valeat provisio beneficii, quod Apostolica Sedes contulerit excommunicato, vel suspenso, vel interdicto cuilibet, qui excommunicationis in primis octo casibus per quatuor menses, aliumve censuram per annum contumaciter non sustinuerit. Nam taxativa particula *dumtaxat* ad hunc effectum omnes alios excludit effectus (1).

XXII. Succedunt quarto loco clausulae derogatoriae quum speciales, tum generales contrariis constitutionibus, quae pontificiae gratiae aliter obstarent, illiusque executionem impedirent (2). Generalis derogatio ita scribitur: *non obstantibus constitutionibus, et ordinationibus apostolicis quibuscumque in contrarium facientibus.* Verum ad Conciliorum generalium decreta non extenditur ista generalis clausula, quae specialem postulant derogationem (3). Neque ad Regulas Cancellariae, quarum aliqua si obstiterit, eam necesse est initio litterarum

(1) Pariter Ulpianus in *l.* 1. §. 1. *D. si mensor falsum modum dixerit*, docens quod *haec actio dolum malum* dumtaxat *exigit*, et culpam, et casum fortuitum excludit. Itidem Paulus in *l. naturalis* 5. §. 1. *in sin. D. de praesciptis verbis, tu* dumtaxat *culpam praestare debes*, ait, eadem particula innuens exclusisse casus omnes fortuitos. Hinc Rebuffus *in prax. benef.* tit. *de forma novae provis. num.* 15., probe monet, eum, qui absolvitur ad solum effectum adipiscendi beneficium, non posse divinis se ingerere, nec sacrum celebrare, nec sacros ordines exercere, ipsumque alias incurrere poenam irregularitatis, nec alia beneficia ab ordinariis collatoribus obtinere.

(2) Iulianus in *l.* 2. *D. de inspiciendo ventre* monet edictum de custodiendo partu *derogatorium* esse Carboniani decreti.

(3) Honorius III. in *cap. ex parte tua* 3. *de capell. monach.* rescripsit litteras Apostolicae Sedis aliquid indulgentes contrarium Lateranensi Concilio III., de quo nulla in eisdem litteris mentio erat, nullius fore momenti, velut spurias, et apocryphas. Rota coram Coccino *dec.* 269. *num* 6. idipsum censuit.

distincte enarrare, ut speciali postea derogatione decernantur ipsam illis litteris non obstare: quum ea etiam generalis clausula, *non obstantibus Regulis Cancellariae, quarum tenores habeantur pro expressis*, hodie non sufficiat (1). Nam Regula LXXI. seu penultima ipsius Cancellariae declarat, *quod praemissis, et quibusvis aliis Regulis Cancellariae numquam censeatur derogatum in quibuscumque constitutionibus, litteris, brevibus, indultis, et aliis ordinationibus apostolicis, etiam* motu proprio, *et ex certa scientia emanatis, per* quaecumque *verba, et decreta* derogatoria, *irritantia, universalia, et* amplissima, *et clausulas quantumvis efficacissimas, etiam derogatorias, atque specialis, et individuae expressionis vim habentes, nisi facta fuerit de illis* expressa mentio, *et non aliter, nec alio modo.* Derogationem quoque *statutis, consuetudinibus, et privilegiis* Ecclesiarum jam dicta generalis clausula non complectitur (2). Et ubi eisdem derogetur speciatim, salvum adhuc putant doctores jus aliis exinde quaesitum, ejusdemque appellationis beneficium dari ab executione rescripti abusiva (3).

XXIII. Ad *executionem* pertinentes clausulae perfectam gratiae dispositionem fere non amplificant, nec restringunt, nec temperant, nec mutant: *cum in concessione gratiae ad eam non augendam, sed exequendam debeant, quae de inhibitione sequuntur, referri*, ex Clementis V. sententia (4). Quae formam executionis, et executorum personas, ac potestatem respiciunt, in proximo cap. XIV. exponam commodius.

XXIV. Ad ipsas autem accedere simul consuevit clausula decernens *irritum, et inane, si quid secus a quoquam contigerit attentari.* Quoties irritans ejusmodi decretum in litteris

---

(1) Rigant. in *Reg. LXXI. num.* 13. *usque ad* 21, post Rotam, et DD.

(2) Gratiam generalem non derogare generali privilegio, statuto, et consuetudini, nisi expresse dicatur, Bonifacius VIII. rescripsit in *cap. si propter* 10. *de rescriptis in* [*VI.* At speciale rescriptum, seu mandatum derogare generali constitutioni, et privilegio etiam non expresso, affirmavit Alexander III. in *cap. sicut Romana de rescriptis.*

(3) Van-Espen *par.* 2. *jur. eccles. tit.* 25. *cap.* 5. *num.* 26.

(4) Clem. V. in *clementin.* 1. *de praeb., et dignit.*

adscriptum sit contra violatores, ac transgressores mandatorum Sedis Apostolicae, non modo possessionem, sed titulum quoque inficit cujusque eam, vel hunc spreto mandato apostolico adepti (1). His enim casibus locum habet ea juris regula: *quae contra jus fiunt, debent utique pro infectis haberi* (2). Sed ubi mandata pontificia de providendo sint sine decreto irritante data, eorum transgressio non irrita plerumque facit contraria gesta. Nam Bonifacius VIII. rescripsit valere factam ab Ordinario collationem alteri, eo posthabito, qui apostolicas litteras impetraverat, et ostenderat: nisi Pontifex inibi decrevisset fore *irritum*, *et inane*, quod contra eas fieret (3).

XXV. Concluduntur denique litterae per adscriptionem diei, mensis, et anni, sub quo eae dantur, quam vulgo *datam* appellant. Cancellariae Regula XVI. *de dictionibus numeralibus* disponit, *ut in apostolicis litteris committendi crimen falsi tollatur occasio* . . . . quod *dictiones numerales*, *quae in dictis litteris ante* Nonas, Idus, *et* Kalendas *immediate poni consueverunt*, *per litteras*, *et syllabas extensae describantur*, *et ille ex praedictis litteris*, *in quibus hujusmodi dictiones aliter scriptae fuerint*, *ad bullariam* (h e. registrum bullarum) *nullatenus mittantur* (4). Vox ista *nullatenus* innuit nullius fore momenti bullatas litteras cum signis numerorum contractis.

XXVI. Multis plane rebus prospicit obsignatus datae gratiae dies. 1: tempus figit, in quo debet impetrans actu habere idoneam aetatem, aliasque necessarias ad beneficium qualitates (5). 2: securos quum alios reddit de juribus antea quaesitis non tollendis, tum impetrantem ipsum contra futuros deinceps expiscatores ejusdem gratiae. Prior enim in tempore, ita po-

---

(1) Marta *de clausulis par* 2. *claus.* 29

(2) Bonif. VIII in *cap. quae contra* 64. *de reg. jur. in VI.*

(3) Idem in *cap. si soli* 9. *de concess. praeb. in VI.*

(4) Instrumentis etiam publicis ut numerales dictiones integre, non signa, seu notae arabicae numerorum adponantur, jure civili cautum est, *l.* 1. *et fin. D. de confirmat. l.* 1., *et* 2. *C. de veteri jure enucl.* Auth. *quod sine C. de testam.* §. *nos igitur Auth. de testam. imperf.*

(5) Bonifacius VIII. in *cap. si eo tempore* 9. *de rescript. in VI.*

tior in jure est (1): ut posterior non valeat personam legitimi contradictoris contra eum agere (2). At Bonifacius VIII. ex duabus collationibus puram posteriorem conditionali anteriori praeferendam censuit (3). Et quoties impetratur aliquod beneficium, quod alius nulliter obtinuisset, vel injuste retineret: tunc posteriorem in data prioribus *anteferri* Papa speciatim rescribere solet.

XXVII. Et *parvam*, et *magnam datam* usu vigere in signatura gratiarum tradit Rigantius (4). *Parvam datam* supplici libello, dum exhibetur, Officialis parvarum datarum adscribit eum dumtaxat in finem, ut Datarius exinde ea visa *magnam datam* extendat sub eo ipso die. Si quis autem error in supplicationibus detegatur post eam sub parua data signatam, emendari solet alia supplicatione cum clausula *cui prius* provisum est, et nova signatura sub eo ipso die prioris supplicationis.

XXVIII. Duobus ob datas uno die apostolicas litteras ad idem beneficium concurrentibus, Bonifacius VIII. constituit eum primo praeferendum, qui non esset antea canonicatum alium adeptus, mox qui litteras executori apostolico primus praesentaverit, tandem qui pluribus eligentium votis cooptaretur, *nisi ex tenore litterarum expresse appareat*, quem Papa praeferre maluerit (5). Tum Cancellariae Regula XVII. praecipit, *quod de concurrentibus in data ejusdem diei super vacantibus, seu certo modo vacaturis beneficiis illi, quibus gratiae* motu proprio *conceduntur*, *ceteris simili modo gratias non habentibus*, *alias* graduati *non graduatis*, *aut inter graduatos* magis graduati, *ac inter aequaliter graduatos* prius graduati, *nec non colorato titulo* possessores *non possessoribus*, *ac inter personas alias* in Curia praesentes *absentibus ab ea*,

(1) Idem in *cap. qui prior* 54. *de reg. jur. in* VI, Honor. III. in *cap. capitulum* 30. *de rescriptis*, idemque Bonif. in *cap. si à sede* 31. *de rescript. in VI.*

(2) Rota coram Celso *dec.* 155. *num* 13., et in Neritonensi beneficio 9. Iun. 1682. coram Ursino §. *quibus*.

(3) Bonif. VIII. in *cap. si pro te* 13. *de rescr. in VI.*

(4) Rigant. in *Reg. XVII. num.* 38., *et seq.*

(5) Bonif. VIII. in *cap. duobus* 14. *de rescriptis in VI.*

ac inter praesentes, non beneficiati *beneficiatis*, *et similiter inter absentes*, *ceteris paribus*, oriundus *non oriundo*, *et* dioecesanus *non dioecesano*. *In reliquis vero singuli*, *qui* prius apostolicas *desuper* litteras *eorum executoribus* praesentaverint, *aliis in ipsorum*, *de quibus agi contigerit*, *beneficiorum assecutione praeferantur* (1). Dum propterea signat Pontifex gratias, alicui earum adjicitur clausula *cum gratificatione opportuna*, quae vim habet praeferendi ceteris in eadem data supplicantibus gratificatum unum.

XXIX. Anni cursum in apostolicis litteris Datariae, et Cancellariae bulla plumbea signatis ex antiquo stylo inchoant ab Incarnatione D. N. J. C., a die nimirum 21. Martii, in quo festum incidit Annuntiationis B. M. V., adeout praecedentes duo menses Januarii, et Februarii cum anterioribus Martii diebus referentur ad praeteritum aerae vulgaris annum, qui decurrit a Circumcisione Domini, seu prima die mensis Januarii. In aliis vero litteris Secretariae Brevium, quae sub annulo Piscatoris in cera rubra impresso dantur, annus incipit a Nativitate Domini, scilicet die 25. Decembris (2).

CAP. XIV.

DE EXECUTIONE LITTERARUM APOSTOLICARUM (*).

(*) Ad *tit. XXIX. lib.* 1. *Decret. de offic. et pot. Jud. deleg.*

I. Litterae apostolicae vel paratam habent executionem, vel morosam praevia caussae cognitione.
II. Quae puram gratiam largiuntur, et quoties vacua erit possessio beneficii, sine mora, et nemine citato, executioni mandantur.
III. Quaeque possessionem nomine Camerae proviso apostolico indulgent, in forma Brevis cum pacto expediendi infra sex menses litteras sub plumbo.

---

(1) De concurrentibus, quorum alter apostolicam, alter ordinariam habuerint collationem, videsis dicta superius *cap.* 6. *num.* 5.

(2) Card. de Luca *de pension. disc.* 26. *num.* 8, Card. Petra in *const. apost. to.* 1. *pag.* 15, Rigant. *in cit. Reg. XVII. num.* 34.

IV. Conditionales vero litterae morosam postulant executionem citatis, et auditis partibus.

V. Puras gratias merus executor.

VI. Conditionales mixtus citatis interesse habentibus, et caussa cognita ad effectum perducit.

VII. Ab executore mixto datur appellatio etiam suspensiva, secus a mera, et simplici.

VIII. Mixtus executor impletis litterarum conditionibus fit merus.

IX. Litterarum apostolicarum executio aequiparatur executioni testamentorum.

X. Eam manifesta solum vitia, non occulta altioris indaginis impediant, nec leves errorum correctiones.

XI. Nudus, et simplex contradictor paratam non impedit executionem, et summatim auditur.

XII. Legitimus autem contradictor formam judicii ordinariam exigit.

XIII. Conditio non tollendi jus alteri quaesitum inest cunctis pontificiis collationibus.

XIV. Sine caussa temere impedientes executionem litterarum apostolicarum incurrunt excommunicationem.

XV. Collitigantium jura dioecesanis Episcopis, vel executoribus apostolicis discutienda relinquit.

XVI. Executio dignitatibus, et Canonicis Catedralium delegatur, intra duas diaetas judicium exercituris.

XVII. Executor, ubi electa industria personae est, per semetipsum agit executionem, secus per alium.

XVIII. Clausula ad executores pertinens attendenda.

XIX. Vicecancellarius caussas beneficiarias in Curia delegat.

I. Apostolicas litteras exequi idem sonat, ac pontificiam gratiam ad effectum perducere, et mandata in eis explicita reapse implere (1). Executio autem duplici modo perficitur: tam scilicet *manu militari*, seu armata (2), quam forma *juridica*, et

---

(1) *Executorem* eum solum esse, qui rei judicatae vigorem *ad effectum* videtur *adducere*, textus definit in *l. executorem* 8. *C. de execut. rei judic.*

(2) Executionem militarem *habet textus in l.* in criminali 5. C. de jurisdictione omni judic. Qui restituere jussus judici non paret, si habet rem, *manu militari* officio judicis ab eo possessio transfertur, *Ulpianus ait in* l. qui restituere 68. D. de rei vind.

canonica, seu officio judicis, et jure potestatis delegatae (1), ut nulla injuria, neque vis fiat ei, qui in possessionem beneficii auctoritate apostolica sit mittendus, vel in ea manutenendus.

II. Celerem, expeditamque executionem postulant generatim litterae Sedis Apostolicae super beneficiorum provisionibus puris, et sine conditione in *forma gratiosa* concessis. Nam Bonifacius VIII. rescripsit, quod si mandatum apostolicum de providendo intra dies ab executore praefixos Capitulum tamquam ordinarius loci non adimplevisset: executor ipse canonicatum posset *in continenti etiam sine alia Capituli vocatione, vel monitione, si vacaret*, dare proviso apostolico (2). Quoties vacua nimirum sit possessio beneficii, de quo agitur, et nihil obstare ex earumdem litterarum apostolicarum ventre videatur, quod altiorem exigat indaginem, vel adscriptae conditionis implementum: executor apostolicus in eis datus eum, qui gratiam pontificiae collationis obtinuit, sine mora immittet in possessionem beneficii, non aliter quam executor collationis ordinariae, seu bullarum episcopalium.

III. Praeterea litterae omnes in *forma Brevis* sub annulo Piscatoris datae ad finem immittendi provisum in possessionem beneficii reservati, vel affecti nomine Camerae apostolicae, quoadusque is intra sex menses alteras Datariae litteras sub plumbo obtinuerit, omnino expediendas, ut gratia collationis perpetuam exinde firmitatem adquirat: nullam in executione moram patiuntur, sed suum effectum sortiri statim debent (3). Lapsis autem sex mensibus, qui neglexerit interea bullarum expeditionem obtinere, ipso facto jus acceptae possessionis amittit, et beneficium ipso jure vacabit (4).

(1) Si quis missus fuerit in possessionem, et non admittatur: *potestate* ejus inducendus est in possessionem, qui eum misit . . . Sed melius erit dicere, *extra ordinem* ipsos *jure suae potestatis exequi* oportere decretum suum: nonnumquam etiam per *manum militarem, idem Ictus inquit in* l. si quis missus 3. D. ne vis fiat ei, qui in poss. miss. erit.

(2) Bonif VIII. in *cap. si capitulo* 5. *de concess. praeb. in. VI.* Rigant. *t.* 3. *in Reg.* 43. *Cancell. n.* 7, quod executor apostolicae provisionis citare neminem debeat, nec partes judicis adsumere, dum vacua sit possessio beneficii.

(3) Card. de Luca *de beneficiis disc.* 17. *n.* 18.

(4) Ex supradictis *cap.* 10. *num.* 6.

IV. Morosa vero fit executio gratiarum conditionalium, quoties nimirum exposita in precibus, et narrata in litteris sub plumbo datis necessariam postulent probationem, unde an ea sint vera, liqueat (1), ex illis puta clausulis, *constito*, *si est ita*, *si dignum repereris*, *verificato prius jurepatronatus ex fundatione*, *vel dotatione*, *citra illius approbationem*, *accedente consensu patronorum pro majori parte*, *vel saltem pro medietate*, *si laicorum tantum ex fundatione etiam*, *vel dotatione etiam nobilium*, *et illustrium*, vel conditiones eisdem litteris adjectae sint adimplendae, aut oporteat earum implementum manifestari (2), vel obtinuerit legitimus contradictor, aut litterae ipsae aperte jubeant, ut vocentur antea, et audiantur interesse habentes in vim clausulae, *vocatis vocandis*. Tunc enim executores apostolici partes judicis adsumere plane debent, negotium rite cognoscere auditis partibus, eoque cognito decernere, utrum apostolicae litterae sint executioni demandandae, an non (3). Rem vero debent cognoscere juxta formam sibi litteris mandatam, et juris aequitatem (4). Quae enim

---

(1) Ex antedictis *cap.* 12.

(2) De quibus dictum est superiori *cap.* 13. Nam conditio quum sit pactio certam legem in se continens: oportet ut eam impleri ante executionem omnimodis curet executor.

(3) *Innoc. III. in* cap. super litteris 20. de rescriptis *loquens de officio executoris delegati ait:* « partibus ad suam praesentiam » convocatis de precum qualitate cognoscat » ut *etc. Greg. IX. in* cap. ex insinuatione 37. eod. tit. « in executionis negotio, *inquit*, juxta directum ad vos pro ipso mandatum ratione praevia procedatis. » *Alex. III. in* cap. si *quando* eod. tit. « qualitatem nego» tii, pro quo tibi scribitur, *ait*, diligenter considerans, aut man» datum nostrum reverenter adimpleas, aut per litteras tuas, qua» re adimplere non possis, rationabilem caussam praetendas: quia » patienter sustinebimus, si non feceris, quod prava nobis fuerit » insinuatione suggestum ».

(4) *Alex. III. in* cap. *ex parte tua* 13. de offic. jud. deleg. « Si » quando judici delegato, *ait*, expediat formam sibi statutam » servare, debet tamen rationabiles exceptiones admittere, et in » caussa juxta juris aequitatem procedere: nisi exprimatur in lit» teris nostris, quod nullae debeant exceptiones admitti »

contra formam rescripti gesserit executor, ea omnia viribus carebunt (1).

V. Duplex forma executionis efficit, ut executor vel *merus*, et *simplex* dicatur, qui priorem adhibet exequendi formam: vel *mixtus*, qui posteriorem. Executor itaque *merus*, et *simplex*, acceptis, visisque pontificiis litteris, regioque placito pro eis exequendis expedito, statim ac noverit extrajudiciaria informatione veritatem rerum expositarum, decernet eas per sese *verificatas jam esse*, *et executioni demandandas*, *ac proinde immittendum provisum illum* apostolicum *in realem possessionem illius Ecclesiae*, seu *beneficii*, *implorato etiam*, *quatenus opus*, *brachio saeculari* adversus quoslibet impedientes, vel turbantes, vel ad amovendum injustum detentorem. Si vero eum ipsum in possessionem collati beneficii reipsa immiserit, traditaeque possessionis actus ex instrumento publico, aliove scripto ad calcem litterarum ipsarum pateat: adhuc praesumitur comprobatio narratorum rite praecessisse (2).

VI. At *mixtus* executor judicis personam adsumens debet in primis contradictorem legitimum, vel coloratum beneficii possessorem, omnesque interesse habentes in jus vocare coram sese per suas litteras citatorias (si certi sint, personaliter si vero incerti, vel absentes, per edictum) cum inserto tenore delegationis apostolicae, seu litterarum S. Sedis, quibus mixta ejusmodi executio ei mandata sit (3): mox auditis partibus ju-

---

(1) *Innoc. III*, *in* cap. caussam 18, et cap. cum dilectum 22. de rescriptis. « Quemadmodum si rerum judicatarum executor datus partes sibi judicis vindicavit, et contra rem judicatam aliquod pronunciaverit: sententia ab eo dicta vim rei judicatae obtinere nequaquam potest » *ex rescripto Philippi Imp. in l. si ut proponis* 6. C. *de executione rei judicatae*.

(2) Alexander III. in *cap. de cetero* 5. *de sent.*, *et re judic.* apertius rescripsit nullam executori mero facultatem esse cognoscendi negotium, qui deferre incidentes in executione quaestiones ad Sedem Apostolicam debet. *Dum non cognitio*, *sed executio tantum demandatur*, ait Innoc. III. in *cap. pastoralis* 28. *de offic. deleg.* executor obsequi debet, ac executioni mandare sententiam delegantis, etsi illam sciat injustam.

(3) Factam, possessore non citato, executionem litterarum nullam, irritamque habet Rota coram Coccino *dec.* 348, *num.* 3.

dicium super executione instruat, processumque via ordinaria, terminum scilicet ordinarium impertietur utrique parti ad suas producendum probationes testium, et scripturarum super omnibus hinc inde praetensis. Tum secundum allegata, et probata, expletis omnibus judicii ritibus, definitivam promulgabit sententiam, *fore litteras apostolicas* vel *exequendas*, vel *non exequendas*. Et nonnisi postquam ea in rem judicatam transiverit vel lapsu decem dierum sine appellatione, vel per conformes tres sententias post appellationem ad executionis actum devenire tandem poterit, immittendo scilicet provisum reapse in possessionem.

VII. Quandoquidem adversus judicium, sententiamque executoris mixti datur legitimo contradictori locus appellandi quod ad utrumque effectum devolutivum, et suspensivum: nulliusque momenti erit possessio, quam ipse dare attentaverit, vel potest interpositam appellationem, vel intra decem dies ad appellandum jure concessos (1). Ab executore autem simplici, et mero appellare non licet, nisi modum excesserit (2). Huc referenda ea est clausula in bullis beneficiariis frequentissima: *contradictores auctoritate nostra appellatione postposita compescendo* (3).

VIII Si nullus post citationem contradictor compareat ad oppugnandas apostolicas litteras aliam conditionem continentes, vel caussae cognitionem demandantes: executor tunc mi-

---

(1) Card. de Luca in *sum. benefic. num.* 261, *et seq.*

(2) Ab executore sententiae (*scilicet mero*) appellare non licet: sed ab eo, qui sententiam male interpretari dicitur, appellare licet, *Iurecons. Macer. ait in* l. ab executore 4. D. *de appell. Pariter Innocentius III. in* cap *novit* 43. *de appellat. rescripsit* secundum jus ab executoribus appellari non posse, nisi forsan modum excederent in exequendo.

(3) Clausulam *appellatione remota* in medio litterarum adjectam ad praemissa tantum referri, non ad sequentia diversa, rescripsit Gregorius IX. in *cap. inquisitioni* 71. *de appellat.* At Coelestinus III. in *cap. secundo requiris* 41. *eod. tit. respondit: cum verba intentioni deserviant, et haec sit nostra intentio, ut de omnibus articulis*, in commissione positis *justitia suum consequatur effectum: in omnibus appellatio intelligitur interdicta*, quamvis in uno ea esset speciatim vetita.

xtus impleta conditione, et re summatim cognita fit merus (1). Itaque judicium executivum in istis casibus non respuunt conditionales litterae (2).

IX. Ad normam executionis testamentorum, quam statuit Iustinianus in *l. fin. C. de edicto D. Hadriani tollendo* (3), dirigi executionem litterarum apostolicarum tradit Rota (4). Igitur quemadmodum testamentarius heres cito vacuam hereditatis possessionem obtinet, ubi testamentum integrum nulloque vitio externo, vel manifesto affectum ostenderit, morosum tunc judicium in foro competenti subiturus, quam alius possessionem rei hereditariae praeoccupavit, vel ipsi eam postulari contradixerit: sic provisus apostolicus in vacuam beneficii possessionem tunc immittitur, ubi nullam pateat in apostolicis litteris vitium falsitatis, vel subreptionis, vel defectivae conditionis, nullumque iis exequendis impedimentum objecerit legitimus contradictor.

X. Idipsum Benedictus XIV. firmavit, statuens apostolicas litteras executioni tradendas non esse ab iis, ad quos eae diriguntur, si obreptionis, aut subreptionis vitio aperte laborent, aut si deficere comperiatur conditio, sine qua concessae non fuissent (5). Quae igitur non aperta, nec manifesta ipsam vi-

---

(1) Rota coram Coccino *dec.* 225. *num.* 2,

(2) Rota coram Otthobon. *dec.* 122, *et* 154.

(3) « Sancimus, *ait inibi Iustinianus, ut* si quis ex asse, vel ex » parte institutus competenti judici testamentum ostenderit non *cancellatum*, *neque abolitum*, neque ex quacumque suae formae parte *vitiatum*, sed quod in prima figura sine omni vituperatione » appareat, et depositionibus *testium* legitimi numeri vallatum sit; » mittatur quidem in possessionem earum rerum, quae testatoris » mortis tempore fuerint, non autem legitimo modo ab alio deti» neantur, et eam testificatione publicarum personarum accipiat. » Sin autem aliquis *contradictor* extiterit: tunc in judicio compe» tenti caussae in possessionem missionis, et subsecutae contradi» ctionis ventilentur, et ei possessio adquiratur, qui potiora ex le» gitimis modis jura ostenderit, sive qui missus est, sive qui antea » detinens contradicendum putavit.

(4) Rota coram Io. B. Coccino *dec.* 431. *n.* 3.

(5) Bened. XIV. in *const. magnae nobis* 51. *de execut. dispen-*

tia, quae scilicet ulteriorem indaginem requirunt, executionem impedire non valent (1). Nec leves scribentium errores rasura quamvis visibili, sed censura correcti in locis non suspectis (2). Nam Innocentius III. censuit nullum falsitatis, vel suspicionis signum in litteris oriri ex paucarum litterarum rasura, quae sapientis animum in dubitationem nullatenus vertat (3).

XI. Distinguendus ad rem hanc praeterea est *legitimus* contradictor a *nudo*, seu *simplici*, seu *illegitimo*. Hinc nimirum simplex, et nudus contradictor, qui nullum probabile jus quaesiverit neque in re, neque ad rem, quamvis citari, et audiri summatim debeat: paratam nihilominus executionem bullarum non eludit, eamque judicio ordinario obnoxiam non efficit, nec suspensivam habet appellationem (4). Tales ex. gr. sunt qui beneficium Sedi Apostolicae procul dubio reservatum, vel affectum ex Ordinarii collatione praeoccupaverit, vel aliud ab Apostolica Sede per manifestam subreptionem, vel obreptionem nulliter impetrarit, et quilibet in vitiosam possessionem intrusus. Horum enim possessio facti soliùs, et sine legitimo titulo quum vacua de jure putetur, et provisio, seu collatio tamquam infecta: sat erit ipsos audire *simpliciter*, *et de plano*, *sine strepitu*, *ac figura judicii* (5). Ad hos etiam comprimendos, et excludendos pertinet ea litterarum clausula: *amoto quovis alio illicito detentore* (6).

XII. Secus res autem se habet cum legitimo contradictore. Nam hujus bona jura ambigua, et probabiles exceptiones or-

---

sat. apostol. super impedim. matrim to. 2. Bullarii. Manifestum, et evidens vocabula synonima esse tradit Nicolaus III. in *cap. constitutionem* 2. *de verb. sign. in VI.*

(1) Rota coram Coccino *dec.* 225. *num.* 3.

(2) Rigant. in *Reg.* 27. *num* 178., *et seq. tom.* 3.

(3) Innoc. III. in *cap. ex conscientia* 9., *et ult. de crimine falsi*, ibique Fagnanus. Consonant Alex. III. in *cap. ex litteris* 3, et Honorius III. in *cap. ex parte* 11. *de fide instrum.*

(4) Rota coram Coccino *dec* 144. *n.* 15. appellatione suspensiva contradictores de facto non frui definit.

(5) Iuxta formam traditam in Clementina *saepe contingit* 2. *de verb. sign.*

(6) Quam explicat Bonif. VIII. in *cap. tibi, qui* 12. *de reser. in VI.*

dinarium postulant judicium, plenam scilicet rerum dubiarum eliquationem, et juridicas probationes in termino ordinario ab utraque parte rite producendas, et definitivam sententiam, a qua licebit appellare cum utroque effectu devolutivo, et suspensivo, quadusque transitum faciat in rem judicatam. Itaque si quis beneficium plenum, quod aliquis possideat, expiscaverit exponens, quod illud ipso jure vacaverit ob crimen a possessore patratum, vel ob subreptitiam, obreptitiamque illius impetrationem, aut incapacitatem: possessor ejusmodi personam legitimi contradictoris tunc sustinet coram executore mixto (1), sese purgaturus a delato crimine, vel subreptionem ab suis praecedentibus litteris abesse, aut seipsum idoneum, et capacem ostensurus. Pariter qui beneficium de jurepatronatus obtinuerit cum derogatione medietati vocum, vel parti etiam minori compatronorum, legitimum is offendet contradictorem ab aliis compatronis praesentatum, quo audito, necesse est, ut numerus, et quota vocum pro alterutro compraesentato liquidetur in judicio ordinario. Insuper quisquis videatur bonum, et probabile jus fovere ad impediendum executionem collationis apostolicae, quod legitimis facti probationibus eliquari oporteat, eum ut contradictorem legitimum audiet mixtus executor. Quoties autem exceptiones adversus apostolicam gratiam collationis non facti, sed juris tantum quaestionem promoveant: paratam tunc executionem litterarum non adimunt: quum eas debeat executor in continenti definire sola librorum apertione, et consilio peritorum (2).

XIII. Omnibus propterea pontificiis collationibus beneficiorum, vel aperte adjicitur, vel tacite subintelligitur clausula conditionalis: *dummodo tempore datae praesentium non sit alicui specialiter jus quaesitum*, et hac alia *sine alicujus praejudicio* (3). Doctores gratiam clausulis hisce fieri conditiona-

(1) Card. de Luca *de benefic. disc.* 73.

(2) Idem *loc. cit. n.* 29. *et* 30., Gratian. *discept.* 740. *n.* 48. Aliquando juris dubia exceptionem, quod altiorem requirat indaginem ex aliqua facti mixtura, ab hac regula excipit Rota *dec.* 270. *in fin. par.* 10. *rec.*

(3) Ex Cancell. Regula 17. *de non tollendo jus quaesitum alteri.*

lem commonet (1). Jus autem *in re*, non *ad rem* per easdem aliis praeservari docet Rebuffus (2).

XV. Quum temere impedientes usum ecclesiasticae jurisdictionis, et executionem mandatorum Sedis Apostolicae possint censura ecclesiastica coerceri ex communi jure decretalium (3): in eo tamen, qui executionem litterarum apostolicarum impediunt, anathema, seu censuram excommunicationis majoris ipso facto sanxit primus omnium Clemens VII. (4), tum alii Pontifices in Bulla coenae Domini singulatim innovarunt. Benedictus XIV. speciatim illos anathematizat, *qui per se, vel per alios auctoritate propria, et de facto*, ac *temere* impediunt (5). Eos nimirum, qui sine justa, et probabili caussa, nulloque jure (id quod obsignata Pontificis jureconsultissimi verba sonant) Potestati ecclesiasticae resistunt per injuriam, aut vim, aut contumaciam, propatereaque damnationem sibi adquirunt ex Apostoli sententia: non alios, qui justam, vel probabilem impediendi caussam habeant, suaque jura quomodolibet quaesita studeant contradicendo tueri, ubi Sedis Apostolicae litteras per frau-

---

(1) Gomes. et Rigant. in *comm. ad eamdem Reg.*

(2) Rebuff. in *prax. benef. tit. forma, et declaratio novae provisionis.*

(3) Alex. III. in *cap. quaesitum* 1, *et cap. significasti* 7. *de offic. et pot. jud. deleg.*

(4) Clemens VII. *const.* 47. in Bullar. *to.* 4. *par.* 1, mox in sua coenae Domini Bulla.

(5) « Bened. XIV. in *const. pastoralis* 14, quam pubblicavit » die coenae Domini 1741, *tom.* 1. *Bull. sui*, item excommuni» camus, *inquit* §. 14, et anathematizamus omnes, et quoscum» que, qui per se, vel alios *auctoritate propria de facto* . . . » beneficiales, et decimarum, ac alias caussas spirituales, et spiri» tualibus adnexas ab auditoribus, et commissariis nostris, aliisque » judicibus ecclesiasticis avocant, illorumque cursum, et audien» tiam. . . impediunt. . . vel *executionem* litterarum apostolica» rum, seu executorialium processum, ac decretorum quomodoli» bet impediunt » *Marginale vero summarium hujusce articuli ita habet:* « Temere avocantes a delegatis Sedis Apostolicae, aliisque » judicibus ecclesiasticis caussas beneficiales, et spirituales. *Tum* » impedientes executionem litterarum apostolicarum, aliorumque » expeditionum supradictorum judicium ».

dem, vel dolum extortas oppugnant canonicis, et legitimis exceptionibus. Nam suo qui jure utitur, nemini facit injuriam, nullumque reatum incurrit.

XV. Impedientium jura, quamvis ambigua, et probabilia, quae neque a patronatu, neque a fundationis lege, locorumve statutis, neque a moribus, legibusve Regni, sed aliunde profluunt, legitimum regio placito impedimentum adstruere non valent. Ea idcirco Episcopis dioecesanis, vel executoribus apostolicis rite discutienda remittuntur, quotiescumque, oppositis non obstantibus, regium placitum conceditur pontificiis litteris, Sedisque Romanae provisionibus, quoniam ad forum ecclesiasticum beneficiales caussae pertinent jure quum communi, tum speciali Concordatorum an. 1741. (1).

XVI. Incertos quidem judices, vel ad futura negotia dari vetuit Lucius III. (2). Apostolici mandati executionem Dignitatibus, vel Canonicis Ecclesiae Cathedralis dirigendam statuit Bonifacius VIII. (3), vel Officiali Episcopi, aut Priori Conventus Clementina constituto (4). Hinc est, cur judices in Synodis eligendi debeant Dignitatem, vel Personatum, vel Canonicatum in Cathedrali habere (5), qui officium delegati Sedis Apostolicae sint obituri. Ii vero ultra duas diaetas extra dioecesim trahere partes ad judicium prohibentur (6).

XVII. Delegati a Summo Pontifice executores facultatem subdelegandi aliis mandatam sibi jurisdictionem utique habent jure communi (7), non secus, quam delegati a Principe judices (8): nisi electa industria personae videatur (9). Cancellariae Regu-

(1) Concordat. an. 1741. *cap.* 6. *art.* 4., quod jam explicui *lib.* 3. Instit. Canon. *tit.* 7. *num.* 18, *et seq.*

(2) Luc. III. in *cap. adhaec* 10. *de rescriptis.*

(3) Bonif. VIII. in *cap. statutum* 11. *de rescriptis in VI.*

(4) Clementina *etsi principalis* 2. *eod. tit.*

(5) Bened. XIV. *lib.* 4. *de Syn. dioec. cap.* 5. *num.* 2.

(6) Ex traditis a Bened. XIV. *ibidem.*

(7) Innoc. III. in *cap. pastoralis* 28. *de offic. et pot. jud. deleg.* Honor. III. in *cap. cum caussam* 62. *de appell.* et Clementina *un. de offic. deleg.*

(8) Gordianus in *l. a judice* 5. *C. de judiciis.*

(9) Greg. IX. in *cap. quoniam* 43. *de offic. deleg.* Bonif. VIII. in *cap. is, cui* 12. *eod. tit. in VI.*

la XVIII. *de executione facienda* statuit, *quod quotiescumque per Signaturam Papae, vel de ejus mandato factam super exequendis aliquibus cum adjectione proprii* nominis, *vel* dignitatis *cujusvis judex datur: litterae desuper expedientur cum expressione, quod idem judex executionem faciat per* seipsum. Scilicet aliis ne subdeleget (1). Istam nihilominus clausulam *per seipsum* in nullis fere litteris beneficialibus quum in forma *dignum*, seu commissaria, tum in forma gratiosa adponi Rigantius commonet (2).

XVIII. Quandoquidem litterae apostolicae, quas unas tantum pro singulis beneficiorum provisionibus in forma *dignum*, non aliis de stylo inscribuntur, nisi Ordinario loci, Episcopo scilicet dioecesano, vel generali ejus Vicario (3), sine clausula *per seipsum procedat*, sed cum hac alia aequipollenti: *si per diligentem examinationem idoneum esse repereris, super quo conscientiam tuam oneramus, canonicatum*, seu *beneficium* illud *auctoritate nostra conferas*. Per hanc vero clausulam posteriorem non prohibita subdelegatio videtur probabilius, nec electa industria personae (4). Quum vero ea de re disputent Doctores: ego censeo subdelegationem, iisdem clausulis non obstantibus tunc valere, ubi partes consenserint: secus, ubi dissenserint. Nam ex textu Gregorii IX. *is, cui injungitur*, ut personaliter *negotium exequatur, potest dummodo partes consenserint, hoc aliis delegare: praeterquam si inquisitionem fieri, vel Ecclesiis de Praelatis, vel aliis ministris provideri mandaremus: cum in his omnibus casibus industriam, et fidem personae, cui talia committimus, eli-*

---

(1) Sotus, Kochier, Rebuffus, ceteri apud Rigant. in *Reg.* 48. *num.* 8, *et seqq.* tenent vetitam ei, qui jussus a Papa est *per seipsum* procedere, facultatem subdelegandi. Alii negant cum Rota *dec.* 611. *num.* 11. *coram Cerro*, et *dec.* 104. *par.* 13. *rec.* Th. de Rosa de *executor. litt. apost. lib.* 1. *cap.* 10. *num* 5. putantes non praeceptum, sed monitionem fieri ejusmodi verbis.

(2) Rigant. in *Canc. Reg.* 43. *num.* 5. *to.* 3.

(3) Signatura gratiarum in forma *dignum* postremam habet clausulam: *committatur Ordinario.* Cujus vis est, ut litterae plumbatae, inde ad Episcopum dioecesanum, vel ejus Vicarium dirigantur.

(4) Garc., Gratian., Amayden., caeteri apud Rigant. *loc. cit. num.* 14, *et seq.*

gere videamur (1). Pro collationibus autem in *forma gratiosa* binae semper litterae dari uno eodemque die solent, *principales* nimirum, et *executoriales* ut ajunt. *Principales* ad eum ipsum diriguntur, qui gratiam collati sibi beneficii obtinuit. *Executoriales* vero ad idoneos executores a proviso ipso postulatos, videlicet ad Praelatum aliquem in Urbe degentem, duosque alios in partibus, vel Dignitate, vel Personatu, vel Canonicatu, vel protonotarii, aut judicis synodalis munere decoratus inscriptae his verbis concipiuntur (2): *Discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus, quatenus vos vel duo, aut unus vestrum, si et postquam dictae litterae vobis praesentatae fuerint*, *per* vos, *vel* alium, *seu* alios *auctoritate nostra immittatis* eum *in possessionem. . . contradictores per censuras ecclesiasticas appellatione proposita compescendo* (3). Si quid autem *arbitrio* executoris committatur, is temperare tunc poterit rigorem juris, quamvis arbitrium judicis aequitatem, et regulas juris declinare prohibeatur (4). Clausula vero *prout de jure, et quantum de jure poteritis*, obstringit apertius executorem ad servandum juris ordinem (5).

XIX. Ex Cancellariae Regula LXXII, et ultima Vicecancellarius potest *omnes caussas beneficiales etiam non devolutas committere in Curia cum potestate citandi ad partes* in gradu scilicet appellationis (6). *Insuper committere absolutionem illorum, qui ignoranter in supplicationibus, vel in litteris apostolicis aliquid scriberent, corrigerent, vel delerent.*

---

(1) Greg. IX. in *cap. quoniam* 43, *et fin. de offic. jud deleg.*

(2) Thom. de Rosa *de executor. litter. apost. cap.* 2. *num.* 7, *et seq.* Rigant. *ibidem num.* 3. Quonam tempore mos inoleverit delegandi executoribus pontificias beneficiorum collationes, et litteras, jam dictum supra est *cap.* 5. *de reserv. pontif. num* 6.

(3) Coelestinus III. in *cap. sciscitatus* 13. *de rescriptis* exponens clausulam istam, *ut si duo vel tres*, quibus litterae diriguntur, *ipsis exequendis simul interesse nequiverint, unus, aut plures nihilominus exequatur:* censuit ei locum esse, tam si *de facto*, quam si *de jure* non possint executores per sese procedere.

(4) Rota coram Io. B. Coccino *dec.* 278. *num.* 1, *et* 4.

(5) Innoc. III. in *cap. caussam* 18. *de rescriptis.*

(6) Sicuti observat Rigant. *in Reg.* 72. *num.* 45. *et seq.*

FINIS TOMI II.

INDEX

CAPITUM TOMI II.